

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem
Budapest

DLA ÉRTEKEZÉS

Zongorajáték és zongoratanítás

Bódás Péter művészete

Írta:
Maczelka Noémi
2002

Bódás Péter

(1936-1995)

Tartalom

1.	A zongora fejlődéstörténetének összefoglalása.....	4
2.	Korok, művészek, módszerek	13
2.1	Néhány jelentős iskola.....	16
2.2	Magyar zongoraiskolák.....	37
3.	A szegedi iskolarendszerű zongoraoktatás története.....	51
4.	Bódás Péter művészete.....	78
4.1	Élete.....	79
4.2	Művészete, pedagógiai munkássága.....	101
5.	Felhasznált irodalom.....	113
6.	Függelék.....	120
6.1	Zenekritikák.....	121
6.2	Collegium Artium. Levelek, dokumentumok.....	143
6.3	Bódás Péter levelei.....	148
6.4	Nyelvi játékok.....	152
6.5	Bódás Péter hangversenyei, rádiófelvételei.....	162
6.6	Bódás Péter családfája.....	185
	Bódás Péter növendékei.....	186.
	Fényképek, egyéb dokumentumok	
	CD-melléklet (Bartók: Szonáta két zongorára és	
	ütőhangszerekre)	

1. A zongora fejlődéstörténetének összefoglalása

A zongora oly sok előnnyel bír, ugyanakkor oly sok nehézséget is okoz. A hangszer tökéletessége könnyen volna bebizonyítható, amennyiben erre egyáltalán szükség lenne. Azok a tulajdonságok, amelyek a többi hangszernél egyenként vannak jelen, itt együtt mind megtalálhatók.

(Carl Philipp Emanuel Bach)

1. A mai hatalmas és szép hangú koncertzongorák őst – csakúgy, mint sok mindennek őst világunkban - az ókorban kell keresnünk. Ez az őst pedig nem más, mint a *monochord*. Ez az állítólag Pythagoras (Kr.e.580 k.- 496 k.) által feltalált hangmérő eszköz és hangszer egy téglatest alakú rezonanciaszekrény, rajta két ponton rögzített húrral. A húr egy mozgatható lábbal tetszőleges részekre lehetett osztani, így az különböző magasságú hangok megszólaltatására volt képes. Később több húr is feszítettek a rezonancia-szekrényre (*polychord*), majd a tologatható húr hosszúság-változtató láb – mely nehézkesnek bizonyult - átadta helyét a billentyűeknek. Ezen a ponton bizonyára inspirálólágg hatottak a feltalálóra (talán arezzoi Guido, 1205?) a Kr.e. 200 körül már létező *orgonák*, és az *organistrum* (tekerőlant, nyenyere, Drehleier, vielle, stb.) billentyűzete is.

2. Létrejött tehát a *klavichord*, az a hangszer, melyen a húrt (chorda) billentyű (clavis)¹ segítségével szólaltatták meg. Először 1410 körül említik, de valószínűleg már a XIII. sz.-ban is létezett.²

A klavichord csaknem egyenlő hosszúságú húrjai a billentyűkre merőlegesen, ill. kissé rézsútosan vannak kifeszítve. A húrokat a billentyűkarokból kiálló általában rézből készült érintő (tangens) szólaltatja meg. Ez a hangadás természetéből adódóan csak nagyon halk dinamikát tesz lehetővé, viszont biztosítja a játékos számára a megszólaltatott hang módosításának lehetőségét. Ez az egyetlen billentyűs hangszer, amely képes a vibrato-hoz hasonló hatás létrehozására. (Bebung)

Az érintőktől jobbra helyezkednek el a hangolászögek, balra pedig egy többször áthúzott nemezcsík található. A nemezcsík a tangens által megrövidített húr balra eső részét elfojtja, majd a billentyű felengedésekor az egész húr rezgését csillapítja.

A húr rezgését a rezonánshoz a láb közvetíti. A rezonánszon találjuk a rozettát is, mely különféle anyagból készülhetett, és általában díszes képzőművészeti alkotás igényével.

A hangszer maga téglalap alakú, és – főképp teteje – szintén képzőművészeti alkotással díszített. A kisebbeket ölbe fogták, vagy asztalra helyezték, a nagyobbak lábon álltak. Kb. 1500-ig diatonikus billentyűzettel, csupán egy fekete billentyűvel rendelkezett (B rotundum). 2 – 3 ½ oktávnyi terjedelme fokozatosan bővült, egészen 5 oktávig.

Klavichord-fajták:

2. 1 *Gebundenes Klavichord*

Az ún. kötött (gebunden) klavichordon egy húrhoz több (2-4) billentyű tartozott, húrozata általában szimpla, legmélyebb oktávja rendszerint hiányos (rövid vagy tört oktáv)³, szekrénye kisméretű. Előnye: a kevesebb húr miatt olcsóbb ár, könnyebb hangolhatóság. Hátránya: Nem szólaltathatók meg egyszerre azok a hangközök (szekund, esetleg terc), amelyekhez csak egy húr tartozik.

2. 2 *Bundfreies Klavichord*

¹ Brockhaus-Riemann: Zenei lexikon 1. kötet 341. old.

² Gát József: A zongora története 10. old.

³ Rövid oktáv: A nagy oktávban a kromatikus hangok egy része vagy egésze elmarad, s a fekete billentyűk a C fölötti diatonikus hangokat szólaltatják meg. Tört oktáv: A nagy oktávban a D és E a fekete billentyűkön szólal meg, ezek kettéosztásával.

A billentyűk és húrok száma azonos, húrozata dupla, szekrénye nagyobb, klaviatúrája teljes.

2. 3. *Pedálklavichord*

Orgonisták gyakorlóhangszere volt. Egy pedálklaviatúrá, klavichordmechanikás szekrényből, és két egymásra helyezett klavichordból állt.

2.4 *Biblia-klavichord*

Egy oktávval magasabbra hangolt, kis méretű, a bibliához hasonló bőrbevonatú szekrényű hangszer.

2.5 *Clavecin d'amour*

Gottfried Silbermann (1683-1753) találmánya. A hangszer tangensei pontosan felezték a húrokat, így a megszólaltatott hanggal gyengén vele hangzott az oktávja is.

A klavichord jutányos ára és az érzékeny játékra való lehetőség miatt népszerű volt, még a XVIII. sz.-ban is használták a csembaló mellett. C. Ph. E. Bach (1714-1788) sokat komponált erre a hangszerre, a kortársak szerint igen szépen játszott is rajta. A klavichord legnagyobb mestere ő volt, de még Mozart (1756-1791) is egész élete során használta utazásai alatt gyakorlásra, ill. komponáláshoz. Schubert (1797-1828) is sokáig csak ezzel a hangszerrel rendelkezett, mert nem volt pénze zongorára.

Egyéb használatos nevei: monochord, manicordion, monacordo, manicordo, manicorde, manicordion, épinette sourde v. muette, spinetta sorda v. sordina, clavicordium, clavichordo, clavichordio, Clavier.

3. A klavichord előnyeként emlegetett tényezők (olcsóság, diszkrét, halk hang, a hang változtathatósága leütés után) nem voltak elegendők ahhoz, hogy a hangszerészek ne kísérletezzenek egy nagyobb hangadásra képes billentyűs hangszer megalkotásával. Így jött létre a *csembaló*, amit erősebb hangja alkalmassá tett hangversenyeken zenekari kísérettel való játékra is. A csembaló ókori őséneke a psalteriumot⁴ szokás tekinteni. Ezt újjal vagy pengetővel pendítették meg. A csembaló létrejöttéhez (XIV. sz.,

⁴ Bartha: Zenei lexikon, Michels: SH-atlasz, stb.

valamivel a klavichord után) adva volt a psalterium (nevezték cimbalomnak is) húrozata, szekrénye, sőt valamelyest a szárnyforma is, valamint a klavichord billentyűzete. A húr megszólaltatása pengetéssel történt, a pengetők és a billentyűzet összekötésének mechanizmusa volt az az újítás, amittől egy új hangszer jött létre. A hangszer teste leggyakrabban tölgyfából, az olaszoknál cédrus- vagy ciprusfából, a húrozat rendszerint fémből készült.

A *csembaló* mechanikájának legfontosabb része az *ugró* (báb, saltarello, sautereau, jack, Docke). Az ugró rugalmas nyelvére erősítik a pengetőt, amely bőrből vagy tollból készül, újabban műanyagból is. A pengető anyaga befolyásolja a hangerőt, a hangszínt, ezért sokat kísérleteztek a különféle anyagokkal (elefántcsont, teknőchém, gyöngyház, rézlemezkek). Sok esetben különféle pengetőket alkalmaztak az egyes pengetősorokhoz. A hang erőssége a pengető hegyének a húr alá kerülő részének nagyságától függ. Ennek szabályozása csavarral történik (pilóta). A szabályozás mikéntje persze befolyásolja a billentyű járását is. Az ugrókat vezetősín fogja össze, minden pengetősorhoz tartozik egy. Ennek elmozdításával a pengetőket ki- és be lehet kapcsolni.

A csembalónál – ellentétben a klavichorddal – a billentyűk egyforma hosszúságúak. Így lehetővé válik különböző regiszterek alkalmazásával különböző hangerő ill. hangszín létrehozása. Az egymanuális hangszerhez rendszerint 2 különböző hangszínnű 8'-as regiszter tartozik. (Ezt a húrok pengetési helyének változtatásával valósítják meg.) A kétmanuális hangszereken rendszerint van még egy 4'-as, esetleg 16'-as is. Egészen ritka, de létezik 2'-as regiszter is. A kopula segítségével a két manuál össze is köthető, így a hangszínek változatos kombinációja érhető el. A leggyakoribb szín-regiszter az ún. *lantváltozat* volt, amelyben a húrhoz nyomódó filcdarab tette a hangzást a lant színéhez hasonlóvá. A regiszterváltásokat kezdetben a hangszerek oldalán lévő „húzó”-kal (Zug, stop) végezték, majd megkönnyítve a játékos helyzetét, a beállítókat a hangolászögek elé tették. Később térd-pedált, majd a mai zongorapedálhoz hasonló pedálokat építettek be. (Először John Hayward 1660 körül.)

Ritkábban, de építettek három-, sőt négy- manuális csembalót is.

A legismertebb csembalóépítők Velencében, Firenzében (Vincentius Sodi), Milánóban, Rómában, Londonban (Arnold Dolmetsch), Párizsban (Pascal Taskin) és Antwerpenben (a Ruckers-család) éltek.

A csembalójáték nagy mestere Francois Couperin (1668-1733) volt.

A nagy, szárnyformájú *csembalók elnevezései még a következők:*
Clavicembalo, gravicembalo (olasz), clavessin, clavecin (francia), harpsichord (angol), Cembalo, Klavizymbel, Kielflügel (német).

Léteztek kisebb, asztalra helyezhető hangszerek is, kisebb hangterjedelemmel. Ezek:

3.1 *arpicordo* - (hat- vagy ötszögletű, fekvő hárfára hasonlít),

3.2 *virginál* (virginale) - szabályos négyszög alakú, gyakran varródobozzal, vagy szépítőszeres dobozzal kombinálva,

3.3 *spinét* (spinetto, espinette, epinette) - trapéz vagy egyéb szabálytalan alakú.

A csembaló különleges építési módjai:

3.4 A *clavicytherium* húrozata függőlegesen helyezkedett el, helytakarékoság miatt. Ismertek hárfahangú clavicytheriumok is.

3.5 *Kettős virginál* (kivehető a nagyobb hangszerből a kisebb, s használható kétmanuális hangszerként, vagy négykezes játékhoz.)

3.6 *Utazó-csembaló* (Jean Marius) – összehajtható.

A csembaló előállítása és fenntartása igen drága volt. Ugyanakkor az éneklő játék tekintetében nagy hiányérzetet támasztott a játékosokban. Ezért kísérleteket folytattak olyan hangszer előállítására, amely a csembaló és a klavichord előnyeit ötvözi, hátrányait kiküszöböli. (Hangerő, dinamikai árnyalás, éneklő hang, előállítási költségek, karbantartás.)

4. A kalapácszongora feltalálásának időpontja bizonytalan. Talán már a XIV. században is létezett. Bizonyos azonban, hogy a XVI. sz.-ban már készült a bécsi mechanikához hasonló, egyszerűbb szerkezetű hangszer.

Az ötletadó a későbbiekben Pantaleon Hebenstreit (1669-1750) német hegedűs volt, aki hatalmas méretű, maga készítette cimbalomjával elnyerte XIV. Lajos, majd egész Európa csodálatát. A nagy hangú, dupla rezonánssal, 185 húrral rendelkező hangszert feltalálója után Pantalonnak nevezték.

Egymástól függetlenül, a XVIII. sz. elején hárman is kidolgozták a kalapács-szerkezetet:

Bartolomeo **Cristofori** (1655-1731) Firenzében 1709-ben,

Jean **Marius** Párizsban 1716-ban és

Christoph Gottlieb **Schröter** (Schroeter) (1699-1782) Drezdában.

Cristofori modelljét Gottfried **Silbermann** tökéletesítette tovább Dél-Németországban (Freiberg). Hangszerét nagyon szerették a zenészek. (C. Ph. E. Bach zongoradarabjában szomorúságát fejezi ki a felett, hogy elviszik tőle a Silbermann-zongorát.)⁵

Később e modellt **Backers** fejlesztette tovább, s létrehozta az elvében a mai angol mechanikával azonos szerkezetet. (A kalapácsok a szekrény felé helyezkednek el a billentyűktől függetlenül.)

A másik kalapácsszerkezet feltalálója Stein. Johann Andreas **Stein** (1728-1792) Silbermann tanítványa volt. Több találmánya közül a legjelentősebb az ún. „csapó-mechanika” módosítása volt. Ez a szerkezet később, mint bécsi mechanika terjedt el. (Minden kalapács egy-egy billentyűkarra van szerelve, fejjel a klaviatúra felé, és azzal alkot egységet.)

A Cristofori-mechanika bonyolultsága s így drágasága miatt eredeti formájában nem válhatott széles körben népszerűvé. Sebastien **Erard** (1752-1831) Párizsban Zumpe lökömechanikáját és a Cristofori-mechanikát ötvözve hozta létre saját modelljét, majd további kísérletezésének eredményeképpen 1821-ben (más források szerint 1822-ben, 1823-ban) a kettős kiváltású mechanikát. (Double échappement) Ezzel a mechanikával képesek voltak a kiváltás pontját nagy pontossággal szabályozni.

A *húrozat* a kezdeti páros húrokból a mai napig használatos szimpla, dupla és tripla húrozatig fejlődött. Így változott meg a *hangterjedelem* is a csembalóénál szokásos 5 oktávtól a ma használatos 7 oktávig. (88, ill. néhány koncertzongoránál 92 billentyű.) A legnagyobb koncertzongorák – pl. Bösendorfer 290 Modell - 8 oktáv terjedelműek. A nagyobb hangterjedelem magával hozta a minél szilárdabb váz létrehozásának igényét. A vastag húrok nagy húzóerőt fejtettek ki, így merült föl az a gondolat, hogy ne csak a megerősített faváz képezze a szilárd vázat. 1833-ban, Amerikában szabadalmaztatták az öntött vas keretet. A Chickering-gyár 1840-ben már olyan öntöttvas-keretet szabadalmaztat, melybe a *tőkét* is beépítik. A zongorák hosszának kényszerű növekedése ellen alkalmazták a kereszthúrozást. Ennek segítségével lehetővé vált már 150 cm hosszú zongora megépítése is.

⁵ C. Ph. E. Bach: Búcsú a Silbermann-zongorától.

A *pedálok* alkalmazása a fejlődés egy bizonyos fokán vált általánossá. Kezdetben a csembalónál megszokott módon, húzók beépítésével vált lehetővé a hangszínváltás. Később a húzók helyett bevezették a pedálokat, nem ritkán ötöt, öt különböző hangszín-lehetőséggel, majd a XIX. sz. végére kialakul a ma megszokott, két-, ill. hárompedálos zongora: a jobb pedál a régi forte-pedálnak felel meg⁶: felemeli a tompítókat, így fortehangzás jöhet létre, ill. lehetővé válik a harmóniák kötése, valamint a felhang-gazdagság miatt a csengő, éneklő hangzás. A másik – bal - pedál jobb oldalra tolja a klaviatúrát, így piano-hangzás jön létre, amely egyúttal puhább színt is ad a megszólaló hangnak. A középső pedál a bécsi zongorákon ún. hárfa-pedál, a modern koncertzongorákon ún. sustaining, vagy prolongációs pedál.

Elnevezései: pianoforte, fortepiano, gravicembalo col piano e forte, cembalo a martelli, Hammerklavier, piano.

Helytakarékos zongorák:

4.1 *Asztalzongora* (Tafelklavier, piano carré, square).

4.2 *Piramiszongora, zsiráfzongora, lyrazongora*

4.3 *Orphika* (fekvő hárfa alakú, hordozható)

4.4 *Pianino* (keresztthúros, felülütő mechanikájú [upright-piano, Klavier])

Egyéb különlegesen épített zongorák:

4.5 *Összetett zongora* (zongora és orgona egybeépítve)

4.6 *Pleyel-Moór zongora* (Duplex-Coupler Grand Pianoforte) egymás fölött két klaviatúra helyezkedik el, a felső egy oktávval magasabbra hangolva.

4.7 *Frikciós zongora* (vonósszerkezethez hasonló módon megszólaltatott zongora)

4.8 *Elektromos zongora* (elektromágneses vonzás-taszítás révén megszólaltatott zongora)

4.9 *Digitális zongora* (a legújabb idők hangszere, fülhallgatóval is használható, olykor egybeépítve akusztikus zongorával - Yamaha, Kawai)

A zongoraépítés legjelentősebb iskolái, gyárjai:

Szászország és Elzász:

Silbermann

⁶ Gát József: A zongora története. Zeneműkiadó, Bp. 1964. 64.old.

Ausztria:	Stein, Streicher, Graf, Walter, Bösendorfer
Anglia:	Shudi, Kirkman, Zumpe, Longman & Broderip, Broadwood, Welmar
Franciaország:	Érard, Pleyel (ma: Pleyel-Wolff & Comp.) Gaveau, Herz, Rameau
USA:	Chikering (Boston), Knabe (Baltimore), Steinway & Sons, (New York), Mason & Hamlin (Massachusetts)
Németország:	Ibach (Barmen), Schiedmayer (Stuttgart) Blüthner (Lipcse), Bechstein (Berlin), Feurich, Förster, Grotrian-Steinweg, Rönisch, Sauter, Steinberg, Thürmer, Seiler, Hohner, Schimmel, Steinway (Hamburg)
Olaszország:	Fazioli, Schulze-Pollman
Oroszország:	Schröder (Szentpétervár),
Japán:	Yamaha, Kawai
Korea:	Astor
Csehország:	Petrof, Weinbach, Rösler, Scholze,
Magyarország:	Beregszászy

A zongoraépítés újabb lehetőséget kapott az elektronika hihetetlen méretű fejlődésével. A legújabb digitális zongorák billentésérzékenyek, minőségük egyre jobb lesz. De elérkeztünk odáig, hogy már hangszer sem kell az igazi zongorahang létrehozásához. A legújabb szoftverek tökéletes imitálásra képesek (The Grand – virtuális koncertzongora). Ám a mesterséges hang mégsem helyettesítheti az akusztikus hangminőséget, és nem foglalhatja el a klasszikus építésű zongorák helyét. Mint ahogyan sem a rádió, sem a TV nem szorította ki az írott szöveget, úgy a PC és az Internet sem szoríthatja ki az írott sajtót és az akusztikus hangszereket, az általuk nyújtott olvasás-élmény, ill. hangverseny-élmény légkörének élvezetét. A zenetanulás kezdeti lépéseinél azonban egyre többször kénytelen a zongoratanár figyelembe venni racionális okokat (hely- és

pénzhiány), és digitális hangszerek használatával megelégedni. Olykor sajnos kevesebb, mint 88 billentyűvel.

2. Korok, művészek, módszerek

„A clavecin [...] ragyogó hangszer;
ám minthogy hangjait sem erősíteni,
sem halkítani nem lehet, mindig
hálás leszek azoknak, akik végtelen
művészettel és jó ízléstől vezettetve
alkalmassá tudják tenni a
kifejezésre.”

(François Couperin)

Az első klavichordiskolát egy szerzetes, Fray Tomás de Santa Maria írta (Valladolid, 1565)⁷, majd következtek sorban a már ma is ismert és használt iskolák: François **Couperin**: *L'Art de toucher le Clavecin*⁸ (Paris, 1716), Carl Philipp Emanuel **Bach**: *Versuch über die wahre Art, das Clavier zu spielen*⁹ (Berlin, 1753, 1762) valamint Daniel Gottlob **Türk**: *Klavierschule oder Anweisung zum Klavierspielen*¹⁰ (Lipcse, 1789). „Zongorán” egyaránt értettek klavichordot és csembalót, egyaránt foglalkoztak mindkét hangszer sajátosságaival.

A zongorázás a kezdet kezdetén, egészen J. S. Bachig meglehetősen darabos és ügyetlen volt.¹¹ A hüvelykujjat alig használva, kiegyenesített ujjakkal játszottak. François **Couperin** „le Grand” [a nagy] (1668-1733) fent említett művében pl. a következő ujjrendet javasolja az F-dúr skálához¹²:

2 3 4 1 3 4 3 4 5 4 3 2 3
f¹, g¹, a¹, hes¹, c², d², e², f², g², f², e², d², c²

⁷ Gát: A zongora története, 10. old.

⁸ A csembaló-billentés művészete.

⁹ A zongorajáték helyes módjának próbája (?). Inkább: Kísérlet a zongorajáték helyes módjának leírására.

¹⁰ Zongoraiskola, avagy tanácsok a zongorajátékhoz.

¹¹ Főkövi Lajos: A zongorajáték rövid története. In: A Szeged Városi Zenede 1889-90. évi értesítője, 4. old.

¹² Főkövi Lajos: A zongorajáték rövid története. In: A Szeged Városi Zenede 1889-90. évi értesítője, 4. old.

Ebben a skálában egyszer ugyan előfordul az első ujj, ám a hüvelykujj használata még *J.S.Bach* (1685-1750) idejében sem volt általános. „Egyenjogúsítása” éppen hogy csak megkezdődött. Carl Philipp Emanuel **Bach** (1714-1788) így ír erről zongoraiskolájában: „...*A hüvelykujj így az addigi tétlenség helyett a fő ujjak rangjára emelkedett [...] A hüvelykujjal a kéznek nem csak eggyel több ujjja van, hanem ő az ujjrakás kulcsa is egyben. (7§) A hüvelykujj alátevése a kisujj után, a második ujj áttevése a harmadikon, a harmadiké a másodikon, a negyediké a kisujjon, csakúgy, mint a kisujjé a hüvelyk fölött, elvetendő. (28§) Ha a hüvelykujjra nincs szükség, hagyjuk lefelé lógatva, így nincs útban. (13§)*” Bár ezzel a legutolsó megállapítással ma már vitába szállnánk, el kell ismernünk, hogy sok előírása a modern zongorázásban is érvényes. Így pl. skálaujjrendjei többnyire a mai gyakorlatnak megfelelő ujjazatok. Az ujjrend kérdésével könyvének első részében foglalkozik, csakúgy, mint a díszítések és az előadás leglényegesebb problémáival. Itt hívja fel a figyelmet az éneklő játék elsődleges fontosságára, a helyes kéztartásra, a jobb és bal kéz egyforma súlyú fejlesztésének szükségességére. A második részben a hangközök ismertetésétől kezdve a különböző hármas- és négyes-hangzatokon át eljut a számozott basszus-játékig és a szabad rögtönzés szabályai-ig. Tárgyalja a recitativo-játék problémáit, a fermát, a kadencia és a különböző előkék megoldási lehetőségeit, szabályait. Daniel Gottlob **Türk** (1750-1813) fent említett művében a jó előadáshoz szükséges tényezőként említi a *technikai készséget*, mely a két kéz egyforma gyakorlottságából, az ujjak független mozgatásának képességéből, a célszerű ujjrendből, s a folyamatos kottaolvasásból áll össze. Másodikként a játék *világosságát* emeli ki, mely a különböző motívumok helyes artikulációjából és az egyes hangok megfelelő hangerővel történő megszólaltatásából jön létre. Legfőbb kíváncsalmként pedig a *kifejező játékot* tekinti, melynek elengedhetetlen feltétele az igényes hangképzés.

E kor neves zongorapedagógusai még: **Königsberger**, **Maichelbeck**¹³, **Marpurg**¹⁴, **Löhlein**¹⁵, **Wiedeburg**, **Petri**, **Wolf**, **Rellstab**¹⁶, **Nagel**. Hangszerük a chlavichord és a csembaló. Az általuk írt iskolák is a különböző díszítések magyarázatával és előadásával, az ujjrenddel és a számozott basszus-játékkal foglalkoznak.

¹³Franz Anton **Maichelbeck** (1702-1750) zongoraiskolája 1738-ban jelent meg.

¹⁴Friedrich Wilhelm **Marpurg** (1718-1795) zongoraiskolája: *Klavierstücke mit einem praktischen Unterricht* (Zongoradarabok gyakorlati tanítással) 1762-63-ban készült.

¹⁵Georg Simon **Löhlein** (1725-1781): Zongoraiskola (1765-81).

¹⁶Friedrich **Rellstab** (1759-1813) zongoraiskolája 1789-ben jelent meg.

A megfelelő hallási képességeket eleve feltételezik, mert valószínűleg csak azok foglalkoztak muzsikálással, akiknek megfelelő adottságaik voltak. A klavichord-játék alapja a nyugodt kéztartás és az aktív ujjtechnika. A mozdulatlan, nyugodt kéztartást írják elő, a kar olyan helyzetét, hogy az ujjak mozgása akadálytalan lehessen („*Az alkart egy kissé a billentyűzet alatt kell tartani.*” P.E.Bach I.m. 11§), a független ujjak, egyenletes ütések megvalósítását tűzik ki célul. Fontosnak tartják a hajlékony, könnyed, rugalmas, laza játékot is.

Az iskolák szerkezete, témái alapján előttünk állnak a korabeli tanulók elsajátítandó feladatai: az ékesítések megismerése, kivitelezésének gyakorlása, az ujjrendkészítés elveinek megtanulása, a helyes elhelyezkedés, kéztartás megvalósítása, az ujjak függetlenségének elérésével azok alkalmassá tétele egyrészt a fürge, más részt az éneklő játékra. Az elsajátítandó feladatok közé tartozik a számozott basszus-játék, valamint a szabad rögtönzés alapjainak megtanulása is.

2.1 Néhány jelentős iskola

*„Valamennyien hálával
tartozunk Lisztnek, amiért
teljes egészében feltárta a
zongora zenekari
hangzásának lehetőségét”
(Camille Saint-Saëns)*

A 18. század vége felé a fortepiano egyre inkább kiszorítja a csemlalót. A kalapácszongora elterjedésével a zongorázás és a zongoraoktatás történetében új fejezet kezdődik. Az újabb zongoraiskolák már erre a hangszerre íródnak, s a billentés sokszínűségével, valamint a pedálhasználattal is foglalkoznak. Ugyanakkor a feltörekvő polgárság gazdagodásával megnő a hangszer birtoklók és a hangszer tanulni vágyók száma, a zongorajáték és a zongoraművészet népszerűsége egyre növekszik. Mindez a zongora-módszertani könyvek és zongoraiskolák, etüdgyűjtemények számának hihetetlen mértékű megnövekedéséhez vezet, majd a nagy zongoravirtuózok színrelépésével és az utazási lehetőségek megnövekedésével később sok esetben valódi „sztárkultusz” jön létre. Megalakulnak a nemzeti zenekonzervatóriumok, létrejönnek a zongora megnövekedett kifejezési lehetőségeit kihasználni megtanító metodikák, a virtuóz zongoratechnika elérését lehetővé tevő „egyedül üdvöztető módszerek”. Ezeket majd újabbak követik, természetesen az előzők szigorú tagadásával. Végül eljön a kor, amikor a különféle iskolák szintézisét alkalmazzák, és a pusztán fizikai összetevők mellett egyre nagyobb szerephez jutnak a módszertani vizsgálódásban a zongorázás szellemi és pszichikai feltételei.

A magunk részéről a módszertani iskolák együttes alkalmazásának vagyunk hívei: azaz mindenből átvenni a hasznosat, a használhatót, az adott egyén számára a megfelelőt, a módszer túlzásai nélkül, természetes módon alkalmazva a szellemi és fizikai problémákra adandó válaszokat. Hangsúlyozzuk, hogy a zongorázás elsősorban szellemi munka - ideértve az érzelmeket is -, de nélkülözhetetlen a megfelelő fizikai adottság és állapot, ez utóbbi megszerzése pedig csak kellő és megfelelő tréninggel válik lehetővé.

Joggal nevezik az első „zongora”-művésznek Wolfgang Amadeus **Mozartot** (1756-1791). Leveleiben elragadtatva beszél apjának a *Stein*-féle zongorákról, és a csembalóval szembeni előnyeit kiváló tehetséggel tudja érvényre juttatni. Habár zongorázását az utókor szemében elhomályosítja zeneszerzői munkássága, az általa „*wahre Klavierland*”¹⁷-nak nevezett Bécsben nagy sikerrel és sok alkalommal mutatta be zongoraművészetét. Közönsége csodálta játékának hihetetlen költői erejét, virtuozitását, és legfőképp improvizációs készségét. Játéka tiszta, szabatos, kifejező, ugyanakkor rend-kívül fürge – írják a kortársak. „...*képességei [...] a fortepianón szinte leírhatatlanok – s ehhez jön még rendkívüli laprólolvasási készsége, mely valósággal hihetetlen, - mert még szinte ő maga sem tudná azt a dolgot gyakorlás árán jobban lejátszani annál, mint ahogy elsőre lejátssza...*” írja a „Zenei Szaklap” (Drezda, 1789). Zongoraművei és zongorázási stílusa egyként született pianistára mutatnak. Zongoratanítása során – mely megélhetéséhez szolgáltatott biztos jövedelmet - leginkább az előjátáshoz folyamodott. Tanítványai számára sokszor saját maga készített darabokat, ezek egyike a „G-dúr variációk” négy kézre (K 501.), mely minden jellemző technikai nehézséget mindkét szólam számára feldolgoz. Itt említjük meg az állítólag tőle származó trilla-előkészítő gyakorlatot: két szomszédos hangon a következő sorrendben kell trillázni: 1-2, 1-3, 2-3, 2-4, 3-4, 3-5, 4-5.

Mozart nagyságú muzsikus minden évszázadban egy születik, de a korábbi korokhoz hasonlóan ebben az érában is sok ragyogó tehetségű zongoristát hallhatott a közönség, sok ügyes, jó módszerrel tanító tanártól leshették el a legfontosabb tudnivalókat az érdeklődők. Az új fortepano megnövekedett technikai lehetőségei megnövelték a zongoristákra váró feladatokat is, bár az első fortepianora írott iskolák legfőbb célja még mindig az ujjtechnika fejlesztése volt. Jelentősek **Dušek**¹⁸, L. **Adam** és **Milchmayer** munkái. Ignaz Joseph **Pleyel** (1757-1831) zongoraiskolája 1789-ben jelent meg. Ő maga zongoristaként, zeneszerzőként, hegedűsként és dirigensként tevékenykedett, majd zeneműkiadót, később zongoragyárat alapított. E kor zongorapedagógusa volt Georg Joseph **Vogler** (1749-1814) orgonista és zeneszerző is. Munkássága során *Darmstadt*-ban alapított zeneiskolát, tanítványai között volt Carl Maria

¹⁷ Igazi zongora-ország (német)

¹⁸ František Xaver **Dušek**¹⁸ (Dussek, Franz X. Duschek [1731-1799]) Georg Christoph **Wagenseil** bécsi iskolájának növendéke volt, majd maga is kitűnő zongorista - zeneszerzőket nevelt, mint pl. Leopold Anton **Koželuch** (Kotzeluch, Koželuh [1747-1818]) és Johann Nepomuk **Vitasek** (Wittasek [1770-1839]).

Weber (1786-1826) és Giacomo **Meyerbeer** (1791-1864). Ezek az iskolák a fortepiano sajátosságainak megfelelően az ujjak függetlenítésén, a fürge és egyenletes ujjtechnika megszerzésén túl foglalkoztak a billentés és a pedálhasználat változatos lehetőségeivel, kombinációival is.

A következő időszakot is főként a technikában elérhető ügyesség foglalkoztatja. Nagy számban születnek a zongoratechnika fejlesztését, elsősorban az ujjak függetlenségét és fürgeségét elősegítő etűdök és ujjgyakorlatok. Muzio **Clementi** (1752-1832) zongoraiskolája: a „*Méthode pour le piano-forte*”¹⁹ 1801-ben jelenik meg. Három kötetes etűdgyűjteménye – *Gradus ad Parnassum* (1817) - ma is használatos. Nagy súlyt fektet az ujjak függetlenítésére és kiművelésére, azért, hogy anatómiai különbségük ellenére egyforma erővel és kitartással legyenek képesek játszani. Gyakoroltatja a terc- és szextmeneteket, tört akkordokat, oktávmeneteket. Etűdjein kívül könnyű szonatináit ma is gyakran játsszák. **Clementi** műveiben a zongora hangterjedelmét egyre jobban kihasználja. Mint zongoragyáros, újfajta zongora-mechanikával kísérletezett, mint zeneműkiadó saját darabjai mellett *Beethoven* műveit is nagy lelkesedéssel terjesztette Londonban. Mestere szinte az egész romantikus zongoravirtuóz-nemzedéknek: *Berg, Bertini, Böhner, Cramer, Czerny, Fétis, Field, Frantz, Herz, Hünten, Jackson, Kalkbrenner, Knorr, Konski, Logier, Moscheles, Mohrhoff, J. Schmitt, Seiber, Weichhold* voltak tanítványai.

E korban íródott a mai napig használt etűd-irodalom nagy része: *Clementin* kívül **Cramer**²⁰, **Moscheles**²¹, **Czerny** nevét kell itt elsősorban említenünk.

Carl **Czerny** (1791-1857) a zongorapedagógia nagy alakja, édesapjától, a zongoratanár *Wenzel Czerny*től kapta első óráit. Ezután majd három éven keresztül *Beethoven* növendéke volt. 15 éves korától már keresett zongoratanár, növendékei voltak tk. **Liszt, Leschetizky** és **Kullak**. Több mint 1000 művet írt, ezek közül a zongoratanításban használt etűdjei még ma is igen népszerűek. *Czerny* maga büszkén emlegette, hogy ő tk.

¹⁹ Zongorametodika

²⁰ Johann Baptist **Cramer** (1771-1858) kiváló zongoraművészként *Beethoven* elismerését is kivívta. Zongoraszonátái mellett jelentősek etűdjei, melyek igényes zenei tartalommal bíró technikafejlesztő gyakorlatok. Zongoraiskoláját **Abelsberg** Vilmos fordította magyarra 1867-ben. *Cramer* etűdjeinek rendszeres gyakorlását *Liszt Ferenc* is javasolta.

²¹ Ignaz **Moscheles** (1794-1870) nagysikerű hangversenykörútjai után 1821-től Londonban a legkeresettebb tanár, majd 1846-tól *Mendelssohn* meghívására a **Lipcsei Konzervatórium**ban tanít.

összekötőkapocs két óriási tehetségű művész, zongorista és zeneszerző, *Liszt* és *Beethoven* között. Az egykori *Beethoven*-növendék *Liszt* Ferenc tanáraként a zenetörténet fontos részévé vált.

Ludwig van **Beethoven** (1770-1827) zongorajátékáról és tanítási módszeréről keveset beszélünk. Hogy kiváló pianista lehetett, azt műveinek sok gyakorlást igénylő részletei elárulják. „Óriási erő, hallatlan bravúr, jellemzőkészség és folyékonyság voltak játékának fő ismérvei. A skálafutamok, kettőstrillák, nagy ugrások gyorsasága dolgában senki sem versenghetett vele. Testtartása játék közben példaszerűen nyugodt, nemes és szép volt, sohasem vágott grimaszokat, ujjai izmosak voltak, és hegyük csupán a sok zongorázástól nyomódott széjjel.”²² Hasonlíthatatlan legatot volt képes játszani, gyakran folyamodott a néma ujjcseréhez, és a billentyű kétszeri (másodszor gyengébb) lenyomásához. Pedálozása újszerű volt.

A korra jellemző a különféle, gyakorlást segítő gépek feltalálása, a tanításban történő használata. Ilyen eszköz volt pl. a **Logier**²³ feltalálta „*Chiroplast*”, melyet Friedrich **Kalkbrenner** (1785-1849) tökéletesített. Utóbbi zongoraiskoláját is e szerkezet használatára építette. „*Méthode pour apprendre le piano-forte á l'aide du guide-mains*”²⁴ c., 1830-ban napvilágot látott munkájában kodifikálta a hangsorok különféle játékmódjait, gyakorlásukra különböző alapvető figurákat javasolt. A tisztán újból való játékmódra helyezte a hangsúlyt. Jó néhány etűdöt adott ki, melyekben gondot fordított a bal kéz kiművelésére is. Sajátos billentése – *carrenzando* - volt, mely a billentyű lenyomásakor a középtől a fenéig aktivizálódott, és így érzékeny nyomást hozott létre. Laza csuklótartásra törekedett, és fontosnak tartotta a helyes pedálhasználat elsajátítását. Nevéhez fűződik egy másik „gép”, a némazongora első alkalmazása is. Zongoristák számára készítette „*Traité d'harmonie du pianiste*”²⁵ c. művét is. **Kalkbrenner** módszerére August Eberhard **Müller** (1767-1817) munkássága, ill. 1804-ben megjelent zongoraiskolája is nagy hatást gyakorolt. **Kalkbrenner** német volt, de zongoristaként, keresett

²² Carl Czerny visszaemlékezése (In: Edwin Fischer: Beethoven zongoraszónátái)

²³ Johann Bernhard **Logier** (1777-1846) elméleti munkáiban az általa feltalált „kéztartót (kézvezetőt)” [*chiroplast*] - amely zongorázás közben szabályozza a kéz tartását, elősegíti a csukló magasan tartását és a függőleges billentést - , valamint a több zongorán, egyszerre, unisono történő zongoratanítást népszerűsítette. Művei: *An Explanation and Description of the Royal Patent Chiroplast* [A *Chiroplast* királyi szabadalom leírása és magyarázata] (1816), *Logier's Thorough-Bass* [Logier tökéletes basszusa] (1818), *A System of the Science of Music* [A zenetudomány egy rendszere] (1827).

²⁴ A zongoratanulás metodikája a kézvezető segítségével

²⁵ A zongorista összhangzattani kézikönyve

zongoratanárként, és a Pleyel-féle zongoragyár társtulajdonosaként főként Párizsban működött.

Mint *Kalkbrenner*, Václav Jan **Tomašek** (Wenzel Johann Tomaschek [1774-1850]), Prága legtekintélyesebb zenepedagógusa is a laza csukló fontosságát hangsúlyozta zongoraóráin. *Tomašek*-tanítvány volt t.k. **Hanslick**²⁶, **Schulhoff**²⁷ és **Dreyschock**²⁸.

Johann Nepomuk **Hummel** (1778-1837) Pozsonyban *Rigler* Ferenc Pál, Bécsben *Mozart*, *Albrechtsberger* és *Salieri* növendéke volt. Nagysikerű zongoraművész és zeneszerző, egyéb művei mellett gyakorlatokat írt az ujjak erősítésére és képzésére. Technikájának fontos eleme volt az erős ujjakkal, nyugodt kézzel történő szigorú legato billentés. Ujjrendjei modern szellemben készültek. Zongoraiskolája „*Ausführliche Anweisung zum Pianofortespiel*”²⁹ címmel 1828-ban jelent meg. Jelentékeny munka, mely felhasználja az elmúlt időszak eredményeit, így *Rigler* zongoraiskoláját is. Udvari karmester Kismartonban, Stuttgartban, majd Weimarban. *Hummel* növendéke volt Adolf von **Henselt** (1814-1889), akinek zengő zongorahangját, lágy billentését *Liszt* is csodálta. Óriási kezével nem esett nehezebbre a tág fogások megoldása. Rugalmasság és intenzív legato jellemezte. Szentpétervárott a cári család kamaramuzsikusa volt. *Hummel* tanította időnként Felix **Mendelssohn-Bartholdy** (1809-1847) is, aki zongoraművészként kivívta egész Európa nagyrabecsülését, rögtönzései és bámulatos memóriája mindenütt csodálatot keltettek. 1835-től **Lipcse**ben élt, ahol megalapította a **konzervatóriumot**, és jelentős művészeket nyert meg tanároknak. Így *Ignaz (Isack) Moscheles* (1794-1870), aki Bécsben *Albrechtsberger* és *Salieri* tanítványa volt, majd nagy sikerű európai koncertkörútjai után Londonban telepedett le. Onnan tért vissza *Mendelssohn* hívására a lipcsei Konzervatóriumba, ahol élete végéig tanított. Ott dolgozott *Louis Plaidy* is, akiről, mint tanáráról *Hans von Bülow* elismeréssel emlékezett meg. Hiába kérlelte viszont *Mendelssohn* *Friedrich Wiecket*, *Schumann* apósát, a nagyszerű zongoratanárt, ő nem adta fel saját iskoláját a lipcsei konzervatórium kedvéért. *Mendelssohn* barátja, *Hummel* tanítványa volt *Ferdinand von Hiller* (1811-1885) német karmester és zeneszerző, aki **Köln**ben szervezte meg a **konzervatóriumot**.

²⁶ Eduard **Hanslick** (1825-1904) zenekritikus, esztéta. Konzervatív beállítottságú esztétikájában elveti az új zenei törekvéseket (*Liszt*, *Wagner*). „A zene tartalma: hangzásban mozgó formák” – írja. Fő műve: *Von Musikalisch-Schönen* [A zenei szépről] (Lipcse, 1854)

²⁷ Julius **Schulhoff** (1825-1898) zongoraművész, tanár, Párizsban *Chopin* barátja.

²⁸ Alexander **Dreyschock** (1818-1869) zongoraművész, tanár, zeneszerző, Párizsban híres volt oktávjáról.

²⁹ Részletes útmutató a zongorajátékhoz

Berlinben 1850-ben Theodor **Kullak** (1818-1882) J. **Stern**³⁰ és A. B. **Marx**³¹ alapította meg a később Kullak és Marx kiválása után **Stern-féle konzervatórium**nak nevezett intézményt, amely egyike lett a legjobb zeneiskoláknak. Növendékei voltak t.k.: **Bischoff**³², **Scharwenka**³³ és **Moszkowski**³⁴. Th. Kullak Szalondarabokat és pedagógiai műveket írt zongorára. Testvére, Adolph **Kullak** (1823-1862) zeneíró és zongoratanár két fő műve: *A billentés művészete* (1855) és *A zongorajáték esztétikája* [Aesthetik des Klavierspiels] (1860). Legfontosabbnak a legato-játék mielőbbi tökéletes elsajátítását tartja: a fürge legato a kar kooperációja nélkül, az éneklő legato az ujjnyomást segítő kar súllyal valósítandó meg. Fia, Franz **Kullak** (1844-1913) is több zenepedagógiai művet írt: *Der erste Klavierunterricht*, *Die Harmonie auf dem Klavier*³⁵ stb.

Stuttgartban 1856-ban létesült a **Királyi Konzervatórium**, melynek alapítói Ludwig **Stark** (1831-1884) és Sigmund (Levi) **Lebert** (1822-1884) német zongorapedagógusok voltak. A konzervatórium a kettejük nevével fémjelzett ú.n. **stuttgarti iskola** révén vált híressé. Alapelvük volt, hogy a technikát nem lehet elválasztani a zeneiségtől. „A korrekt technika számunkra a helyes hangképzést jelenti, azt a képességet, amivel szép és gazdag hangot lehet a hangszerből kicsalni fortéban és pianóban egyaránt.” – írják.

Az iskola **Hummel**, **Czerny** és **Kalkbrenner** elképzelésein alapult, jellemzői: a magas ujjemelés, ütőbillentés, a csukló rögzítése. „A karnak a vállból lazán kell lógni [...] a könyök mindig lefelé mutasson úgy, hogy a kar és a test között kb. 2,5 cm távolság legyen. A zongoránál úgy kell elhelyezkedni, hogy a csukló, kéz és könyök lehetőleg vízszintes vonalba essék. A könyöknek mindig olyan közel kell maradni a testhez, amilyen

³⁰ Julius **Stern** (1820-1883) német karmester és zenepedagógus.

³¹ Adolf Bernhard **Marx** (1795-1866) német zenetudós és zeneszerző. Egyik műve: *Anleitung zum Vortrag Beethovenscher Klavierwerke* [Útmutató Beethoven zongoraműveinek előadásához] (1863)

³² Hans **Bischoff** (1852-1889) német zeneesztéta és zongorapedagógus. Ádolgozta Kullak „A zongorajáték esztétikája” c. művét és a Kullak-féle Chopin-kiadás munkatársa volt. Instrukatív kiadványokat adott ki Händel, Bach és Schumann műveiből. Írása t.k.: „Über die ältere französische Klavierschule”. (A régi francia zongoraiskoláról)

³³ Xaver **Scharwenka** (1850-1924) német zongoraművész, pedagógus, zeneszerző a Kullak-féle iskola tanára, majd Berlinben, később New Yorkban saját iskolájának alapítója. A **Spanuth**-tal közösen zongorametodikát jelentetett meg.

³⁴ Moritz **Moszkowski** (1854-1925) lengyel származású zongoraművész és zeneszerző. Legnépszerűbb műve a „Spanyol táncok”. Zongoraetűdöket is komponált.

³⁵ Az első zongoraóra. Összhangzattan a zongorán

közel csak lehet, csakis az alkar segíthet a kéznek az elmozduláskor. Az ujjak gömbölyűen, de behajlítás, vagy kinyújtás nélkül az ujjheggyel, de ne körömmel üssék meg a billentyű közepét. Minden ujjat átlag 2,5 cm-re a billentyűk fölött, szilárdan kell tartani, [...] aztán gyorsan és függőlegesen kell ütni, és épp ilyen gyorsan visszatérni eredeti helyzetükbe. Ez a normál billentés. Az ettől való eltérések (közelebb, vagy egészen közel a billentyűhöz) a darabok különböző karaktere szerint, csak egyéni oktatásban sajátíthatók el.” 1859-ben adták ki az alapelveiknek megfelelő zongoraiskolájukat („*Große Klavierschule*”³⁶), mely 5 nyelven jelent meg, több kiadást megért, rendkívül népszerű volt a maga idejében. A kiadvány számára Liszt Ferenc is írt darabokat (Zwei Konzertetüden – Waldesrauschen, Gnomenreigen; Fantasie und Fuge g-moll für Orgel; Ave Maria R.67, G.182), Lebert több klasszikus művet jelentetett meg Liszttel és Bülow-val közösen.

Habár – a fentiek szerint – Lebert és Stark jó viszonyban voltak Liszttel, és Liszt is értékelte munkájukat, mégis nagy különbség volt a liszti technika – és ezzel együtt a többi nagy előadó (Chopin, Clara Schumann, Rubinstein, stb. technikája) és a stuttgarti iskola módszere között. A stuttgarti iskola kizárólag ujjtechnikát preferáló, a kar nyugodt, passzív helyzetét előíró játékmódja a modern zongora megnövekedett billentyűsúlya, hangereje, hangterjedelme miatt nem volt alkalmas az új, a technikai eszközök gazdag tárházát igénylő művek előadására. Az akkord- és oktávjáték megfelelő karsúly alkalmazása nélkül a kéz felesleges, merevséget és állandó feszültséget okozó megterheléséhez vezetett. Hiába írta azt Charles Hanon³⁷, hogy „ha sikerül mind az öt ujjat abszolút egyenletesre kiképezni, akkor mindent meg tudunk oldani, amit erre a hangszerre írtak, és már csak az ujjrend marad az egyetlen kérdés, amit meg kell oldani”, a romantikus korszak teltebb hangzású zongorairodalmának maradéktalan kivitelezéséhez több karmunkára lett volna szükség.

Ezt ismerte fel másokkal együtt pl. Friedrich Wieck, (1785-1873) t.k. lányainak, Clarának és Marianak, valamint Robert Schumannnak és Hans von Bülownak a tanára. Kritizálta a „stuttgarti iskola” legfőbb jellemzőjét: a magas ujjemelést. A billentésre és a lazításra irányította növendékei figyelmét. Logier rendszerének alapján kidogozott saját módszerének sarkalatos pontja volt a laza csuklóval történő zongorázás, mert a „laza csuklóval játszott hangok mindig lágyabbak és vonzóbbak, teltebben szólnak, és finomabb árnyalást tesznek lehetővé. Fölényes

³⁶ Nagy zongoraiskola 33 művészi etűd

³⁷ Charles Hanon (1820-1900) mai napig használatos ujjgyakorlat-gyűjteménye a „La pianiste virtuoso” (A virtuóz zongorista) 1856-ban jelent meg először.

technikára úgy lehet [...] szert tenni, ha a könyök közvetítő szerepét is igénybe vesszük.” Fontosnak tartotta a kar nyugodt kiegészítő nyomásának és súlyának használatát, előkészített, nem ütősszerű billentéssel párosulva. Meghatározása szerint a billentés az ujjak gondosan előkészített, határozott, szilárd, erőteljes és gyors elhelyezése a billentyűkön. Szép legatot laza, nyugodt ujjakkal, hajlékony csuklóval, a kar segítségével nélkül lehet létrehozni. *Zongoratanulmányok* (45 gyakorlat) c. művének előszavában felhívja a figyelmet arra, hogy a gyakorlatokat a klaviatúrába helyezve, inkább nyomással, mintsem lendítéssel kell játszani. További munkái: *Klavier und Gesang*³⁸ (1853), *Musikalische Bauernsprüche*³⁹ (2.kiad. 1876).

A Schumann-családhoz közel álló Johannes **Brahms** (1833-1897) kiváló zongorista volt, félelmetes memóriával, óriási repertoárral és fantasztikus transzponálási képességgel rendelkezett. Zongorista pályáját később a zeneszerzői háttérbe szorította. Nem volt sok növendéke, de *Clara Schumann* rá bízta saját lányának, *Eugenienek* tanítását. Brahms nagy jelentőséget tulajdonított az artikulációnak, és szerette, ha a munkában lévő művek nehéz helyeiből a növendék maga készített gyakorlatokat. Kiemelt kérdésként kezelte a hüvelykujj trenírozását. Pedagógiai műve: *51 gyakorlat zongorára* (+ 48 gyakorlat a függelékben) nehéz feladat a zongorázni tanulónak, de minden Brahms-mű technikai nehézségéhez kulcsot ad.

Stuttgartban működött Gustav **Schilling** (1803-1880) német zeneíró, mielőtt 1857-től Amerikában tevékenykedett volna. Elméleti, esztétikai és zenetörténeti művei mellett 1843-ban Stuttgartban adta ki „*Der Pianist oder die Kunst des Klavierspiels*”⁴⁰ c. elméleti és gyakorlati zongoraiskoláját. A mű ajánlása Marianne *Spohr*-nak, Ludwig *Spohr* (1784-1859) kasseli udvari karmester özvegyének szól. Könyvét két nagy részre osztja: az elsőben általános zenei ismereteket közöl, bevezetésképp a különböző zongorákat, a zongora történetét, a szükséges képességeket és a zongoraórák menetét írja le; a másodikban speciális zongorista-tudnivalókat ad közre. Ez tk. a zongoraiskola, mely foglalkozik a billentéssel, ujjrenddel, a díszítésekkel, dinamikával, formatannal, összhangzattannal. Nem marad ki az olasz szavak magyarázata sem. 1844-ben *Liszt* Ferenc életét feldolgozó könyvvvel jelentkezett.

³⁸ Zongora és éneklés

³⁹ A nép ajkán élő zenei bölcsességek

⁴⁰ A zongorista, avagy a zongorajáték művészete. A cím így folytatódik: Egy tan- és kézikönyv mindazok számára, akik zongoráznak, vagy zongorázni tanulnak, ill. zongorát tanítanak, különös tekintettel a műkedvelőkre.

Liszt Ferenc (1811-1886) minden idők legnagyobb zongoraművészeként a modern zongoratechnika megalapítója. Tanára, Czerny szerint „... itt maga a természet hozott létre egy vérbeli zongoristát.”⁴¹ 1832-ben, Párizsban Paganinit hallván, határozza el, hogy ő is szert tesz ilyen „ördögös technikára”. Napi négy-öt óra gyakorlással csakhamar célhoz is ér. Diplomatikusan, ugyanakkor találón jegyzi meg a Thalberg-Liszt párviadal után Belgiojoso hercegné: „*Thalberg a világ első zongoristája – Liszt pedig az egyetlen.*”⁴² Virtuóz pályájába némileg belefáradva, zongora-koncertjeinek számát lecsökkentve, 1848-tól Weimar felvirágoztatásán dolgozott. Weimarban való letelepedése a kis várost a zenei világ egyik központjává tette: kiváló muzsikusként versengtek, hogy a közelében élhessenek, minél többet tanulva tőle. Hans von Bronsart, Hans von Bülow, Peter Cornelius, Felix Draesecke, Karl Klindworth, William Mason, Dionys Pruckner, Joachim Raff, Julius Reubke, Alexander Ritter, Emil Sauer, Ingeborg Starck, Carl Tausig, Alexander Winterberger voltak tanítványai. A visszaemlékező volt növendékek mindegyike megegyezik abban, hogy Liszt mindennél többre becsülte az egyéniséget: a tanítás során az egyéniség megőrzését, az előadás során az objektív és a szubjektív elemek megfelelő arányát. „*Sosem tanított, a szó megszokott értelmében. Egész idő alatt, míg vele voltam, egyetlenegyszer sem láttam, hogy pedagógiai értelemben véve igazi zeneórákat adott volna.*”- írja Mason.⁴³ Liszt Bülow és Tausig Weimarból való távozása után nem tartott magánórákat. A XX. sz.-ban oly elterjedt mesterkurzusok szellemében tanított: az éppen zongorázót 3-4 kollégája hallgatta. A fiatalokat igyekezett a kultúra minden területén nevelni, így megismerkedhettek sok kiváló, nem muzsikusként is. Liszt vallotta, hogy a zongorázásban az egész személyiség részt vesz, s a zongorázás, ill. a személyiség fejlesztése szoros kölcsönhatásban van egymással. Muzikalitás és művészi igazság – e két szót tűzte zászlajára. A technika kérdése ebben az időben már jóval hátrább sorolódott. De, hogy foglalkozott technikai problémákkal, bizonyítja, hogy 13 füzetből álló ujjgyakorlat-sorozatot adott közre, mely felölelte a romantikus zongoratechnika minden területét. „*Legyünk türelmesek önmagunkhoz*” - mondta Liszt, amikor a technikafejlesztés nehéz, hosszú és fáradságos útját ecsetelte.

⁴¹ Idézi Alan Walker: Liszt Ferenc 1. A virtuóz évek, 1811-1847 (Budapest, 1986) c. könyve 91. oldalán.

⁴² Idézi Alan Walker: Liszt Ferenc 1. A virtuóz évek, 1811-1847 (Budapest, 1986) c. könyve 255. oldalán.

⁴³ Memories of a Musical Life. (New York, 1901)

Idősebb korában, mikor már nem koncertezett, technikáját kétujjas gyakorlatok játsszásával frissítette fel. Ezt a módszert vette át a Liszt-tanítvány *Mason* is.

William **Mason** (1829-1908) az amerikai zenepedagógia első nagy gondolkodója is - Liszt útmutatásai alapján -. ezekben a gyakorlatokban látta a zongoratechnika alapját. „*A művészi billentés technikája kétujjas gyakorlatokkal kidolgozva*” c. összefoglaló műve 1889-ben látott napvilágot. Ezt megelőzte 1867-ben, New Yorkban megjelent könyve a ritmikus nevelésről „*Ritmikus gyakorlatok*” címmel. „*Billentés és technika*” c. négy kötetes művében három billentés-típust különböztet meg, és bőséges gyakorlat-anyagot közöl elsajátításukhoz. *Breithaupt*ra hivatkozva, ő is kiemeli a kar részvételét a zongorázásban, de nála függetlenebb ujjmunkát tart szükségesnek. Lassú gyakorlásnál megkívánta a magas ujjemelést, egyszersmind a csukló és kar merevségének elkerülését.

Mint Liszthez személyes barátságban és művészi hitvallásban közelállóról kell szólnunk a zongoraművészet másik óriásáról, a lengyel származású Frédéric **Chopin**ről (1810-1849). Főleg Párizsban élt, így tk. a francia iskolához tartozik. Nem dicsekedhetett ugyan, mint Liszt, sok híressé vált növendékkel, ennek ellenére kiváló tanár volt. Tanítása során a fehér billentyűs technikát igyekezett elkerülni, kiindulópontja az E, Fis, Gisz, Aisz, H hangokból álló pozíció volt. A skálák játsszását is a sok fekete billentyűsökkel kezdte. A kéz oldalmozgásának, a hüvelykujj alátevésének, az 5 ujjas gyakorlatoknak egyforma fontos szerepe volt az egyenletes forte hangerővel játszatott skáláknál. Cramer, Clementi, Moscheles etűdjeit, Bach-szvitteket, prelúdium és fúgákat, Field és saját noktürnjeit adta növendékeinek. (Bár *Mozartot* tartotta legtöbbször, növendékei közül csak *Mikulinak* adott Mozart-művet!⁴⁴) Játékát lágy billentés, érzékeny artikuláció, különleges rubato jellemezte. Nagy újdonságnak számítottak ujjrendjei: ujjváltás, hüvelykujj fekete billentyűn, ugyanaz az ujj két szomszédos billentyűn, hosszabb ujjak egymás fölé tevése, stb. Mazurkáit hihetetlen szabadsággal játszotta. A trillákat általában felülről kezdte, nem túl gyorsan, egyenletesen szólaltatta meg. Etűdjei – bár egy-egy technikai elem gyakorlását szolgálják – igazi koncert-darabok.

Az 1860-as évektől kezdve a zongora-pedagógiában mindjobban előtérbe került Liszt hatása nyomán a művek szellemiségének, mondanivalójának közvetítésének igénye. Megkülönböztettek régi és új stílusú játékokat,

⁴⁴ Sciff András: Chopin és példaképei

megnevezték a játékban részt vevő négy szervet (ujjhegy, ujj, kéz, alsókar), s gyakorlatokkal tették alkalmassá a megfelelő játékra azokat. A billentyűk megszólaltatásának kétféle lehetséges módjául az ütést és nyomást határozták meg. Négy alapvető billentésformát írtak le: legato, staccato, legatissimo és portamento.

Az eddigi zongoraiskolák mind gyakorlati jellegű iskolák voltak, ekkor született meg a zongorapedagógia első, nagy elméleti rendszere: Louis **Köhler** (1820-1886): *Systematische Lehrmethode für Klavierspiel und Musik*⁴⁵ (1857-58) c. műve, melyben t.k. először találkozunk a pedálhasználat alapelveinek összefoglalásával. Köhler egyéb munkái: *Der Klavierunterricht*⁴⁶ (1860), *Theorie der musikalischen Verzierungen*.⁴⁷

1880 körül a folyton változó, szabad, természetes kéztartás válik általánossá, ami a megnövekedett játszótérnek, s a fokozott hangzásigénynek jobban megfelel. Az emberi test egész tömegét bevonják a zongorázás folyamatába, aktív és passzív részeket különböztetnek meg. Eddig ismeretlen mozdulatformák épülnek be (forgatás, oldalütés, körözés), új billentésmódok állnak a fokozott zenei kifejezés szolgálatába (éneklő legato, non legato, fél-staccato, leggiero, martellato). Az ujjrendkészítésnél a fő vezérfonal a frazeálás lesz. A művek különböző stílusait határozzák meg tartalmuk szerint, valamint nagy jelentőséget tulajdonítanak a hallásképzésnek is. Megszületik **Riemann**⁴⁸ értelmezés-tana, instruktív kiadványokat bocsátanak a tanulók rendelkezésére.

Új iskolák alakulnak ki, melyekre egyformán jellemző, hogy valamely mozzanatot kiemelve az egész zongorázási folyamatra kiterjesztve abszolutizálják azt. Ilyen volt a fentebb már említett stuttgarti iskola, melyre az ujjtechnika abszolutizálása volt a jellemző.

⁴⁵ A zongorajáték és a zene rendszeres módszertana

⁴⁶ A zongoratanítás

⁴⁷ A zenei díszítések elmélete

⁴⁸ Hugo **Riemann** (1849-1919) a zenetudomány kimagasló, sokoldalú személyisége. A Musiklexikon (1882) mellett jelentősek instruktív kiadványai, valamint az előadóművészet problematikájáról írott művei: *Vergleichende theoretisch praktische Klavierschule* [Összehasonlító elméleti és gyakorlati zongoraiskola] (1883), *Musikalische Dynamik und Agogik* [Zenei dinamika és agogika] (1884), *Katechismus des Klavierspiels* [A zongorajáték katekizmusa] (1888), *System der musikalischen Rhythmik und Metrik* [A zenei ritmus és metrum rendszere] (1903), *Vademecum der Phrasierung* [Vezérfonal a frazeáláshoz] (1911). A zenei nyelv véleménye szerint beszédszerű, élő nyelv, melynek agogikai, ritmikai és frazeálási formulái minden műre érvényesek. Minden ritmus páros alapsémából vezethető le, és mindig ütemelőzős. A zongorázás technikáját illetően megállapítja a csukló passzivitását a staccato-játéknál, állandó mozgást a hangsorjátéknál, és elemzi a különféle billentéseket.

Egy másik irányzat volt az ún. **súlytechnika**, melynek képviselői: **Deppe**, **Caland**, a Masonnal kapcsolatban már említett **Breithaupt** és tanítványaik. Lényege a rögzített ujjakkal való játék, a hát- és derékizmok fokozott igénybevétele a lapocka lesüllyesztésével. Az izmok megfeszítésének és ellazításának tudatossá tétele, az erő helyes közvetítése.

Ludwig **Deppe** (1828-1890) **Berlin**ben tanított, tanításában igyekezett általánosan érvényes elveket, gondolatokat megfogalmazni. Módszerében nagy súlyt fektetett a felkar és a váll izmaira, ezek funkciójára, mellyel az eddigi zongoraiskolák egyáltalán nem foglalkoztak. A karsúly az ejtésben és a visszatartásban is részt vesz, összhangban van az ujjizmokkal, a kézzel és a karral. A kéz könnyű, viszi és „rakosgatja” a kar, amit a könyök vezet, a súly döntő része pedig a felkar és váll izmaiban összpontosul. Az alacsony ülést javasolja, mert ez egyrészt az egyenes tartás alapja, másrészt, ha az alkar a könyöktől a csuklóig kissé emelkedik, az megkönnyíti a skálajátékot. Szótárából száműzi az „ütés” szót, és az „ejtés”-sel helyettesíti. Így ugyan „*kezdetben az ejtéssel képzett hang gyenge, de egy idő után megerősödik.*” – biztatja a nála tanulót. 1885-ben jelent meg tanulmánya „*Armleiden der Klavierspieler*”⁴⁹ címmel, de az őt híressé tévő módszerének komplex kifejtésére nem vállalkozott. Ezt a munkát növendékei végezték el: Amy Fay⁵⁰, F.H. Clark-Steininger⁵¹, H. Klose⁵², E. Söchting⁵³, T. Bandman⁵⁴ és Elisabeth Caland⁵⁵.

Deppével egy időben, de **Bécs**ben működött Teodor **Leszetycki** - Theodor *Leschetizky* – (1830-1915) lengyel származású zongoraművész. A

⁴⁹ A zongorista karvezetése

⁵⁰ Amy Fay: Music Study in Germany (Chicago, 1880)

⁵¹ F. H. Clark-Steininger: Die Lehre den einheitlichen Kunstmittels (Berlin, 1885)

⁵² H. Klose: Die Deppesche Lehre des Klavierspiels [Deppe tanai a zongorajátékról] (Hamburg, 1886)

⁵³ E. Söchting: Die Lehre von freien Fall (Magdeburg, 1898)

⁵⁴ T. Bandman: Die Gewichtstechnik des Klavierspiels (Lipcse, 1907)

⁵⁵ Elisabeth Caland (1862-1929): *Die Deppesche Lehre des Klavierspiels* [Deppe tanai a zongorajátékról] (Magdeburg, 1897) A módszert saját tapasztalatai alapján tovább is fejlesztette, további munkái: *Technische Ratschläge für Klavierspieler* [Technikai tanácsok zongoristáknak] (1897), *Das künstlerische Klavierspiel* [A művészi zongorajáték] (1910), *Praktische Lehrgang des künstlerisches Klavierspiels* [A művészi zongorajáték gyakorlati tanmenete] (1912), *Anhaltspunkte zur Kontrolle zweckmässiger Armbewegungen beim künstlerischen Klavierspiel* [Kiindulópont a célszerű karmozgás kontrolljához a művészi zongorajátékban] (1919), *Vorübungen zum schnellen Oktavspiel* [Előgyakorlatok a gyors oktavjátékhoz] (1923).

Leschetizky-módszer sok nagy zongoristát adott a világnak, tk. Ignacy Jan **Paderewsky** (1860-1941), akinek játékára a kimagasló virtuozitás és sokszínű billentés volt jellemző. A Chopin-kiadás létrehozásával múlhatatlan érdemeket szerzett. Nála tanult Artur **Schnabel** (1882-1951) is, aki 1925-1933 között a berlini Zeneművészeti Főiskola mesteriskolájának vezetője lett. *Leschetizky* Czerny tanítványa volt, majd igen korán, 14 évesen tanítani kezdett. Tanításának lényege a gondolkodás és koncentráció hangsúlyozása. Az eredményes gyakorlás feltétele a zene lényeges pontjainak megértése, a nehézségek felfedezése és a megoldási lehetőségek elsajátítása. „Nem volt és nem is lesz módszerem” – mondta. „Gyakorlás közben álljon meg sokszor és gondolja át mit csinált, és hogyan – biztosítom, hogy sok mindenre rá fog jönni.”⁵⁶ A *Leszetycki-iskola* jellemzőit a következő művek foglalják össze: Unschuld von **Melasfeld**: *Die Hand des Pianisten*⁵⁷ (1903), M. **Brée**: *Die Grundlage der Methode Leschetitzky*⁵⁸ (1903.).

Artur **Schnabel** és Teresa **Carreño**⁵⁹ (1853-1917) zongorázását tanulmányozva hozta létre módszerét Rudolf Maria **Breithaupt** (1873-1943). Breithaupt a berlini **Stern-konzervatórium** vezetőtanára volt, miután tanulmányait a lipcsei konzervatóriumban R. Teichmüller növendékeként befejezte. Összefoglaló munkája „*Die natürliche Klaviertechnik*”⁶⁰ címmel 1905-ben, II. része: „*Die Grundlagen des Gewichtsspiels*”⁶¹ 1906-ban, III. része: „*Praktische Studien*”⁶² öt füzetben 1916-21 között jelent meg. Módszerének lényege, hogy az egész test részt vesz a zongorázásban, az egyes testrészeket tudatos feladatvégzésre készíti. A természetes játéktechnika alapja a nyugodt kéz, melyet a felső kar irányít. Kizárólag súlytechnikával sok esetben nem boldogulhatunk, s ezért hangsúlyozza az ujjtechnika fontosságát is. Tanítványa volt t.k. Artur **Rubinstein**, aki *Paderewskynél* is tanult.

Breithaupt sokat tanult Leopold **Godowsky** (1870-1938) zongorázásából is, aki korának egyik legnagyobb virtuóza volt. *Godowsky* szerint a súlykiegészítés, a lazítás és a gazdaságos mozgás a zongorajáték technikájának és az előadásnak is az alapkövei. Nem írt könyvet, de a

⁵⁶ In: Reginald G. Gerig: Híres zongoristák és technikájuk (Fülep Tamás ford.)

⁵⁷ A zongorista keze

⁵⁸ A Leschetitzky-módszer alapjai

⁵⁹ Teresa Carreño harmadik férje Eugène d'Albert volt, aki kitűnő zongoristaként szintén ösztönzést adott Breithauptnak, csakúgy, mint Liszt, Anton Rubinstein, Hoffmann, Harold Bauer..

⁶⁰ A természetes zongoratechnika

⁶¹ A súlytechnika alapjai

⁶² Gyakorlati tanulmányok

zongorázásról szóló néhány gondolatát közreadja „A legjobb módszer az eklektika” c. cikkében. Többek között így ír: „Én szilárdan hiszek az ötujjas gyakorlatokban, mert nagyszerűen növelik a játszómechanizmus eredményességét, - ha valaki felfogja a súlykiegészítés és lazítás alapelveit is. Egy valamit kellene jobban csinálni a zongoristáknak: hallgatni saját játékokat, és korrigálni önmagukat.”⁶³ Godowsky Berlinben és Párizsban (Saint-Saëns-nál) tanult, majd 1909-1914-ig Busoni utódaként a **Bécsi** Zeneakadémia mesteriskolájának vezetője volt. (Ugyancsak mesteriskolát vezetett Bécsben a Liszt-, és Rubinstein-növendék Emil Sauer is, de nem ebben az időben.) Hihetetlen virtuozitásáról képet kaphatunk liszti nehézségű átdolgozásaiából (Chopin, Strauss, stb.). Godowski tanítványa volt t. k. **Neuhaus** is, Szvjatoszlav **Richter** tanára.

Különös fontosságot tulajdonít a súlynak és a lazításnak Tobias Augustus **Matthay** (1858-1945) is, a Royal Academy of Music tanára, egy önálló, 500 tanulót és 40 tanárt foglalkoztató zongoraiskola vezetője, kiváló zongoraművész. Hallotta Liszt, Hans von Bülow és Rubinstein játékát, és igyekezett megismerni hangszerüket is. Az Erard-zongora tanulmányozása vezette arra a következtetésre, hogy az ütő-mozdulat helytelen mozgás, a billentyű ellenállását így nem lehet leküzdeni. A billentyű érintése után kell az érzékelt ellenálláshoz alkalmazkodni. Ez a billentyű-ellenállás megfigyelésének törvénye. Tanításai az időzítésről, a ritmikai fejlődésről, és a mozgásról egészen kiválóak. „Gondolat és ritmus elválaszthatatlanok, ahol nincs ritmus, ott csak üresség van” – mondja. 42 féle billentést ír le, de hangsúlyozza, hogy nincs szükség merev elkülönítésükre. Elemezte az alkar forgató mozgatait is, látható és láthatatlan mozgásra bontotta azokat. Ezt a forgatásról szóló tanítását vonja kétségbe később honfitársa, Sidney **Harison**. Matthay.pedagógiai munkái: *The act of touch*⁶⁴ (1903), *First principles*⁶⁵ (1905), *Relaxation studies*⁶⁶ (1907), *Néhány megjegyzés a zongoratechnika tanításához* (1911) *Musical interpretation*⁶⁷ (1913), *Pianist's first music making, The Visible, and Invisible in Piano Technique*⁶⁸ (1932), *Piano Fallacies of Today*⁶⁹(1939).

⁶³ In: Reginald G. Gerig: Híres zongoristák és technikájuk (Fülep Tamás ford.)

⁶⁴ A billentés folyamata

⁶⁵ Első alapelvek

⁶⁶ Lazítási tanulmányok

⁶⁷ Zenei interpretáció

⁶⁸ A zongorista első lépései. A látható és láthatatlan zongoratechnika

⁶⁹ A jelenkor zongora-téveszméi

A súlytechnika kidolgozói között kell megemlíteni Friedrich Adolf **Steinhausen** (1859-1910) német orvos nevét, aki a vonós- és zongoratechnika fiziológiájával foglalkozott.

A zongora fiziológiájával való foglalkozás sok gondolkodót vezetett el az ujjgimnasztikához. Ezek egyike volt William **Townsend**. „*A kar egyensúlya a zongoratechnikában*” (1890) c. művében kifejti, hogy milyen káros az ütőmozdulat gyakorlása a zongorán. Úgy véli, hogy mind az izomerő fejlesztésére, mind az ujjak függetlenségének elérésére alkalmasabb az ujjgimnasztika, a kéztorna. A helyes billentésről szólva leírja, hogy állandó kontaktusban kell maradni a billentyűkkel, igazi emelőként kell használni azokat, hasonlóan a pedálokhoz. A függetlenítéshez sem szükséges az ujjak magasra emelése, inkább a kéz és kar könnyed és szabad helyzetét kell megteremteni. Ez az izmok hajlékonyságát és rugalmasságát jelenti. Minél rugalmasabb a csukló a billentyű és az ujjak érintkezésekor, annál zajtalanabb a billentés. Játék közben elsődleges fontosságú a kar egyensúlyának folyamatos megtartása. A szilárd karegyensúllyal válik lehetővé a szép hang létrehozása, a pontos irányítás, az ujjak függetlensége, a fizikai biztonság és a viselkedés természetessége.

A technikai fejlesztés új módszerét kísérletezte ki Theodor **Ritte**, aki 1919-ben adta közre a kéz tágitására, az ujjak lazítására kidolgozott tornagyakorlatait. Művének címe: „*Mein Fingersportsystem*” és „*Wie werde ich Klaviervirtuose?*”⁷⁰

A **hannoveri konzervatórium** tanára, Karl **Leimer** (1858-1944) „*Modernes Klavierspiel*”⁷¹ (1931) c. művében fejti ki nézeteit a zongorajátékról, tanítási módszeréről. A könyvhöz Walter **Giesecking** (1895-1956), leghíresebb növendéke - jelentős Debussy-interprettor - írt előszót. 1938-ban kiegészítő kötetet jelentetett meg „*Rhythmik, Dynamik, Pedal*”⁷² címmel. Módszerének lényege a hallás- és memóriaképzés. Rendszerének fő pontjai: Az ujjak és a karok természetes tartása, mint járásnál. Az izmok lazításának érzése, anélkül, hogy lötyögő mozgásokat alkalmaznánk. A kéz, a kar és ujjak lehető legnyugodtabb tartása a hangképzés előtt, hogy egy tudatos, minden követelménynek eleget tevő billentés jöheszen létre. Minden billentési lehetőség kihasználása (aktív ujj-játék és súlyjáték). Az emlékezet fejlesztése a szisztematikus-logikus gondolkodás (Reflexion) által. A hallás képzése ritmikailag, dinamikában

⁷⁰ Ujjtorna-rendszerem, Hogyan leszek zongoravirtuóz?

⁷¹ Korszerű zongorajáték

⁷² Ritmus, dinamika, pedál

és a hangszínt illetően. A technika és az előadás fejlesztése előzetes elképzeléssel. Természetes előadás a jelölések feltétlen betartásával.

Az előzőekben nagy vonalakban áttekintettük a zongoraiskolák, zongoramódszertanok legfontosabb uralkodó irányzatait. Miután a két ellentétes módszer: a Köhler-féle, ill. a stuttgarti iskolára jellemző kizárólagosan az ujjakra koncentráló módszer, valamint a kizárólag a súlytechnikára építő módszerek valamely ponton mind felmondták a szolgálatot, megkezdődött a módszerek és technikák egybeolvasztása, megindult a szintézis-keresés. Ilyen szintézisre törekedtek a már bemutatott Breithaupt és Riemann, valamint követőik. A fizikai megvalósítást illetően komplex módszerek alakultak ki, s egyre jobban előtérbe kerültek a tanulás szellemi, érzelmi, pszichikai feltételei és aspektusai. Még nagyobb figyelmet fordítottak a passzívan részt vevő szervekre, új mozgásokat írtak le (gördítés, ejtés, csúsztatás, vibrato, stb.). Reflektorfénybe kerültek a zongorázás lelki feltételei: gondolkodás, emlékezés, érzelem, figyelem. Az elméleti munkák fő területei: hogyan lehet a tanulás szellemi részét tudatossá, a testi részét automatikussá tenni? Vagy a gyakorlás optimális kihasználhatóságának mikéntje, a pódiumszereplés, a hallási képzetek elsődleges kialakítása.

A fentiekben a zongoratechnikákról és iskolákról szólva többnyire német területen született, vagy német hatás alatt létrejövő gondolatokat idéztünk.

Most röviden, - anélkül, hogy eltúloznánk a nemzeti sajátosságok fontosságát – összefoglaljuk két, jellegzetességükben mégiscsak erős nemzeti karaktert hordozó iskola főbb jellemzőit és alakjait.

Az **orosz iskola** XIX sz.-i legjelentősebb egyénisége a már többször is említett Anton **Rubinstein** (1829-1894), Liszt után a legnagyobb zongoraművész volt. 1862-ben alapította a **szentpétervári konzervatóriumot**. Játékát egyedülálló természetesség, fesztelenség, őszinteség és szenvedélyesség jellemezte. Kövéreké kezei és széles ujjvégei nehézzé tették számára a tiszta játékot, de a sok melléütés nem semlegesítette az előadás magával ragadó hevületét. Finom ujjtechnikáját és színérzékenységét a *Clementi-Field*-féle iskolának, természetességét, eleven felszabadultságát Liszt hatásának tulajdoníthatjuk. Testsúlyát kitűnően alkalmazta páratlan puhaságú hangja létrehozásában. Tanítványa volt Joseph **Hoffmann**. Testvére, Nyikolaj **Rubinstein** (1835-1881) a **moszkvai konzervatórium** alapítója, szintén rendkívüli képességű

zongoraművész volt. Növendéke volt t.k. a számunkra Liszt – növendékként ismertebb Emil **Sauer**.

A szentpétervári, majd a moszkvai konzervatórium tanára volt Rubinstein jó barátja, Vaszilij Iljics **Szafonov** (1852-1918). Pedagógiai műve „*Új formulák zongoratanárok és növendékek számára*” címmel 1915-ben jelent meg. Szafonov összekapcsolta a súlytechnikát az ujjtechnikával. Tanítványai között találjuk Alekszandr Nyikolajevics **Szkrjabint** (1872-1915) és Joseph **Lhevinnet** (1874-1944). Lhevinne 1917-ben cikket közölt az orosz zeneoktatásról, majd 1924-ben jelent meg „*A zongorajáték alapelvei*” c. munkája. Ebben nagy jelentőséget tulajdonít a fokozatosságnak és a fölényes technikának. Felhívja a figyelmet arra, hogy a szép hang először az agyban születik meg, valamint, hogy az ujjvég lehető legnagyobb részével kell billenteni, végtelenül laza csuklóval. Hangsúlyozza a szilárd kéz és a lazítás szükségességét a billentésben és a hangképzésben. Szükségesnek tartja a súly megfelelő alkalmazását is, mert e nélkül a hang elvékonyodik és száraz lesz. A jó technika alapja a jó skálajáték - mondja. Szafonovhoz hasonlóan **Levinszkaja** is - Szafonov kollégája a Moszkvai Konzervatóriumban - ötvözni próbálta az ujjtechnika és a Breithaupt-féle súlytechnika előnyeit, és kiküszöbölni hátrányait.

Szergej **Rachmaninov** (1873-1943) kiváló zongoraművész, karmester és zeneszerző, a modern zongoratechnika első nagyszabású képviselője. A szentpétervári és a moszkvai konzervatóriumban tanult, játéka szuggesztivitásával, drámai erejével, színgazdagságával már fiatalon lenyűgözte hallgatóit. Különösen Chopin- és Liszt-játékával keltett feltűnést, gyakran játszotta kortársa, Szkrjabin zongoraműveit is.

A másik orosz zeneszerző-zongoraművész óriás, Szergej **Prokofjev** (1891-1953) zongorázása szakított a romantikus orosz zongoraiskola puha, bársonyos billentést felmutató hagyományával. Zongorázásában – csakúgy, mint műveiben - szarkasztikus vonások kerültek előtérbe. Ehhez jó kifejezőeszköze volt az *Oszipova- Leszetycki* iskolától kapott világos ujjtechnika, acélos billentés.

Mint már említettük, *Godowskinál* tanult Berlinben Heinrich Gusztavovics **Neuhaus** (1888-1964). *Neuhaus* Tanított Kijevben, később Moszkvában, leghíresebb növendékei voltak Szvjatoszlav **Richter**, Emil **Gilelsz**, Jakov **Zak**, Radu **Lupu**. *Neuhaus* tanítási módszerének lényegét „*A zongorajáték művészete*” (Budapest, 1961) c. könyvében foglalta össze. Ebben a művészet és technika szoros összefüggését hangsúlyozza, fontosnak tartja a technikai és zenei képességeknek, az interpretáló

művészi személyiségének egyenértékű kibontakoztatását. A cél világos meghatározásával válik lehetővé a felhasználandó eszköz kiválasztása - írja. Négy fejezetre tagolja legfontosabb mondanivalóit: 1. A zenemű művészi értelme (A zenemű művészi értelme maga a zene.) 2. A ritmus 3. A hang 4. A technika (A pszichikai erőfeszítéssel fordítottan arányos a fizikai.)

Bár nem volt Neuhaus-növendék, a XX. sz. egyik legnagyobb pianistája volt Vladimir **Horowitz**, aki Kijevben tanult Felix *Blumenfeld* tanítványaként. Lenyűgöző virtuozitásával és drámai kifejezőerejével rendkívüli népszerűsége tett szert. A tanár feladatáról szólva ezt mondja: „...mutassa meg a növendéknek, hogyan kell megformálnia saját gondolatait...”.⁷³ Az orosz iskola tradícióit követve a technika és kifejezőerő egységét vallotta.

Mi is valójában ez a tradíció?

Az orosz zongoraművészetre jellemző az orosz zeneszerzők műveiben is megtalálható végtelen szenvedély, erő és drámaiság, mely érzékenységgel, meleg szívvel, nagy kifejezőerővel párosul. Inkább a szív dominál, mintsem az intellektus kerülne előtérbe.

Mindez nagy technikai felkészültséggel, igazi virtuozitással párosul.

Az orosz iskola ellentéte – habár érzelmileg a két nép mindig közel állt egymáshoz – a **francia**. A Couperin-Rameau-féle hagyományokból építkezve jött létre érzékeny, hajlékony billentésük, mely a billentyű közelében történt, és nem volt túl mély. A hang dimenziója kisebb volt, mint a stuttgarti iskola energikus, magasról történő billentéssel létrejövő hangjának, de elegáns, szépen tagolt előadást biztosított. Az érzelm a háttérben, csendesen és nyugodtan, nem tolakodóan kísérte az előadást. Ha az orosz iskolát élénk színekkel festett óriási freskóhoz hasonlítjuk, akkor a francia egy finom mívű, elegáns rézkarc benyomását keltheti bennünk.

A francia iskola, mint a legrégebbi modern oktatási intézmény, a Conservatoire Nationale de Paris szellemi terméke sok kiváló művészt adott a világnak. A konzervatórium vezető tanára volt Louis **Adam**, Friedrich **Kalkbrenner**, Pierre **Zimmermann**. Louis **Adam** (1758-1848) Adolphe Adam operaszerző édesapja volt, nagy népszerűségnek örvendtek zeneművei és zongoramethodikája, ő volt a Conservatoire

⁷³ Gerig: Híres zongoristák és technikájuk. Idézi: Fülep Tamás Világhírű művészek tanárok, módszerek c. fordításában.

hivatalos tananyagának kidolgozója. *Kalkbrenner* híres billentéséről már szoltunk, de nem kevésbé voltak híresek futamai sem. **Pierre J. Zimmermann** (1785-1853) pedagógiai műve: *Encyclopedie du pianiste*⁷⁴.

Az 1830-as években Párizs hemzsegett a kiválóbbnál kiválóbb zongoraművészekről. Itt volt a fent említetteken kívül Dreyschock, Chopin, Cramer, *Herz*, *Hiller*, *Hüntten*, Liszt, *Pixis*, Thalberg. Mendelssohn itt mutatta meg Lisztnek új, g-moll zongoraversenyét, Liszt Chopin és Hiller *Bach* három zongorára írt versenyművét játszotta, és még számtalan alkalmi társulás született a minél érdekesebb, látványosabb, szórakoztatóbb zongoránivalók előadására.

A modern francia zongoratechnikára kétségtelenül Claude Achille **Debussy** (1862-1918) tette a legnagyobb hatást. **Marmontelnél**⁷⁵ tanult, igazi virtuóz volt. Fiatalkori vad zongorázása egyéni zeneszerzői hangjának kialakulásakor teljesen megváltozott: főleg pianissimo játszott, a két pedállal különleges színekombinációkat érve el. Szerette a Blüthner-zongorákat a rezonáns-húrok miatt, mert a felhangok igen nagy szerepet játszottak hangszerkezelésében. Rendszerint lecsukott tetővel játszott, lágy akkordoknál szinte teljesen kinyújtotta ujjait, így folyamatos mozgással finoman nyomta le a billentyűket, függőleges ütés helyett. Hangsúlyozta az érzékeny ujjvég fontosságát, az erő szükségességét a lágy akkordok lenyomásakor is. Feleslegesnek ítélte a szerzői ujjrendeket, mert a különböző kezekhez különböző ujjazatok készítését tartotta szükségesnek. Etűdjei Chopin és Liszt hasonló darabjaihoz mérhetőek mind technikai jellegükben, mind zenei mondanivalójukat tekintve.

Ellentéte volt Maurice **Ravel** (1875-1937), aki nem tartozott a virtuóz zongoristák közé. Nem adottságai hiányoztak, hanem szorgalma és kitartása. Alacsonyan ült, végtelen ügyességgel mozgatta hüvelykujját, és ragyogóan improvizált. Előadóművészi ars poeticáját kiválóan jellemzi következő mondata: „*Nem kell a mellkasomat feltépni ahhoz, hogy megmutassam a szívemet.*”

A Conservatoire tanára volt Marguerite **Long** (1874-1966). Kiváló zongoraművészként pedagógusi tevékenységet is folytatott, írásai: *Le*

⁷⁴ A zongorista enciklopédiája

⁷⁵ Antoine François **Marmontel** (1816-1898) a Conservatoire-on tanította t.k. *Debussyt* Bizet-t és Guiraud-t. Írásai: *L'art classique et moderne du piano* [A klasszikus és modern zongorázás művészete] (1876), *Les pianistes célèbres* [Ünnepelt zongoristák] (1878), *Élément d'esthétique musicale* [A zeneesztétika alapjai] (1884), *Histoire du piano* [A zongora története] (1885), valamint sok etűd-gyűjtemény.

piano de M. L., *Méthode*⁷⁶ (1959), *Au piano avec C. Debussy*⁷⁷ (1960), *Au piano avec G. Fauré*⁷⁸ (1963), *Au piano avec M. Ravel*⁷⁹ (1971). „A zongora” c. művében Long összegzi a francia iskola lényegi elemeit, melyek: kecsesség, elegancia, világosság, mértékletesség, hajlékonyság és mély belső érzés. A francia előadói stílusra az erő nem jellemző. Hitt az 5 ujjas gyakorlatok hasznosságában. A kiművelt ujjtechnika gyors reflexeket és finom artikulációt biztosít a kéznek. Ehhez legjobb út véleménye szerint a gondosan összeválogatott gyakorlatrendszer Czerny alapján. A legjobb zenei eredmény érdekében fontosnak tartja a zeneszerzői ujjrendek megtartását. A technika Long szerint mindaz, ami az előadást széppé teszi.

Louis **Diémer** (1843-1919) szintén a párizsi Conservatoire tanára volt, leghíresebb növendékei: Edouard **Risler** (1873-1929), Alfred **Cortot** és Robert **Casadesus** voltak.

Robert **Casadesus** (1899-1872) kiváló Mozart-interpretátorként vált ismertté, Alfred **Cortot** (1877-1962) leginkább Schumann, Chopin és Debussy műveinek előadásával vívott ki elismerést. *Cortot* 1907-1917 között a párizsi Conservatoire zongora-tanszékének vezetője volt, majd 1919-ben megalapította az **École Normale de Music**-et, és annak művészképzőjét vezette. A „*Principes rationnels de la technique pianistique*”⁸⁰ (1928) c. művében kifejti, hogy a nehéz részek mechanikus gyakorlása helyett ésszerűbb az alkotórészeire bontott belső tartalom okos tanulmányozása. A mű öt fejezetre oszlik: ujjmunka, hüvelykujjmozgás a skálákban és hármashangzat-felbontásokban, kettősfogások, polifonikus szólamvezetés, a fejlesztés problémái, csukló- és akkordtechnika. Gyakorlatok, transzpozíciós táblázat, a zongora-repertoire darabjainak nehézségi sorrendben való felsorolása - a megfelelő technikai fejezet megjelölésével - egészítik ki a kötetet. További pedagógiai művei: *Éditions de travail* – részletes magyarázatokkal ellátott instruktív kiadványok, *La musique française de piano*, *Aspects de Chopin*⁸¹ (1949). Összefoglaló művek pedagógiájáról és művészetéről: J. **Thieffray**: *Cortot Cours d'interprétation recueilli et rédigé*⁸² (1934) **Adzsemov**: *Cortot o fortepiannom iszkussztve* (1965.)⁸³

⁷⁶ M.L. zongorája. Metodika

⁷⁷ A zongoránál Debussyvel

⁷⁸ A zongoránál Fauréval

⁷⁹ A zongoránál Ravellel

⁸⁰ A zongoratechnika ésszerű alapelvei

⁸¹ Francia zongoramuzsika, Chopin-nézőpontok

⁸² Cortot interpretációs előadásainak összegyűjtött és szerkesztett változata

⁸³ Cortot a zongoraművészetéről

A zongoraművészet és zongoraoktatás fejlődése, mint a világon szinte mindené, permanens. Jelen korunk is bővelkedik kiválóbbnál kiválóbb művészekben és tanárokbán. A fejezetben a módszerek, pedagógusok, ill. a legjelentősebb zongoraművészek felsorolásával nem törekedtünk, mert nem is törekedhettünk a teljességre. Célunk mindössze annyi volt, hogy a hihetetlenül színes és sokrétű zongoramódszertanok fő vonalait bemutassuk, a zenetörténet néhány legjelentősebb zongoraművészeinek műhelyébe pillantást vethessünk.

Ezek az iskolák és módszerek adták az alapját annak a zongorázási és tanítási módnak, melyet Bódás Péter előadó-művészetében és pedagógiájában alkalmazott.

2.2 Magyar zongoraiskolák

*„A közönség emlékébe vési a
művészek nevét anélkül, hogy
valaha eszébe jutna a tanító, a
nevelő, akinek élete, működése a
világ zaján kívül esik, kinek
jutalma az öntudat, miszerint a
világ által dicsőített művészek
neki köszönhetik létüket.”*

(Bartalus István)

Első zongoraiskolánk még német nyelven jelent meg 1798-ban Budán, az osztrák származású pozsonyi zongoratanár, Franz Paul **Riegler**⁸⁴ tollából. Négy fejezetben foglalkozik az énekléssel és elemi zeneelmélettel, a zongorázás és orgonálás módszertani kérdéseivel, a számozott basszus-játékkal és az ellenpont-tannal. Az iskola Ph. E. és J. Chr. Bach, Clementi, Haydn, Händel, Mozart, Muffat, Salieri, Scarlatti darabjai mellett négy Riegler- kompozíciót is tartalmaz. Riegler zongoraiskoláját egyik növendéke, Johann Nepomuk **Hummel** felhasználta saját iskolájának⁸⁵ megírásakor.

⁸⁴ **Rigler** Ferenc Pál (1747 v. 1748 -1797 k.) iskolájának címe: Anleitung zum Gesange, und Klaviere, oder die Orgel zu spielen; nebst den ersten Grunden zur Komposizion; als nöthige Vorkenntnisse der freyen und gebundenen Fantasie; mit 2 Anhängen: der 33 Kirchenlieder, und 31 charakteristischen Tonstücken verschiedener Meister dieses Jahrhunderts. Für Tonlehrer, Schulleute, und Musikliebhaber in dem königreiche Ungarn. Vorzüglich aber zum allgemeinen Gebrauch der Tonschulen. (Útmutató az énekléshez és a zongora ill. orgonajátékhoz; a komponálás alapelemeivel; a szabad és kötött rögtönzéshez szükséges ismeretekkel; 2 függelékkel: 33 templomi énekkel és az évszázad különböző mestereinek 31 karakterdarabjával. A Magyar Királyság zenetanárai, iskolásai és műkedvelői számára.) Sopron, 1798

⁸⁵ Ausführliche Anweisung zum Pianofortespiel [Részletes utasítások a zongorajátékhoz] (1828)

A Magyarországon használt német és németből fordított zongoraiskolák sora hosszú: **Malovetzky** János⁸⁶, **A. Joks**⁸⁷, **Abelsberg** Vilmos⁸⁸, **J.N. Dunkel**⁸⁹, **J. Baier**⁹⁰, **Schwarz** Venczel⁹¹, **Beyer** Ferdinánd⁹², **Köhler** Lajos⁹³ munkái sokáig egyeduralkodók voltak a magyar zongoratanításban. A német iskolák használata pedig együtt járt a német zenei anyag általánossá válásával, annál is inkább, mivel a tanítók nagy része is német anyanyelvű volt.

Magyarországon az **első magyar nyelvű**, magyar szerzőtől származó zongoraiskola **Gáti** (Gáty) István⁹⁴ nevéhez fűződik: „A’ kótából való klavírozás mestersége, mellyet készített az abban gyönyörködők kedvéért, **Gáti István**. Kiadták Budán, a’ királyi universitásnak betűivel.” (1802). A szerző mindenek előtt rámutat arra a tényre, hogy a zene pozitív hatást gyakorol mind az erkölcsre, mind a gondolkodásra, mind a figyelemre. Esztétikai értékein túl az ezekre a lelki folyamatokra gyakorolt hatása miatt is fontos a zenetanítás széles körű elterjesztése, színvonalának emelése. Gáti zongoraiskolájában megpróbálkozik a magyar zenei szaknyelv megteremtésével, alapvető zeneelméleti, zongorázási ismereteket közöl, ismerteti a díszítések kivitelezési módját és az idegen szavak jelentését. Felhívja a figyelmet arra, hogy a különböző indulatokat (érzelmeket) különböző tempókkal, előadásmódokkal is jelezni kell. Ezt követően a számozott basszus-játék tudnivalóit foglalja össze. A korál-harmonizáláshoz **Maróti: Harmonikussát**⁹⁵ ajánlja a tanuló figyelmébe. Végül röviden összefoglalja a hegedülés és fuvalás elemi tudnivalóit is. Mindezt egybevetve megállapíthatjuk, hogy ez a mű – hasonlóan európai kortársai műveihez - átfogó, általános zenei alapismereteket közlő munka.

⁸⁶ Útmutatás a klavír vagy fortepiano helyes játszására. (1826) ford. Dömény Sándor

⁸⁷ Neues Unterrichts-System im Piano-Spiel [A zongoratanítás új rendszere] (1853) A 10 kötetes munkában az osztályok és leckék szerint beosztott zenei anyag minden tanulmányát skálagyakorlatok, futamok előzik meg.

⁸⁸ Elméleti és gyakorlati zongoratan (1867) Cramer zongoraiskolájának magyar fordítása.

⁸⁹ Clavier Studien zur gleichen Ausbildung beider Hände [Zongoratanulmányok mindkét kéz egyforma kiképzésére] (é.n.). Az iskola újdonsága abban rejlik, hogy minden technikai elemet bal kézzel is gyakoroltat.

⁹⁰ A zongorajáték előiskolája (é.n.) A tanár harmóniákkal kíséri a növendék külön kezes játékát.

⁹¹ Schwarz Venczel: Új elméleti és gyakorlati zongoraiskola 3 kötetben, é.n. (fordította: Sággh József).

⁹² A zongorajáték előiskolája é.n. ford.: Menich Antal.

⁹³ Elméleti és gyakorlati zongoraiskola és Száz oktatólagos gyakorlat é.n.

⁹⁴ **Gáti (Gáty) István** (sámsoni) (1780-1859) mérnök.

⁹⁵ **Maróthi** György (1715-1744): *A’ Hármoniás éneklésről való rövid tanítás* (1743)

Ezt követte **Dömény Sándor**⁹⁶ két kötetes zongoraiskolája, mely 1826-ban jelent meg Pesten. (*Útmutatás a'Klavír, vagy Fortepiano helyes játszására.*) Az első kötet a zeneelméleti alapelemek tárgyalása után sokat foglalkozik az ujjrenddel. Ujjrendjei modern szelleműek, kitérnek a kettősfogásokra és a különböző skálákra, glissandók-ra. A kötet 43 gyakorlódarabbal fejeződik be. A darabokat hangnem szerint csoportosítja, minden új hangnem bevezetését kadenciák játszásával kezdi. A második kötet szöveges anyaga kétnyelvű: magyar és német. A zenei előadás minden lényeges kérdésére kitér, sok tekintetben *Türk* munkáját véve alapul. Sajat szavaival így ír erről:

„...az Előadásról való tanítás, a' gyakorló Muzsikában, a' sarkalatosabb, de a' leg nehezebb is. Alkalmasint e' lesz az igazi oka, hogy az Előadásról való tanítás, majd minden újabb Klavír Oskolákból – mellyek között sok viseli a'vizsgálódó, és gyakorló nevet – vagy egészen ki maradt, vagy csak imígy amúgy értekeztek róla. Az érdemmel tellyes Türk D. ezen tárgyat igen derék Klavír Oskolájában, nagy esmérettel, és szemességgel adta elő; és mivel nekünk Magyaroknak ehez hasonló Nemzeti Nyelvünkön készült Munkánk nints, igen tzélirányosnak találtam, különösen a' Német Nyelvben járatlanok kedvéért, azt a' mi leg szükségesebb, az említett munkából, ezen rövid, Előadásról való tanításba beiktatni.”

A darabgyűjteményben Clementi, Aloys Schmitt, Beker zu Pest, Cramer, Moscheles, Ries etűdjei találhatóak. Itt jegyezzük meg, hogy Dömény 1835-37 között Merkl József magán-zeneiskolájának tanára volt, valószínű azonban, hogy nem csupán a zongoratanításból élt. A zene mellett ügyvédi tevékenységet is folytatott, mivel ebben a korban a zongoratanároknak általában más, (jól fizető) állást is kellett vállalniuk megélhetésük biztosítására. Úgy tűnik, hogy a magas szinten művelt hobby-tevékenységeknek köszönhetjük az elkészült és fennmaradt zongoraiskolákat.

Gály János három részesre tervezett művének (*A' Musika tudománya vagy fundamen-tumos új tanítás*) csak első része jelent meg *A' Forte-Piánó Jádzás mestersége* címmel 1831-ben Nagykárolyban. Ő maga Pesten volt zongoratanító.

⁹⁶ **Dömény Sándor** (1791- ?) zenepedagógus, ügyvéd. Zongoraiskolájának első kötete tk. tanárának, **Malovetzky** Jánosnak német nyelven megjelent munkájának fordítása.

Adlersteini Janotyckh János⁹⁷: *Budapesti zongoratanító, vagy elméleti s gyakorlati bévezetés a zongorázást alapos, könnyen érthető módszerrel megtanulni* – é.n. c.műve feltehetőleg 1844-ben jelent meg. A gyakorlati részben elsősorban a skálák tanításának fontosságát hangsúlyozza. A technikafejlesztést szolgáló ujjgyakorlatai után közli azon darabok jegyzékét, melyeknek tanulását az iskola mellett javasolja. Bővített kiadásban, német nyelven is megjelent: „*Lehrmethode beim Klavierunterricht*” címen.

A pesti zongoratanítók mellett megjelennek vidéken is a zenetanítással foglalkozó muzikusok. Országszerte növekszik a zenetanulók száma, és az igényes tanítói munka iránti igény. Mindez szükségessé teszi az egyes meghatározott célokra készült iskolák létrehozását. **Schmidt Péter**⁹⁸ 1857-ben jelenteti meg munkáját „*A zene tankönyve mesterképezdek számára*” címmel⁹⁹. Ezzel a művel a tanítói, ill. kántori, orgonista pályára készülőknek kíván segítséget nyújtani mindazon tudnivalók összefoglalásával, melyekre a tanítóknak, kántoroknak valaha szükségük lehet.

A magyar zongoraiskola-irodalom eddigi legjelentősebb műve az 1862-ben **Bartalus István**¹⁰⁰ műhelyéből kikerülő magas színvonalú munka, a „*Módszer a zongora helyes játszására*” című iskola. Célja, hogy az alsóbb évfolyamok számára készítsen tan-anyagot, pontosan addig a szintig, amíg a műkedvelő és a hivatásos céllal tanulók útja együtt halad. Didaktikai utasításai sok esetben ma is érvényes igazságokat fogalmaznak meg a tanító számára. Lényeges, hogy növendékeit önálló gondolkodásra serkenti. A műről **Mosonyi Mihály** is elismerően nyilatkozott.¹⁰¹ **Bartalus** másik iskolája a tanítóképzők számára csoportos oktatáshoz készült, ennek címe: „*Bevezetés a zongora s orgona játszására a tanító-képezdei ifjúság tömegesen tanulása szempontjából*”. A zongoraiskolák kiegészítő anyagaként ujjgyakorlat-gyűjteményt is közreadott „*60 öthangú elemi*

⁹⁷ **Janotyckh** János (1811-1861 után) hadügyminisztériumi iktató, zongoratanító.

⁹⁸ **Schmidt Péter** (1799-1874) a pécsi székesegyház orgonistája, tanítóképző-intézeti tanár, zeneszerző.

⁹⁹ A Zenei Lexikon (Bp.1965) „A zene tankönyve *tanítóképezdek* számára” címmel említi a művet.

¹⁰⁰ **Bartalus István** (1821-1899) A magyar zenetörténeti kutatás egyik megalapozója, jelentős zenetanár, a népdalkutatás úttörője. Zenepedagógiai, ismeretterjesztő művei csakúgy, mint kritikusi tevékenysége magas színvonalú volt. Zeneszerzőként is működött. Hagyatékából a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai Kar Ének-zene Tanszékének Könyvtárában is jó néhány művet őriznek.

¹⁰¹ Zenészeti Lapok, 1862. 38. sz.

gyakorlat” (1857), „*Ujjgyakorlatok*” (1861) és „*Technikai gyakorlatok*” (1887) címmel.

A magyar zongoratanításról nem lehet szólni Liszt Ferenc említése nélkül. Liszt sokirányú tevékenységében nagy helyet foglal el a megfelelő iskolák kialakításának a segítése. A felállítandó Magyar Nemzeti Conservatorium javára Liszt először 1840-ben adott hangversenyt. A már akkor is létező énekiskola és a hangászegylet 1851-ben egyesült, és 1867-ben felvette a **Nemzeti Zenede** nevet. Első zongoratanárai közé tartozott **Zapf** Antal (?-1904) és **Erney** József¹⁰². Erney József munkája, az „*Új zongoraiskola, saját, könnyen felfogható módszere szerint*” 1893-94-ben jelent meg négy kötetben. A darabok nagyrészt saját művei, kisebb részben ismert magyar nóták. A tanulmányokat ujjgyakorlatok előzik meg, de készített egy kizárólag technikai gyakorlatokat tartalmazó gyűjteményt is, melynek címe: *Hangsorjátszás és hangsorozati iskola*.

Nagymértékben **Liszt** Ferencnek (1811-1886) köszönhető, hogy Budapesten 1875-ben az Országos Magyar Királyi **Zeneakadémia** megnyithatta kapuit. Elnöke Liszt Ferenc, igazgatója Erkel Ferenc lett. 1887-ben Mihalovich Ödön, majd Dohnányi Ernő, Zathureczky Ede, Szabó Ferenc, Kovács Dénes, Ujfalussy József, Soproni József, Lantos István követte őket az igazgatói, főigazgatói, rektori székben. Az intézmény jelenlegi rektora Falvay Sándor zongoraművész.

Liszt 1875-től élete végéig megosztotta idejét Budapest, Weimar és Róma között, rendszeresen foglalkozva a budapesti Zeneakadémia növendékeivel. Tanítványai közül sokan váltak a magyar zeneélet jelentős személyiségeivé. Liszt távollétében növendékeit **Erkel** Gyula¹⁰³ és **Gobbi** Henrik tanította. **Gobbi** Henrik (1842-1920) 1879-1889 között tanított a Zeneakadémián. Pedagógiájában a legnagyobb hangsúly a technikaképzésre esett. Liszt távollétében ő foglalkozott t.k. **Szendy** Árpáddal és **Schuk** Annával is.

A Liszt és Gobbi - növendék **Lukács-Schuk** Anna 1897-ben megjelent dolgozatát („*A zongoratanítás reformja*”) maga Liszt is érdeklődéssel fogadta. A mű ötletadója Schuk nagyapja, dr. *Fischer* József anatómiai tanulmányok alapján készített ujjtorna-rendszere volt. A dolgozat szerint a kombinált kéz- és ujjtorna alkalmazásával jelentősen lerövidíthető a technikaképzésre szánt idő.

¹⁰² **Erney** József (1846-1929) zenepedagógus és zeneszerző édesapjánál - aki egyházkarnagy volt – kezdte tanulmányait, majd a párizsi Conservatoire növendéke lett. 1901-1918 között a Nemzeti Zenede egyik igazgatója.

¹⁰³ **Erkel** Gyula (1842-1909) karmester és zeneszerző, Erkel Ferenc legidősebb fia. 1878-tól a Zeneakadémia tanára, majd az Operaház karmestere, és az újpesti Konzervatórium alapítója.

Liszt másik növendéke, **Síposz Antal** (1839-1923), kiváló zongoraművész és zeneszerző, nem csak művészi teljesítményeivel (még 70 évesen is nagyszerűen játszott Lisztet), hanem szeretetre méltó emberi és pedagógusi tulajdonságaival is kivívta kortársai megbecsülését. 1875-ben nyitotta meg „Magasabb zongora és zenészet tanfolyam”-át. Egy pedagógiai művet írt: *„Az ujjak egyenlő kiművelése. Zongoragyakorlatok tanulók és zeneintézetek használatára. Útmutató az együttes játék alkalmazásához.”* (1891). Az együttes játék itt 4-6 növendék egyszerre történő technikaképzését jelenti.

Liszt-növendék volt **Tamásyné Gál Anna** is, aki az Erzsébet Nőiskola zongoratanáraként kísérletezte ki, és alkalmazta módszerét, melyet nyomtatásban 1899-ben jelentetett meg *„Új zongoraoktatási módszer, mely a zongoratanítást kezdettől fogva kis darabok fogalmazásával köti össze”* címmel. Módszerének alapja, hogy a zenei nyelvezet megtanulásával, a művek formai, harmóniai, dallami és ritmikai elemzése után a megismert elemeket más módon, a szintén megtanulható összefüggések alapján kell rendezni. Első lépcső a hallás után megtanult dal kikeresése a zongorán, majd unisono kell eljátszani, emlékezetből leírni, s végül kottából játszani. Következő lépcső az egyszerű (D-T) kíséret-szerkesztés, majd a megtanult kis etűdök dallamának variálása a meglévő basszus felett, ill. a dallamhoz új harmóniák keresése. Az ugyanaz – másképpen elv a gyakorlatok különböző hangnemben történő eljátszása, ill. különböző gyakorlatok egy hangnemben történő játszása által is megvalósítandó. A módszer komplex, a technikaképzés mellett nem csak a hallásképzést és zeneelméleti ismeretek megtanulását, alkalmazását foglalja magában, hanem zenetörténeti, stílusismereti és esztétikai tanulmányokat is.

Juhász Aladár (1856-1922) a budai Zeneakadémia tanáraként adta közre mestere, Liszt Ferenc játékának megfigyeléséből levont következtetéseit *„Liszt Ferenc és a modern zongoratechnikai probléma”* (1913) címmel. A kéz, az alsó- és felsőkar funkcióit, működésük kombinációit kutatta, a kéz hullámozó mozgását elemezte. Ezt megelőzően 1894-ben ujjgyakorlat-gyűjteményt adott ki *„Módszeres adalék a tört hármas hangzat technikájának magasabb és gyorsabb kiképzéséhez”* címmel.

Utoljára hagytuk a két leghíresebb magyar Liszt-növendéket, **Thomán Istvánt** (1862-1940) és **Szendy Árpádot** (1863-1922). *Thomán* a Zeneakadémia tanáraként (1888-1906) sok jelentős zongoristát nevelt: t.k. **Bartók Béla** és **Dohnányi Ernő** voltak növendékei. Tanításának lényege a természetesség, az összefoglaló mozgások alkalmazása, a növendék

egyéniségének megőrzése, megoldási lehetőségek bemutatása előjátékszáz által. „A zongorázás technikája. Alapvető gyakorlatok egyenletes és virtuóz játék elsajátítására” címmel megjelent hat¹⁰⁴ kötetes munkája teljességre törekedvén, a helyes és szép billentés leírásától a nagytechnika elemeiig mindenre ad gyakorlatot. Szendy tevékenysége más irányban hatott, mint Thománé: pedagógiai munkájának legjelentősebb területe az instruktív kiadások létrehozása. A Zeneakadémia tanára 1890-től, majd művészképzőjének vezetője volt 1911-től. Volt tanítványával, **Braun** Paulával (1881-1962) közösen írt könyvének címe: „A kéztartás és billentés módszere”.

Major Ervin a magyar zenetörténeti kutatás jelentős alakjának édesapja, **Major** J. Gyula¹⁰⁵ *Zongora-iskolája* 1890-ben jelent meg, címében is jelzett módon: „általános használatra, különös tekintettel a képezdei tantervre.” Kezdetben Bartalus iskoláját követi, de egyéni oktatásban gondolkodik. Közölt gyakorlatai rövidek, a tanítóképzős tanulmányi idő szűkreszabottsága miatt.

Bodó Alajos (1869-1931) félben maradt iskolája: „Zongoratanítók és zongorajátékosok részére felbecsülhetetlen szolgálatot tesz Bodó Alajos [a] Nemzeti Zenede tanárának útmutató füzet, amely a m. kir. Zeneakadémia és a Nemzeti Zenede osztályainak megfelelően nehézségi fokok szerint csoportosítja a legkiválóbb hazai és külföldi zenei termékeket; és pedig külön az iskolákat, tanulmányi darabokat, külön az előadási darabokat és külön a négykezeseket. Az útmutató lehetővé teszi, hogy a vidéken olyan helyen is, ahol szakavatott zongoratanárnő nincs, maga is megválaszthassa a megfelelő tananyagot és előadási darabokat. Az útmutató a szükségeshez képest időnként a megjelent újdonságokkal ki lesz egészítve” (é.n.) már címében mindent elmond, amit a munkáról tudnunk kell.

Langer Viktor (1842-1902): *Elméleti és gyakorlati zongoraiskola zenedék, képezdek és zeneintézetek számára, valamint magánhasználatra és önoktatásra* é.n.; c. munkájának célkitűzése az volt, hogy bármilyen korú és bármilyen céllal zongorát tanulni akaró érdeklődőnek megfeleljen. Újdonsága, hogy a kétkezes játékot ellenmozgással vezeti be. Langer munkássága kötődik Szegedhez is, hiszen az 1880-ban újjáalakult Zenede első igazgatója és zongoratanára volt. A szegedi zeneiskolában is sokáig hivatalos tananyagként szerepelt egy, a fejezet

¹⁰⁴ A Zenei Lexikon III. kötete (Zeneműkiadó, 1965) tévesen ír 7 füzetet.

¹⁰⁵ **Major** J. Gyula (1858-1925) Erkel Ferenc tanítványa, a Magyar Zeneiskola egyik megalapítója.

elején már említett, német iskola, mely hazánkban igen népszerű volt. **Schwarz** Vencel (1830-?) iskolájának („Új elméleti és gyakorlati zongoraiskola 3 kötetben. A kezdő foktól a legmagasabb kiművelésig, a zeneirodalom mesterműveinek fölhasználásával írta és a nagy zenehősök Bach Seb. Beethoven Lajos és Mozart W.A. emlékének ajánlja Schwarz Vencel. Magyarra fordítá: Ságth József.” é.n.) magyarul két kötete jelent meg¹⁰⁶. Célja a technikafejlesztés, kiindulópontja a h-f pentachord, amit a felső hangról indít. Jelzi a nem játszó ujjak billentyűkön elfoglalt helyét. (Ezt a jelölést átveszi később a Bartók – Reschowsky zongoraiskola, majd ezt használja Kálmán György is, Senn Irénnel és Molnár Antallal közösen írt iskolájában.)

Megyeri Károly: *A zongoratanítás módszertana* (1896) c. munkája elveti a sok és felesleges ujjgyakorlat-játszást és skáláztatást. Álláspontja szerint helyesebb a gyakorlatból következtetni az elméletre, vagyis a zeneművekből levonni a törvényszerűségeket, ill. a zeneművek és népdalok tanítása gyakorlatok helyett.

Zoltai Mátyás: *Zongoraiskolájának* két kötete 1909-ben jelent meg. Ő a régi korok iskoláinak íróihoz hasonlóan készített hegedűiskolát és zeneelméleti tankönyvet is.

Magyarországon az első alapos módszertan **Chován** Kálmán¹⁰⁷ tollából és tapasztalatai alapján jelent meg 1892-ben: „*A zongorajáték módszertana (Methodika) mint nevelési eszköz.*” A könyvet a zongora-tanárképző tankönyvéül használták. Művét három nagy részre osztja: 1. Általános rész, melyben összefoglalja a nevelés történetét, vázolja a zenei nevelés fontosságát és szükségességét, valamint ismerteti a zongora történetét és sajátosságait. 2. Elméleti rész. A zongorajátékot mechanikai (ülés, testtartás, kéz-, és ujjtartás, anatómia), technikai (billentés, pedálkezelés, ujjazat, hangrovatok [skálák]) és esztétikai (a tartalomnak megfelelő irány [stílus], előadás, dinamika, ritmika, értelmezés) szempontok szerint elemzi. 3. Gyakorlati rész. Didaktikai útmutatást ad az olvasó kezébe a tananyag helyes megválasztása, a tanulás módszere, időbeosztása, a laprólolvasás, kamarazene, emlékezet fejlesztése, a tanítási stílusok, az előjátszás és a fegyelmezés témaköreiből. Rendszeres tantervet is közöl a kezdetektől a legmagasabb fokig. Megadja a Zeneakadémia tantervét, valamint a legfontosabb zenei szakkifejezések magyar megfelelőjét és a vonatkozó szakirodalom listáját. A módszertan második kiadásával egy

¹⁰⁶ **Veszprémi** Lili: Zongoraoktatásunk története. A Zenei Lexikon szerint mindhárom kötet megjelent magyarul.

¹⁰⁷ **Chován** Kálmán (1852-1928) 1889-től a Zeneakadémia tanára, a zongora-tanárképző vezetője.

időben megjelentette zongoraiskoláját is („*Elméleti és gyakorlati zongoraiskola, mint nevelési eszköz kezdők számára*” 1905.), aminek második kiadása már két kötetre bővítve látott napvilágot (1907). Chován iskolája népszerű lett, így helyet biztosított magának a németből fordított Schwarz, Köhler és Beyer-iskolák mellett.

Chován Kálmán növendékeként végzett a Zeneakadémián **Tóth Árpád** (1872-1932), majd kiváló zongorapedagógusként dolgozott Debrecenben, később a budapesti Fodor Zeneiskolában, ill. a Nemzeti Zenedében. Jelentős elméleti munkásságaként több könyve jelent meg, köztük zongoratechnikával foglalkozók: *Zongora-ujjgyakorlatok*, *A skálajáték iskolája*, *Piano-training*, *Zongoramethodika*, *Zongoraesztétika* (1902), *Szimmetrikus zongoratechnika* (1909), *Die Lösung des klaviertechnischen Problems*, *Die Funktionslehre im praktischen Unterricht*¹⁰⁸ (1926). Tudományos megközelítéssel és alaposítással dolgozta ki funkciótan-elméletét, megfogalmazva az egész test részvételét a zongorázásban. Különválasztotta a kis és nagy technikát. Munkássága nagy hatással volt kortársaira, és további kutatásokra ösztönözte őket.

Szendy Árpád és Chován Kálmán növendéke volt **Varró Margit** (Pickler Margit [1881-1978]), aki a Fodor Zeneiskola, majd egy évig a Zeneakadémia tanára volt. 1920 után lakásán adott magánórákat, és módszerét is nagyrészt ebben a közegben dolgozta és próbálta ki. Összefoglaló műve: „*Zongoratanítás és zenei nevelés különös tekintettel az első három év oktatási módszerére (A kezdőtanítás methodikája)*” (1921), 1929-ben némileg átdolgozva németül is megjelent. („*Das lebendige Klavierunterricht*”¹⁰⁹) A könyv első része a zenei érzék és értelem nevelésével foglalkozik. A zenei hallás, hallásfejlesztés, az elméleti alapfogalmak összekapcsolása a játszott anyaggal, a tanulás technikája, a zenei ítéliképesség nevelése alkotják fő témaköreit. A második rész a zongoratanítás technikai részével foglalkozik: összefoglalja a modern zongoratechnika alapelveit és a kezdőtanítás módszertanát, kiemelve az elrontott technikájú növendékekkel való foglalkozás problémáit, végül részletesen szól a zongoragyakorlás legfontosabb kérdéseiről. A harmadik részben a zeneoktatás lélektani vonatkozásait vizsgálja, így útmutatót ad a tanuló lélektani megfigyeléséhez, a tipikus és egyéni tulajdonságok zenetanulásban történő kifejeződésének vizsgálatához. Részletesen szól a tanár és tanuló közti kapcsolat minőségének fontosságáról, valamint a lélektani játékgátlások megjelenéséről és azok sikeres kezelésének feltételeiről.

¹⁰⁸ Zongoratechnikai problémák megoldása, Funkciótan a gyakorlati tanításban (In: Neue Musikzeitung)

¹⁰⁹ Az élő zongoratanítás

Szendy Árpádnál tanult **Kovács Sándor** (1886-1918) is. Tevékenysége széles területet ölelt fel: zenetörténet, zeneesztétika, zeneléktan, zenekritika, zenepedagógia. A zongoratanulás lélektani alapjainak vizsgálatát célzó kísérleteit a Fodor Zeneiskola tanáraként végezte. Zongorapedagógiai munkásságából legfontosabb művekként kiemeljük a „Hogyan kellene a gyermeket a zenébe bevezetni?” (1916), a „Hogyan gyakoroljunk?” (1917) és az „Etűdök gyakorlása megváltozott formában” (1913) c. írás.

A fentiekből látható, hogy az európai zongorametodikák, a zongorázó mechanizmus minél pontosabb leírása, a zongorázás tudományos igényű megfogalmazása és a pszichologikus módszerek térhódítása itthon is érezteti hatását. **G.Tessényi** Margit (1879-1957) 10 részes technikaképző és billentési gyakorlatai 1912-ben jelentek meg „A természetes zongorakéz technikája és mozgási formái számos ábrával” címmel. Tessényi művében Breithaupt módszerét követi, s a természetes kéztartás előnyeit hirdeti.

Maga **Dohnányi** Ernő (1877-1960) is foglalkozott ezekkel a kérdésekkel, habár a zongorázás tudományos alapú vizsgálata távol állt tőle. Dohnányi zongoraművészete nem ismerte a technikai nehézség fogalmát, közönségét egyszerűen elkápráztatta: zongorázása briliáns, könnyed és felhőtlen volt, mint maga Dohnányi. Mégis, 1929-ben kiadta ujjgyakorlatgyűjteményét, mely a korra oly jellemző, a virtuozitás megszerzésére törekvő tréningek (*Senn Irén, Juhász Aladár, Tóth Árpád*) sorából emelkedik ki *Liszt* Ferenc és *Thomán* István hasonló munkájának összegzéseként. Munkájának célja, hogy lerövidítse a technikaképzésre szánt, és megnövelje az irodalom megismerésére fordítható időt.

Bartók Béla és Kodály Zoltán fellépése a magyar zenei életben, a magyar népdal felfedezése, népszerűsítése, és zenei anyanyelvként történő kezelése új irányt adott a magyar zongorapedagógiai irodalomnak. Elvértve eddig is találkozhattunk olyan szerzőkkel, tanítókkal, akik a tangyakorlatok helyett a népdalt tekintették tanítási anyaguknak (*Főkövy Lajos, Megyeri Károly*), de nem ez volt a jellemző.

Bartók Béla – **Reschofsky** Sándor¹¹⁰ zongoraiskolája 1913-ban látott napvilágot. Célja kimondottan a kezdőtanítás számára adni anyagot, a régi iskolák hagyományainak megfelelően szöveges utasításokkal. Gyakorlatai

¹¹⁰ **Reschofsky** Sándor (1887-1972) tanára a Liszt-növendék Szendy Árpád, valamint Koessler János volt. Művei: operák saját szövegére (Éneklő virág – gyermekopera), Táncjátékok, stb., pedagógiai művek.

5 darab kivételével (2 Lemoine, 2 Czerny, 1 átalakított Duvernoy) Bartók e célra készült darabjai, 3 közülük népdalfeldolgozás. A szerkezet és a technikai alapgyakorlatok, ujjgyakorlatok Reschofsky munkái, a magyarázatok és a kis gyakorlatok Bartókéi. Ez hazánkban az első iskola, mely nem vesz át idegenből darabot. Újszerű módon, fényképeken mutatja be a helyes kéztartást, amit viszont nem abszolutizál. A technikafejlesztés az ujj- és csukló képzésére szorítkozik, ám a technikai elemek megtanításával egy időben foglalkozik a zenei alapelemekkel is (hallás-, és ritmusfejlesztés, transzponálás, frazeálás, többszólamúság, dinamika, tempó, lapróljáték). Bartók nagy fontosságot tulajdonít a kifejlesztett csuklónak: „a zongoristának egyenlő jól kifejlesztett csuklóra és ujjakra van szüksége. Egyik a másik nélkül nem ér sokat”. Minden új elemhez néhány szavas magyarázatot fűz, néhány külön kezes, (először a ballal játszott), majd kétkezes előkészítő ujjgyakorlat után következik a tanulmány, mely az új elem begyakorlására szolgál. Minden elemhez egy gyakorlatot tartozik.

Az iskola vitathatatlan értékei ellenére nem lett népszerű, idegenkedtek tőle mind a zeneakadémiai tanárok, mind az átlagos képzettségű alsó fokú tanárok. A bírálók egyik kifogása az volt, hogy a technikai elemek begyakorlására szolgáló etűdök száma kevés.

Bartók zongorapedagógusi tevékenysége nem merült ki e zongoraiskola elkészítésében. Több instruktív kiadás fűződik nevéhez, és jelentőségében máshoz nem hasonlítható a „Gyermekeknek” c. nép-, és gyermekdalokat feldolgozó sorozata 1908-ból. Zongora-iskola-igénnyel készült a Mikrokozmosz első négy füzeté is, melyben nehézségi sorrendbe rendezve találhatók az apró darabok.

Bartók Béla (1881-1945) zongoraművészként 1907-ben kapott meghívást a Zene-akadémia zongora tanszékére, ahol *Thomán* István katedráját vette át. Tanári munkáját is a rá jellemző pontossággal, alaposággal végezte, annak ellenére, hogy saját bevallása szerint nem szeretett tanítani. Tanításában leggyakrabban a bemutatás eszközével élt, zongorajátéka mindig hitelesnek hatott. „Szép volt, mert igaz volt.”¹¹¹

Thomán István növendéke volt a Zeneakadémián **Kálmán** György (1883-1944) is, majd a Fodor Zeneiskola kísérletező kedvű tanáraként fejtette ki munkásságát. Könyve: „A zongoratanítás feladatai és azok megoldásai” (1926) hat korszakra osztva mutatja be a zongorapedagógia legfontosabb módszereit, irányait, fejlődését. Ezek a következők: 1. Ph. E. Bach kora (1750 k.) 2. Hummel, Kalkbrenner és Czerny kora (1830 k.) 3. Köhler és Marx kora (1860 k.) 4. A naturalizmus és Riemann kora (1880 k.) 5. A

¹¹¹ **Hernádi** Lajos (Bartók Béla növendéke, Bódás Péter tanára) szavai. In: Bónis Ferenc (szerk.): Így láttuk Bartókot.

pszichologikus korszak (1905 k.) 6. Az összefoglalás kora (1915-45). Gyakorlati módszerében történelmi elvet követ. Célként jelöli meg a művészi játék elérését, mely-nek lényege a tudatosság. Ez tk. a szellemi tevékenység elsődlegességét jelenti. Másik, teljességre törekvő műve a „*Pedál-gyakorlatok. A pedálozás technikájának teljes iskolája*” (1933) c. kiadvány.

Társszerzője volt e kor kiváló zongoraiskolájának is: **Kálmán** György-**Molnár** Antal¹¹²- **Senn** Irén¹¹³: *Zongoraiskola kezdők számára* (1929-31) c. három kötetes műve a zeneelméleti alapismereteken, hallás-, és ritmusgyakorlatokon, technikai gyakorlatokon kívül részletes tanmenetet közöl az átlagos képességű és a jó zenei képességgel rendelkező tanulók számára. A függelékben tanácsokat ad a gyakorláshoz, a leggyakoribb hibák kijavításához, stb. Fényképeket is közöl, az egész iskola lényegét tekintve hasonló Bartókék iskolájához. Az I. kötet (Előkészítő anyag) módszertankönyv és gyakorlóiskola egyben, a II. kötet (Összefoglaló anyag) kitűnő darabgyűjtemény, a III. füzetben 50 etűd található. Az iskolát 1943-ban Kókai Rezső átdolgozta.

Dr. Kókai Rezső (1906-1962) zeneszerző, zongoraművész és zenetudós a Zene-művészeti Főiskolán pedagógiát és zongoramódszertant tanított. Könyvében, „*A zongorajáték tanításának problémái rendszeres összefoglalásban*” (1938-39) a teljességre törekedve tárgyalja a zongorázás összes elméleti és gyakorlati kérdését.

A Nemzeti Zenede tanáraként jelentette meg tapasztalatait **Gróf** Endre. Összefoglaló művének címe: „*A zongorázás. A zongorajáték módszerei és új eszközei 23 képpel, 59 magyarázó ábrával és 24 hangjegypéldával.*” (1935).

A II. világháború után a zenekultúra – nem kis mértékben Kodály Zoltánnak köszönhetően – szélesebb rétegek számára vált elérhetővé. A tömegoktatás előtérbe kerülésével olyan rendszert kellett kitalálni, mely elég hatékony, de nem túl drága. Az állami zeneiskolai hálózat létrejöttével bevezették a csoportos szolfézs-oktatást, így a zeneelméleti alapfogalmak megtanítása nem a zongora-, hanem a szolfézstanár feladata lett. A tömegtanításra berendezkedett zeneiskolai zongoratanítás hivatalos tananyaga **Czövek** Erna (1899-1983): *Zongora Ábécé* (1946) c. munkája

¹¹² **Molnár** Antal (1890-1983) zenetörténész, zeneszerző, tanár, brácsaművész. A modern magyar zenetudomány egyik megalapítója, t.k. a Waldbauer – Kerpely vonósnegyes tagja, a Zeneakadémia tanára 1919-1959 között. Baumgarten-díjas.

¹¹³ **Senn** Irén (1883-1957) a Fodor Zeneiskola, majd a Zeneművészeti Főiskola tanárképző tanfolyama gyakorló iskolájának vezetője.

lett, melyet több átdolgozás után *Zongoraiskola* címen, hat füzetben adtak ki, kiegészítve az első kiadás népdalfeldolgozásait klasszikus és romantikus szerzők műveivel. Az iskolához 1948-ban útmutató is megjelent (*Útmutatás a Zongora Ábécé tanításához*, 1948). Czövek Erna 1966-ban újabb zongoraiskolát és hozzá újabb útmutatót készített. 1975-ben megjelent könyvében – „Emberközpontú zenetanulás” – a zongoratanulást, mint a személyiség kibontakoztatásának eszközét elemzi és vizsgálja.

A budapesti Zeneakadémia újkori metodikusaként **Hernádi Lajos** (1906-1986), **Gát József** (1913-1967) és **Zempléni Kornél** (*1922) nevét kell megemlítenünk. *Hernádi Lajos* Bartók Béla, Arthur Schnabel és Dohnányi Ernő növendéke volt, 1945-ben foglalta el zeneakadémiai katedráját. Több instruktív kiadvány fűződik nevéhez, de igen értékesek cikkei: *Az anticipáció* (1947), *A többszólamú zongorázás problémája* (1948) - *Adalékok a gyakorlás lélektanához* – is. A magyar zongoristák és zongorát tanítók nélkülözhetetlen könyve mindmáig *Gát József* „*A zongorajáték technikája*” (1954) c. műve. *Gát* Bartók Béla növendéke volt a Zeneakadémián, majd maga is az intézmény tanáraként dolgozott. További művei: *Kottaolvasás, lapróljátszás* (1939), *Kéztorna* (1940), *Kottaolvasás, hallásfejlesztés* (1950), *A zongora története* (1964). *Zempléni Kornél* jelenleg is a tanulók rendelkezésére áll módszertani tanácsaival. Tanításának alapelveit, módszertani nézeteit „*A tanulás művészete*” címmel foglalta össze Szegeden tartott előadásai alapján. Ez egyelőre kéziratban olvasható.

Schmidt Péter és *Bartalus István* tanítóképzők számára írt iskolájának modern megfelelője **Máthé Miklósné** - **Kapi-Králik Jenő** - **Papp Géza**: *Zongoraiskolája a tanítóképzők számára*. A négy kötetes munka szorosan kapcsolódik az általános iskolai énektanítás anyagához.

Az újabb idők irodalmából még néhány művet említünk, anélkül, hogy jelenkorunk zongoraiskola-irodalmát a teljesség igényével vizsgáljunk. Az utóbbi évtizedekben több új zongoraiskola jelent meg, s kiszorította Czövek Erna hosszú ideig kizárólagosan használt iskoláját. Ezek: **Komjáthyné** – **Fantóné** – **Hernádiné** – **Máthéné** – **Inselt Katalin** két kötetes iskolája (1966), **Papp Lajos**: *Zongora ABC* (2 kötet), **Aszalós Tünde**: *A zongorázó gyermek*. Itt kell szólnunk **Teőke Mariann** munkásságáról is: az ő módszertan-jegyzete (*A zongoratanításról*, 1994) fontos tananyaga a tanárképzésnek. Kezdők számára összeállított kottakiadványai a zongoraiskolák sorába illeszkednek.

1967-ben jelent meg magyarul a Dohnányi-növendék **Földes Andor** (*1913) *Zongoristák* kézikönyve c. műve, mely az érdeklődők számára

hasznos tanácsokat ad a gyakorlás, a technika és a zenei értelmezés témaköreiben.

A zongoramódszertan kérdéseivel jelenleg is sok zongorapedagógus foglalkozik nálunk. Legtöbben azonban írásban nem szívesen rögzítik nézeteiket, elveiket, a tanítás során kialakult, a nehéz helyek megvalósítását szolgáló technikai megoldási javaslataikat. Így sok értékes gondolat csak az egykori tanítványok fejében, ill. tanítási módszereiben őrződik és adódik tovább. Így pl. *Máthé* Miklósné (Klári néni), vagy *Rév* Livia sem foglalkozott soha írással. Ezt egy részt sajnáljuk, de más részt igazat is adunk Klári néninek, aki szerint „ha egy módszert leírnak, azonnal megmerevedik, és már nem is igaz”. Véleményünk ebben az esetben is az, ami minden más tantárgyi-módszertannál: ha a módszer értő tanár kezébe kerül, hasznos lesz, de ha nincs összhang módszer és tanár között, hiába a legjobb módszer, nem lesz igazán hatékony.

3. A szegedi iskolarendszerű zongoraoktatás történetének összefoglalása

*“Tehetünk-e - éppen most,
jelenkorszakunk
erkölcsi közegében – jobb és
nagyobb szolgálatot a köznek,
mint azt, hogy neveljük és
oktatjuk az ifjúságot?”*

(Cicero)

1. A zeneiskolai oktatás kezdetei

“Zeneiskolai” emlékekről 1724 óta beszélhetünk Szegeden: ebben az évben kaptak a Városi Zenekar tagjai a várostól külön lakásokat a “Muzsikások Quartély Házá”-ban, ahol a zenekari tagok zeneoktatással is foglalkoztak.

A tulajdonképpeni első zeneiskola **1835-ben**¹¹⁴ létesült Szegedi Hangászati Oskola néven, Tirnauer (Türnauer) György karmester és Miskolczy István városi aljegyző kezdeményezésére, a Hangászat Pártoló Egyesület égisze alatt. Ez az egyesület 10 éven keresztül működött részvénytársasági formában, zenekart és énekkart is fenntartva. Székhelye az Oskola utcában volt, emlékét a levéltárban található könyv őrzi. (A *szegedi hangászati oskolának alapszabályai*, Szeged, Grün János betűivel.) A hangászati oskola Miskolczy István aljegyző halálával - miután támogatottsága megszűnt - feloszlott. A zenetanulás magántanárok, ill. az egyházi és magániskolák ének- és zenetanárainak kezébe került. Az 1848-as forradalom bukását követően a helyzet normalizálódása után 1861-ben ismét felmerült egy városi zenede szükségességének a gondolata.

¹¹⁴ Az adat a Szeged története (Szeged, 1985, 1991) c. munkából való. A Zenei Lexikon (Zeneműkiadó, Bp. 1965) III. kötete az alapítási évet 1838-ra teszi.

A Szegedi Dalárda bábáskodásának köszönhetően az új zeneiskola 20 növendékkel **1865**-ben újraindult a Kölcsey és Kárász u. sarkán lévő Tallián-féle ház I. emeletén. Igazgatója Jámbori (Frimmel) Jakab volt, zongorát Kaplan Antal tanított. Emellett két zongoratanár működtetett engedélyezett magán-zeneiskolát a városban: Bauml Zsófia és Czapik János. 1875-ben a zeneiskolai egyesület lemondott az intézet magánjellegéről, és kifejezte óhaját, mely szerint szívesen válna városi intézménnyé. Így **1876**-ban létrejött a városi tulajdonú „Szegedi Városi Zenede”, fenntartására évi 4000,-Ft-ot különítettek el. Pályázat útján igazgatójává **Unger Antalt** nevezték ki évi 800 Ft-os fizetéssel. Az iskola működését 1879-ben a nagy árvíz szakította meg.

2. A Szegedi Városi Zenede működése 1880-1884 között

A **Szegedi Városi Zenede** a katasztrófa után **1880** szeptemberétől kezdett újra működni. A 111 növendéket számláló zenede első igazgatója **Langer Viktor**¹¹⁵ volt. Tiszteletdíjként évi 200,-Ft-ot valamint a szolgálati lakást kapott. Az igazgatón kívül **Czapik János**¹¹⁶ (1880-1884-ig), és **Menner János**¹¹⁷ (1880-1919-ig) tanított zongorát. Az iskolában gyakorlási lehetőséget biztosítottak mindazoknak, akik otthon nem rendelkeztek hangszerrel. A zenei élet fellendülése jellemezte ezt az időszakot, zenemű-kereskedések, hangszerkészítők-, és javítók kezdték meg

¹¹⁵ **Langer Viktor** (1842-1902) zeneszerző édesapja is muzsikus volt: Langer János zeneszerző, énekes és egyházi karmester. Langer Viktor a Nemzeti Zenedében kezdte tanulmányait. Kreskedőnek készült, ám Volkmann Róbert tanácsára 1860-ban zenei pályára lépett, s a lipcsei konzervatóriumban E. F. Richter és Reinecke növendéke lett. 1866-67-ben a Kolozsvári Színház karmestere, majd 1868-ban malomigazgató Abádszalókon. 1870-től operai kartanító és a színi képezde tanára. 1880-1883-ig igazgatja a szegedi zeneiskolát, majd Pécsre távozik, s színházi karnagyként működik. 1889-ben a budapesti Szent István Bazilika, majd az újpesti zeneegylet karnagya, a Színművészeti Iskola énektanára. Több zenei folyóirat szerkesztője. Művei főleg színpadi kísérőzenék, melyeket Tisza Aladár vagy Ögyek néven adatott ki. Zeneelmélet tankönyvet írt 1888-ban, valamint megjelent egy zongoraiskolája. (*Elméleti és gyakorlati zongoraiskola* é.n.)

¹¹⁶ **Czapik János** (1841-1884) a szegedi Dalárda újjászervezője (1870), a Belvárosi templom orgonistája (1873). Táncokat komponált.

¹¹⁷ **Menner János** (1852-1923) zeneiskolai tanár, a szegedi Polgári Dalárda karnagya. Művei: Magyar induló a szegedi új híd megnyitására (1887), Dankó Pista 30 dalának zongoraátírata.

városbeli tevékenységüket. A város közönségének őszinte érdeklődése és a zenetanulás iránti egyre fokozódó kedv a zeneiskola működését a város érdeklődésének középpontjába állította.

A zeneiskola zongoratanárai fontos szerepet töltöttek be mind az iskola, mind a város életében. Közöttük mindig volt legalább egy, aki zongoraművészként kiragygott kollégái közül, koncertjei a város életében jelentős események voltak, ill. később nemzetközi karriert futott be. A megközelítőleg 100 évet felölelő történeti áttekintésben elsősorban ezeket a nagy egyéniségeket kívánjuk bemutatni.

Ilyen jelentős zongoraművész volt **Moór** Manó.

Moór Manó, azaz **Moór Emánuel** 1863-ban Kecskeméten született. Tanulmányait Bécsben és Budapesten végezte. Négy esztendő (1881-1885-ig) szegedi működése alatt igen sok hangversenyt adott, s tanítványai is kitűnő produkciókkal mutatkoztak be. Az 1881/82-es tanévben pl. a Liszt Ferenc 70. születésnapja alkalmából rendezett hangversenyen a VI. rapszódia, ill. *Menner* Jánossal a Concerto patétique-t adta elő. A hangversenyt a város polgárai jelentőségének megfelelően támogatták, így a színházat és egy Bösendorfer zongorát díjtalanul bocsátottak a Zenede rendelkezésére. (A születésnap hangverseny kapcsán említjük meg, hogy Liszt Ferenc maga sohasem járt Szegeden, de az 1879-es nagy árvíz alkalmából több jótékonyági hangversenyt adott a károsultak megsegítésére. Ez alkalomból komponálta „Revive Szegedin”¹¹⁸ c. művét, mely a kolozsvári és budapesti jótékonyági hangversenyeken a szerző előadásában el is hangzott. A mű kézírata a szegedi Somogyi Könyvtár birtokában van 1937 óta.) Az ünnepi Liszt-hangversenyen túl év végén az iskola záróhangversenyt rendezett a növendékek közreműködésével. Itt t.k. Moór Manó növendéke, Sonnenfeld Viktor zenekarral játszott egy Mozart zongoraverseny-tételt. Az iskola növendék-hangversenyein, ill. „díszvizsgáin” a későbbiekben is gyakran csendültek fel a Daubrawszky¹¹⁹ Viktor¹²⁰ vezette zenekar kíséretével zongoraversenyek.

¹¹⁸ A *Revive Szegedin* [Élj újra, Szeged!] nem eredeti Liszt-mű. Szabadi Frank Ignác *Török-magyar indulóját* Massenet hangszerelte meg, és a Párizsi Nagyoperában az árvíz-károsultak javára rendezett jótékonyági hangversenyen mutatták be *Marche héroïque* [Hősi induló] címen. Ebből - ill. a Louis Soumis által készített, Lisztnek ajánlott zongorakivonatból – készítette el Liszt a maga zongoraátiratát, mely 1879. júliusában jelent meg Heugel kiadásában, Párizsban.

¹¹⁹ Bizonyos nevek írásakor az évkönyvek következtelenek. Így Daubrawszky neve is számtalan formában fordul elő, nem beszélve az egyéb forrásokról (újság, hangversenyműsor, stb.). A Zenei Lexikon (Zeneműkiadó, Bp. 1965.) a fenti írásmódot használja. A dolgozat írásakor amennyiben az adott név megtalálható e műben, annak helyesírását követem, amennyiben nem, úgy megmaradok az írásmódok sokféleségénél.

Így pl. tételek hangzottak el Beethoven: G-dúr és Hummel: a-moll zongoraversenyéből Moór növendékeinek előadásában. Jelentős hangversenyként említhetjük a tanári koncertek sorában az 1884/85-ös tanévben Daubrowszky Viktor és Moór Manó Beethoven-szonátaestjét. Moór 1885-ben elhagyja Szegedet, 1885-87 között Amerikában, Angliában és Németországban ad koncerteket. Nevéhez fűződik az ún. "Duplex-Coupler Grand Pianoforte", azaz **Pleyel-Moór zongora** megszerkesztése. A zongorának két, egymás fölött elhelyezett klaviatúrája van. Öt pedálja közül kettő kopulázó, így az alsó klaviatúrán megszólaló hangok oktávjai a felsőn is megszólaltathatók, megnövelve a zongora hangszínlehetőségeit és megkönnyítve a nagy fogások kivitelezését. Találmányát feleségével, Winifred *Christie* zongoraművésznővel 1928-ban Budapesten is bemutatta. (Varró Margit méltató cikke a Pester Lloyd-ban jelent meg 1928. február 3-án "Einiges über das Duplex-Klavier Moórs" címmel, de tudósított az eseményről Kálmán György és Kerntler Jenő is.) Ez a hangszer az 1970-es években még látható volt a Zeneakadémia XVII-es termében. Moór zeneszerzői tevékenységet is folytatott, három opera, nyolc szimfónia (köztük egy „Kossuth” című), három zongoraverseny és több más mű került ki tolla alól. Mont Pélerin sur Vevey-ben (Svájc) halt meg 1931-ben.

Az iskola tanári kara a tanításon és hangversenyezésen kívül metodikai kérdésekkel is foglalkozott: „A Szeged városi zenede tankönyvei” c. sorozat 4. köteteként jelentették meg a „Gyakorló könyv kezdő zongorázók számára” c. kiadványt 1883-ban Endrényi Lajos és Társánál. A kotta az előszó szerint „*segédeszköz kíván lenni, mely kimerítően nyújtja azt, mit bármely, még a legkiválóbb zongoraiskola is csak odavetve adhat.*” A tanári kar maga is kiadott egy zongoraiskolát a fentebb említett sorozat részeként 1881-ben, de tapasztalatuk szerint a növendékek némelyike nem volt képes a zongoraiskolák megkövetelte lépésben haladni. Így szükségét látták egy könnyebb gyakorlóanyag elkészítésének is. Gyakorló könyvük a legegyszerűbb unisono-gyakorlatoktól indulva 50 gyakorlatot foglal nehézségi sorrendbe, szerzőség megjelölése nélkül. (Igen nagy valószínűséggel a tanári kar saját darabjait tartalmazza.)

A növendékek létszáma évről évre nőtt, így a zeneiskola számára biztosított épületrész egyre szűkösebbnek bizonyult. Gyors segítségként 1882-ben a várostól három tantermet kaptak az újonnan felépült Tisza L.

¹²⁰ **Daubrowszky Viktor** (1859-?) hegedűtanár, 1882-1925 a szegedi Zeneiskola tanára, létrehozta és 1925-ig vezette az intézmény zenekarát. Az első szegedi vonósnégyes primáriusa.

krt.-i polgári és elemi leányiskola használaton kívüli helyiségei közül (4, 6 és 17. terem), majd 1883-ban a Burger Alajos-féle ház II. emeletén, az új híddal (ma: régi, ill. Belvárosi híd) szemben a Vár és a Bástya utca (ma: Stefánia) sarkán jutottak némileg jobb elhelyezéshez.

Langer Viktor igazgató 1883-ban elhagyta a várost, távozása után **Müller Ottó** színházi karnagy ideiglenes jelleggel igazgatta az iskolát Szögedi Endre kinevezéséig. Az 1883/84-es tanévben Volkmann Róbert halála alkalmából műveinek előadásával emlékezett a szerzőre a tanári kar. A beiratkozott 93 növendék közül 45-en tanultak zongorázni.

3. A Szeged Városi Zenede Szögedi (Róth) Endre igazgatása alatt (1884-1903)

*„...A legfontosabb azonban, hogy énekelni mindenki tanuljon, mert minden hangszernek az a feladata, hogy az énekhangot megközelítse.”
(Szögedi Endre)*

Szögedi Endre¹²¹ a szegedi városi tanács pályázata útján 1884. május 8-án nyerte el igazgatói kinevezését. Szögedi személyében a vidéki zenei élet egyik legjelentősebb személyét sikerült a tanácsnak az igazgatói posztra megnyernie. Ő 33 évig volt Szeged zenei életének mozgatórugója, s ebből 19 éven keresztül a zeneiskola igazgatójaként tevékenykedett. Ez alatt az idő alatt az iskola óriásit fejlődött. A növendéklétszám megduplázódott (az 1884/85-ös tanévben 106 növendék közül 64, 1903-ban 200 közül 97 tanuló tanult zongorázni), új tanszakokat hozott létre (magánének, gordonka, fuvola, cimbalom, zenekar), az énekelni-tanulás fontossága miatt bevezette a karének-oktatást, valamint sikerült kieszközölnie a várostól a zenetanárok egzisztenciális biztonságának megteremtését. (Fizetésemelés és városi nyugdíj.)

¹²¹ **Szögedi (Róth) Endre** (1847-1903) zeneszerző Újszegeden született. Tanulmányait szülővárosában, majd a Nemzeti Zenedében Ridley-Kohne hegedű- és Feigler Viktor zeneszerzés-növendékeként végezte. Zenetanár, dalárdai vezérkarnagy, igazgató. Főleg kórusműveket írt. 1870-ben tért vissza Szegedre, ahol igazgatói kinevezéséig énektanárként és különféle kórusok karnagyaként tevékenykedett.

A tanári kar összetételében több változás is történt: *Czapik* János 1884-ben elhunyt, helyére **Vadász Jolán (Thaller Lajosné)**¹²² nyert kinevezést (1884-1914), majd a kiemelkedő tehetségű zongoraművész, *Moór* Manó 1885-ös távozása után helyére **Fáy Zoltánt** szerződtették, aki *Főkövy* Lajos megérkezéséig (1887) tanított zongorát.

Az iskola az 1886/87-es tanévben elhagyhatta a folyamatosan növekvő növendéklétszám miatt szűkösnek bizonyuló Burger-házat, és jobb körülmények között, a Templom tér (ma: Dóm tér) 1. szám alatt, a Szent Demeter templom mellett, a Kegyesrendiek régi „társházában” folytatta működését. Az iskola elhelyezése azonban még így sem volt megfelelő, ezért állandóan napirenden volt épületgondjuk megoldásának kérdése.

Az 1887/88-as tanévben **Főkövy Lajos** (1851-1900)¹²³ zongoratanár, zenetörténész személyében a zeneiskolának ismét egy nagy egyéniséget sikerült a tanítás számára megnyernie. *Főkövy* a budapesti Zeneakadémia elvégzése után 1879-ben költözött Szegedre. Kinevezését követően a zeneiskola tanára volt haláláig. Mint zongoratanár méltó utódja volt *Moór* Manónak. Növendékei sokszor és magas színvonalon szerepeltek, a záróhangversenyeken gyakran adtak elő zongoraversenyeket két zongorán. *Főkövy* jelentősége mindazonáltal különösen elméleti, zeneírói - leginkább zenetörténeti - területen domborodott ki. Elméleti munkássága igen sokrétű: jelentős összefoglaló tanulmányokat írt német nyelven zenetörténeti témákból, magyarul pedig egyéb cikkeket jelentetett meg a Szegedi Híradóban és más szegedi orgánumban. Ő volt az, aki a zongoratanításon és koncertezésen túl, 1890-ben elindította a zenetörténelem tanítását, és az évente kibocsátott értesítőben ismeretterjesztő tanulmányokat jelentetett meg a koragyermekkori zenetanítás lehetőségeiről, a zongora, ill. a zongorajáték történetéről. A „Hol kezdődjék a zenetanítás?” c. cikkében Kodályt jócskán megelőzve hangsúlyozza a koragyermekkori énektanítás fontosságát: „[...] az óvodákban az énekkel összekötött játék felel meg legjobban a gyermeki kedélynek, és a népiskolákban a népdalt kell bevezetni, mert az ilyen természetadta virágok gyönyörködtetik és nemesítik az ifjú szíveket.” *Főkövy* 1900-ban bekövetkező halála az iskolát mélyen megrázta, tudós személyének hiányát sokáig érezték.

¹²² **Thaller Lajosné Vadász Jolán** (1862 -1914) Szegeden Nagy Jolánnál kezdett zongorázni. Ezután a budapesti tanítóképzővel párhuzamosan a Nemzeti Zenedében Erney Józsefnél folytatta zongoratanulmányait.

¹²³ A Zenei Lexikon (Zeneműkiadó, 1965) adata. A szegedi levéltárban található dokumentumok szerint 1901-ben halt meg.

Az 1889/90-es tanévben a 103 zongorista tanuló ismét új zongoratanár kinevezését tette szükségessé: **Giefing Ida (Czímer Károlyné)** 1889-1923-ig állt az iskola alkalmazásában. Ebben a tanévben új tantervet vezettek be, megváltozott az osztálybasorolás (előkészítő 1-6. osztály, és kiművelési osztályok), valamint hivatalos tananyagot tettek közzé. Az osztályokra bontott tananyagot a következő évi értesítőben közlik. Ebből kitűnik, hogy a kezdők tanításában az ekkor igen népszerű Schwarz-féle zongoraiskolát¹²⁴ használják. Feltűnő, hogy a magyar szerzők darabjai közül ebben a tantervben csak Bartalus néhány kezdők számára írt darabja, valamint a 3. osztálytól kezdve Mosonyi tanulmányai és Ábrányi, Sípos, Chován, Székely, Volkmann művei szerepelnek az ajánlott darabok között.

A szegedi zeneiskolának megalakulásakor elsősorban a zenekedvelők, amatőr muzsikások képzését, valamint a helyi lakosság hangversenyélmény iránti igényét kellett szolgálnia. Később, amint ez a zenekedvelő-tábor növekedett, a polgári életforma egyre inkább tért hódított, egyre többen kívántak a zenetanulás lehetőségével élni, egyre több zenetanárra volt szükség. Így a zeneiskola legjobb növendékei hamarosan tanítványokat, majd zeneiskolai órákat vállaltak, és képesek voltak a zenetanításból megélni. Ezt a fokozódó tanár-igényt felismerve, a zeneiskola felvetette a hivatásos zenetanár-képzés igényét. A kiművelési osztály jórészt ezzel a szakmai igénnyel lépett fel (bár nyilvánvalóan diplomát nem adhatott ki), így ezen osztály növendékei közül néhányan gyakran láttak el helyettesítési feladatokat, ha a szükség úgy hozta. Itt **Vánky Margit** nevét kell megemlítenünk, aki a kiművelési osztály tanulójaként (Szögedi Endre növendéke) kiegészítő tanárként működött. A hangversenyműsorok tanúsága szerint jelentős műveket játszott, pl. Liszt: VI. rapszodiáját, vagy Főkövy növendékével, **Wachtel Adállal** Weber: f-moll zongoraversenyét. *Vánky* és *Wachtel* az évkönyvek szerint énekelni is tanult. Miután *Vánky* 1893-ban Budapesten jeles minősítésű ének- és zenetanári diplomát kapott, rendes tanárként alkalmazták.

Az 1892/93-as tanévben fontos látogatót üdvözölhettek az iskolában: **gróf Zichy Géza**¹²⁵ végzett vizsgálatot a tanítás feltételeit illetően. Ekkor ismét megfogalmazódott az iskola megfelelő elhelyezésének igénye, de egyelőre az anyagi feltételek nem tették lehetővé a változást.

¹²⁴ Schwarz Vencel: Új elméleti és gyakorlati zongoraiskola 3 kötetben, é. n. (ford. Sággh József)

¹²⁵ **Gróf Zichy Géza** (1849-1924) zongoraművész és zeneszerző, Liszt Ferenc növendéke volt. A Nemzeti Zenede elnöke 1875-1918, a m. kir. Operaház intendánsa 1891-94 között. Fél karját elvesztette.

Az 1893/94-es tanévben a növendékek a Tisza Szálló hangversenytermében és a Nemzeti Színházban adtak hangversenyt, a zongoravizsgákon Beethoven: C-dúr és Mozart: D-dúr zongoraversenye mellett elhangzott Liszt: VII. rapszódiaja is. Az ezt megelőző tanévekben egy Mozart-hangversenyt rendeztek, ahol *Wachtel* Adél és *Lővinger* Gizella a D-dúr és d-moll zongoraversenyt adták elő, majd az év végi vizsgán Field: Asz-dúr versenyművét és egyéb kézzongorás műveket, a fentiekén kívül *Szekula* Sarolta és *Lőv* Rózsa tolmácsolásában Egy évvel később *Wachtel* és *Lővinger* zeneszerzőként is bemutatkozott.

Az igazgató az 1894/95-ös évkönyvben így ír a zeneiskola szerepének növekedéséről: „Az intézet eddig elért eredménye nemcsak abból áll, hogy évenként tekintélyes számú, alapos készültségű műkedvelő kerül ki, hanem többen vannak, akik az itt nyert kiképzéssel önállóan működnek, és nemcsak önmaguk, hanem családjuk fenntartóivá válnak.” Ezek a tanulók az iskola legkiválóbb növendékeiként ragyogó előadásokkal örvendeztették meg a közönséget, ill. a vizsgáztató tanárokat. Így pl. rendszeresen szólaltak meg kézzongorás, hat- és nyolckezes művek (Mozart: D-dúr szonáta, Figaro-nyitány, Gounod: Faust - Katonakórus, Hummel: Rondo brillante Czerny: Rondo, Liszt: Roham-induló stb.), zongoraversenyek (a fent említettekén kívül J. Cr .Bach: D-dúr, G-dúr; Haydn: D-dúr, Mendelssohn: g-moll, Weber: C-dúr, Mozart: A-dúr) és egyéb jelentős zongoraművek. A hangversenyeken gyakran csendült fel az igazgató, *Szögedi* Endre valamely műve is. (Tavaszi, Két dal, stb.)

Az 1898/99-es tanévben *Daubrowszky* Viktor ismét zenekart szervezett, ami a zongoristák számára különösen örömdetes volt, hiszen így ismét lehetővé vált a zongoraversenyek zenekari kísérettel történő előadása. E kor nevezetes növendéke **Huszka Jenő**¹²⁶, a jelentős operett-szerző, aki 1883-ban iratkozott be a zeneiskola hegedű-, és ének, majd zongora tanszakára. 1889-ben a záró növendékhangversenyről beszámoló korabeli újságcikk elismerően szól hegedűjátékáról. Az 1899-es tanév évkönyvében **Bauer Herbert**¹²⁷ nevével találkozunk, aki a zongora

¹²⁶ **Huszka Jenő** (1875-1960) népszerű operettszerző. 1883-tól 1889-ig a Szegedi Városi Zenedében Sommer Endre, majd a Zeneakadémián Hubay Jenő növendéke. 1896-ban jogi doktorátust szerzett a budapesti egyetemen, majd a párizsi Lamoreux-zenekar hegedűse lett. Összesen 14 operettet írt, köztük olyan nagy sikerűeket, mint a Bob herceg, Gül baba, Lili bárónő, Mária főhadnagy. Nevéhez fűződik a zeneszerzők szerzői jogvédelmének kidolgozása Magyarországon.

¹²⁷ **Balázs Béla** (Bauer Herbert) [1884-1949] Kossuth-díjas író, költő, esztéta. Kodály Zoltán kollégiumi szobatársa, barátja, A fából faragott királyfi, A kékszakállú herceg vára, a Cinka Panna balladája librettistája.

tanszak növendékeként kezdte meg zeneiskolai tanulmányait. Itt olvashatjuk **Ocskay Kornél**¹²⁸, és **Járosy Dezső**¹²⁹ nevét, valamint itt találjuk a zongora tanszakra 1900-ban beiratkozó **Fleischer Antalt**¹³⁰ is. 1900-ban nagy veszteség érte a tanintézetet, elhunyt *Főkövy* Lajos. Helyére **Schwartz Erzsébet**et nevezték ki. 1903-ban elhunyt az iskola igazgatója, *Szögedi* Endre is. Állását pályázat útján töltötték be, a köztes időben **Menner János** zongoratanár látta el az igazgatói teendőket.

3. A Szeged Városi Zenede Király-König Péter igazgatása alatt (1904-1934)

A pályázat nyerteseként 1904-től a zeneiskola igazgatójává **König Pétert**¹³¹ nevezte ki a város. König Péter tevékenysége igen sokrétű volt. 1904-ben zenekart szervezett (sajnos csak két évig működött), vezette a Szegedi Dalárdát (1910-1927), komponált, tanított, közéleti tevékenységet végzett. Népszerűsítette a kortárs magyar szerzők műveit. Bartók az ő felkérésére írta "Négy régi magyar népdal" c. kórusművét férfikarra, melynek Szegeden volt a bemutatója. Közreműködésével, és a zeneiskola tanárainak szerepeltetésével nagy segítséget nyújtott Dohnányinak a Dóm felszentelésére írt miséje előadásában.

¹²⁸ **Ocskay Kornél** operaénekes (tenor). Bartók, Kodály, Balázs Béla barátja, a szegedi Nemzeti Színház művésze, a Tanácsköztársaság idején a színház vezetését átvevő háromtagú direktórium tagja (Juhász Gyula és Baróthy József mellett), majd művészeti titkára.

¹²⁹ **Járosy Dezső** (1882-1932) zeneíró, a temesvári székesegyház karnagya a *Zenei Szemle* (1917) és az *Egyházi Zeneművészet* (1922) c. folyóiratok megalapítója és főszerkesztője.

¹³⁰ **Fleischer Antal** (1889-1945) karmester, zeneszerző. A budapesti Operaház korrepetitora, majd karmestere, a Nemzeti Zenede karnagyképzőjének tanára. A Szegedi Filharmonikus Egyesület vendégkarnagya. Sokat hangversenyezett külföldön is.

¹³¹ **König Péter** (1870-1940) Rosegg-ben (Stájerország) született. Énekes fiú volt az admonti bencések apátságában, majd hegedülni és orgonálni tanult. Emil Sauer zongoraművész tanácsára – akinek bemutatta kompozícióit – beiratkozott a budapesti Zeneakadémiára. Ott találkozott Dohnányi Ernővel, kivel baráti kapcsolata később is megmaradt. Egy ideig színházi karnagyként működött (33 magyar színházban volt karmester), majd 1904-1935-ig volt a szegedi városi zeneiskola igazgatója. Műveit sokszor és sokfelé (t.k. Amerikában is) játszották. Jelentőségük ma már csekély, Szegeden olykor felhangzik egy-egy. Háromszor kapott Haynald, egyszer Zichy-díjat, 14 első díjat nyert műveivel. Felesége korábbi tanítványa, Juhász Margit, Juhász Gyula költő testvére volt.

Tevékenysége jótékony hatással volt az iskolára, igényes munkájára hamarosan az egész ország felfigyelt.

Az 1904/05-ös tanévben jelentős tandíj-emelést hajtottak végre: az eddigi 30 helyett 60 koronát kellett fizetniük a növendékeknek. Valószínűleg ennek tudható be a növendéklétszám hirtelen apadása: az előző évi 200 fő helyett ebben a tanévben csak 153-an látogatták a zeneórákat. A zongorista-növendékek létszámcsökkenése korántsem volt ilyen mértékű: 97 helyett 93-an tanultak zongorázni. A zongoraoktatás ettől a tanévtől kezdve 8 évfolyamból állt, minden növendék hetente 3 hangszeres órát kapott. A tanítás 4-5 fős csoportokban folyt. A 8 évfolyam elvégzése után a tanulók a kiművelési osztályokba léphettek. Az elmélet és az összhangzattan 2 évfolyamon, a karének minden évfolyamon kötelező volt. Az év során 4 növendékhangversenyt tartottak, a Tisza Szálló hangversenytermében Beethoven-estet (B-dúr szonáta op.22. Rondo tétele, C-dúr szonáta op.2 Scherzo tétele, stb), ugyanott egy estét magyar művekből, valamint 2 hangversenyt a főgimnázium dísztermében.

A magyar szerzők műveiből összeállított növendékhangverseny hagyománya ekkor kezdődött, köszönhetően egyrészt az új igazgató szemléletének, más részt a zeneakadémiai tananyag bevezetésének. A Vallás- és Közoktatási Minisztérium ui. a 2000 koronás államsegély kiutalásának feltételéül szabta, hogy a zongora és hegedű szakon a tananyagot a m. kir. Zeneakadémia tananyagához kell közelíteni. Ezért 1907-ben bevezették a Magyar Királyi Zeneakadémia hivatalos tananyagát. Így kettős célt értek el: 1. megkapták a Vallás- és Közoktatási Minisztérium államsegélyét, 2. növendékeik a hasonló tananyag miatt nagyobb sikerrel tehettek magánvizsgákat a Zeneakadémián. Az újonnan előírt tananyag az eddig használt Schwarz-féle zongoraiskolát Chován Kálmán zongoraiskolájára cseréli, és javasolja több magyar szerző, így Szendy Árpád, Thomán István, Dohnányi Ernő, Bartók Béla, Tarnay Alajos, Beliczay Gyula, Siklós Albert, Bátor Szidor, König Péter, Farkas Ödön, Brück Gyula, Antalffy-Zsiross Dezső, Poldini Ede, Major Gyula, Aggházy Károly műveinek tanulását.

Az iskola az elmúlt 4 év alatt 4 új zongorával gyarapodott: egy Bösendorfer, egy Wirth, egy Produktion Genossenschaft és egy Porkschi-zongorát vásárolt a tanács özv. Kovács Istvánné zongoraterméből.

A zongorista növendékek száma évről évre nő, így újabb zongoratár alkalmazása válik szükségessé: 1906-ban **Zucker Simont** szerződéses, majd 1910-ben véglegesített tanárrá nevezik ki. A zongoraoktatás színvonala ebben az időben már igen magas volt: növendékek előadásában hangzott el Grieg, Mendelssohn és Dohnányi zongoraversenye, utóbbit *Fleischer* Antal játszotta, aki szegedi tanulmányai végeztével zeneszerzés tanszakra nyert felvételt a

Zeneakadémiára. Zongora szakra vették fel *Schwarz* (Csák) Irént és *Ivánkovits* Jenőt, *Váczi* Ilona és *Wittig* Hilda pedig a Nemzeti Zenedében tanult tovább. Az iskola zongorista-növendéke volt 1907-től **Kertész Lajos**¹³², ill. **Lamberg Rózsa**¹³³ és **Cholnoky Margit** énekesnő. Az évenkénti magyar szerzők hangversenyén túl teljes estét adtak Mozart, Schumann, Grieg, Mendelssohn, Haydn, Goldmark Károly műveiből.

Ismét felmerült a zeneiskola új épületének a terve, helyszínül a Mérei utcát választották. A megfelelő elhelyezés ügyében maga **Bartók Béla**¹³⁴ is szót emelt, aki **Bloch József**¹³⁵ -fel együtt 1908 május 5-én tett látogatást miniszteri küldötként az iskolában. Jelentésében *Bartók* az iskola tartalmi munkáját illetően megelégedését fejezte ki.

A zenepalota tervezésére 1910-ben kiírt pályázatot 18 tervező közül *Spiegel Frigyes* építész nyerte. Az építésszel a város 20 000 koronás szerződést kötött, és az építésre végül kijelölt Oroszlán-, Nádor- és Bajza utca által határolt telkek kisajátítását elhatározta. Az I. világháború azonban ezt a tervet is végleg elsöpörte. Az új zenepalota építésének az ügye jó időre lekerült a napirendről.

Az 1911/12-es tanév kiemelkedő jelentőségű az ország zenei életében: ekkor ünnepelték Liszt Ferenc születésének centenáriumát. Országsszerte jótékonyági hangversenyeket rendeztek a budapesti Liszt-szobor felállítási költségeinek előteremtésére. Így Szegeden is Liszt-hangversenyt tartottak 1912. március 12-én, ahol fellépett *Thomán* István, Liszt egykori növendéke, a Zeneakadémia tanára is. A bevétel 400,- K, a gyűjtés eredménye 128,- K volt. Ezen a koncerten kívül ebben az évben még két növendékhangversenyt tartottak Liszt-műveiből, ezeken a

¹³² **Kertész Lajos** 1897-ben született Szegeden, 1907-től 1916-ig tanult a zeneiskolában zongorázni, majd a Zeneakadémián Szabados Bélánál tanult éneket és methodikát. 1924-től 1969-ig a szegedi Tudományegyetem kórusát vezette. (T.k. 1947-ben Svájcban és Ausztriában Kodály-műveket mutatott be.)

¹³³ **Dr. Korényi Elemérné Lamberg Rózsa** énektanulmányait Berlinben végezte, 1945-től a szegedi Nemzeti Színház koloratúrszopránja, 1955-től énekmestere. Édesapja is énekes, nagybátyja, Emanuel List a New Yorki Metropolitan basszistája volt.

¹³⁴ **Bartók Béla** (1881-1945) zeneszerző és zongoraművész többször járt Szegeden. Először Balázs Béla és a Bauer-család Dugonics tér 2. sz. alatti otthonában töltött egy hetet népzene gyűjtés céljából, majd még kilencszer járt itt. (T. k. 1937. jan.17-én, amikor saját Rapszódiaját játszotta Fricsey Ferenc vezényletével.) A Szegedi Dalárda számára komponálta Király-König Péter felkérésére a "Négy régi magyar népdal" c. művét, melynek ősbemutatója Szegeden volt 1911. május 11-én a Liszt-évforduló alkalmából rendezett hangversenyen, ahol Bartók Liszt: Esz-dúr zongoraversenyét játszotta a helyi zenekarral.

¹³⁵ **Bloch József** (1862-1922) hegedűpedagógus és zeneszerző. 1889-től a Zeneakadémia tanára, 1908-tól a hegedű-tanárképző vezetője.

következő zongora-darabok hangzottak el: XI, XV rapszódia, Gounod: Faust-keringő és Rákóczi-induló 8 kézre.

1914-ben elhunyt *Thalherr* Lajosné Vadász Jolán. Helyettesítésére **Königné Juhász Margitot** és **Kroó Mariannt**, a kiművelési osztály tanulóit, valamint *Czimer* Károlyné tanárnőt kérték fel. Rövidesen újabb kisegítő tanárt alkalmaztak **Váczy Ilona** személyében, aki az iskola régi növendékeként szerzett oklevelet a Nemzeti Zenedében.

Thalherrné helyét 1916-ban sikerült egy nagy formátumú zongoraművész-tanárral, **Baranyi János**-sal betölteni. *Baranyi* dr.1891-ben Galsán született. A budapesti Zeneakadémián, majd Berlinben *Dohnányi* mesteriskolájában tanult. 1916-ban, az éppen dúló világháború idején a szegedi zeneiskolába történő kinevezése után azonnal katonai szolgálatra rendelték be. Helyettesítését az iskola *König* Péternére és **Bihari Terézre** bízta. Egy éves katonai szolgálata letöltése után kezdte meg tényleges tanári munkáját a városban. Baranyi lelkes és színvonalas munkáját dicséri a sok növendék, akik zeneakadémiai magánvizsgát tettek, a szegedi zeneiskolában helyettesítettek, vagy sikerrel felvételiztek a Zeneakadémiára. Közéjük tartozott **Csurgay Anna**, **Fischer Irma**, **Muntyán Gizella**, **Baranyi-Jónás Lilly**, **Kornfeld Ella**, **Kain Kató**, **Singer Irén**. A növendék-hangversenyek közül ebben az időszakban kiemelkedik színvonalával *Baranyi* növendékeinek Beethoven-estje. Ismét bevezette a zenetörténet tanítását, mely *Főkövy* halála óta szünetelt. Ebben az időszakban is gyakran csendültek fel zongoraversenyek az iskolai vizsgákon, ill. hangversenyeken. Elhangzott t.k. Mozart: c-moll, Beethoven: c-moll, C-dúr, Schumann: a-moll, Liszt: Esz-dúr zongoraversenye, ill. egyes tételeik. *Baranyi* számára azonban csakhamar kevésnek bizonyultak a város kínálta lehetőségek, így 1922-ben a budapesti Fodor-zeneiskolához szerződött. Növendékeit Szegeden kéthetenként hallgatta meg, a köztes időben **Bartl Ödönné Virágh Izabella** és **Jónásné Baranyi Ilona** foglalkozott velük. Egy év múlva *Baranyi* szegedi és budapesti állását egyaránt feladta, s elhagyta az országot, Barcelonába költözött. 1925-ben települt vissza Szegedre, és államilag engedélyezett magán-zeneiskolát nyitott, mely 1934-ig a Szent Mihály u. 7. sz. alatt működött. Ennek az iskolának volt növendéke a gyermek **Sebők György**¹³⁶, aki 1927-ben kezdte meg tanulmányait *Bartl*

¹³⁶ **Sebők György** (1922-1999) Liszt-díjas zongoraművész. A budapesti Zeneakadémián 1938-tól Székely Arnold és Keéri-Szántó Imre növendéke volt, 1949-től a budapesti Konzervatórium, az ötvenes években a szegedi Szakiskola tanára. 1957-ben távozott az országból, egy ideig Párizsban élt, majd haláláig a bloomingtoni Indiana University (USA) tanára volt.

Ödönnénél, két év múlva *Baranyi* János növendéke lett, majd 1934-től a rövid ideig Szegeden működő **Sándor György**¹³⁷ irányításával tette le vizsgáit az akadémiai évfolyamokból.

Baranyi többször játszott az 1918-ban megalakult helyi szimfonikus zenekar hangversenyein, t.k. Liszt: Magyar fantázia és *Figedy-Fichtner*: Szimfonikus fantázia c. műveinek magánszólamát. S ha már a zongoraversenyek szóba kerültek, meg kell említenünk, hogy a fent említett *Sándor György* is több alkalommal játszott a zenekarral 1934 és 1938 között, a 14 éves *Sebők György* pedig Beethoven: C-dúr zongoraversenyével debütált 1937-ben, *Fricsay Ferenc* vezényletével a szegedi Tisza Szállóban. Mindkét művész néhány évig aktív résztvevője és kedvence volt a város zenei életének. *Sebők György* 1954-ben a helyi zeneművészeti szakiskola tanáráként a szegedi zenei élet sikereiről és a felmerülő gondokról felelősséggel és szeretettel tudósította az Új Zenei Szemle olvasóit. Cikkében a szegedi zenei élet normalizálódását segítő javaslatokkal is élt, a szakiskola működését egyértelműen dicsérte.

Baranyi János élet-tényeit tovább követve: 1934-44 között Debrecenben működött¹³⁸, majd 1945-től a Városi Színház karmestereként ismét Szegeden találjuk. 1950-ig látja el ezt a posztot, közben 1947-ben kinevezik a zeneiskola átszervezésével megalakuló Állami Konzervatórium igazgatójává is. 1950-54 között a budapesti Zeneművészeti Szakiskola igazgatója lesz, majd 1954-től a Zeneművészeti Főiskola tanára nyugdíjba-vonulásáig. (1957) Szívesen játszotta Liszt és új magyar szerzők (*Bartók*, *Dohnányi*, *Kodály*, valamint tanárkollégái: pl. *Szatmári* [*Sauerwald*] *Géza*) műveit hangversenyein és rádiószereplésein.

Visszatérve a világháborús időszakra, melyet *Baranyi* 1916-os kinevezésénél hagytunk ott, látni fogjuk, hogy a következő évek tanulmányi életére rányomta bélyegét a háború. Az 1914/15-ös évben a fúvó- és gordon tanszéken a tanítás szünetelt, mivel a tanárokat behívták katonának. A zeneiskola helyiségeit kaszárnya céljára vették igénybe, így a zeneiskola épület nélkül maradt. Ideiglenesen a városi kereskedelmi iskolában helyezték el a hangszereket és egyéb felszereléseket, majd *Lőw Immanuel* főrabbi – aki egyébként hosszú ideje zenebizottsági tag volt – felajánlotta a zsidó népiskola helyiségeit, ahol az oktatás tovább folytatódhatott. A zeneiskola hangversenyei ezekben az években jótékony

¹³⁷ **Sándor György** (*1912) zongoraművész a budapesti Zeneakadémián *Bartók Béla* növendéke volt, 1939-től az USA-ban él.

¹³⁸ Ld. *Dombi Józsefné*: *Sebők György* c. könyve (Szeged, 2001.) A Zenei Lexikon (Zeneműkiadó, Bp. 1965.I.p.148.) szerint *Baranyi* 1933-44 között a szegedi zeneiskola igazgatója volt, de ezt az évkönyvek nem támasztják alá.

célúak voltak, a rokkant, máskor a sebesült katonák javára, ill. meleg ruházatukért folyt a gyűjtés.

Menner Jánost betegsége miatt helyettesíteniük kellett, ezt a munkát **Kovács Ibolya**, a kiművelési osztály tanulója látta el.

Az iskola az 1916/17-es tanév elején végleges helyére, a Tisza Lajos krt. 79. sz. alatti, a város kezelésében lévő épületbe költözött. A 10 000 koronáért átalakított Tukats Ferdinánd-féle alapítványi ház I. emelete lett új otthonuk. Habár egy zenepalota építésére vonatkozó kérésüket a későbbi miniszteri kiküldöttek (**Kazacsay Tibor**¹³⁹, **dr. Meszlényi Róbert**¹⁴⁰, **Szente Pál**) valamint maga a miniszter, *Klebelsberg* Kunó és a város is támogatta, a nagyszerű terv máig csak terv maradt. Még egyszer felmerült a Zenepalota megvalósításának gondolata: *Rerrich* Béla díjnyertes tervében, melyet az 1930-ban Dohnányi miséjével felszentelt Dóm környékének egységes stílusban történő beépítésére készített. A Zenepalota az északi oldalra, a Somogyi és Oskola u. sarkára került volna. A város anyagi erőit azonban a Fogadalmi Templom építése és a Kolozsvárról áthozott egyetem elhelyezési gondjainak megoldása teljesen kimerítette. A pénzhiány miatt az északi oldal befejezetlenül maradt, s a város a mai napig nélkülözni kénytelen egy kimondottan a zenei oktatás céljaira tervezett és hangversenyzésre alkalmas korszerű épületet.

1929-ben megkapták a Tukats-féle ház földszintjének nagy részét is, majd végül 1939-ben 60 000 koronáért az épület teljes átalakításával a Zenede megfelelő méretű, végleges otthonhoz jutott. 300 személyes koncertterem, egy nagy próbaterem (egyúttal kis koncertterem), és 14 tanterem került kialakításra. Az adományozó Tukats Ferdinánd nevét a bejáratnál márványtábla örököltette meg. (Ma már nem látható.)

Visszatérve 1916-ra, a háborús viszonyok (gazdasági, élelmezési, elhelyezési, fűtési nehézségek) ellenére az iskola működött. Két új zongorát vettek (*Hoffmann-Czerny*, *Stingl*), új osztálybasorolást állapítottak meg, s a tandíj megállapítása új koncepció szerint történt: az alsóbb osztályokban (I. II. elemi, I. II. III. gyakorló) 80 K, a felsőbb évfolyamokon (I. II. III. előkészítő, kiművelési osztályok) 150 K lett. A zongoristák száma 1918-ban 216, új tanárként **Jónásné Baranyi Ilonát**, majd **Csurgay Annát (Dr. Belle Ferencné)**, s a megbetegedett *Czimer* Károlyné helyett leányát, **Czimer Margitot**, valamint **Schwarz Izabellát** alkalmazták.

¹³⁹ **Kazacsay Tibor** (1892-1977) zeneszerző és zongoraművész. A Nemzeti Zenede, majd a berlini konzervatórium tanára. 1933-ban a nem állami zeneiskolák szakfelügyelője.

¹⁴⁰ **Dr. Meszlényi Róbert** (1883-1946) zeneszerző és zeneíró. A Nemzeti Zenede tanára, 1926-34 között a Zeneakadémia titkára.

Mint fentebb már említettük, *Baranyi* János 1923-ban elhagyta Szegedet. Helyére a szegedi zeneiskolába **Csomákné Thuróczy Ilona** nyert kinevezést. Ő a Zeneakadémián *Thomán* István és *Szendy* Árpád növendéke volt. Az 1922/23-as tanévben két zongoratanár is elhunyt: *Menner* János és Dr. *Czimer* Károlyné. **Muntyán (Vesztényi) Gizellát (Dr. Magyarai Istvánné), Kertész Lajosné Káin Katót, Baranyi Jónás Lillyt** alkalmazták a 240 zongorista tanításához. (Mindannyian az iskola volt növendékei.) **Szántóné Ladányi Mariska** és **Felsmann Emília** énektanárnők is tanítanak zongorát, ha ezt a növendéklétszám, vagy a „rendes” zongoratanárok betegsége indokolja. Az iskola zongoratanára volt a későbbiekben még **dr. Kertészné Gál Klára**, aki később *Kollár* Pál felesége lett, és **özv. dr. Stark Istvánné Gróf Kató**, mindketten az iskola korábbi növendékei.

1927-ben két zongoratanár: *Zucker* Simon és – igen fiatalon - Dr. *Belle* Ferencné Csurgay Annuska távozott az élők sorából. Helyükre **Kollár Pál** és **Körffy Endre** került. *Baranyi* távozása óta az iskola fájón nélkülözte azt a jelentős személyiséget, akinek lelkes és lelkesítő munkája nélkül pedig egyetlen iskola sem működhet tartósan hatékonyan és magas színvonalon. Ezért *Kollár* Pál kinevezése nagy jelentőségű volt a zongoraoktatásra nézve. *Kollár* megalakította a “Szegedi Zongoraötös”-t, mellyel bérleti hangversenyeket adtak. (Tagjai voltak még: dr. *Belle* Ferenc, *Erdélyi* János [hegedű], *Perényi* Pál [brácsa] és *Biedl* Endre növendék [gordonka].) *Kollár* is gyakran játszott a szimfonikus zenekarral, pl. Grieg: a-moll zongoraversenyét és 1935-ben *Fricsay* Ferenc vezényletével *Dohnányi*: Variációk egy gyermekdalra c. művét.

Lugosi Döme 1928-ban *Klebensberg* Kunó Vallás- és Közoktatásügyi miniszter rendeletére készült felmérése szerint a városi zeneiskolában 14 db zongora található, a legidősebb 35, a legújabb 1 éves. *Baranyi* János zeneiskolájában 3 db új zongora van. Zenetanítás folyik még a gimnáziumokban, polgári iskolákban és a tanítóképző intézetben. Az iskolán kívüli zeneoktatást 32 fő végzi főállásban, 153 (!) fő mellékfoglalkozásként. A Szegeden élő zenészek száma mintegy 400 fő, 12 üzlet foglalkozik kottaárusítással. A megoldandó feladatok között említi a felmérés a városi zenepalota sürgős felépítését, ingyenes hangversenyterem biztosítását a zenekedvelő egyesületek számára, valamint a zeneoktatás állami segélyezését.

A szegedi zeneiskola, és igazgatójának jelentőségét mutatja, hogy az 1932/33-as tanévben *Király-König* Pétert megválasztják a budapesti Liszt - zongoraverseny előkészítő bizottságának tagjává.

4. Szeged Szabad Királyi Város Liszt Ferenc Zeneiskolája Dr. Belle Ferenc igazgatása alatt (1935-1944)

Königet 1935-ben saját kérésére nyugdíjazták. Königgel együtt vonult nyugdíjba *Solymár* (Schwartz) Erzsébet és *Csomák Elemérné Thuróczy Ilona* is. Az igazgatói állásra a város pályázatot írt ki, s a pályázatra hat muzsikus jelentkezett. A pályázók között volt a fiatal *Vásárhelyi Zoltán*¹⁴¹ is, akinek érdekében *Bartók* dr. *Pálffy József* polgármesternek ajánlólevelet írt. Az állást mégsem ő, hanem **dr. Belle Ferenc**¹⁴², az iskola hegedűtanára nyerte el. (A további pályázók voltak: *Bánhidi Bartl Ödön*, *Antos Kálmán*, *Budaházi Fehér Miklós*, *Koller Alfréd*.)

Dr. Belle Ferenc széles látókörű, művelt, megnyerő modorú, célratörő egyéniség volt. Igazgatása alatt megsokszorozódtak a hangversenyek és ismeretterjesztő előadások. A rendszeres előadások formájában megvalósított szakmai továbbképzések a zongoratanárok önművelésének serkentésére voltak hivatva. Az ismeretterjesztő előadásokon referátumok hangzottak el módszertani és didaktikai kérdésekről is. Az iskola deklarált célja egyre inkább az erőteljes szakmai képzés irányába mozdult el. A rádió elterjedésével ui. Belle szerint a zenével való ismerkedésnek az aktív hangszeres tanulásra épülő egyetlen módja elveszítette hegemoniáját, s a hangszertanulás egyre inkább az azt professzionális szinten művelni akarók területévé vált. Ugyanakkor véleménye szerint az iskolának fel kell vállalnia a zeneértő-, és szerető közönség kinevelését is. Ennek egyik módjául választották az ismeretterjesztő előadások tartását. A közönségnevelés szándékával indították el az 1940/41-es tanévben önálló bérleti sorozatukat. A 6 hangversenyen felléptek az iskola tanárai, valamint budapesti művészek, t.k. *Szegedi Ernő* és *Petri Endre* zongoraművészek. A következő évben *Anda Géza* és *Rösler Endre* szerepelt a sorozatban.

Ez időszak zongoratanárai voltak: **Herz Lili** (*1909), aki a budapesti Zeneakadémián *Nagy Géza*, majd Bécsben *Eisenberger Severin* növendéke volt. Többször játszott a szegedi zenekarral az 1933/34-es évadban, külföldön is hangversenyezett. 1934-től tanított **Simkó Mária**, aki szintén sokat koncertezett, Budapesten is játszott. A szegedi zenekarral, férje, *Antos Kálmán* kadenciájával adta elő Beethoven: B-dúr

¹⁴¹ **Vásárhelyi Zoltán** (1900-1977) kóruskarnagy, zeneszerző, 1942-től a Zeneakadémia tanára.

¹⁴² **Dr. Belle Ferenc** Szegeden született 1891-ben. Hegedű - tanulmányait itt és a budapesti Zeneművészeti Főiskolán végezte. A Pázmány Péter Tudományegyetemen államtudományi doktorátust is szerzett. 1919 óta tanított a szegedi zeneiskolában hegedűt. Alapítója és állandó koncertmestere a filharmonikus zenekarnak.

zongora-versenyét. *Simkó* szervezte meg az iskola életében először az óvodások zeneóvodai foglalkozását. **Baranyi Jónás Lilly**, aki miután a szegedi zeneiskola tanulójaként levizsgázott az akadémiai osztályokból, 1937-től tanárként dolgozott régi iskolájában. Élénk koncerttevékenységet folytatott: zongorázott Svájc, Franciaország, Lengyelország, Észtország városaiban, a budapesti rádióban és Szegeden. Az ő növendéke volt **Bán Sándor**, aki az akadémiai osztályokat látogatta ekkor. Az iskola a zeneakadémia tanterve szerint tanított, s ebben a tantervben 2 elemi, 3 gyakorló, 4 előkészítő és 4 akadémiai osztályt végezhettek a tanulók. Sikertelenségük, hogy a Zeneakadémiáról egy bizottság hallgatta meg a jelöltek diplomahangversenyét, s ha megfelelték, a zeneakadémiai diplomával egyenértékű diplomát kaphattak. Bán Sándor később Baranyi Jánosnál tanult zongorázni. Mint világtalan növendék nagy feltűnést keltett kiváló játékaival, sok koncerten szerepelt, t.k. tanárával Liszt: Esz-dúr zongoraversenyét játszotta egy jótékonysági hangversenyen, valamint a h-moll szonátát egy rádióközvetítéses koncerten. Az 1948-as Liszt-zongoraversenyen a döntőbe jutott. Diplomája megszerzése után 1947-től 1994-ig tanít majd az intézményben, így kollégája lesz Bódás Péternek is. **Zucker Hilda** (Zucker Simon lánya) szintén az akadémiai évfolyamokból vizsgázott, ő is rövidesen tanárként szerepel az értesítőkből.

Az iskola 1937-ben a Liszt-ünnepségeket követő évben felvette Liszt Ferenc nevét.

Az egyre jobban kiterjedő háborús események nem kerültek el az iskolát sem: sok növendék kimaradt, az igazgatót katonai szolgálatra hívták, 1941. ápr. 7-én bombatámadás érte a várost. Mindez felborította az oktatás rendjét. A hangversenytermet és egy tantermet hivatalos célra foglaltak le. 1942-ben Kollár Pált nyugdíjba küldték.

5. Kollár Pál igazgatása (1944-1947)

A nyugdíjba küldött zongoratanárt, **Kollár Pált** igazgatónak hívták vissza 1944-ben. A háborús évekről az 1946/47-es tanév értesítőjében számol be az új igazgató. Az előző évek tanári névsorához képest új névre bukkanunk: **Rauchwerger Líviát** ma **Rév Livia** néven ismeri a zongoristák nagy táborát. Ő hat hónapig tanított az iskolában a háború alatti nehéz időkben (1944-45), mielőtt Romániába, majd onnan Párizsba menekült. Rév Livia Varró Margit növendéke volt Budapesten, majd Lipcsében Teichmüllernél tanult. A tanári kar további új tagjai:

Máriaöldi Anasztázia és **Zucker Hilda**, mindketten az iskola régi növendékei, valamint **Rácz Lili (Busi Rácz Gabriella)**. B. Rácz Dohnányi tanítványa volt, érzékeny pianista, választékosan, miniatűr technikával, kis hangerővel zongorázott. 1965-ig, haláláig Szegeden tanított. A növendékek között találjuk **Dobsa Sándort**¹⁴³.

1944-ben Kollár Pál vezetésével kezdődnek meg a tárgyalások az iskola konzervatóriummá történő átszervezéséről. Ez – Kodály Zoltán erőteljes támogatásának köszönhetően – **1947-ben** meg is valósul. A **Szegedi Állami Zenekonzervatórium** igazgatója azonban már nem ő, hanem Dr. *Baranyi János* lesz.

6. A Szegedi Állami Zenekonzervatórium (1947-1952)

Baranyi megnyitó beszédében fő céljának nevezte – többek között – a zenekonzervatórium második zeneakadémiává, művész- és tanárképzővé történő fejlesztését. (Látni fogjuk, milyen sok idő kellett ennek a célkitűzésnek részleges megvalósulásához a Zeneiskolai Tanárképző Intézet létrehozásával 1966-ban, majd a művészképzés területén a konzervatórium 1990-es újbóli megalakulásával.)

Ekkor indult el a később éppen *Bódás Péter* névvel fémjelzett, híressé vált sorozat: a Collegium Artium Ebben az időben ezek a hangversenyek az iskola bérletes hangversenyei voltak, későbbi, megváltozott formájáról a Bódás Péterről szóló fejezetben lesz szó.

Az 1949/50-es tanév befejezését követően a minisztérium dr. *Baranyi Jánost* Budapestre helyezte, helyére ismét *Kollár Pált*, a Zenekonzervatórium tanárát nevezte ki igazgatónak. Ám ő kinevezését alig néhány órával élte túl. Helyét felesége, az iskola volt zongorista-növendéke, **Kollárné Gál Klára** vette át az igazgatói székben.

A krónikás a tényeket vizsgálva (*Kollár Pál* 1942-es nyugdíjazása, a háború, majd a rendszerváltás politikai eseményei, *Kollár* igazgatói kinevezése, majd mellőzése, végül újbóli kinevezése, amit csak néhány órával élt túl), arra a következtetésre jut, hogy az igazgatói állás körül komoly személyi harcok dúltak, érdekek ütköztek össze, s ezek némi politikai színnel is bírhattak.)

¹⁴³ **Dobsa Sándor** (*1934) zongoraművész, együttesvezető. (Stúdió 11). A Zeneakadémián Ambrózy Béla tanítványa.

Az Állami Zenekonzervatórium 5 évig állt fenn. Fennállásának második évében már megkezdődtek az átszervezési munkák annak érdekében, hogy a zenei oktatást is alsó,- közép,- és felsőfokú oktatásra tagolják, az intézményeket szétválasszák.

7. A szegedi zeneoktatási intézmények 1952 után

1952-ben ez a szétválasztás meg is történt. Az alsó fokú képzést az újonnan alakult Zeneiskola a Tábor u. 3. sz. alatt kezdte meg, a középfokú oktatást pedig a Zenekonzervatórium folytatta **Zeneművészeti Szakiskola** néven Tisza Lajos krt.-i (akkor Lenin krt.) épületében. A megnövekedett zenetanár-igény létrehozta az iskola keretén belül működő szaktanárképzőt. Ebben a formában működött az alsó fokú tanításra felkészítő zenetanárképzés egészen **1966**-ig, a **Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Zene- és Énektanárképző Intézeteinek** megalakulásáig. A zenei tárgyakat a szakiskola, a pedagógiai tárgyakat a Szegedi Pedagógiai Főiskola oktatói tanították.

A minisztériumi utasításnak megfelelően 1966-ban a zeneművészeti szakiskolákról leváltak a szaktanárképzők: a középiskolák megyei irányítással, a tanárképző intézetek budapesti központtal, minisztériumi irányítással kezdték meg működésüket. A hároméves főiskolai képzés a nyolcvanas évek végén négy évvé bővült. A szegedi főiskolai tagozat első igazgatója 1966–1972-ig **Báthory Sándor**¹⁴⁴, majd 1972-1976-ig **Kedves Tamás**¹⁴⁵ volt. 1976-2000-ig **Weninger Richárd**¹⁴⁶ nyert kinevezést, az ő nevéhez fűződik a főiskola előkészítő tagozatának, majd a konzervatóriumnak a megszervezése (1990), az egyetemi képzés

¹⁴⁴ **Báthory Sándor** (1904-1993) gondnoktanár, több zeneiskola, majd a szegedi Zenekonzervatórium tanára, a szegedi Szimfonikus Zenekar szólamvezető gondnoka.

¹⁴⁵ **Kedves Tamás** (*1939) gondnokművész, a szegedi Nemzeti Színház szólogondnoka, a Zeneművészeti Főiskola Szegedi, majd Debreceni Tagozatának tanára, ill. igazgatója, jelenleg a budapesti Zeneművészeti Egyetem főtitkára.

¹⁴⁶ **Weninger Richárd** (*1934) hárfaművész,-tanár, kamarazene-tanár, Liszt díjas karmester. Igazgatói kinevezése előtt a Szegedi Nemzeti Színház, majd a Szimfonikus Zenekar művésze. A Weiner Kamarazenekar alapítója.

elindítása. A konzervatórium jelenleg a Szegedi Egyetem részeként működik, igazgatója 2000-től **Kerek Ferenc**¹⁴⁷.

A 4 éves Zeneművészeti Szakközépiskola igazgatását Kollárné után Báthory Sándor vállalta, majd a főiskolai tagozatok megalakulásával a város művészeti gimnáziumot hozott létre, s azt a Tömörkény István Gimnázium keretében működtette. A gimnázium mindenkori igazgatója egyben a zeneművészeti tagozat igazgatója is volt. A zeneművészeti tagozat szakmai irányítását igazgatóhelyettes végezte (Varga Klára, Aracsi László, Rozgonyi Éva) a Konzervatórium újbóli megalakulásáig. Konzervatórium előkészítő, gimnazista korú növendékei ma is ebben a gimnáziumban tanulnak.

Az alsó fokú zeneművészeti képzést végző zeneiskola 1956-ban újra felvette Liszt Ferenc nevét (először 1937-től 1947-ig hívták így), majd 1992-től régi igazgatója előtt tisztelegve **Király-König Péter Zeneiskolaként** működik. Igazgatói kinevezést először **Zucker Hilda**¹⁴⁸ kapott, őt **Stanics Béla**¹⁴⁹, majd **Szélpál Szilveszter**¹⁵⁰ követte.

Az iskolarendszerű zongoraoktatás résztvevője volt az 1928-ban Szegedre került Pedagógiai Főiskola is. Mivel képzési célja szerint az általános iskolák számára képezett ének-zenetanárokat, a zongoraoktatás nem volt elsődleges fontosságú, eredményessége soha nem volt a kikerülő zongoristák számával mérhető. Ám a zenei tanszék mindig kiváló zongoratanárokkal büszkélkedhetett, akik aktív részesei voltak Szeged hangversenyéletének, így **P. Frank Klára**¹⁵¹, **Mészáros Emma**¹⁵², **Nagy István**¹⁵³, **Szabó Orsolya**¹⁵⁴, **Szendrei Imre**¹⁵⁵.

¹⁴⁷ **Kerek Ferenc** (*1948) Liszt-díjas zongoraművész, igazgatói kinevezése előtt a szegedi Zeneművészeti Szakközépiskola, ill. Főiskola tanára. Szegeden Delley József, a budapesti Zeneakadémián Zempléni Kornél növendéke volt.

¹⁴⁸ **Zucker Hilda** zongoratanár. A szegedi zeneiskola növendéke és a családi tradíciók folytatója volt, mivel édesapja, Zucker Simon (1863-1927) is a zeneiskola zongoratanáraként dolgozott 1906-1927 között.

¹⁴⁹ **Stanics Béla** (*1929) hegedűtanár. A Szegedi Nemzeti Színház zenekarának koncertmestere, a zeneiskola tanára, majd 1966-1991 között igazgatója.

¹⁵⁰ **Szélpál Szilveszter** (*1952) oboatanár a szegedi ZSz, majd a ZTI hallgatójaként végzett. A szegedi zeneiskola igazgatója 1991-től.

¹⁵¹ **Péterné Frank Klára** (*1914) zongoraművész, középiskolai énektanár Szegeden a Pedagógiai Főiskolán tanított 1951-1971-ig.

¹⁵² **Mészáros Emma** (*1929) zongora művész-tanár a szegedi zeneiskola növendéke, majd a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Ének-zene Tanszékének tanára. Jelenleg nyugdíjas.

¹⁵³ **Nagy István** zongoraművész Szegeden édesanyjánál, **Nagy Kálmánné Varjú Irmán**nál tanult, majd a budapesti Zeneakadémia elvégzése után hangversenyei mellett a JGYTF Ének-zene Tanszékének tanára volt. Néhány évig a LFZF ZTI tanáraként tevékenykedett, majd Németországba emigrált.

A gyakorlatban azonban az egyes iskolatípusok tanárai nehezen különíthetők el. Sokan életük egy szakaszában az egyik, más szakaszában a másik intézményben tanítottak, esetleg több intézményben is egyszerre. Ezért a továbbiakban felsoroljuk mindazon eddig nem említett tanár nevét, akik 1995-ig, Bódás Péter haláláig valamely oktatási intézmény zongoratanáraként működtek: **Ág (Augenfeld) Magda**¹⁵⁶, **dr. Alföldi Lajosné, Antal Istvánné Perjesi (Halmágyi) Katalin**¹⁵⁷, **Aracsi Lászlóné Ormos Ágnes**¹⁵⁸, **Arató Szilvia**¹⁵⁹, **dr. Bach Lászlóné, Bankov Mihályné**¹⁶⁰, **Csiszár Klára Bodó Árpád**¹⁶¹, **Bódásné Vanyiska Zsuzsanna**¹⁶², **dr. Bottkáné Égető Mária**¹⁶³, **Bozóki Andrásné Nagy Irén**¹⁶⁴, **Deák Tibor**¹⁶⁵, **Delley József**¹⁶⁶, **Demeter Lászlóné Dányi**

¹⁵⁴ **Szabó Orsolya** (*1948) zongora művész-tanár Budapesten Tusa Erzsébet, Kadosa Pál, Kurtág György és Rados Ferenc növendéke volt. 1972-1982 között tanított Szegeden a ZSz, ill. a JGyTF Ének-zene Tanszék tanáraként. Jelenleg a kecskeméti Kodály Intézet oktatója.

¹⁵⁵ **Szendrei Imre** zongoraművész (1926-) a Zeneakadémián Szegedi Ernő növendéke volt. A szegedi Tanárképző Főiskolán tanított 1955 és 1969 között.

¹⁵⁶ **Ág Magdolna** (*1905) zongora művész-tanár a budapesti Zeneakadémián Nagy Gézánál, majd Kölnben Eduard Erdmann és Michael Wittels növendékeként végzett. Szegeden a Zeneművészeti Szakközépiskolában tanított 1946-1950 között, majd 1950-től nyugdíjazásáig (1968) Miskolcon dolgozott.

¹⁵⁷ **Antal Istvánné** (*1942) zongora művész-tanár a szegedi Zeneművészeti Szakiskolában (ZSz) **Tusa Erzsébet** növendéke volt 1957-61 között. A Zeneakadémiát Antal István növendékeként végezte el, majd 1966-1972-ig a szegedi ZSz tanára volt. Jelenleg a budapesti Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola tanára.

¹⁵⁸ **Aracsi Lászlóné** (*1935) oboa- és zongoratanár Székesfehérváron született, így Bódás Péter gyermek- és ifjúkorának jó ismerője. A szegedi ZSz Tanárképzőjét 1960-ban végezte **Lajos Judit** növendékeként. Nyugdíjasként jelenleg is Szegeden tanít.

¹⁵⁹ **Arató Szilvia** (*1926) zongora művész-tanár a Zeneakadémiát Ambrózy Béla növendékeként végezte el. 1978-tól nyugdíjazásáig tanított a szegedi Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Zenetanárképző Intézet (LFZF ZTI) előkészítő tagozatán.

¹⁶⁰ **Bankov Mihályné** (*1940) zongoratanár Szegeden Zucker Hilda növendéke volt, majd a szegedi zeneiskolában tanított 1962 és 1974 között.

¹⁶¹ **Bodó Árpád** (*1940) zongora művész-tanár Szegeden született, **Höchtl Margitnál** tanult, majd Budapesten, a Zeneakadémián dr. Horusitzky Zoltánnál szerzett diplomát. A szegedi ZSz tanára volt 1966-1971-ig. Jelenleg Spanyolországban él.

¹⁶² **Bódásné Vanyiska Zsuzsanna** (*1950) zongoratanár Szegeden Bán Sándor és Bódás Péter növendéke volt. 1972-1999 között a szegedi zeneiskolában tanított. Jelenleg Franciaországban él.

¹⁶³ **Dr. Bottkáné Égető Mária** (*1953) zongoratanár Szegeden Bódás Péter növendéke volt, 1986-tól a szegedi zeneiskolában tanít.

¹⁶⁴ **Bozóki Andrásné** (*1941) zongoratanár a szegedi ZSz és Tanárképzőn **B. Rácz Lili** növendéke volt. 1962-től Szegeden tanít.

¹⁶⁵ **Deák Tibor** (*1939) zongora művész-tanár Szegeden **Kollár Pálné** és **Sebők György** növendéke volt, a Zeneakadémiát dr. Horusitzky Zoltánnál végezte. 1963 óta a szegedi ZSz tanára.

Júlia¹⁶⁷, **dr. Dombi Józsefné dr. Kemény Erzsébet**¹⁶⁸, **dr. Dömötör Ivánné Nagy Erzsébet**¹⁶⁹, **Druga József**¹⁷⁰, **Durkó Katalin**¹⁷¹, **Elfer Vera** (később Zathureczky Ede felesége), **dr. Erdei Péterné Ábrahám Éva**¹⁷², **Erdeiné Berniczky Zsuzsanna**¹⁷³, **Erkel Tibor**¹⁷⁴, **Fábry Anna**, **Farkas Mátyás**¹⁷⁵, **Fodorné Kanizsai-Nagy Adrienn**¹⁷⁶, **dr. Földes Józsefné Szilágyi Margit**¹⁷⁷, **Frideczky Katalin**¹⁷⁸, **Garai Nándor**¹⁷⁹, **Hegedűs Endre**¹⁸⁰, **Hegedűs Károlyné Kovács Zsuzsanna**¹⁸¹, **Hotziné Ördögh**

¹⁶⁶ **Delley József** (1937-2006) zongora művész-tanár a budapesti Zeneakadémián Hernádi Lajosnál és Solymos Péternél tanult. 1962 óta tanít Szegeden, jelenleg az SZTE Konzervatóriumának főiskolai tanára.

¹⁶⁷ **Demeter Lászlóné** (*1951) zongoratanár a szegedi ZTI-n **Bódás Péternél** végzett. 1973 óta a szegedi zeneiskola tanára.

¹⁶⁸ **dr. Dombi Józsefné** (*1948) Szegeden a ZTI-n **Bán Sándornál** tanult, 1970 óta a városban tanít. Jelenleg az SZTE JGYTFK Ének-zene Tanszékének főiskolai tanára.

¹⁶⁹ **dr. Dömötör Ivánné** (*1940) zongoratanár a szegedi ZSz-ban zongorázni **Papp Románné**, hárfázni Papp Román növendékeként tanult. Szatmári Gézánál zeneszerzés szakot is végzett. Szegeden dolgozott, mint hárfás, korrepetitor, ill zongoratanár 1963-67 valamint 1975-1985 között.

¹⁷⁰ **Druga József** zongora művész-tanár, a szegedi ZSz tanára 1972-ig, majd Ausztriába emigrált.

¹⁷¹ **Durkó Katalin (Zsoldos Péterné)** (*1942) zongora művész-tanár Szegeden **Elfer Vera** növendéke volt. A Zeneakadémiát Nemes Katalinnál végezte. 1968-1970 között tanított Szegeden. 1970-től a Magyar Rádió zenei rendezője.

¹⁷² **dr. Erdei Péterné** (*1932) zongoratanár a budapesti ZSz és Tanárképzőn Zempléni Kornél növendéke volt. 1962-től nyugdíjazásáig a szegedi zeneiskolában tanított.

¹⁷³ **Erdeiné Berniczky Zsuzsanna** (*1944) zongoratanár a szegedi ZSz és Tanárképzőn **Elfer Vera**, **Kollár Pálné**, **Tusa Erzsébet**, **Erkel Tibor** és **Bódás Péter** növendékeként végzett. 1977-től tanít a szegedi zeneiskolában.

¹⁷⁴ **Erkel Tibor** (*1934) zongora művész-tanár Budapesten Zempléni Kornél, majd a Zeneakadémián Wehner Tibor növendéke volt. 1958-1963 között tanított Szegeden a Zeneművészeti Szakiskolában. Ez után Budapesten folytatott sokirányú zenei tevékenységet.

¹⁷⁵ **Farkas Mátyás** (*1935) zongoratanár a szegedi LFZF ZTI-t **Nagy Kálmánné Varjú Irma** növendékeként végezte. 1970 óta nyugdíjazásáig tanított a szegedi zeneiskolában. Az Ungaria zongoranégyes alapító tagja.

¹⁷⁶ **Fodorné Kanizsai-Nagy Adrienn** (*1956) zongora művész-tanár Szegeden **Kerek Ferenc**, a budapesti Zeneakadémián Falvay Sándor növendéke volt. 1980-tól tanított Szegeden, jelenleg Finnországban él.

¹⁷⁷ **Dr. Földes Józsefné** (*1931) zongoratanár a szegedi Tanárképzőt **Höchtl Margitnál** végezte. 1962 óta Szegeden tanít. Jelenleg nyugdíjas.

¹⁷⁸ **Frideczky Katalin** (*1950) zongora művész-tanár a Zeneakadémián Hernádi Lajos növendékeként végzett, majd Leningrádban tanult tovább E.A Murina vezetésével. A szegedi ZSz tanára volt 1976-81 között, jelenleg a budapesti Bartók Béla ZSz korrepetitora.

¹⁷⁹ **Garai Nándor** zongora művész-tanár a szegedi ZSz tanára volt a 80-as években.

¹⁸⁰ **Hegedűs Endre** (*1954) zongora művész-tanár Szegeden Bodó Árpád, majd Budapesten Perjési Katalin, ill. a Zeneakadémián Antal István és Kocsis Zoltán növendéke volt. Egy évig tanított Szegeden.

Margit¹⁸², **Höchtl Margit**¹⁸³, **Hülberné Hernádi Júlia**¹⁸⁴, **Iglódi Éva**¹⁸⁵, **Jakobey Anikó**¹⁸⁶, **Joóbné Czifra Éva**¹⁸⁷, **dr. Kertész Andorné, Kiss Mariann**¹⁸⁸, **Lajos Istvánné Somogyvári Alíz**¹⁸⁹, **Lajos Judit**¹⁹⁰, **Lázity Natália, dr. Lippay Lajosné, Lucz Ilona**¹⁹¹, **Maczelka Noémi**¹⁹², **Madácsi Lászlóné Augusz Olga, Meskó Enikő, Mocsai Pálné, Nagy Endréné, Nagy Irén, Nagy Kálmánné Varjú Irma, dr. Olléné Zámbo Zsuzsanna**¹⁹³, **Papp Románné Szentgyörgyi Erzsébet, Papp Ágnes, Pap Sándorné Neuner Gizella**¹⁹⁴, **Péterffy Gabriella**¹⁹⁵, **Radványi Mária**¹⁹⁶,

¹⁸¹ **Hegedűs Károlyné** zongora művész-tanár a szegedi ZSz növendéke, majd tanára volt.

¹⁸² **Hotziné Ördögh Margit** (*1962) zongoratanár a szegedi ZSz és LFZF ZTI elvégzése után jelenleg a szegedi zeneiskola tanára.

¹⁸³ **Höchtl Margit** népszerű zongoraművész volt Szegeden, majd Debrecenbe költözött. Legendás memóriával rendelkezett.

¹⁸⁴ **Hülberné Hernádi Júlia** zongoratanár **Bódás Péternél** végzett a szegedi Főiskolán, majd 1974 óta a szegedi zeneiskolában tanít.

¹⁸⁵ **Iglódi Éva** (*1957) zongoratanár Szegeden **Deák Tibor**, majd **Bódás Péter** növendéke volt. Jelenleg a szegedi zeneiskola tanára.

¹⁸⁶ **Jakobey Anikó** (*1943) zongoratanár Szegeden **Höchtl Margit**nál és **Delley Józsefnél** végzett. 1975-től a szegedi zeneiskola tanára.

¹⁸⁷ **Joóbné Czifra Éva** (*1959) zongora művész-tanár Szegeden **Kerek Ferenc**, a budapesti Zeneakadémián Lantos István növendéke volt. Tanított a szegedi zeneiskolában, jelenleg az SZTE JGyTFK Ének-zene Tanszékének oktatója.

¹⁸⁸ **Kiss Mariann** zongoratanár a Szegeden **Bódás Péternél** végzett, azóta a szegedi zeneiskola tanáraként működik.

¹⁸⁹ **Lajos Istvánné** (*1952) zongoratanár Szegeden **Perjési Katalin** és **Bódás Péter** növendéke volt. Szegeden tanít.

¹⁹⁰ **Lajos Judit** zongoraművész **Bódás Péter** tanára volt Székesfehérvárott. Szegeden 1955-60 között tanított.

¹⁹¹ **Lucz Ilona** (*1954) zongora művész-tanár Szegeden **Deák Tibor** és **Delley József** növendéke volt. A Zeneakadémiát Kadosa Pál növendékeként végezte el. 1977-től a szegedi ZSz (1990-től Konzervatórium) tanára.

¹⁹² **Maczelka Noémi** (*1954) zongora művész-tanár Szegeden **Bodó Árpád, Deák Tibor, Szabó Orsolya**, majd **Bódás Péter** növendéke volt. A Zeneakadémián Szegedi Ernőnél szerzett diplomát. 1979-től 1982-ig a szegedi ZSz, 1986-2001-ig a ZTI (majd Konzervatórium) zongoratanára volt. Jelenleg az SZTE JGyTFK Ének-zene Tanszékének tanszékvezető főiskolai docense.

¹⁹³ **Dr. Olléné Zámbo Zsuzsanna** (*1940) zongoratanár Szegeden **Lajos Judit, Sebők György** és **Herz Lili** tanítványa volt. 1968 óta tanít Szegeden.

¹⁹⁴ **Pap Sándorné** (1930-1999) zongoratanár 1954-ben a szegedi ZSz Tanárképzőjén végzett **Bán Sándor**-nál, azóta nyugdíjazásáig a szegedi zeneiskola tanára volt. Zsigmondné Pap Éva édesanyja.

¹⁹⁵ **Péterffy Gabriella** (*1963) zongoratanár Szegeden **Farkas Mátyás, Lucz Ilona** és **Bódás Péter** növendéke volt. 1985 óta a szegedi zeneiskola tanára.

¹⁹⁶ **Radványi Mária** zongoraművész a Zeneakadémián Lantos István növendéke volt. 1990 óta tanít Szegeden.

dr. Riesz Béláné (Móriczné) Kolláth Márta¹⁹⁷, **Somos Johanna**¹⁹⁸, **Sigmondné Erős Andrea**¹⁹⁹, **Szabó András**²⁰⁰, **Szalay Miklósné Bozó Erzsébet**²⁰¹, **Szelezsán Istvánné Kurilla Margit**²⁰², **dr. Szüts Istvánné Joó Enikő**, **Takács Valéria**, **Török Andrásné Faragó Márta**²⁰³, **Tusa Erzsébet**²⁰⁴, **Varga Ferencné Annus Jolán**²⁰⁵, **Vízhányó Lászlóné Simkó Teréz**²⁰⁶, **Wolfné Sípos Éva**, **dr. Zádorné Raffa Éva (Sztrain Istvánné)**²⁰⁷, **Zempléni Kornél**²⁰⁸, **Zsigmond Zoltán**²⁰⁹ és **Zsigmondné Papp Éva**²¹⁰.

Az előzőekben felsorolt tanárok közül – mint ahogyan az a lábjegyzetekből kiolvasható – sokan maguk is a szegedi zenei intézmények valamelyikének voltak tanulói, ill. itt szereztek diplomát.

¹⁹⁷ **Dr. Riesz Béláné** (*1937) zongoratanár Szegeden **Bán Sándor** zongora- és Szatmári Géza zeneszerzés- növendéke volt. 1957-től a szegedi zeneiskola tanára.

¹⁹⁸ **Somos Johanna** zongora művész-tanár a Zeneakadémián Bächer Mihály növendékeként végzett. A LFZF Szegedi Tanárképző Intézetének előkészítő tagozatán tanított.

¹⁹⁹ **Sigmondné Erős Andrea** (*1967) zongoratanár Szegeden **Bódás Péternél** végzett, azóta a zeneiskolában tanít.

²⁰⁰ **Szabó András** (*1914) zongoraművész, karvezető. A Zeneakadémián Székely Arnold, Stefániai Imre, Faragó György növendéke volt. 1944-ben ő adott először hangversenyt kizárólag Bartók-művekből. A szegedi ZSz tanára volt 1947-49-ig.

²⁰¹ **Szalay Miklósné** (*1938) zongoratanár Szegeden **Höchtl Margit** növendéke volt, majd a város zeneiskolájában tanított 1960-1972 között.

²⁰² **Szelezsán Istvánné** (*1952) zongoratanár Szegeden **Druga József** és **Bán Sándor** növendéke volt. 1978 óta tanít a szegedi zeneiskolában.

²⁰³ **Török Andrásné** (*1954) zongoratanár Szegeden **Deák Tibor** és **Bódás Péter** növendéke volt. Jelenleg a szegedi zeneiskola tanára.

²⁰⁴ **Tusa Erzsébet** (*1928) Liszt-díjas zongoraművész, Érdemes művész a budapesti Zeneakadémián dr. Dániel Ernő és Kadosa Pál növendéke volt. Szegeden 1957-1961-ig tanított.

²⁰⁵ **Varga Ferencné** (*1941) zongoratanár Szegeden **Höchtl Margit** növendéke volt, majd a helyi zeneiskolában tanított 1962-től nyugdíjazásáig.

²⁰⁶ **Vízhányó Lászlóné** (*1938) zongoratanár Szegeden **Höchtl Margit**nál tanult. 1959-től nyugdíjazásáig a szegedi zeneiskola tanára volt.

²⁰⁷ **dr. Zádorné Raffa Éva** (*1953) zongoratanár Szegeden **Durkó Katalin** és **Bán Sándor** növendéke volt. Jelenleg a szegedi zeneiskola tanára.

²⁰⁸ **Zempléni Kornél** (*1922) Bartók Béla - Pásztory Ditta - díjas zongoraművész, a Zeneakadémián Dohnányi Ernő és Böszörményi Nagy Béla növendéke volt. A Nemzeti Zenede, a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola, majd a Zeneakadémia tanára. Rövid ideig tanított Szegeden.

²⁰⁹ **Zsigmond Zoltán** (*1961) zongora művész-tanár Szegeden **Kerek Ferenc**, a Zeneakadémián Zempléni Kornél növendéke volt. 1984 óta tanít Szegeden.

²¹⁰ **Zsigmondné Pap Éva** (*1960) zongora művész-tanár Szegeden **Kerek Ferenc**, a Zeneakadémián Zempléni Kornél növendéke volt. 1984 óta tanít Szegeden.

Most olyan, később ismertté vált növendékek felsorolásával folytatjuk a sort, akik tanári, művészi pályájukat nem Szeged városában folytatták, ill. folytatják, vagy nem zongoristaként váltak ismertté.

A tanulók között található ismertebb nevek még: **Agócsy László**²¹¹, **Aldobolyi Nagy György**²¹², **Antal Imre**²¹³ (tanára: Kollár Pál, Zempléni Kornél), **Basilides Zoltán**²¹⁴, **Buruzs Mária**²¹⁵, **Gyólai Viktória**²¹⁶, **Nuszbaum Béla**²¹⁷, **Markó Leó**²¹⁸ (zeneszerzés), **Durkó Zsolt**²¹⁹ (tanára: Ág Magda), **Hernádi Oszkár**²²⁰, **Kiss Ernő**²²¹, **Somfai László**²²² (zongoratanára: Szabó András, majd Zempléni Kornél), **Durkó Katalin**, **Kedves Tamás**, **Szalma Ferenc**²²³, **Szőkefalvi Nagy Katalin**²²⁴.

A későbbiekben a Zeneművészeti Szakiskola vagy/és a zeneiskola zongorista növendékei voltak az eddig említetteken kívül: **Baranyay**

²¹¹ **Agócsy László** (1906-1993) karnagy a szegedi zeneiskolában König Péter növendéke. A budapesti Zeneművészeti Főiskolán középiskolai, majd tanítóképző intézeti ének- és zenetanári oklevelet szerzett. 1926 óta Péccsett volt karnagy. 1945 után Kodály Zoltán útmutatásai alapján a zenei nevelés reformját indította el a pécsi zenekonzervatóriumban, szolfézs példatárakat készített az alsó- és középfokon tanulók számára.

²¹² **Aldobolyi Nagy György** (*1939) zeneszerző, karmester. A szegedi Zeneművészeti Szakközép-iskolában klarinétot tanult, később Szatmári Géza zeneszerzés-növendéke lett. Az Aldobolyi-család nagy szerepet játszott Bódás Péter életében, gyakran járt náluk, mivel Aldobolyi Nagy Magdolnához, (aki hegedűsként az iskola növendéke volt) baráti szálak fűzték.

²¹³ **Antal Imre** (*1935) zongoraművész, több zongoraverseny díjazottja, televíziós személyiség.

²¹⁴ **Basilides Zoltán** (1918-1988) színész, pályáját Szegeden 1945-ben kezdte, majd haláláig a budapesti Madách Színház tagja volt.

²¹⁵ **Buruzs Mária** operaénekes, Berlinben működött.

²¹⁶ **Gyólai Viktória** (*1927) Jászai Mari-díjas színésznő, a szegedi Nemzeti Színház, majd a kecskeméti Katona József Színház művésznője.

²¹⁷ **Nuszbaum Béla** a szegedi Nemzeti Színház tagja, énekkari felügyelő.

²¹⁸ **Markó Leó** gordonkatanár. Lánya, Markó Júlia is az iskola gordonka szakos növendékeként végzett.

²¹⁹ **Durkó Zsolt** (1934-1997) Kossuth, - Bartók Béla - Pásztory Ditta - díjas zeneszerző, Érdemes művész.

²²⁰ **Hernádi Oszkár** fotóművész, a szegedi Nemzeti Színház fényképésze, Hernádi Hilda zongoraművész édesapja.

²²¹ **Dr. Kiss Ernő** (*1925) hegedűtanár, karnagy, zongorakísérő. A szegedi zeneiskola ny. tanára. Fia, Kiss Ernő szintén a ZSz növendéke volt hegedű szakon, jelenleg Szegeden a Bálint Sándor Művelődési Ház igazgatója.

²²² **Somfai László** (*1934) zenetudós, a Bartók Archivum vezetője, a Zeneakadémia tanára. Nemzetközi jelentőséggel bírnak Bartókról és Haydnról szóló munkái.

²²³ **Szalma Ferenc** (1923-2001) Liszt-díjas operaénekes, Érdemes művész, a szegedi Nemzeti Színház, majd a budapesti Operaház magánénekes.

²²⁴ **Szőkefalvi-Nagy Katalin (Meixner Mihályné)** (*1942) énekművész-tanár, a Magyar Rádió munkatársa.

László²²⁵, Erdélyi Ilona²²⁶, Fekete Márta²²⁷, Gyimesi László²²⁸, Hernádi Hilda²²⁹, Jász Klára²³⁰, Kerek Ferencné Fekete Éva²³¹, Kispéter Éva, Körber Tivadarné Nagy Mária²³², Madácsi Piroska²³³, Madarász Klára²³⁴, Markovics Borbála²³⁵, Nátor Éva²³⁶, dr. Nikolényi István²³⁷, Miháltzné Tari Lujza²³⁸, Nagyné Schulter Csilla²³⁹, Paku István (István P. Korody)²⁴⁰, Papp Zoltánné Radványi Katalin²⁴¹, dr. Pollák László²⁴², Szűcs Lajosné Mohos Nagy Éva²⁴³, Temesi (Tóth) Mária²⁴⁴

²²⁵ **Baranyay László** (*1946) zongora művész-tanár Szegeden Varjú Irma, a budapesti Zeneakadémián Ungár Imre, a moszkvai Csajkovszkij Konzervatóriumban Sztanyiszlav Neuhaus növendéke. Jelenleg a Zeneakadémia tanára.

²²⁶ **Erdélyi Ilona** (*1950) zongoratanár Szegeden B. Rácz Lili és Bódás Péter növendéke volt. Jelenleg Budapesten dolgozik.

²²⁷ **Fekete Márta** (*1957) zongoratanár Szegeden Aracsi Lászlóné és Bódás Péter növendéke volt. Jelenleg az SZTE Konzervatóriumának korrepetitora.

²²⁸ **Gyimesi László** zongoraművész Szegeden Delley József növendéke volt. A zeneakadémia elvégzése után Svájcba emigrált. Jelenleg a Baseli Zeneakadémia tanára.

²²⁹ **Hernádi Hilda** (*1953) Szegeden Druga József és Hegedűs Károlyné növendéke volt. A budapesti Zeneakadémiát Zemléni Kornél növendékeként végezte, majd Kijevben tanult. A Zeneakadémia korrepetitora.

²³⁰ **Jász Klára** (*1949) operaénekes az Állami Operaház művésze.

²³¹ **Kerek Ferencné** (*1948) zongoratanár a szegedi ZTI-n Delley Józsefnél végzett. 1970 óta a ZSz, majd a Konzervatórium korrepetitora.

²³² **Körber Tivadarné** (*1935) zongoratanár a szegedi Tanárképzőn **Varjú Irma** zongora-, majd Szatmári Géza zeneszerzés növendéke volt. Gyulán, Kecskeméten, majd Budapesten végzett sokirányú zenei tevékenységet.

²³³ **Dr. Madácsi Piroska** (*1942) irodalomtörténész, az SZTE JGyTFK Magyar Irodalom Tanszékének tanszékvezető főiskolai tanára. Édesanyja, Madácsi Lászlóné Augusztin Olga a szegedi Liszt Ferenc Zeneiskola óraadó tanára volt.

²³⁴ **Dr. Madarász Klára** az SZTE JGyTFK Olasz Tanszékének oktatója.

²³⁵ **Markovits Borbála** (*1951) a szegedi Nemzeti Színház művésznője.

²³⁶ **Nátor Éva** zongoratanár Szegeden Nagy Istvánnál végezte a ZTI-t. Jelenleg a békéscsabai ZSz és az SZTE Konzervatóriumának korrepetitora.

²³⁷ **dr. Nikolényi István** újságíró, a szegedi ZSz tanulója, a Nemzeti Színház és a Szabadtéri Játékok igazgatója is volt.

²³⁸ **Tari Lujza** (*1948) népzene kutató, tudományos munkatárs Szegeden Varjú Irmánál tanult zongorázni. A Zeneakadémián középiskolai ének-tanári képesítést szerzett. A Zenetudományi Intézet munkatársa.

²³⁹ **Nagyné Schulter Csilla** (*1947) zongoraművész Szegeden Kollár Pálné növendéke volt. A Zeneakadémián Hernádi Lajosnál végzett, jelenleg ott tanár.

²⁴⁰ **István P. Korody** zongoraművész Szegeden Bódás Péter növendékeként végzett, majd Amerikába emigrált. Jelenleg Svájcban él.

²⁴¹ **Papp Zoltánné** (*1942) zongoratanár, Szegeden Zucker Hildánál tanult.

²⁴² **dr. Pollák László** kereskedő, a szegedi Alapítvány a Zsinagógáért Kuratóriumának elnökeként világhírű művészekkel szervez hangversenyeket az Alapítvány javára. (Dennis Roussel Davies, Frankl Péter, Gregor József, Lux Erika, Polgár László, Rév Livia, Ruggiero Ricci, Pauk György, Sebők György, Starker János)

²⁴³ **Mohos Nagy Éva** (*1948) operaénekes a szegedi ZTI-n Bódás Péternél végzett zongoratanárként, majd énekművészi diplomát is szerzett. Jelenleg a debreceni színház művésznője.

A szegedi zeneiskola a szegedi zenei élet egyik központja volt. Tanárai között jelentős művészegyéniségek, zongoraművészek voltak, Szeged nagyon büszke arra, hogy iskolája falai között tanárként üdvözölhette Sebők György, Sándor György, Zempléni Kornél, Tusa Erzsébet, Rév Livia és Zempléni Kornél zongoraművészeket.

Ugyanakkor büszke arra is, hogy voltak olyan egyéniségek, akik több évtizeden át magas színvonalú művészi és tanári munkájukkal örvendeztették meg Szeged zeneszerető polgárait. Főköfy Lajos majdnem húsz évet, Baranyi János és Kollár Pál több mint húsz évet, Bán Sándor 47 évet töltött a zeneiskola, ill. utódintézményeinek falai között tanárként. A legutóbbi évek legkiválóbb zongoristája, Bódás Péter 34 esztendőn át örvendeztette meg a helyi közönséget zongorajátékával, és 34 éven keresztül tanította a fiatalokat.

²⁴⁴ **Temesi Mária** (*1957) operaénekes Szegeden zongora és ének szakon végzett. Az Állami Operaház művésze és az SZTE Konzervatóriumának tanszékvezető tanára.

4. Bódás Péter művészete

*„Csoda történik: minél többet adsz,
te magad annál gazdagabb maradsz.”
(Bódás János: Elveszíthetetlen öröm)*

Bódás Péter zongoraművész (1936-1995) Szeged zenei életének meghatározó egyénisége volt. Mint zongoraművész jelentős közönséget mondhatott magáénak, és nem csak szakmai körökből. Hangversenyeit szívesen hallgatták a város, a megye és olykor az ország zenekedvelői csakúgy, mint a budapesti zenekritikusok, vagy a rádióhallgatók.

Népszerűségéhez kiváló előadóművészi teljesítményén túl kétségkívül hozzájárult egy részt művészi alázata, más részt érdekes egyénisége, eredetisége, olykor meghökkentő megjelenése és viselkedése a pódiumon. Rendkívüli szellemi képességei, széleskörű érdeklődése, világszeretete a reneszánsz-ideál késői megjelenéseként értelmezhető. Vonzódása a rejtvények, feladványok és titkok iránt egyaránt volt bölcsője matematikai, csillagászati, műszaki és zenei érdeklődésének. Ez volt közös gyökere az e területeken megnyilvánuló tehetségének. A kíváncsiság, a világ titkainak megfejtése, a megvalósítás terén ugyanakkor gondos tudósi aprólékossággal párosult, így nem rekedt meg a sokféleség felszínének érzékelésénél és vizsgálatánál, hanem lehetővé vált számára a dolgok és jelenségek mélyére való hatolás.

Igazságszeretete és igazságkeresése nem ismert korlátokat, nem hódolt be üres konvencióknak, vagy a hatalom erőszakosságának, megtalált igazságához szilárdan ragaszkodott. Ugyanakkor készséggel ismerte el mások igazát, ha azt megdönthetetlen érvek támasztották alá.

Muzsikálása híven tükrözte emberi értékeit, érzelmi és intellektuális kvalitásait. Az adakozók lelkesültségével közvetítette a legnagyobb szerzők műveit, s rajtuk keresztül a végtelenül tisztelt legnagyobb gondolatait.

Halála, mely művészete csúcán érte, iskoláját és közönségét mélyen megdöbbentette. Nemcsak a vitathatatlan ízléssel bíró, kiváló művész, de az egyenes jellemű, szerény és társaival szolidáris ember elvesztését is fájlalta az öt gyászolók sokasága.

De miben is rejlett művészetének lényege, és milyen volt, mint főiskolai tanár?

Ezekre a kérdésekre próbál ez a dolgozat megfelelő válaszokat adni.

4.1 Élete

„Aszkéta módjára élek, de sajnos nagyon kényelmesen”
(**Bódás Péter:** *Napló* – 1955. ápr. 17.)

Bódás Péter családja érzékeny lelkületű és a művészetekre fogékony család volt. Édesapja, *Bódás János* református lelkészként, mint költő és amatőr festő is jelentékeny alkotásokat hozott létre. Így Péter fia a művészi érzékenységet és a mély humánusit génjeiben hordozta. Akihez azonban Bódás Pétert élete végéig a legszorosabb kötelék fűzte, az édesanyja, *Báthory Éva Blanka* volt.

Bódás Péter 1936. június 11-én született Szombathelyen. A Bódás-családban ekkor már két fiúgyermek növekedett: *Pál*, aki mérnöki végzettséget szerez, de korán, 1968-ban, 38 évesen közlekedési baleset áldozataként Afrikában meghal; valamint *János*, aki szintén mérnökként végez, majd nyugdíjazásáig az Energiagazdálkodási Intézet vezérigazgatója lesz. 1940-ben születik *Tamás*, ő tervezőmérnökként dolgozik Székesfehérvárott, majd *Éva*, aki könyvtáros, és Budapesten él.

A család 1939-ben Székesfehérvárra költözött, így Péter zenei tanulmányait már ebben a városban kezdte. Bódás János további református lelkészi tevékenységét nyugdíjazásáig ebben a városban folytatta. Lakásuk a református templom melletti tágas lelkészi ház volt, ami a Széchenyi u. 18. sz. alatt található. Az édesapa halálát követően (1987) édesanyjuk, 1999. ápr. 10.-én bekövetkezett haláláig a ház emeleti részét lakta. Ez volt korábban az öt gyermek birodalma.

A héttagú család élete nem volt gondtalan, ám szigorú beosztással élve a legtöbb dolog elérhetővé vált számukra. Lehetőségeiket és kívánságaikat képesek voltak egyensúlyban tartani. A gyerekek nevelésének gondja-baja természetesen az édesanyját illette, de a gyerekek – és különösen Péter – is kivették részüket a házimunkából. Saját holmijukat, szobájukat rendben tartották.

Ha anyagiakban a Bódás-család – különösen kezdetben – nem is bővelkedett, annál inkább tette ezt szellemi adományokban, tehetségben. Figyelemre méltó, hogy minden gyermek egyetemet végzett, és mindegyikük szakmájának elismert művelőjévé vált. A családban élénk irodalmi és képzőművészeti érdeklődés figyelhető meg, amely nemcsak befogadói, hanem alkotói jellegű is. A lelkészlak falát díszítő Bódás János - képek mellé egyre több került az utóbbi évek során az unokák kezétől származó festményekből is.

A család életéről értékes információkkal szolgálnak Bódás János versei. Ő lelkészi hivatása mellett haláláig irodalmi munkásságot is folytatott. Tizennégy verses kötete jelent meg (a legutóbbi, posthumus kötet 1995-ben), és főleg egyházi lapokban publikált. Ezek a versek családi örömről, gondokról, társadalmi problémákról éppúgy szólnak, mint a költő lelki életéről, a bensőjében dúló viharokról, kétségeiről. Tükrözik szenvedélyes érzelmeit és nemes jellemét. Végtelenül egyszerű, letisztult nyelvezet, közérthető, szemléletes, találó képek, igényes, lényegretörő megfogalmazás, nemes egyszerűség jellemzi e műveket.

Rab Zsuzsa költőnő így ír Bódás János verseiről a „Számadás” c. kötet (Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, Budapest, 1983.) fülszövegében: „*Hézagpótló munka: az elsivárosodó világba üde és hazaszeretettel teli üzenetet küld. Híján van a kegyeskedésnek és a hamis pátosznak, a való életet, a természetet, származásánál fogva a földet, hivatásánál fogva az emberi lelket mélyen és alaposan ismerő költő magunkról és a világunkról beszél nekünk, tudatosít bennünk sok mindent, amit nélküle nem vennénk észre. Indulatos költő, prédikátori indulatai mindig nemesek, a háború és a nagy történelmi fordulat kemény éveit bölcsen és megértéssel éli át verseiben, ezért hiteles még a néhány látszólag programversnek szánt költeménye is. Különös öröm az olvasónak a versek takaros formája, tiszta, ötletes rímelése és világos fogalmazása. Mindez persze természetes követelmény, csak éppen szívesen megfellebbezünk róla mostanában, s mintha szándékosan ficamítanak ki a verset, ami alighanem a verskultúra hiányát próbálja leplezni, még ha „modern”-nek nevezik is. Élvezetes némelyik vers egészséges humora is, ami szintén hiánycikk napjaink lírájában.*”

Nyilvánvaló, hogy Bódás Péter választékos stílusa, a lényegyet megragadni képes kifejezőmódja, érdeklődése a nyelvészet és az irodalom iránt – apai örökség.

Bódás Péter iskolai tanulmányait a székesfehérvári református elemi iskolában - mely közvetlenül a templom és a lelkészlak mellett található - kezdte. Az 1946/47-es tanévtől, az államosítás után ugyanebben az

iskolában – de mint II. sz. Általános Iskola – folytatta, majd 1949/50-ben a Május 1. téri Általános Iskolában fejezte be. Tantárgyai voltak: vallás, beszéd- és értelemgyakorlat, olvasás és olvasmány-tárgyalás, írás, fogal-mazás, helyesírás és nyelvi magyarázat, számolás és mérés, földrajz, természetrajz, gazdaság- és háztartás, egészség, rajzolás, éneklés, kézimunka, testgyakorlás, illetve később: rendszeret, hit- és erkölcs, magyar nyelv és irodalom, történelem, föld- és néprajz, az ember élete, természetrajz (egészség), természettan - vegytan, számolás és mérés, rajzolás, ének, testnevelés, latin nyelv, mértani rajz és kereskedelmi gyakorlatok, az 1949/50-es tanévben orosz. Tanulmányi eredménye végig kitűnő volt.

Az általános iskola befejezése után, 1950-től 1954-ig a székesfehérvári József Attila Gimnázium tanulója volt, itt is végig jeles eredménnyel. (Kivétel az első év első félévében kapott testnevelés „jó”.) Az orosz nyelv mellett franciául tanult, a gimnázium utolsó évében pedig „Alkotmánytan” elnevezésű tantárgyuk is volt.

Különös érdeklődéssel tanulmányozta a természettudományi tárgyakat, első sikereit is matematikai versenyeken érte el. Műszaki és természettudományos érdeklődése élete végéig megmaradt.

Érettségi vizsgát 1954. június 16-án tett, a vizsga eredménye: „kitűnő”.

Zenei tanulmányait 6 évesen Székesfehérvárott kezdte. A háború miatt azonban ezek a tanulmányok abbamaradtak, s csak jóval a háború befejezése után, 1949-ben folytatódtak.

A gimnázium I. osztályával egy időben iratkozott be az Állami Zeneiskolába, ezt megelőzően egy évig magán-zeneiskolába járt. Zongoratanára először **Seregély Klára**²⁴⁵ volt, egy évvel később már **Lajos Judit**²⁴⁶ tanítványaként szerepel.

A zongora mellett zeneszerzést is tanult annál a **Hermann Lászlónál**, akiről később a helyi zeneiskolát elnevezték. Az 1952/53-as tanévben a zongora mellett oboázni is tanult **Párkányi Ferencnél**, és zenekari gyakorlaton vett részt **Szekeres Kálmánnál**, aki a zeneiskola igazgatója volt. Zongorázni a konzervatóriumi, majd a továbbképző tagozaton tanult,

²⁴⁵ **Dr. Baranyi Jánosné Seregély Klára** (*1919) okleveles zenetanár Budapesten Ditrói Józsefnél tanult zongorázni. 1947-1951-ig tanított a székesfehérvári zeneiskolában, majd Budapesten működött zenetanárként, szakfelügyelőként 1981-ig.

²⁴⁶ **B. Lajos Judit** zongoraművész, tanár a Zeneakadémián **Szegedi Ernő**, **Horusitzky Zoltán**, és **Solymos Péter** növendéke volt. 1951-1955-ig tanított a székesfehérvári zeneiskolában. 1955-1960-ig a **szegedi Zeneművészeti Szakiskola** tanára volt, és szakfelügyelőként is tevékenykedett. Jelenleg Budapesten él. Bódás Péter kiemelkedő tisztelettel és szeretettel emlegette élete során.

a zeneszerzést a konzervatóriumi, az oboát a zeneiskolai tagozaton végezte.

Pályaválasztási dilemmájának eldöntésében (zene vagy fizika) nagy szerepe volt zeneiskolai tanárainak, a fentebb felsoroltakon kívül **Tálos Edithnek**²⁴⁷. Ők megfelelő képességeket látva benne, a zenei pályára irányították.

Így érettségi után felvételizett a budapesti Bartók Béla Zeneművészeti Szakiskolába. 1954-től 1956-ig tanult itt, a IV. és V. osztályt **Inselt Kató**²⁴⁸ növendékeként végezte.

Szakiskolai tanárai voltak még: **Huzella Elek dr.**²⁴⁹ (szolfézs és zeneirodalom), **C. Nagy Béla**²⁵⁰ (népzene), **Halász Kálmán**²⁵¹ (zeneelmélet), **Sugár Rezső**²⁵² (karének), **Tátrai Vilmos**²⁵³ és **Sándor Frigyes**²⁵⁴ (kamarazene).

Bódás Péter nagyon tehetséges, ennek következtében nagyon jó tanuló volt: a két év alatt mindig, minden tárgyból ötöst kapott. Bejáró tanulóként végezte a szakiskolát, hetente 3-4 alkalommal utazott Budapestre, órákra és hangversenyeket hallgatni. Idejének fennmaradó részében kedvteléseinek hódolt: csillagászati távcsövet szerkesztett, foglalkozott a hangolás különböző elméleti kérdéseivel, orgonát és zongorát hangolt, rajzolt, kerékpározott, olvasott és édesapja templomában orgonált az istentiszteleteken, esküvőkön. Az esküvői orgonálással és a hangolással sikerült némi keresetre is szert tennie, az így megkeresett pénzt kottákra és hobby-kellékeinek beszerzésére költötte.

²⁴⁷ **Tálos Edith** (*1909) Budapesten dr. *Kókai* Rezsőnél tanult zongorázni, majd 1949 - 1960-ig a székesfehérvári Állami Tanítóképzőnek, 1960 - 1972-ig a zeneiskolának volt zongoratanára.

²⁴⁸ **Inselt Katalin** (*1914) zongora művész-tanár, a budapesti Zeneakadémián *Senn Irén*, *Hegyi Emánuel* és *Székely Arnold* növendéke volt. A Nemzeti Zenede, majd a Bartók Béla Zeneművészeti Szakiskola, 1966-tól a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Budapesti Tagozatának tanára. Mint a tanárképző tagozatok szakmai ellenőrzésével megbízott tanszakvezető, Szegeden meglátogatta *Bódás Péter* óráit is, s ekkor a kölcsönös szeretet és tisztelet érződött rajtuk.

²⁴⁹ **dr. Huzella Elek** (1915-1971) zeneszerző, zenetörténész és –esztéta a Zeneakadémia mellett a budapesti Tudományegyetemen végzett tanulmányokat. 1949-től volt a Bartók Béla Zeneművészeti Szakiskola tanára.

²⁵⁰ **C. Nagy Béla** (1911-1974) népzene kutató és orgonaművész, előadóművészi pályája félbeszakadt, mivel a II. világháborúban fél karját elveszítette.

²⁵¹ **Halász Kálmán** zeneszerző és orgonaművész, 1956-tól kb. 1966-ig, haláláig az USA-ban élt.

²⁵² **Sugár Rezső** (1919-1998) Erkel- és Kossuth-díjas zeneszerző

²⁵³ **Tátrai Vilmos** (1912-1999) Liszt- és Kossuth-díjas, Bartók Béla-, Pásztory Ditta – díjas hegedűművész, Érdemes és Kiváló művész

²⁵⁴ **Sándor Frigyes** (1905-1979) hegedűművész, karmester aki 1949 és 1985 között a szakiskola igazgatója volt.

Gimnáziumi tanulmányai során nagyfokú érdeklődést tanúsított a természettudományos tárgyak iránt, ezért nem meglepő, hogy 1955-ben beadta felvételi kérelmét az ELTE fizika-kémia szakára. Abban az évben azonban ilyen szakpár nem indult, így matematika-fizika tanári szakra módosította jelentkezését. Az egyetemi felvételi vizsgára 1955. július 28-án reggel 8 órára kellett megjelennie az I. sz. felvételi bizottság előtt a Matematika -Fizika - Kémia Kar Múzeum krt. 6-8. sz. alatti épületének I. em. VI. sz. tantermében. Az egyetemi felvételi vizsga Bódás Péter önéletrajza szerint nem sikerült. Ám azt is hozzáteszi, hogy „szerencsére”. A sikertelenség oka édesanyja elmondása szerint valószínűleg a származása, édesapja lelkészi hivatása, illetve, hogy emiatt gimnáziuma nem ajánlotta továbbtanulásra. A pályaválasztási dilemmákról így számol be *Lőrinczy Attilának*, volt gimnáziumi osztálytársának írott levelében 1955. május 12-én:

„Pályaválasztásomat tekintve újabb zavarok vannak. Ugyanis fizika-kémia szak ebben az évben nem indul. Mikor ezt megtudtam, azonnal másik szakra kellett jelentkeznem, beírtam hát, hogy mat.-fiz. Nekem jó lenne ez, de otthon nagyon prűszkölnek ellene, hogy tanár legyek. Pedig nekem lenne hozzá kedvem. Ettől függetlenül fizikusnak jelentkeztem volna, ha a Rácz²⁵⁵ le nem beszélt volna, mondván, hogy oda legfeljebb a professzorok fiait veszik fel, és a többi.

A szakiskolában hallani sem akarnak egyetemről, mivel szerintük nagyon tehetséges vagyok. Csak tudnám, miből lehet ezt megállapítani. Nem mondom, olyan muzsikusz biztosan leszek, mint Müllner, tudod, hogy az Akadémián van? És én csak 56 - ban mehetek! Hogy hova megyek tovább, a vizsga fogja eldönteni. Ha megmaradok a zenei pályán, 6 évem van még, és valószínűleg az egyik szakiskolában fogok tanítani az öt közül, amely az országban van. Ha mat-fiz, 4 év. Részemről legjobban szeretnék akár holnap valami munkába állni, mindegy, mi az, csak hasznos lenne. Persze ez lehetetlen.”

Hiába haladt szépen a zongoratanulásban, hiába voltak sikerei, a szakiskolában hiába tartották tehetségét elegendőnek a zeneakadémiai továbbtanuláshoz, önmagának mégis többször támadtak kételyei zenei pályaválasztásának helyességét illetően. Az is fölmerült benne, hogy a zenével való foglalkozás a társadalom számára nem eléggé hasznos tevékenység:

„[...] kényelmetlen, hogy míg más dolgozik, én csak zenét tanulok. Még ha két év anyagát megtanultam volna, elégedett lennék. Csakhogy azt meg

²⁵⁵ **Rácz** János a székesfehérvári József Attila Általános Gimnázium igazgatója volt.

*sem próbáltam. Az én tanulásomból egyelőre senkinek semmi haszna sincs, és kérdés, hogy lesz-e. Mégis kapok ötször 250 forintot. Vajon nem illik rám az „ingyenélő” név? Otthon alig lehet hasznomat venni, mégis annyit ehetem, amennyi jólesik. Ideje lenne már valami hasznos munkának. Meg kell azonban jegyezni, mindenki azt mondja, hogy én nagyon lebecsülöm a művészetek, pl. a zene jelentőségét, ezzel együtt a magam munkáját, és állítólag túl szigorú vagyok magamhoz.”*²⁵⁶

A zenei pályára készülő, de kételyekkel küzdő ifjú Bódás Péter irodalmi igényességű naplót kezd vezetni 1955-ben. A megtalált naplórészletben sok érdekes zenei élmény leírásával találkozunk azon túl, hogy mindennapjairól is képet kaphatunk. Beszámol egy sikeres növendékhangverseny-szerepléséről is:

1955. április 17.

Naplót kellene írni, rendszeresen, minden napról. Nem számárságokat, nem nyafogásokat és üres locsogást, hanem olyant, amely jelentős élményeket, eseményeket örökít meg, amelyet később haszonnal fogok elolvasni. Ha ki tudnám fejezni gondolataimat megfelelő irodalmi formában, úgy, amint jönnek (bár nem sokérő [sic] gondolatok), talán mégis érne valamit a ráfordított munka.

Mindez azért jutott eszembe pontosan ma délután, mert egészen magával ragadott az a tény, hogy mire képes az ember, a művészet, különösen pedig a magyar művészet.

Az Operaház történetéből közvetített a rádió néhány kiragadott epizódot. Kiemelek ezekből néhányat, amelyek nemcsak ma, hanem eddig is foglalkoztattak és csodálatra készítették. Ilyen Szabó Lujza²⁵⁷ éneke. Rajta kívül senki más nem tudja tisztán elénekelni az Éj királynőjének áriáját a Varázsfuvolából. Koloratúrszopránja tiszta, világos, olyan típus, mint a német Erna Berger²⁵⁸, vagy Gaszparjan²⁵⁹, de mindig tökéletesen tiszta, még gyors skálamenetekben is! Milyen szerencsétlenség, hogy már nem él – egyedül Gyurkovics²⁶⁰ közelíti meg. [...]

²⁵⁶ A Lőrinczy Attilának írt levélből.

²⁵⁷ **Szabó Lujza** (1904-1934) drámai- és koloratúrszoprán, 1927-től haláláig az Operaház énekesnője volt.

²⁵⁸ Erna **Berger** (1900-1989) norvég állampolgárságú német opera- és hangverseny-énekesnő. (Koloratúrszoprán) Több német operaház, majd a New York-i Metropolitan tagja. Az esseni Folkwang-főiskola tanára.

²⁵⁹ Goar **Gaszparjan** örmény szopránénekesnő, Érdemes művész, a jereváni Opera tagja volt.

²⁶⁰ **Gyurkovics Mária** (1913-1973) Kossuth-díjas, Érdemes és Kiváló Művész, 1937-től 1968-ig a budapesti Operaház vezető koloratúrszoprán énekesnője.

Lejátszottak egy dalt a Hány János bemutatójáról: a Toborzót Palló Imrével²⁶¹. Azt az erőt és szépséget, ami ebben a műben van (Intermezzo!), csak csodálni lehet, mint Bachot. Egy másik Kodály-dalt énekelt a Székelyfönből Basilides Mária²⁶². Bartók kísérte. (Jöjjön haza, édesanyám, mert beteg az édesapám – Várj, lányom egy kicsit ... stb.) A feldolgozás, a kíséret, Basilides éneke és Bartók zongorázása – és maga a ballada – egyaránt tökéletes.

Ezek és más ilyen tökéletes művészi teljesítmények – Bartók Román táncai éppúgy, mint Ojsztrah²⁶³ játéka, vagy Kisfaludy-Stróbl szobrai, a lengyel Kobzdej grafikusművészete, az Esz-dúr prelúdium és fuga Pécsi Sebestyén²⁶⁴ előadásában – megtanítottak, hogy becsüljem a művészetet. De mi haszna, ha én sohasem érem el szorgalom és kitartás híján azt a tökéletességet? Pedig különben már majdnem azt kívánom, hogy ne vegyenek fel az egyetemre.

Most pedig röviden vázoló a közelmúlt eseményeit.

Félévkor mindenből ötösöm volt, de én nem adtam volna meg. A zenével sokkal többet kellene foglalkozni, de hát nem megy. Februártól 250 forint tanulmányi segélyt kapok. A matematikával felhagyok, jelentkeztem fizika-kémia szakra. Így, ha felvesznek, zongorát nem tanulhatok többé. Húsvétra sok munka jött össze: a mixtúrát beraktam és felhangoltam, az egyetemi felvételihez szükséges iratokat beszereztem, és az ápr. 11-i hangversenyre készültem. Ez 6 számból állt, én voltam az utolsó a Román táncokkal.

Valóságos családi felvonulás volt: még a Pali is meghallgatta. Rajta kívül az édesanya meg Éva sógornő. A második számot bizonyos Marton Kati játszotta, aki egész kicsi, I. szakiskolás, és nagyszerűen zongorázik. Különben mindenki meg volt velem elégedve, pedig a III. részt nagyon elrontottam, meg az utolsót is tudnám szebben. Az ütött szeget a fejembe, amit egy teljesen idegen asszony mondott a társaságának: „az a legtehetségesebb, aki a Bartókot játszotta”. Mégis itt volna a helyem? Ha igen, akkor ne vegyenek fel az egyetemre!

Egyébként sokat foglalkoztam a természetes és temperált hangolással, azt hiszem, hogy majdnem mindent tudok, amit itt tudni lehet.

²⁶¹ **Palló** Imre (1891-1978) Kossuth-díjas, Érdemes Művész, bariton, 1917-től a budapesti Operaház magánénekese.

¹⁷ **Basilides** Mária (1886-1946) alténekesnő, 1915-1946 között az Operaház magánénekese, számos alkalommal szerepelt külföldön.

²⁶³ David **Ojsztrah** (1908-1974) szovjet hegedűművész, a moszkvai Konzervatórium tanára.

²⁶⁴ **Pécsi** Sebestyén (1910-) orgonaművész, Liszt díjas, Érdemes Művész, 1940-től a Zeneakadémia tanára.

Sok időm van olvasásra. Nemrégén fejeztem be a Háború és békét. Most megint jó könyveim vannak.[...]

Hűvös idő van, és fúj a szél, pedig el akarok menni már végre Polgárdira orgonát nézni. Itt nem lehet játszani. Rajzolni még mindig nem tudok. Majd ha jobb idő lesz.

Ami fontos dologról nem írtam egy szót sem, az nem fontos többé. Ráérek és nem az én bajom. Aszkéta módjára élek, de sajnós nagyon kényelmesen. Mindig arról panaszkodom, hogy semmi dolgom sincsen. Most három napig beteg voltam.

Remélem, lesz annyi pénzem, hogy egy értelmesebb nagytitkot be tudok majd szerezni. Kellene egy 100-szoros. Mára azt hiszem, elég. Most elmegyek Attila címét megérdeklődni, aztán dolgozom egy kicsit, gyakorolok. Több mint egy óra hosszáig írtam. 17⁵⁵

április 20.

Nem is tudom, hogy történt-e valami érdekes az utolsó három nap alatt. Sorra veszem:

Hétfőn el akartam menni Pestre meghallgatni a Zeneakadémia orgonáját, de nem mentem, mert gyakorolni kellett, a betegség után. Azonban rosszul gyakorolok, vagy valami más baj van, mert nem mozognak jól az ujjaim, és semmi gyorsat nem tudok játszani. [...] Kedden nagy rohanás a vasútra. Már egészen figyelemreméltó sebességgel futom az 1000 métert. 7 percem volt, de az állomás órája 7^h 31'-et mutatott, pedig 5 perc alatt biztos kiértem. Itt megemlítem, hogy 6-án a gyalogló sportnak áldoztam Albertfalvától Érdligetig 250 forintért, így is 31 forintomba került, hogy nem érvényesítettem idejében az igazolványt. Igaz, hogy húsvét vasárnap egy esküvőért 50 forintot kaptam.

Az egész délelőttöm hiábavaló volt, alig tudtam gyakorolni, a könyvtárban Kiszely²⁶⁵ rengeteget magyarázott az ő művészi ízléséről, elhoztam a Lukács-passiót és Bartók leveleit. Népzénéről 20 percet kések, néhány lemezt hallgatunk óra végén: népi énekeseket és Bartókot (Gyermekeknek, amerikai felvétel, nagyon szép).

Kamarazene órán a Bach szonáta első tételét kibírhatatlanul lassan kell játszani. Újabb rohanás, de hiába érek haza 7 előtt, mert 7-kor bibliaóra. Dühös vagyok, eszem valamit, és elmegyek tejért. Este persze megint elálmosodom, de keveset alszom, hanem gyakorlás helyett sokáig egy Schumann-albumot tanulmányozok – nem tehetek róla, új kotta. Végül is

²⁶⁵ Talán **Kiszely** Lajos énekes színművész, aki 1949-1957 között az Operaház énekkari tagja volt.

3/4 1-ig gyakoroltam. Ma háromszor is fölébredék, első ízben 3/4 5-kor, aztán az ébresztőóra csörgésére, végre jó negyedóra múlva föl is kelek. – Hétfő után még kellene írnom valamit, ez érdekes, de nem írok.

Ma újabb rohanás a kerten át, alig tudok átvergődni a megjavított drótkerítésen. Cipőmre hatalmas sártömeg ragadt, a nagyját lekotrom és hajrá! A vonatban, amelyet szerencsésen elértem, befejeztem a cipőtisztítást. Sajnos, azt a papirost kellett felhasználnom, amelyre az elolvasandó könyveket írtam fel. Már tegnapról olvasom Tolsztoj önéletrajzát, amely gyönyörű. Az ára csak 22 forint, lehet, hogy megveszem. Van benne olyan oldal, ahol, úgy láttam, nincs főnév jelző nélkül. Persze nem csak egy oldal ilyen. Olyan kifejezések követik egymást, mint pl. 'harmattól csillogó zöld' stb. Így öröm az irodalommal foglalkozni, ha nem kell megtanulni.

Különben a nap semmit sem ért, Kató nénihez tizenöten is jöttek különféle ügyekben, hallgatóság, és egyéb mindenféle rossz, keveset aludtam – és nem jutott idő másra, csak egy prelúdium és fúgára, ez pedig a d-moll volt. A d-ről jut eszembe, hogy a zongorát még az ünnepek előtt d-dúrban [sic] tisztára hangoltam, Győry Sándor²⁶⁶ múlt századbeli elvei szerint. Most azon gondolkodom, hogy vissza kellene hangolni a temperált hangközökre, de sajnálnám a d-dúrt elrontani. Igaz ugyan, hogy máris rossz. Az orgona is gyalázatos hamis. Ha a tutti tiszta, akkor pl. a principál-fuvola tűrhetetlen [sic] (na, talán mégsem, hiszen használom), a pr.-oktáv sem tiszta, az oktáv fuvola és mixtúra nélkül magasabb.

Közbevetve megjegyzem, hogy milyen hiteles Tolsztoj műve: írja, hogy néha az az érzése volt, mintha mindenki ellensége lenne, minden azért történne, hogy őt bosszantsa – csakugyan van így néha az ember, én magam is. És még egy megjegyzés egészen másról, csak éppen most jutott eszembe: én nem olvasok bibliát (de fogok), tejesen elvadultam ilyen szempontból, hát értem, hogy nekem nincs erőm, kitartásom a komoly, elmélyedő, rendszeres munkához. De oly sok mindennek tudok örülni – egy érdekes mondatnak, szép kifejezésnek, akkordfűzésnek, matematikai feladat megoldásának, mindennek, ha apróság is, csak sikerüljön. És van, aki minden nap bibliát olvas, hívő, de úgy látszik, nem sokat ér a hívőség, mert nálunk igen gyakori az átkozódás, állandó a kiabálás, sokszor kedvem lenne megszökni. Persze, hasonló helyzetben én sokkal többet kiabálnék, de hát az imádkozás semmit sem ér? Hanem a Bibliát csakugyan el kell olvasnom, hogy tisztán lássak a legfontosabb kérdésekben, már amennyire lehet.

²⁶⁶ Győry Sándor (1795-1870) mérnök és matematikus, a Magyar Tudományos Akadémia tagja.

Megvettem Scarlatti szonátáit 9 forintért. Már egész csinos gyűjteményem van Bach műveiből, és még 500 Ft készpénzem is van. A márciusi 117-ből százat bennhagytam villanymegtérítés címén. [...]

Ha a hideg, amely már mintegy 3 napja tart, meg nem szűnik, nem tudom, lesz-e baracktermés. Hétfőn éjjel hó esett, Baracskától errefelé fehér a táj, legalább tegnap még az volt, ma olvastam, nem nézegettem. Reggel rendszeresen 0° a hőmérséklet, 7 órakor. Talán csak nem fagyott el a gyümölcs.

április 21.

Kellemes idő van. Megpróbálom a rendszeres skálázást és ujjgyakorlatozást, nagy szükségem lenne rá. Ám ma már aligha dolgozom, pedig délelőtt sem gyakoroltam egy óránál többet. Most meg már 10 óra van.

Voltam Iványinál, el is telt az idő háromig. Mielőtt hazajöttem, színes ceruzákat vettem. Azt hiszem, hogy a szép pasztellszínek jól élénkítik a ceruzarajzot. Ha jó idő lesz, rászánok néhány órát és kiprobálom. A Tolsztojból 40-50 oldalt tudok elolvasni az úton. Most kedvetlen vagyok, mert a 12 színesből egy hiányzik, valószínűleg a sötétbarna. A többi szép – Hardtmuth.

Mi lenne, ha én is írnék egy kezdetleges, de igaz önéletrajzot? Elképzeltem a fejezetek címét, a Tolsztoj-önéletrajz mintájára.

A jó regényekből sok ismerőst lehet szerezni. Igazi író hősei élnek, szinte beszélni lehet velük. Csak az a kár, hogy az alkotók nem élnek örökké.

Vajon az örökélet csak a jövő felé végtelen, vagy ellenkező irányban is? De akkor miért nem tudok az előzőkről? [...]

április 23.

Néha az az érzésem, minden azért történik, hogy engem idegesítsen. Van néhány dolog, amit nem bírok: ilyen, ha nem hagynak magamra, mikor egyedül akarok maradni. Különösen kellemetlen, ha összhangokkal kísérleteznék ilyenkor. Például tegnap reggel. Nem szeretem, ha az evésre sokat gondolnak, és szertartásnak tartják, a „sajt almával” és azok az 1 hangok az idegeimre mennek, éppúgy, mint a „tanárka” és az ezzel kapcsolatos oktatások. Meg a sok ordítózás, az erős hangok. (És a rádió. Erős hangok közül csak a zörejek. Hát még a „gondatlanság”!)

Tegnap különben szerencsétlen napom volt, az előirányzott munkának felét sem tudtam teljesíteni. Ennek részben nem én voltam az oka. Délelőtt, már 11 után elmentem a hídhoz, amelyet le akarok rajzolni, el is

kezdttem, de az élénk szél miatt félbe kellett hagynom. De legalább sportoltam egy kicsit. A kerékpárom igen jól működik. Már elég sok pénzembe került:

[...] behívtak az iskolába, mondván: az idén nem indul fizika-kémia szak. Ugyanis oda jelentkeztem. Újabb fejtörés, új papírok, önéletrajz (az orvosi vizsgálatról az eredmény megvan, egészséges) – ezzel eltelt az idő sötétedésig. Matematika-fizikát írtam be, de a fizikus szakot kellett volna. Most már mindegy. Közben láttam Ágnest, háromszor is. Megelégedéssel állapítottam meg, hogy nem tetszik. Azért egy fejezetet megérdemelne, majd ha jó kedvem lesz, írok róla. Szégnert nem találtam.

Gyakorolni persze nem lehetett, 7-kor kidobtak, este álmos voltam. Ujjgyakorlatok.

Ma egy perccel azelőtt ébredtem fel, mikor az óra csengetett volna. Az 5²⁵-össel utaztam, hogy ott zongorázhassak. Már megint kiabálnak és csörömpölnek, és siettetnek, de unom már. Ilyenkor csakazértsem [sic] sietek.

április 24. vasárnap, 6 óra après-midi²⁶⁷.

[...] A zongoraóra nem ment nagyon rosszul, és egész nap arra gondoltam, hogy mégis a zenei pályán kellene maradni. Az egyetemi felvételi vizsgán azt fogom mondani, hogy vagy felvesznek fizikusnak, vagy lelépek.

Délután ígéretemhez híven kimentem Joóékhoz²⁶⁸, hogy végigjátsszuk mind a három szonátát. [...] Mező Laci²⁶⁹ nem jött még 3 után sem. (Előjátzott az Akadémián. B. P.) Kellemtlen az ilyen dolog, mert ha tudom előre, hát hazajöhettem volna az 1¹⁵-ös vonattal is. Ez 3-4 óra veszteség. Még orgonálni sem tudtam komolyan, mert elfelejtettem kottát venni. Különben is nagyon zavar, hogy az alsó manuálon az a² nem szól.

Érdekes a Tolsztoj-önéletrajz. A könyv első része inkább regény. A második rész hiteles, pontos. Tolsztoj azt mondja ebben, hogy a trilógiát kár volt megírni, annyira hamis és „irodalmias”. Tény, hogy nekem is jobban tetszik az „Emlékek”. T. különösen a Serdülőkort és az Ifjúságot bírálja, én is. Legszebb az első részből a Gyermekkor. Sajnáltam T-t, főként a „comme il faut”²⁷⁰ miatt.

²⁶⁷ Délután (francia)

²⁶⁸ Valószínűleg **Joó** Gyula fuvolaművészlől, Joó Imola zongora-, Joó András fagottművész és Joó Árpád karmester testvéréről van szó.

²⁶⁹ **Mező** László (*1939) Liszt-díjas, Bartók Béla - Pásztory Ditta - díjas gordonkaművész, Kiváló Művész, a Zeneakadémia tanára, a Bartók Vonósnégyes tagja.

²⁷⁰ Francia: a. m. „kifogástalan viselkedés”

Megveszem az Olasz Koncertet. A Fisz-dúr románcot viszont elfelejtettem lemásolni. Az előbb rajzoltam, de nem sikerült (a kollégiumot és a napnyugtát). Nincs technika.

[...] Az orgona meglepően jól tartja a húsvéti hangolást, ma még használtam a mixtúrát. De már egész regényeket írok, ideje abbahagyni. Holnap jó volna korán felkelni. Most 1/2 8 van, és még 3 órát gyakorolok.

(Nem gyakoroltam. - IV. 28.)

április 28.

Ez megint olyan nap volt, hogy sok elintéznivalóm közül semmi sem sikerült.

Ásni akartam a füves részből – nem volt rá idő. Írni akartam Lőrinczynek és nem írtam. Elhatároztam, hogy szerzek kanadabalzsamot, ennek sem jártam utána. Válogathattam volna 3 hangverseny közül, és egyiket sem hallgattam meg. (Kósa György²⁷¹ játssza a Wohltemperiertest, házi hangversenyünk volt (zongora), és az akadémián vagy a Bartók teremben még valami.)

[...] Amint Pestre értem, Németh Gézát²⁷² kerestem fel. Megnéztem a Kálvin-téri orgonát. Játsoztam is rajta egy keveset, de jött az egyházi – úgy nézett ki, mint egy püspök –, és abbahagytam. Jó orgona, de elég réginek látszik, majd egy vasárnap meghallgatom, mit tud rajta Ákom. Elbeszélgettünk egészen 1/2 3-ig. Órán meghallgattunk egy Bach korárelőjátékot (Jesu meine Freude, V.), érdekes, hogy milyen lassan kell játszani. A Bartók Concerto – melynek egyelőre csak a II. és IV. tételét értem, azok szépek – miatt nem jutott idő a c-moll Passacagliára, csak az elejét hallottuk.

Óra után gondoltam, hogy Gergely Ferencnél²⁷³ hallgatok jó orgonálást. Éppen egy Liszt-darabot magyarázott, regisztrált. Aztán lehívták az irodába. Egy lány borzalmasan játszotta a kis B-dúr prelúdiumot. Nem bírtam ki. [...]

május 12.

²⁷¹ **Kósa** György (1897-1984) zeneszerző, zongoraművész

²⁷² **Németh** Géza (*1936) brácsaművész, a Bartók Vonósnégyes tagja, Kossuth-díjas, Liszt-díjas, Bartók Béla - Pásztory Ditta - díjas, UNESCO zenei előadói díjas, Kiváló Művész.

²⁷³ **Gergely** Ferenc (1914-1998) Kossuth- és kétszeres Liszt-díjas orgonaművész, középiskolai énektanár, Érdemes Művész, a Zeneakadémia tanára.

Most jut eszembe, egy hete lejárt a határidő a könyvtárban! Különben ma végeztem a Holt lelkekkel, rendkívül érdekes volt.

[...] Holnap kész lesz a mikroszkópom. Talán még nem is írtam róla, hogy vettem egy 3-as okulárt, amely áll egy 60 és egy 300-s lencséből, mindkettő síkdomború. 23 cm hosszú PVC-csőben (ezt kell befeketíteni) 65-szörös nagyítást ad. Sokkal jobb a vízcseppnél. Ára 91,50 Ft. Solfège-ből remekeltem, a diktálás segítség nélkül is kifogástalan. Talán a vizsgán sem lesz baj. Irod. ism. órán kereken megmondtam, hogy nem tetszik a Hindemith. Semmi baj, sőt helyeselte a tanár.

[...] Újabbán minden nap másképp gondolkodom, de már erős az a sejtésem, hogy itt maradok. Csak dolgozhatnék valami hasznosat! És hát más is hiányzik.

Múlt pénteken áthangoltam a Szabóék zongoráját, sokkal jobb lett, mert borzalmas volt. Mindjárt hangversenyeztem is. Azt hiszem, tudok annyit, mint egy átlagos IV-es, tehát jövőre jóval az átlag fölött lennék mindenben. És most hagyjam ott ? Nem.”

Bódás Péter a székesfehérvári gimnáziumban kereskedelmi ismereteket is tanult. Így kiválóan tudott gyorsírní, és ezt a naplóírásban ki is használta. A kamaszokra jellemző érzelmi vonzódásait, a neki tetsző lányok jellemzéseit és más hasonló, idegen szemek számára titokban tartandó beszámolókat gyorsírással jegyzett naplójába. Az egyik bejegyzés után önérzéketesen jegyzi meg, hogy gyorsírása „egész rendesen néz ki”. Több ilyen gyorsírással oldalt sikerült megfejtenünk, ám ezek a részletek témánk szempontjából nem jelentősek.

A napló töredék, többször elkezdett, majd többször abbahagyott írás, aminek egy része került elő. A naplótöredékből közölt fenti részletek érzékletesen szemléltetik Bódás gondolkozásmódját, értékrendjét, napi tevékenységét, kétségeit.

Befejezésül egy általa fontosnak tartott, a naplójába jegyzett idézetet illesztünk ide, azért is, mert Bódás ars poetica - ja lehetne:

„Dolgozni csak pontosan, szépen
ahogy a csillag megy az égen
úgy érdemes.”

(József Attila)

1956. március 25-én a szakiskola Bartók Béla emlékére rendezett zongoraversenyén Bódás Péter III. díjat nyert, és ezzel végérvényesen a zenei pálya mellett döntött.

Szakiskolai tanulmányai végeztével felvételizik a Zeneakadémiára, felvételi je sikeres volt, így 1956 szeptemberében a budapesti

Zeneakadémia zongora szakának hallgatójaként folytatja zenei tanulmányait.

Megélhetési gondjai – szerény életmódja mellett a kollégiumi ellátásnak és az ösztöndíjnak köszönhetően – nem voltak. Főtagytanára egy évig **Ambrózy Béla**²⁷⁴ volt, majd **Hernádi Lajos**²⁷⁵ osztályába járt. Hernádi Lajoshoz kerülését nagy szerencsének tartotta, és az ő művészi és mesteri irányításával örömmel készült diplomahangversenyére. Hernádi Lajos örökös példaképe maradt. Zeneakadémiai tanárai voltak még: **Molnár Antal**²⁷⁶, **Petri Endre**²⁷⁷ (kamarazene), **Járdányi Pál dr.**²⁷⁸ (népzene), **Nagy Olivér**²⁷⁹ (zeneelmélet), **Szöllősy András dr.**²⁸⁰ (zenetörténet), **Legány Dezső dr.**²⁸¹ (magyar zenetörténet), **Újfalussy József dr.**²⁸² (zeneesztétika), **Szőnyi Erzsébet**²⁸³ (szolfézs gyakorlati tanítás), **Máthé Miklósné**²⁸⁴ (didaktika), **Gát József**²⁸⁵ (zongoramódszertan), **Hegy Erzsébet**²⁸⁶ és **Kistétényi Melinda**²⁸⁷ (szolfézs).

Kistétényi Melindának egyik kedvenc tanítványa volt Bódás Péter. Rendkívüli hallását, tehetségét, „*lelki szépségét, kitűnő zenei adottságát*”²⁸⁸ igen nagyra becsülte.

1961. április 28-án tartotta diplomahangversenyét, melynek műsora a „Függelék”-ben olvasható. Ugyanebben az évben megkapta kinevezését a szegedi Zeneművészeti Szakiskolába, mint zongoratanár. Szakiskolai

²⁷⁴ **Ambrózy Béla** (1902-) zongoraművész és zeneszerző, a Zeneakadémián Keéri-Szántó Imre és Kodály Zoltán növendéke volt. 1939-től tanított a Zeneakadémián.

²⁷⁵ **Hernádi Lajos** (1906-1986) Kossuth-díjas zongoraművész, Érdemes művész. Bódás Hernádi Lajos művészetét és pedagógiai munkásságát később is igen nagyra értékelte. Gyakran emlegette őt, különösen újjrendezés közben – mindketten mesterei voltak a precíz, zenei formálást segítő újjrendeknek.

²⁷⁶ **Molnár Antal** (1890-1983) Baumgarten-díjas zeneszerző, zenetörténész, esztéta és brácsaművész, a Waldbauer-vonósnégyes, majd a Dohnányi-Hubay Zongoranégyes tagja

²⁷⁷ **Petri Endre** (1907-1975) Liszt-díjas zongoraművész

²⁷⁸ **Járdányi Pál** (1920-1966) Erkel- és Kossuth-díjas zeneszerző, népzene kutató

²⁷⁹ **Nagy Olivér** (*1912) zeneszerző, karmester, zongoratanár, zenei író.

²⁸⁰ **dr. Szöllősy András** (*1921) Erkel-, Kossuth-, Bartók Béla - Pásztory Ditta - díjas, Érdemes és Kiváló Művész, zeneszerző és zenetörténész.

²⁸¹ **dr. Legány Dezső** (*1916) Erkel-díjas zenetörténész.

²⁸² **dr. Újfalussy József** (*1920) Erkel-, Kossuth- és Herder-díjas zenetudós, esztéta.

²⁸³ **Szőnyi Erzsébet** (*1924) Liszt- és Erkel-díjas zeneszerző, középiskolai énektanár, karvezető.

²⁸⁴ **Máthé Miklósné Kéri Klára** (1900-1985) zongorapedagógus

²⁸⁵ **Gát József** (1913-1967) zongoraművész, tanár

²⁸⁶ **Hegy Erzsébet** (*1927) zeneelmélet- és szolfézs tanár

²⁸⁷ **Kistétényi Melinda** zeneszerző, karmester és orgonaművész

²⁸⁸ Kistétényi Melinda szavai Bódás Péterhez 1994. febr. 20.-án írott levelében

tanárrá történő kinevezésével úgy érezte, hogy elérte, ami elérhető volt számára. Az iskola szinte otthonává vált, munkáját lelkesedéssel, szívesen és örömmel végezte. Ami gondot okozott számára, az a gyakorlás, ill. annak hiánya volt. Először is szubjektív okok miatt: nehezen tudta idejét megszervezni, a sokféle tevékenységet beosztani, másodszor az objektív okok miatt: a szakiskolában uralkodó helyszűke nem tette lehetővé az iskolában való gyakorlást, saját lakása pedig nem volt, szakiskolai növendékekkel osztotta meg albérleti szobáját.

Kollégáit – hasonlóan tanáraihoz – nagyra becsülte. Saját bevallása szerint sokat tanult **Erkel** Tibortól akivel Bach: C-dúr kétzongorás versenyművét játszotta 1963-ban egy tanári hangversenyen. Abban az időben a szakiskola zongora tanszakán tanított még B. Rácz Lili, Varju Irma, Bán Sándor és Höchtl Margit.

Bódás rendszeresen gyakorolt, tanári hangversenyeken játszott, és állandó szereplője volt egy jellegzetes szegedi sorozatnak: az Artiumnak. A Collegium Artium et Politechnikum c. előadássorozat 1957-ben indult a József Attila Tudományegyetem szervezésében. Bódás Péter Szegedre kerülése (1961) óta egészen a sorozat megszűnéséig aktív résztvevője, nélkülözhetetlen szereplője volt ennek az ismeretterjesztő sorozatnak.

A Gruber László egyetemi adjunktus és Boly László egyetemi tanár által alapított művészeti és tudományos előadások sorozata három szekcióban folyt: zenetudományi, képzőművészeti és színháztudományi területen. Célja az volt, hogy az egyetemi hallgatók és más érdeklődők számára lehetőséget nyújtson arra, hogy a művészetekben elméleti síkon is tájékozódjanak.

A zenetudományi szekció előadásai az egyetem Béke-épületének Kiss Árpád termében voltak, kedd esténként. Az előadó 1961-ig **dr. Káldor** János volt. Az ő fővárosba történő távozása után az egyetem rektorának kérésére **dr. Nagy** István²⁸⁹ vette át a zenei estek vezetését. Vele egy időben jelent meg Bódás Péter is, aki ezeken az előadásokon igazi „mindenes” volt. Dr. Vámosi Nagy István így ír erről könyvében²⁹⁰:

„Bódás Péter neve tizennégy éven át összeforrt a Collegium Artium életével. A törzsközönség a 'Nagy Pista és Bódás-féle Artium'-ként emlegette közös tevékenységünket. Tizennégy éven át alig volt olyan est, amelyen Bódás ne játszott, vagy kísért volna. Előfordult, hogy mint Bach kiváló ismerője kiegészítette a lipcsei mesterről tartott előadásomat. De

²⁸⁹ **Dr. Vámosi Nagy** István (1919-1992) zenetanár, zenekritikus, zeneesztétikai szakíró. A Nemzeti Zenedében *Hammerschlag* Jánosnál és *Ferencsik* Jánosnál végezte tanulmányait, közben a Bölcsészkaron esztétikából, filozófiából és művészettörténetből doktorált az „*Opera születése a dráma szelleméből*” c. disszertációjával. 1961-1976-ig tanított a Zeneművészeti Szakiskolában összhangtánt és zenetörténetet.

²⁹⁰ Zenetörténeti párhuzamok, 1982. 125. old.

arra is sor került, hogy blockflötén működött közre, egyik-másik kollégájával vagy növendékével négykezeset játszott, s minthogy Szegeden állandó gondot jelentett a zongorahangolás, még a hangszer is ő tartotta karban”.

Ehhez csupán annyit kell még hozzátennünk, hogy nem egyszer lapról olvasva kísért, és előfordult, hogy a kíséretet transzponálnia is kellett.

1976-ig minden félévben 6, esetleg 7-8 előadásból álló sorozatot tartott dr. Nagy. Távozása után **Meszlényi** László²⁹¹ folytatta az előadásokat, aki korábban maga is résztvevője volt az Artiumoknak. Mint énekes, vagy blockflöte - játékos működött közre azokon. A sorozat azonban hamarosan megszűnt.

A nyolcvanas években a régi hagyományok felújításáért dr. Nagy István újból meghívást kapott Szegedre. Ebben az időben közte és Bódás között élénk levélváltás folyt ez ügyben. Tudomásunk van egy nagy sikerű hangversenyről, amelyen a régi időkre emlékezve az egykori Artiumok növendék-szereplőjeként Baranyay László és **Onczay** Csaba is közreműködött. 1984. május 14.-én természetesen Bódás Péter volt a zongorakísérő.

1962-ben érkezett Szegedre Delley József zongoraművész, friss diplomával a zsebében, s a két művész között igaz, hosszú és zavartalan barátság alakult ki. 1964-től Bódás Péter haláláig rendszeresen léptek föl együtt kézzongorás művekkel. (A hangversenyekről a függelék ad tájékoztatást.)

1963-ban az iskola, illetve Báthory Sándor igazgató segítségével Bódás szövetkezeti lakást vásárolhatott, melyben egy ideig együtt lakott a Delley-házaspárral. Ezt megelőzően Bódás igen rossz körülmények között élt albérletben a Kárász u. 5. sz. alatt, s baráti gesztusként ettől akarta megkímélni Delleyéket.

A lakásvásárlás lehetősége egy egyedülálló fiatalember számára ritkaságszámba menő esemény volt abban az időben. Új lakásába Újszegedre, a Fésű utcába költözött, s ezzel szegedi letelepedését véglegesnek tekintette. Saját tulajdonú lakásában korlátok nélkül élhetett, nem kellett alkalmazkodnia senkihez, hacsak barátaihoz, ill. a gyakorlás miatt olykor háborgó szomszédokhoz nem.

Az 1963-as nyári szünidőt kénytelen volt katonai szolgálattal tölteni, ez július 1-től szeptember 28-ig tartott Pétervásárán.

²⁹¹ **Meszlényi** László (*1933) a szegedi Szimfonikus Zenekar oboistája, a Konzervatórium tanára, a Musica Parlante Zenekar alapítója és vezetője.

1964-ben a lipcsei Bach-versenyre készült, mivel Bach művészete igen közel állt hozzá. Részt vett a budapesti selejtezőn, ám a lipcsei versenyre **Ábrahám** Mariann²⁹² delegálta a zsüri.

1965. január 4-én próbát játszott a Magyar Rádióban. Felvételét elfogadták, műsorra tűzték, s ezt követően többször adott hangversenyt ott. A Bíráló Bizottság nevében *Bozay* Attila zenei szerkesztő értesítette Bódást a próbafelvétel elfogadásáról. Levelében kiemelte, hogy a bizottságnak elsősorban a Bach-szvit tetszett, a Bartók-művet halványabbnak érezték. Dicsérte Bódás játékának technikai biztonságát, de szabadabb, színesebb játékra buzdította.

1966-ban, a nemzetközi Schumann Énekversenyre készülő **Joó** Csillát²⁹³ és **Marik** Pétert²⁹⁴ kísérte zongorán Budapesten.

Ugyanebben az évben szervezték meg az országban a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola vidéki tanárképző tagozatait azokban a városokban, ahol addig középfokú zenei képzés és két éves ún. szaktanárképző működött a szakiskolákban. Az induló intézmény meghívta őt Delley Józseffel és Bán Sándorral együtt a zongora tanszék tanárának. Így 1966-tól mint főiskolai adjunktus dolgozott tovább. Földszinti 6. terméből – mivel a földszint a szakiskoláé maradt, a főiskola az emeleti termeket kapta meg – az emeleti 4.-be költözött. Ez a terem jelenleg a 104. számot és Bódás Péter nevét viseli. A teremben az ő emlékére idéző dokumentumokat és fényképet helyeztek el.

1966-tól az intézet Konzervatóriummá történő átszervezéséig (1990) ő kezelte a főiskola könyvtárát is. Ez azt jelentette, hogy gondoskodott az új beszerzésekről is, mind a kottákat, mind a könyveket illetően. Napra készen tájékozott volt ezért az újdonságokban, mindig tanácsot tudott adni: mit hol keressünk, kinek mire lehet szüksége az adott probléma megoldásához. Könyvtári nyilvántartása egyszerű és precíz volt, gyorsan megtaláltuk az éppen kölcsönzés alatt lévő műveket is.

1972-ben nősült meg. Felesége, Vanyiska Zsuzsanna főiskolásként az ő növendéke volt. Többször játszottak együtt, t.k. Bódásné munkahelyén, a

²⁹² **Ábrahám** Mariann zongoraművész a budapesti Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola és a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem tanára.

²⁹³ **Joó** Csilla operaénekes (Csilla Zentai) a szegedi Konzervatórium, majd a budapesti Zeneakadémia növendéke. Három évig tanított a szegedi Zeneművészeti Szakiskolában, majd 1967-ben külföldre távozott. Jelenleg az esseni Folkwang főiskola tanára, és az európai operaházak ünnepelt énekese.

²⁹⁴ **Marik** Péter Jászai Mari-díjas színész, 1970-től az Operettszínház bonvivánja.

szegedi zeneiskolában, ahol évtizedeken át tanított, és tanszakvezetőként is tevékenykedett. Bódás halála után néhány évvel Franciaországba költözött.

1974-ben született *Zsuzsanna* lánya, aki már édesapja halála után szerezte meg zongoraművészi oklevelét ugyanazon a Zeneakadémián, ahol édesapja. Ő jelenleg Budapesten él.

1976-ban született *Ágnes*, aki hegedűsként végzett a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Szegedi Konzervatóriumában. Jelenleg a hódmezővásárhelyi zeneiskola tanára.

Mindketten örökölték valamit édesapjuk sokoldalúságából is: szívesen foglalkoznak pl. képzőművészettel, népzenevel.

Bódás Péter önéletrajzaiban elégedetten említette, hogy többször ismerték el szakmai munkáját különféle jutalmakkal. Legendás szerénysége miatt nem volt nehéz elégedettnek lennie a csekély jutalmakkal is, mindazonáltal valóban elismerték őt hivatalosan is kitüntetésekkel: 1974-ben „Az Oktatásügy Kiváló Dolgozója” kitüntetést, 1978-ban pedig Szeged város művészeti nívódíját kapta.

1975-ben tanulmányúton vett részt Moszkvában, a zongoraoktatás módszereiben való tapasztalatszerzés céljából. Ám, mint 1976-os önéletrajzában írja: tanulmányait korántsem tekintette lezártak.

1978-ban az Országos Filharmónia szólistaként szerződött, ezáltal hangversenyezési lehetőségei tovább bővültek. Sokszor játszott kamarazenét, de szólóműveket és zongoraversenyek magánszólamát is. A filharmóniai szerződés jelentős esemény volt, arra a ritka tényre utalt, hogy Budapesten figyelemmel kísérték, és értékelték művészetét. Ez nem kis szó olyan művész esetében, aki semmit sem tett önmaga menedzseléséért.

A nyolcvanas években többször hívták meg zongoraversenyek zsűrijébe is. Így pl. 1981-ben Kiskőrösön, Szarvason, 1988-ban Kecskeméten, 1989-ben Kiskunhalason vett részt a bíráló bizottság munkájában. Ezekről a versenyekről minden dokumentumot eltett, jegyzetei ma is olvashatók.

Ugyancsak gondosan őrizte 34 év zongoravizsgálatainak dokumentumait: a növendékek vizsgalapjait és füzetében a vizsgákról írt jegyzeteit. Ezeket a jegyzeteket mindig utólag írta, emlékezetből. A vizsgákon nem jegyzetelt.

Alapító tagja volt a Zeneművészek Szövetsége Délmagyarországi Csoportjának.

Mivel a zenén kívül leginkább a csillagászat foglalkoztatta, tagja volt a Magyar Csillagászati Egyesületnek is. Időt és pénzt nem kímélve építette már ifjú kora óta a távcsöveket. Néha a főiskolára is bevitt közülük egyet, hogy a hallgatók megnézhessék pl. a Saturnus gyűrűjét –, éjszakákon át figyelte a csillagképek, bolygók változásait. Ez lehet a magyarázata annak, miért késett el gyakran az iskolából reggelenként.

Nemcsak a csillagászatot szerette, hanem a természetet a maga teljességében. Ezt bizonyítják gyönyörű természetfotói is. Igyekezett minél több időt eltölteni a természetben, szeretett családjával kirándulni, hegyet mászni, kerékpározni.

Foglalkozott a madárhangok kutatásával is, magnetofonra felvette, majd lassított lejátszással elemezte azokat. Kapcsolatban állt e terület szakértőjével, **Szőke Péterrel**²⁹⁵.

Természszeretete és gyűjtőszenvédelye kövek gyűjtésében is megnyilvánult. Egy-egy érdekesebb darabért keményen alkudott a piacon. Néhány szép kő díszítette tantermét is, keménypapírból készített különféle sokszögei társaságában.

Nem hagyott fel a matematikával sem teljesen. Éveken át volt olvasója az Élet és Tudomány c. folyóiratnak, s nemcsak a természettudományos cikkek olvasásával foglalkozott, hanem részt vett az újság levelező feladatmegoldó versenyében, a Gondolkodás iskolája c. sorozatban, ahol több alkalommal nyert oklevelet a matematikai feladatok helyes megoldásáért.

Szívesen foglalkozott a hangszerekkel hangszerésként is: nemcsak hangolta és javítgatta a zongorákat, de zongoraépítési vázlatokat is készített.

Kardos Pál²⁹⁶ számára speciálisan hangolt harmóniumot, **Vántus Istvánnak**²⁹⁷ szintén különlegesen hangolt húros hangszer épített. A Kardos Pál számára épített hangszerről így emlékezett²⁹⁸:

„Hogy hogyan és hol ismerkedtem meg Kardos Palival, nem tudom. De a mi kapcsolatunkban ő volt a homo musicus, én pedig a homo faber – a technikus ember, a fúró-faragó. Zenei kapcsolatunk kétféle is volt Kardos Palival. Egyrészt, mikor megalakult a Bartók Kórus²⁹⁹, fél évig tagja voltam, másrészt Kardos Pali megtisztelt – nem is egyszer – azzal, hogy a hangversenyeimre eljött, meghallgatott.

Közösen kigondoltuk, hogy a kommát – az intonálás iskolájában ez elmélet volt- gyakorlatban is hallhatóvá kellene tenni, hogy demonstrálni lehessen, mi is valójában az a tiszta hangzás. Ezt énekkarban meg lehet

²⁹⁵ **dr. Szőke Péter** (1910-1994) elméleti zenekutató, ornitológus, bioakusztikus, népzene-kutató, a biológiai tudományok doktora, a zenetudományok kandidátusa.

²⁹⁶ **Kardos Pál** (1927-1978) Liszt-díjas kóruskarnagy, t.k. a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Ének-zene Tanszékének tanára.

²⁹⁷ **Vántus István** (1935-1992) Erkel-díjas zeneszerző, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Szegedi Konzervatóriumának tanszékvezető főiskola tanára.

²⁹⁸ A visszaemlékezés megjelent: Kardos Pálné (stb.): Kardos Pál c. könyvben, Szeged, 2000.

²⁹⁹ A kórust Kardos Pál alapította, és sokáig vezette. Jelenlegi vezetője Rozgonyi Éva Liszt-díjas karnagy.

valósítani, ha kellőképpen ki van képezve az a sok hang, de hangszeren soha. Adva volt egy olyan harmónium, amihez szabad volt hozzányúlni, és példátlan szerencsénkre a harmónium olyan rendszerű volt, hogy minden egyes nyelvsípját külön ki lehetett venni. Az már gyerekjáték volt, hogyan hangoljuk át. A magas hang létrehozásához a rezgő nyelvnek a végét kellett megvékonyítani, ezáltal kisebb lett a rezgő tömeg, s gyorsabbá vált a rezgés. A mélyebb hang előállításához a rezgő nyelv tövét kellett megvékonyítani, ezáltal gyengébb lett az anyag, de a súlya megmaradt, s lassabbá vált a rezgés. Azután megcsináltuk, amit a tanár úr kívánt: a felhangokat. Abban megegyeztünk Palival, hogy dallamban nem érvényes az, ami a harmóniában érvényes. Mert dallamban az ún. pythagorasi tercet kívánjuk: két nagy nagyszekundot. Ezzel szemben a tiszta harmóniát egy nagy nagyszekund és egy kis nagyszekund adja. Ezeket tanulta meg intonálni a Kardos-féle kórus valami csoda módon.”

Fúró-faragó zenészhez illően furulyákat is faragott, egy részük félig készen befejezésre vár. Ezek az alkotások kiváló hallásának, jó kézügyességének és matematikai precizitásának köszönhetik megszületésüket.

Nemcsak hangszereket, egyszerű bútorokat is készített: polcot, kis szekrényt. Javította az iskola zongoraszékeit, és egyáltalán, mindent, ami javításra szorult.

Érdekelte a nyelvészet is, szívesen gyártott anagrammákat, sírverseket, egyéb nyelvi játékokat. (Ezekből néhányat a függelékben bemutatunk.) Felszólalt nyelvtani kérdésekben is. Levelet küldött pl. **dr. Grétsy** László nyelvészprofesszornak a kiejtéskövető helyesírásról. A választ, mely 1995. augusztus 21-én íródott, már nem olvashatta el.

Tanult franciául, németül, oroszul és felnőtt fejjel eszperantóul. Nyelvismeretét kitűnően tudta hasznosítani a zongoratanításban.

Szívesen sakkozott. A Zeneművészeti Főiskola emeleti előcsarnokában – ott, ahol most a büfé kis asztalkái állnak – volt két nagy asztal. Ezeken az asztalokon folytak a sakkipartik, amelyekben tanár és diák egyformán részt vett. Az óráközi szüneteket, lyukasórákat hasznosították ily módon. Ám az is előfordult, hogy egy-egy érdekesebb, befejeződni nem tudó parti miatt csúszott a zongoraóra kezdési időpontja. Leggyakoribb partnerei volt dr. Nagy István (Vámosi Nagy István) és Vántus István. Vántus István zeneszerző sajátos hangrendszerét összefüggésbe hozta a sakkozással is. Véleménye szerint a sakk: elnémult zene.³⁰⁰ Valószínű, hogy a sakkjátszmák során erről az összefüggésről is szót ejtettek. Vántus szerint a sakk egy nagyon képzett indiai muzsikusz találmánya lehet, és nem más, mint egy fogástáblázat (tabulatúra), zenei szemléltető eszköz,

³⁰⁰ Vántus István: Sakk és zene? – In: Muzsika, 1991. április.

dallam- és hangközjáték, amit speciális skála mozgat. Talán nem tévedünk nagyot, ha az effajta zenéről való gondolkodást az ókori zenematematika folytatásának tekintjük.

Vántus szerint a sakktábla egy kottamező, melynek kulcsa egy ókori indiai-perzsa hangsor, a *bhairav-sahnáz*: m-f-szi-l-t-d-ri-m. A hangsor önmagának tükörképe. Vízszintesen egy oktáv terjedelmű skálát, függőlegesen kromatikus lépésekkel tiszta kvintet ír le, a sakktábla számainak megfelelően. Az azonos logikát követő ellentétes irányú zenei folyamat olyan hiperkromatikus mezőt hoz létre, melynek egyetlen hangja sem azonos. Minden mező tehát kettőshangzást eredményez. A kilépés ebből a kettőshangzásból az oldás, a matt pedig az, amikor nincs lehetőség a feloldásra. Vántus még aprólékosan elemzi e zeneesztétika minden lehetséges vonzatát, hasonlóságot találva *Arezzo* *Guido* hexachord-rendszerével, valamint más zenei rendszerekkel is.

Mivel kiváló hallással rendelkeztek, nem volt nehéz egy-egy sakkipartit belsőleg hallaniuk. Ugyanakkor Vántus kísérletet tett egyes sakk-játszmák hangverseny-szerű megszólaltatására is.

A sakk, mielőtt zenei jelentőségre tett szert a két barát életében, igen fontos szervező erő is volt a főiskolán. 1970 tavaszán történt meg a sakkbajnokság kiírása, ami Bódás Péter ötleteként és nagyrészt az ő szervezése révén valósult meg. Ha jól tudjuk, ez volt az első ilyen rendezvény a főiskolán. A következő bajnokságot 1970 decemberében írták ki, majd a jeles kezdeményezést tudomásunk szerint nem követte folytatás.

Ejtsünk szót egy másik sportról is, habár ez is - mint a sakk – többről és másról is szól. A hetvenes években a főiskolai férfi-hallgatók részt vettek a város felsőoktatási intézményeinek hallgatói között rendezett futball-bajnokságon. Ezekben a meccseken Bódás Péter szurkolóként jelent meg, így biztatván a főiskola hallgatóit. Fontos volt számára a csapat győzelme, hiszen az saját iskolájának is a győzelme volt, az iskolát pedig sajátjának érezte.

Ezek a jelenségek azt mutatják, hogy szerette a közös megmozdulásokat, szívesen áldozott idejéből a szervezési munkákra, és hogy tanítványai teljesítményét minden területen megbecsülte.

A harmadik sportról: a kerékpározásról ejtettünk már szót. A kerékpár annyira hozzátartozott, mint a ruha vagy a cipő. A legnagyobb melegben, esőben, talán még hóban is ezt a közlekedési eszközt használta.

Nem volt rest tollat ragadni közéleti problémákban (pl. a szegedi kerékpárutak ügyében), mindig jobbítani akart.

Szerette és figyelemmel kísérte a sorozatokat újságban, rádióban, televízióban. Élete utolsó éveiben különösen kedvelte a Szabó család nyomtatásban is megjelenő részeit.

Életének utolsó napjait szinte teljesen a csillagászat töltötte ki. Miközben tudta, hogy hamarosan Svájcba kell utaznia Bach: Hegedű–zongora szonátáinak előadására **Márffy** Gabriellával, mégsem akart foglalkozni sem a művekkel, sem az utazás gondolatával. Csak a csillagok érdekelték.

A rosszulléte (1995. augusztus 5.) előtti napokban tért haza a csillagászok ráktanyai táborából (1995. július 28-29-30.), ahol a július 23-án felfedezett Hale-Bopp üstököst figyelték meg. A táborról a „Meteor” – a Magyar Csillagászati Egyesület lapja – számolt be fényképpel illusztrált cikkben³⁰¹. A cikket, benne a fényképpel, amin ő is rajta van, és amely az utolsó volt életében, már nem láthatta. A lapzárta napján, augusztus 23-án már betegágyán feküdt.

Hirtelen rosszullétét megdöbbenéssel fogadta az egész város. Agyvérzése után még három hónapot töltött eszméletlenül részben a klinikán, részben a kórházban.

Szenvedései 1995. november 4-én értek véget.

Temetése 1995. november 23-án volt a szegedi Belvárosi temetőben.

³⁰¹ (1995. 9. szám 9-12. old. Mizser Attila – Sárnecky Krisztián: Határmagnitudo: 7,2)

4.2 Művészete, pedagógiai munkássága

„... a jobb szüntelen gondjában élt, rettegetve a csaknem-től és az elengedettségtől, mindennél jobban félve attól, hogy hiányzik művészetéből az a stiláris tartás, amelyet a művész első kötelességének és a jó mesterember megbe-csült szaktudása ismérvének tartott (jegyezzük meg, hogy ez a magatartás nincs híjával az erkölcsi emelkedettség-nek[...]). Ha egyszer eltökélte, hogy munkához lát, min-den egyebet lerázott magáról, bezárkózott (nem minden erőfeszítés nélkül, ezt elhihetjük), és minden akadályt legyőzött.”

(Charles Koechlin: Ravel)

1. Bódás Péter személyisége, művészi habitusa

Bódás Péter külső megjelenésében nem volt semmi különleges. Átlagos magasságú, vékony testalkatú, de erős, szikár, egészséges életvitelű emberként ismertük őt. Habár külső megjelenése nem volt különleges, mégis feltűnő volt. Jelenséggé tették őt már gyermekkorában is értelemtől izzó sötét szemei, melyek uralták egész valóját. Külső jellegzetessége volt még kopaszsága, ami már egészen fiatal korában jellemezte őt. Ily módon az évek múlása külső megjelenésében nem okozott változást, ötven évesen is úgy nézett ki, mint harminc éves korában. Nem hízott, nem vált törődötté, alkata nem változott, fizikuma erős maradt.

Kerülte a feltűnő megjelenést, egyszerűen, takarékosan, szinte igénytelenül öltözködött. A pazarlást nem csak a külsőségekben kerülte,

hanem életvezetési elveiben is elítélte. Életmódja ésszerűen takarékos volt. Megvetette a pazarlást, ám szívesen ajándékozott olcsó, praktikus dolgokat, és szívesen költött kottákra, könyvekre. Életmódjának szerves része volt kerékpárral való közlekedése, s ez mindenképpen megfelelt elveinek: olcsó, egészséges és környezetkímélő volt.

Bódás Péter emberi és művészi habitusának egyik lényeges eleme volt a kételkedés. Ahogyan az életrajzból láttuk, elsősorban önmagában kételkedett. Saját rátermettségében, életcélja értelmességében, megvalósítása helyességében. Erős kritikával fordult saját teljesítményei felé, ugyanakkor mégis teljes bizonyossággal tudta, hogy zenei adottságai, intellektusa révén egyénisége komoly értéket képvisel.

A kételkedés önmaga teljesítményében, az erős kritika önmagával szemben éppúgy jellemezte, mint saját vitathatatlan értékeinek pontos ismerete.

A kételkedés filozófiai kérdésekben is megnyilvánult. Világnézete származása és neveltetése folytán nyilván idealista volt. Szociális érzéke, szolidaritása, humánuma, a másokon való segítség ösztöne viszont úgy tűnt, hogy baloldali érzelművé tette.

Mindennél erősebb volt azonban igazságérzete, mely sohasem engedte, hogy nyilvánvaló ostobaságokat is elfogadjon, csak azért, mert balról jönnek. Ezt igazolja, hogy a legnehezebb időkben sem vett részt politikai eseményeken, ám ha segítséget kellett nyújtani, jelen volt. Ezért vett részt fiatal korában építőtáborban – saját hasznosságáról akart meggyőződni –, s ezért dolgozott élete végéig a szakszervezet megbízottjaként.

Ugyanígy tiltakozott azonban a jobbról jövő igazságtalanság ellen is, nem gondolva arra, hogy esetleg hátránya származhat ebből. Igazságérzetét sohasem hagyta elnyomni, mindig kiállt másokért, nem mérlegelve kiállásának következményeit. A maga érdekében azonban általában röstellt felszólalni. Az őt ért igazságtalanságokat megjegyezte, mélyen eltemette magában, és alkalomadtán csendesen megemléltette. Az orvoslásban nem bízott, nem is remélte.

Bódás cselekedeteit sohasem a társadalmi normák, elvárások irányították, mindig lelkiismerete, jó szándéka, igényessége vezérelte. Sohasem volt képes semmilyen területen elvtelen kompromisszumra, megalkuvásra. Sok esetben hatékonyabb, eredményesebb lett volna, ha kompromisszumkészsége nagyobb. Ám alapos, meggyőző érvekkel kellett rendelkeznie annak, aki Bódást véleményének megváltoztatására kívánta rávenni. Elveihez és véleményéhez való ragaszkodása olykor kellemetlen szituációkhoz vezetett emberi kapcsolataiban. Ugyanakkor

erkölcsi szilárdsága határozott kiállásra készítette jó és hasznos ügyekért, önzetlen tettekre másokért.

Előadóművészi tevékenysége során ugyanez a kettősség mutatkozott meg. Fáradhatatlanul kutatott a legjobb megoldás után, de ha érzése szerint megtalálta, meggyőződését nem akarta megváltoztatni még akkor sem, ha (pl. korrepetitori munkájánál) erre külön felkérték. Ilyen esetekben is megdönthetetlen érveléssel lehetett csak befolyást gyakorolni rá. Ha egy szerző, vagy mű nem tetszett neki, akkor nem szívesen foglalkozott vele, lehetőleg elkerülte.

Reneszánsz típusú, sokoldalú, a választott területen elmélyedésre képes, de a robotmunkát nem kedvelő művészegyéniség képe áll előttünk. Talán ezzel függ össze, hogy állandó időzavarral küszködött. Nehezen tudta kivonni magát az őt éppen foglalkoztató problémakörből, - legyen az zenei, tudományos, sakk, vagy hétköznapi téma – azért, hogy más – máskor talán éppolyan szívesen vett – témával foglalkozzon.

Még egy tulajdonságáról kell szólni, ami legendássá tette őt: a szerénységéről. Hírhedten szerény volt, valódi művészi alázattal viseltetett minden mű és szerző iránt – persze, akiket jó szerzőnek, és amiket jó műveknek tartott, azok iránt.

Szerény volt, mert pontosan tudta, mi az a sok minden, amit tud, mi az a sok minden, amiben jobb másoknál, de azt is pontosan tudta, hogy milyen messzire van attól, amit tökéletesnek, ideálisnak gondolt.

Úgy volt szerény, hogy pontosan ismerte értékeit, de sohasem hivalkodott, vagy kérkedett azokkal.

2. Zongorajátékának jellemzői

Zongorajátékát vizsgálva mindenképp előtte kell említenünk kiváló hallását. Ez, valamint manuális ügyessége és érdeklődése a kézműves tevékenységek iránt arra készítette, hogy hangszerének legapróbb rendellenességeit is rögtön korrigálja. Így ő sohasem várt a hangolóra, kedvvel végezte a zongorahangolási,- és javítási feladatokat is. Hallása

nem csak a hangmagasságokat tekintve, hanem a hangszíneket illetően is szuperérzékeny volt. Hangképzése a zongorán a legigényesebb hallgatót is meglelégedéssel töltötte el.

Lapról olvasási és transzponálási képessége ragyogó volt, s ezt a főiskolai korrepetitori munkában kiválóan tudta hasznosítani.

Zongorázó mechanizmusa könnyen félrevezethette azt, aki csak nézte, de valamilyen oknál fogva nem hallgatta őt. Általában túl közel ült, felhúzta a vállát, úgy látszott, mintha felsőkarját egyáltalán nem használná. Ugyanakkor a hang, ami megszólalt, semmi helytelen tartásra nem utalt. Képes volt úgy használni testét, hogy az teljes egészében és a zongorával is egységben legyen, bármilyen elhelyezkedési módot is válasszon.

Játéka sallangtalan, kulturált, minden mesterkéeltségtől mentes volt. Érdekes ellentétként ugyanakkor a pódiumon való viselkedésében némi mesterkelt körülményességet tapasztalhattunk.

Zongorázásában mindig érezni lehetett, hogy nem elsősorban zongorázik, hanem a zene nyelvén mond el valami fontosat, érdekeset vagy szépet. A mindennapi életben általában nem volt szenvedélyes – habár bizonyos dolgok, ha ritkán is, de kihozták sodrából – a zongorázása viszont mindig kifejező, érzelmgazdag, ha kellett, szenvedélyes volt. Nem a romantikus, túlcsonduló szenvedély hatotta át, inkább a mélyről jövő, őszinte kifejezésvágyból kisugárzó érzelm.

Mindig technikai perfekcióra törekedett, s ezt el is érte, habár technikájáról sohasem volt jó véleményével. Nem tartotta magát virtuóz zongoristának. Ezért általában került a legvirtuózabb darabok előadását, ugyanakkor, ha megfelelő zenei tartalommal bíró műben találkozott nehézségekkel, sohasem futamodott meg előlük.

Bár Bódás nem zárkózott kizárólagosan művészete aszkézisébe, a zene mégis egyetlen lételeme volt. Bárhonnan is indult, mindig ide érkezett.

Különösen közel állt hozzá Bach művészete, valamint Beethoven, Schubert és Bartók művei. Legnagyszerűbb hangversenyélményeit a szegedi közönség e szerzők műveinek tolmácsolása során kapta tőle.

Repertoárja az évek során fokozatosan bővült a romantikus és impresszionista művek felé, és kifejezésmódja is egyre felszabadultabbá, gátlásoktól mentessé vált. Így jutott el *Ravel* műveiig: a *Szonatina* után nagy sikerrel szólaltatta meg a *G-dúr zongoraversenyt* a szegedi

Szimfonikus Zenekarral és **Vaszy** Viktorral³⁰², majd eljátszotta az *Alborada del Gracioso* c. darabját is. Debussy több darabját is műsorán tartotta.

Zongoraművészi pályája – csakúgy, mint kollégájának és barátjának, Vántus Istvánnak zeneszerzői pályája – a zenitjén volt, midőn a halál véget vetett neki. Ennek igazolására elegendő, ha repertoárjának bővülését, fellépéseinek számát és fontosságát, a megjelenő kritikák minőségét vesszük számba. (Ezekről tájékoztatás a függelékben található.)

Végzetes rosszulléte éppen kibontakozó nemzetközi karrierjének időszakában érte el. Halála évében találtak újra egymásra Márffy Gabriella hegedűművésznővel, aki tanulóéveinek egy részét Szegeden töltötte. Ekkor és itt találkozott Bódással, majd később Svájcban telepedett le. A régi együttműzskálást 1995. február 15-én követte Szegeden *Bach* összes *hegedű-zongora szonátájának* előadása. Ezt a hangversenyt akarták megismételni Svájcban ugyanez év őszén, ami Bódás halála miatt már lehetetlenné vált.

Ez a koncert minden tekintetben jelentős volt: mind a műsorválasztást, mind pedig a megszólaltatás színvonalát tekintve. Bódás legsajátabb területe volt Bach zenéje. Az ő zenéjének előadásakor maga is mindig teljes bizonyossággal hitt előadásának helyességében és technikai megvalósításának perfekciójában. Ezért a két ragyogó Bach-előadó – mindketten a zene mélyére hatoló, puritán, sallangtalan előadasmód képviselői – olyan felejthetetlen élménnyel ajándékozta meg hallgatóit, melyet évek múltán is példaként őriznek, szép emlékként emlegetnek. A hangversenyt méltató kritika³⁰³ joggal nevezi Bódást hazánk egyik legjobb Bach - előadójának.

Hogyan játszott Bódás Bachot?

Szavakban megfogalmazni egy hangzásélményt, mindig nehéz feladat. Bachot Bódás mindenképp mély szeretettel, érdeklődéssel és pontossággal játszotta. Családi indíttatása révén természetes volt korai találkozása az orgonával, s így természetes volt korai megismerkedése Bach zenéjével is.

Igen jól ismerte Bach billentyűs muzsikáját, és mivel kiválóan olvasott lapról, nem okozott számára nehézséget a legnehezebb fűgák eljátszása

³⁰² A kritikát ld. A Függelék VIII. oldalán.

³⁰³ Huszár Lajos kritikája, ld. A függelék XXI. oldalán.

sem. Megszólaltatásuk mindig igen plasztikus volt, még ha csak a zongoraórán, darabválasztás céljából hangzottak is el. Alapelve volt, hogy ugyanazok az alakzatok mindig ugyanúgy szólaljanak meg, mind a díszítéseket, mind az artikulációt tekintve. (Természetesen nem az ismétlésekről van szó, az ismétléseknél mindig változtatott, díszített formában játszotta az adott zenei anyagot.)

Hangversenyein a következő Bach-zongoraműveket szólaltatta meg: G-dúr, c-moll, d-moll francia szvit, e-moll partita, Olasz koncert, Kromatikus fantázia és fuga, C-dúr, c-moll versenymű két zongorára, f-moll zongoraverseny, III. Brandenburgi verseny, Preludiumok és fúgák, invenciók, kis preludiumok.

Sokat játszott *Beethovent* is: egyik legnagyobb sikerét a *G-dúr zongoraversennyel* aratta. A versenymű dirigense **Erdélyi** Miklós volt, a szegedi Szimfonikus Zenekar élén³⁰⁴. Itt is jellemző volt rá a szinte aszkétikus megformálás, mely ugyanakkor nem veszített semmit érzelmi töltéséből. Jó arányérzéssel tudta a helyes mértéket eltalálni – mely az igazi művészet és az igazi művész legfőbb ismérve. Az agogika érzékeny, ízléses alkalmazásával a mű sallangtalan, klasszicista megszólaltatásának lehettünk tanúi.

A szegedi zenekarral, **Szenhelyi** Miklós és Onczay Csaba társaságában, Robert **Houlihan** vezénylete alatt játszotta a Hármaversenyt is.³⁰⁵

További Beethoven-művek repertoárjából: g-moll fantázia, F-dúr andante, 32 variáció, A-dúr op.2 n.2, Esz-dúr op.7, D-dúr op. 10, F-dúr op. 10, D-dúr op. 28, d-moll op. 31, cisz-moll op. 27, e-moll op.90. zongoraszonáta, C-dúr, F-dúr gordonka - szonáta, hegedű-zongora szonáták.

Fontos és jelentős esemény volt **Masopust** Péterrel Beethoven összes hegedű-zongora szonátájának előadása. Mélységes empátiával tudott együttmuzsikálni, különösen, ha muzsikuspartnerei hozzá hasonlóan kiváló kvalitásokkal rendelkeztek Így volt ez a fent említettekkel, de így volt két csellista partnerével: Valentin **Fejginnel** és **Sin** Katalinnal is.

Sinnel és Masopusttal felejthetetlen *Schubert*-trió estet adtak. Interpretálásuk tökéletesen közvetítette a Schubert-i életérzést, az elmúlás, a szomorúság és a bécsi kedélyesség furcsa keverékét. A

³⁰⁴ A kritikát ld. Függelék XII-XV. old.

³⁰⁵ A kritikát ld. Függelék XVII. old.

hangszín és agogika illuziókeltő volt, a formálás mértéktartó, világos és érthető. Az összes technikai eszköz birtokában szabadon voltak képesek a zeneszerző és saját egyéniségük sokféleségének színes egységbe olvasztására, a zenei mondanivaló érzékeltetésére.

Schubert világa is nagyon közel állt hozzá, bár nyilvános hangversenyen Schubert-művet keveset játszott (Asz-dúr, Gesz-dúr impromptu). Hallhattuk tőle azonban a szonáták jó részét a Collegium Artium hangversenyein (itt kottából játszott, és sok esetben lapról), valamint a zongoraórákon. Lelkesen mutatta be természetesen áradó dallamaikat, vagy mély tragédiát hordozó akkordjaikat, és sajnálkozott azon, hogy ezeknek a kiváló műveknek gyakran túlzott bőbeszédűsége, terjedelmessége nem teszi igazán alkalmassá őket hangversenytermi előadásra. Sajnálta, hogy szerzőjük nem volt kissé ökonomikusabb a terjedelmet illetően, és sok esetben a kelleténél jobban belefeledkezett saját gyönyörű dallamaiba.

Mozart-interpretációiban szintén a klasszicista, letisztult, hagyományos előadást figyelhettük meg. Egyéniségéből fakadóan is erre volt predesztinálva. Nem kellett azonban nélkülöznünk a mozarti hang derűjét és könnyedségét sem, és nem maradt adósunk a késői művek drámai hangvételével sem.

A Salieri Kamarazenekarral, **Pál** Tamás vezényletével játszotta a 278-as Köchel-jegyzékszámú Esz-dúr, a szegedi Szimfonikus Zenekarral, Emil **Simon**, ill. **Szalatsy** István vezényletével a c-moll zongoraversenyt (K.491). Játszotta még a D-dúr zongoraszonátát, az f-moll fantáziát, az Esz-dúr kétfonórás versenyt Delley Józseffel, utóbbit Vaszy Viktor dirigálásával, a kétfonórás D-dúr szonátát feleségével, az Esz-dúr zongoraötöst a Szegedi Fúvósötössel, a B-dúr hegedű-zongora szonátát Masopust Péterrel és **Várnagy** Lajossal, az e-moll hegedű-zongora szonátát **Erdélyi** Jánossal, a G-dúr hegedű-zongora szonátát **Homor** Anna Máriával.

Diplomahangversenyén az Esz-dúr triót **Borbély** Andrással és **Fettich** Zsuzsával adta elő.

A diplomahangverseny említése kapcsán úgy gondolom, érdemes a teljes műsorra pillantást vetnünk: a fentebb említett Mozart-kamaraművön kívül elhangzott *Bach*: G-dúr francia szvitje, *Beethoven* op. 31-es d-moll szonátája, *Liszt*: Weinen, klagen c. műve, *Bartóktól* a Régi táncdalokat, zárószámként pedig *Kodály*: Marosszéki táncait adta elő.

Azon túl, hogy a diplomahangverseny nyilvánvalóan kissé kötött programmal bír, mégis ebből a műsorból is következtethetünk kedvenc

szerzőire, ill. darab-típusaira. Nem véletlenül esett választása a Weinen, klagen c. romantikus zongoradarabra. Ez Liszt komoly mondanivalójú darabjai közül való, nyoma sincs benne a külsőséges virtuozitásnak, üres csillogásnak, tartalom nélküli passzázsoknak. Témájában pedig Bachot idézi. Mindenképpen tökéletes választás Bódás számára!

A Weinen, klagen-től hosszú út vezetett Liszt többi művéig. Ismerte, és nem vetette meg kimondottan virtuóz darabjait sem: tanítása során ajánlotta a Nagy Kromatikus Galoppot, vagy a rapszodiák némelyikét. Ő maga azonban inkább az E-dúr Petrarca-sonettet, az Esti harmóniákat, a Sursum cordát, vagy a Villa d'Este szökőkútjait adta elő. Két átiratot játszott Lisztől: a Tannhäuser bevonulási indulóját és a Rigoletto-parafrázist.

Bartók muzsikája is nagyon közel állt hozzá.

Ezt még szakiskolás korában akkori közönsége megtapasztalhatta, hiszen első jelentősebb sikerét a Román népi táncok előadásával aratta a budapesti szakiskolában. Ezt követően repertoárján állandóan voltak *Bartók*-művek.

Itt most két jelentős alkotást emelnénk ki. A *III. zongoraversenyt*, melyet érzékeny odaadással, finom líraisággal játszott a szegedi Szimfonikus Zenekar és Pál Tamás kíséretével. Nagy izgalommal készült az előadásra, ami végül is teljes megelégedésére zajlott le – és ez igazán ritkán volt elmondható róla. A versenyművel elutaztak Odesszába is, ahol szintén nagy sikerrel adták elő.

A másik *Bartók*-mű egész életét végig kísérte, olyannyira, hogy a halála előtti napokban is ki volt tűzve egy előadás belőle: a kézzongorás, ütőhangszeres szonátáról van szó.

Delley Józseffel először 1971. februárjában játszották, utoljára pedig 1992-ben. Az ütősök közben sokszor változtak. Az előadások során egyre nagyobb mélységig jutottak a zenei megformálást, ill. a technikai megvalósítást illetően a mű előadásában.

Ez a mű még mindig igen nagy nehézségek elé állítja előadóit, így bizony a technikai megvalósításban nagy segítséget jelenthet, ha többször van módja valakinek előadni.

A fellelhető források szerint 11-szer, Delley József emlékei szerint 15-20-szor játszották nyilvánosan.

Zongorajátékának jellemzőit vizsgálva azt tapasztalhatjuk, hogy mindennél fontosabbnak tartotta a kar és kéz egységét, hangsúlyozta az

egész test részvételét a megfelelő hangképzésben, az egyszerű és takarékos mozdulatok alkalmazását a nehéz helyeken. A technikai problémák megoldásánál mindig a zenei anyagból indult ki: az adott helyet először kielemezte formailag, harmóniailag és jó ujjrendet készített, ezek után fogott hozzá a tényleges gyakorláshoz. Játékára a rajzos világosság, egyértelmű artikuláció, kiegyenlített tempó és hangzás, rugalmas, színgazdag billentés volt a jellemző.

3. Pedagógiájának jellemzői

Bódás önmaga tanári tevékenységéről a tőle megszokott, rá jellemző szerénységgel és mértéktartással nyilatkozott. Növendékei közül néhányan kimagasló eredményeket értek el, de ezeket az eredményeket sohasem tulajdonította önmagának. Nagy önkritikája miatt sok esetben megelégedett gyengébb képességű tanulókkal is, akikkel azután egy részt zongorázási képességeik hiánya, más részt a nagy intellektuális különbség miatt nem tudott igazán eredményt elérni. Ezek a növendékek sok esetben nem tudták felhasználni azokat az információkat, instrukciókat, amik Bódásból szakadatlanul előtörttek. Ezért Bódást pedagógusi munkájában sokszor érték kudarcélmények.

Szóltunk már időbeosztása hiányosságairól, és ez a tulajdonsága különösen a tanításban vált számára és környezete számára kellemetlenné. Sok esetben tette próbára növendékei idegzetét órákig történő várakoztatással, vagy amikor korrepetitorként a növendékkoncertre az utolsó pillanatban érkezett meg. Ugyancsak nehezebb esett felmérni a rendelkezésre álló, és a növendék képességei miatt szükséges időt egy produkció elkészültéig, így gyakran előfordult, hogy a sok javasolt darab egyike sem készült el időben. Ezeket a negatív tulajdonságokat azonban kompenzálta hihetetlen zenei érzékenységgel, megbízható zenei ízlésével, óriási anyagismeretével, s naprakész szakmai tudásával. A növendék érettségén múlt, hogy mennyire tudja a nagy formátumú művésztől nyert értékes információkat tanulmányai során felhasználni. Bódás minden segítséget megadott a darabválasztásban, a kidolgozásban, elemzésben, de az idővel a növendéknek kellett gazdálkodni.

Kijelenthetjük, hogy a szó hagyományos értelmében nem volt pedagógus alkat. Mint ahogyan Mozart, és még sokan mások sem voltak azok. Nem volt hajcsár-típus, elvárta, hogy mindenki a saját érdekében – és elsősorban a csodálatos zenék megfelelő interpretálásának elérése érdekében – szorgalmasan, rendszeresen és kitartóan gyakoroljon. El sem tudta képzelni, hogy valaki ne a tanulmányainak rendeljen mindent alá. A figyelmes és gondolkodó növendék egy-egy eszmefuttatása során évekre elegendő ismeretet sajátíthatott el tőle.

Egy-egy problémát igyekezett több oldalról megvilágítani, s az összes lehetséges variánst kipróbálni. Nem volt „kinyilatkoztatás”, megfellebbezhetetlen ítélet egy-egy instrukciója, több lehetőséget vázolt föl a növendék előtt, rá bízva a választást. Szakmai tudása, általános műveltsége, ízlése mindig jó megoldások felé terelték.

Nagy súlyt fektetett az ujjrendre és a művek elemzésére. Ebben nagyra becsült tanárát, Hernádi Lajost követte. (Érdekes tanulmányozni egy-egy kíséretet, amit kiujjrendezett. Minél modernebb, ill. technikailag nehezebb műről volt szó, annál részletesebb ujjazatot készített magának. Gyakran minden hang fölött ujjrendet találunk.)

Tanításában a bemutatás dominált. Minthogy jól olvasott lapról, ez általában nem okozott gondot neki. Ám mégis gyakran előfordult, hogy egy-egy kimondottan nehéz darabot nem sikerült úgy bemutatnia, mint ahogyan az fülében megszólalt, lelkében élt, ahogyan szerette volna. Ilyenkor addig nem nyugodott, amíg ott az órán úgy ki nem gyakorolta, hogy a megszólaltatás megfelelt elvárásainak.

Felhívta a figyelmet a természetes mozgások alkalmazására, minden mesterkéeltség kerülésére, az egyszerűsége. Figyelmeztetett a hangminőségre, a nem kellő vivőerővel megszólaltatott hangra, és mindig felhívta a figyelmet a pedálkezelés fogyatékoságaira.

A darabok mélyére kívánt hatolni, formai, harmóniai elemzésekkel, a megfelelő frazeálást jó ujjrendek készítésével segítve elő. Nézete szerint a megfelelő zenei formahatárok, a motívumok és frázisok helyes elképzelése megmutatja a helyes technikai megvalósításhoz vezető utat.

Tudását nem óvta féltőn kollégái növendékei elől, sohasem igyekezett saját nagyságát bizonyítani növendékei szereplésénél. Érdeklődése, szeretete, kritikája az iskola minden hallgatójára és tanárára kiterjedt: minden hangversenyt érdeklődéssel és értő kritikával hallgatott. Soha nem

sajnálta az időt a növendékhangversenyek, ill. kollégái koncertjeinek meghallgatására. Bíráló és elismerő megjegyzéseit minden érdeklődő meghallgathatta, és sokat tanulhatott belőlük.

Nem volt pedagógus hagyományos értelemben, de pedagógus volt a legáltalánosabb értelemben: mindig, mindenütt és mindenkinek hasznos tanácsokat próbált adni.

4. Összegezve:

Bódás Péter művészetében és emberi vonásaiban is inkább introvertált, mintsem extrovertált volt. Ez az introvertáltság mutatkozott meg gyakran, amikor búját-baját és keserűségét nem osztotta meg másokkal, hanem maga gyötrődött a megoldás megkeresésével. Ez az introvertáltság segítette őt abban, hogy a zeneművek mélységéig jusson el, érzelmi és filozofikus tartalmukat, szavakkal ki nem fejezhető mondanivalójukat megfejtse, megértse, és közvetíteni tudja.

Üres csillogás, felszínes virtuozitás ugyanúgy nem érdekelte, mint felszínes csevegés, vagy üres, udvariaskodó társalgási formaságok, kihívó viselkedés, vagy öltözködés, extravagancia. Fegyelmezett, szikár egyénisége mindig az igazságot kereste, hirdette, és ebben nem tűrt ellentmondást.

Előadóművészete mindig megajándékozta hallgatóit az „igazi” érzésével: azt a művet, abban a pillanatban és ott, csakis úgy lehetett megszólaltatni, ahogyan az megszólalt, csak az az egyetlen helyes megoldás volt, ami elhangzott.

Nem volt érzelmileg túláradó, túlcsorduló, hatásvadász, ám mindig őszinte, mély, és valódi érzelmeket felmutató.

Mindig örült a sikernek, de soha nem volt önelégült, vagy hiú. Ettől megóvta őt büszkesége, nemes becsvágya, szüntelen törekvése a tökéletességre. Öntudata, mely tudásának, tehetségének biztos tudatából táplálkozott nem tette őt fensőbbségessé, ettől megóvta őt művészi alázata.

Élete utolsó hónapjaiban-éveiben némi elbizonytalanodás volt érezhető rajta. Úgy vélte, azok az értékek, amiket ő fontosnak tartott, kezdik elveszíteni érték jellegüket, úgy érezte, az a tudás, művészet, irány, amit ő képvisel, nem igazán kelti fel a fiatalok érdeklődését.

Légüres tért érzett maga körül, s arra gondolt, hogy a hamarosan elérkező nyugdíjkorhatár után felhagy a tanítással, s a koncertezés mellett zongorajavítással, hangolással foglalkozik majd.

Hogyan lett volna, mit tett volna, mi változott volna, nem tudhattuk már meg. A nyugdíjkorhatár előtt egy évvel örökre itt hagyott bennünket.

5. Felhasznált irodalom

- Ábrahám Mariann (szerk.):* Két világrész tanára Varró Margit. (1991)
Ábrahám Mariann (szerk.): Varró Margit és a XXI. század. Zenetanárok Társasága (2000)
- Bach, Carl Ph. E.:* Versuch über die wahre Art das Clavier zu spielen. Berlin (1759)
- Badura-Skoda, Eva és Paul:* Mozart-interpretáció. Részletek. LFZF Tanárképző Intézet, Budapest, kézirat (1989)
- Barabás Tibor:* Mozart párizsi utazása. Zeneműkiadó, Budapest (1962)
- Bartle, Graham:* Music Education in the Soviet Union. In: International Journal of Music Education, 1986/2 No.8.
- Ifj. Bartók Béla:* Apám életének krónikája. Zeneműkiadó, Budapest (1981)
- Ifj. Bartók Béla:* Bartók Béla műhelyében. Szépirodalmi, Budapest (1982)
- Ifj. Bartók Béla:* Bartók Béla családi levelei. Zeneműkiadó, Budapest (1981)
- Bartók-Reschofsky:* Zongoraiskola. Editio Musica, Budapest (1964)
- Bódás János:* Számadás. Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, Budapest (1983)
- Bódás János:* Mai prédikátor. Magvető, Budapest (1963)
- Bódás János:* Mennyei szőlősgazda. Magvető, Budapest (1972)
- Bónis Ferenc (szerk.):* Így láttuk Bartókot. Zeneműkiadó, Budapest (1981)
- Breuer János (szerk.):* In memoriam Dmitrij Sosztakovics. Zeneműkiadó, Budapest (1976)
- Breuer János:* Harminc év magyar zenekultúrája. Zeneműkiadó, Budapest (1975)
- Breuer János:* Tizenhárom óra Kadosa Pállal. Zeneműkiadó, Budapest (1978)
- Brockhaus - Riemann:* Zenei lexikon. Zeneműkiadó, Budapest (1983 – 1985)
- Brodsky Ferenc:* Ludwig van Beethoven életének krónikája. Zeneműkiadó, Budapest (1976)
- Chován Kálmán:* A zongorajáték módszertana. Budapest (1905)

- Czövek Erna: Emberközpontú zenetanítás. Zeneműkiadó, Budapest. (1975)
- Damais, Emile: A zongoraverseny. Zeneműkiadó, Budapest (1964)
- Debussy, Claude: Croche úr, a műkedvelők réme. Zeneműkiadó, Budapest (1959)
- Demény János: Bartók Béla. Magyar Művészeti Tanács, Budapest (1948)
- Dombi Józsefné dr. Kemény Erzsébet dr.: A két Szendrei Emlékkönyve. Szeged (1999)
- Dombi Józsefné dr. Kemény Erzsébet dr.: Sebők György. Szeged (2001)
- Dunszt Kálmán: Emlékkönyv a szegedi filharmonikus egyesület működésének 20 esztendőjéről. Szeged (1940)
- Dömény Sándor: Útmutatás a Fortepiano helyes játszására I.-II. Pest (1826)
- Eckerdt Elek: Emlékkönyv a Filharmonikus Egyesület fennállásának 10. évfordulójára. 1918-28. Szeged, 1928.
- Eco, Umberto: Hogyan írjunk szakdolgozatot? Kairosz Kiadó (1996)
- Fassett, Agatha: Bartók amerikai évei. Zeneműkiadó, Budapest (1960)
- Ferenczy György: Pianoforte. Héttorony Könyvkiadó (1989)
- Feuer Mária: 50 muzsikás műhelyében. Zeneműkiadó, Budapest (1976)
- Feuer Mária: 88 muzsikás műhelyében. Zeneműkiadó, Budapest (1972)
- Fischer, Edwin: Beethoven zongoraszonátái. Zeneműkiadó, Budapest (1961)
- Fülep Tamás (szerk.): Beethoven zongoraszonátái. Jürgen Uhde: Beethoven zongoramuzsikája c. könyve alapján, főiskolai jegyzet. LFZF Tanárképző Intézet, Budapest (1995)
- Fülep Tamás (szerk.): A zeneiskolai tanárképzés húsz éve. Miskolc (1988)
- Fülep Tamás (szerk.): J.S.Bach: Das Wohltemperierte Klavier. Hermann Keller könyvéből, főiskolai jegyzet. LFZF Tanárképző Tagozat, Budapest (é.n.)
- Fülep Tamás (szerk.): Zenepedagógiai füzetek 2. LFZF ZTI Metodikai Kabinet, Budapest (1988)
- Fülep Tamás (szerk.): Zenepedagógiai füzetek 8. LFZF ZTI Metodikai Kabinet, Budapest (1989)

- Fülep Tamás (szerk.):* Gondolatok a zongoratechnikáról. LFZF Tanárképző Intézete, Budapest (1994)
- Gádor Ágnes-Szirányi Gábor (szerk.):* Nagy tanárok, híres tanítványok. A 125 éves Zeneakadémia. Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, Bp. (2000)
- Gát József:* A zongora története. Zeneműkiadó, Budapest (1964)
- Gát József:* Zongorametodika. Zeneműkiadó, Budapest (1964)
- Gáti István:* A kótából való klavírozás mestersége. Buda (1802)
- Gillies, Malcolm:* Levels of Standardization in Tertiary Music Assessment. In: International Journal of Music Education, 1986/May, No.7.
- Gomes, Graziela Cintra:* Education Trough the Arts – Pedagogical Experiment in the National Conservatory at Lisbon: 1971-1984. In: International Journal of Music Education, No.10. (1987)
- Gyárfás Győzőné-Kelemen Imre- Rezessy László:* Zongoraiskola I-II-III Egységes jegyzet a Tanárképző Főiskolák számára. Tankönyvkiadó, Budapest (1965)
- Gyöngyösi Szilvia:* Gobbi Henrik, a Zeneakadémia tanára. In: Muzsika, 2001.okt. Bp.
- Gyuris György és Papp Györgyné (szerk.):* Vaszy Viktor emlékezete. Somogyi könyvtár, Szeged (1993)
- Hambalkó Edit (szerk.):* A zeneművészeti szakközépiskolai nevelés és oktatás terve. Zongora Oktatási Minisztérium, Budapest (1980)
- Havas Kató:* Lámpaláz. Magánkiadás (2000)
- Hernádi Lajos:* Az anticipáció. In: Zenei Szemle, 1947. 2. sz. Budapest (1947)
- Hernádi Lajos:* A többszólamú zongorázás problémája – Adalékok a gyakorlás lélektanához – In: Zenei Szemle, 1947.7.sz. Budapest (1948)
- Hézser Zoltán:* Wolfgang Amadeus Mozart életének krónikája. Zeneműkiadó, Budapest (1978)
- Hildesheimer, Wolfgang:* Mozart. Gondolat, Bp. (1985)
- Hunter, J. H. Fry:* The Gifted Child: Phisical Aspects of Music Development. In: International Journal of Music Education, 1986/2. No.8.
- Kálmán-Molnár-Senn (átdolg. Kókai Rezső):* Zongoraiskola I.füzet Rózsavölgyi, Bp.(1943)
- Kálmán György:* A zongoratanítás feladatai és azok megoldásai. Rozsnyai, Bp. (1926)

- Kardos Pálné (stb.):* Kardos Pál. Bába és társai, Szeged (2000)
- Kiss Ernő (szerk.):* Vántus István. Vántus István Társaság, Szeged (1997)
- Kovács Géza dr.- Négyesiné dr. Pásztor Zsuzsanna:* A muzsikáló kéz. A Lajtha László zeneiskola szakmai találkozóinak jegyzete. Budapest (1994)
- Kovács János (szerk.):* Mozart breviárium. Zeneműkiadó, Budapest (1961)
- Kovács Sándor:* Válogatott zenei írásai. Zeneműkiadó, Bp. (1976)
- Kristó Gyula (szerk.)* Szeged története. Szeged (1985, 1991)
- Kroó György és Feuer Mária (szerk.):* Vita a zenepedagógiáról. Zeneműkiadó, Bp.(1972)
- Kroó György:* A magyar zeneszerzés 30 éve. Zeneműkiadó, Budapest (1975)
- Kun Imre -Szegedi Ernő:* Faragó György. Zeneműkiadó, Budapest (1970)
- Kun Izidor:* A szegedi filharmonikus egyesület megalakulása és működése. Szeged (1922)
- Landon, Robbins H.C.:* 1791 Mozart utolsó éve. Faktum Corvina (2001)
- Langer Viktor-Szögedi Endre-Király-König Péter-Belle Ferenc dr.-*
- Kollár Pál-dr. Baranyi János:* A szegedi Zeneiskola évkönyvei 1881-1948-ig.
- Leimer-Giesecking:* Modernes Klavierspiel. Schott's Söhne, Mainz (1931)
- Leimer-Giesecking:* Rhythmik, Dynamik, Pedal und andere Probleme des Klavierspiels. Schott's Söhne, Mainz
- Leuchtmann, Horst:* Terminorum musicae index septem linguis redactus. Akadémiai Kiadó, Budapest (1978)
- Lipman, Felicity:* Personalities in World Music Education: No.5 – Shinichi Suzuki. In: International Journal of Music Education, No.10. (1987)
- Lugosi Döme dr.:* A zeneművelés Szegeden. Szeged (1929)
- Maczelka Noémi (szerk.):* Bódás Péter Emlékkönyv. JGyF Kiadó, Szeged (1999)
- Maczelka Noémi:* Bartók Béla dalai egy zongorakísérő szemével. Előadás, kézirat, Kolozsvár (1998)
- Maczelka Noémi:* Motiváció a zongoratanításban. Szakdolgozat, JATE, Szeged (1986)
- Maczelka Noémi:* Szegedi zongoraművészek. Előadás, kézirat. Szeged (1997)

- Maczelka Noémi:* Bartók-Reschofsky: Zongoraiskola. Előadás, kézirat. Szeged (2001)
- Matthews, Denis:* Zongoramuzsika kalauz. Zeneműkiadó, Budapest (1976)
- Michel, Paul:* Zenei képesség, zenei készség. Zeneműkiadó, Budapest (1964)
- Michels, Ulrich:* SH atlasz – Zene. Springer Verlag, Budapest (1994)
- Milstein, Jakov Iszakovics:* Liszt. Zeneműkiadó, Budapest (1965)
- Neuhaus, G.G.:* A zongorajáték művészete. Zeneműkiadó, Budapest (1961)
- Németh Amadé:* Erkel Ferenc életének krónikája. Zeneműkiadó, Budapest (1973)
- Odam, George:* Music Education As I See It: A Report of an Interview with a Seventeen Year Old Student concerning his Music Education. In: International Journal of Music Education, No.10. (1987)
- Pándi Marianne:* Ravel. Gondolat, Budapest (1978)
- Papp Márta (szerk.):* Szvjatoszlav Richter. Zeneműkiadó, Budapest – Kárpátia Kiadó, Uzsgorod (1976)
- Péteri Judit (szerk.):* Régi zene. Zeneműkiadó, Budapest (1982)
- Pethő Bertalan:* Bartók rejtekútja. Gondolat, Budapest (1984)
- Petrovics Emil:* Ravel. Gondolat, Budapest (1982)
- Reizner János:* A szegedi Polgári Dalárda Emlékkönyve Szeged (1893)
- Reizner János:* Szeged története. Szeged (1899, 1900)
- Révész Dorrit (szerk.):* In memoriam Igor Stravinsky. Zeneműkiadó, Budapest (1972)
- Rittermann, Janet:* Questions Unanswered or Unasked?: Thoughts on Teacher-Student Interaction in Music Education. In: International Journal of Music Education, No.10. (1987)
- Sándor Frigyes (szerk.):* Zenei nevelés Magyarországon. Zeneműkiadó, Budapest (1964)
- Sebestyén Ede:* Mozart és Magyarország. Akadémiai Kiadó, Budapest (1991)
- Schiff András:* Chopin és példaképei. Budapest (2001)
- Schilling, Gustav:* Der Pianist oder die Kunst des Clavierspiels. Verlag Sorge (1843)
- Stanics Béla (szerk.):* A szegedi Liszt Ferenc Zeneiskola története. Szeged (1977)
- Surran, Alain:* Bartók és Franciaország. Európa, Budapest (1993)
- Szabadyné dr. Békési Magdolna:* A magánének-oktatás története Magyarországon a kezdetektől

- 1948-ig. I. A szegedi énekoktatás. JGyF Kiadó, Szeged (2002)
- Szabadyné dr. Békési Magdolna*: Dr. Meszlényi Róbert. JGyF Kiadó, Szeged (2001)
- Szabolcsi Bence – Tóth Aladár*: Zenei lexikon. Zeneműkiadó, Budapest (1965)
- Szabolcsi Bence*: A művész és közönsége. Zeneműkiadó, Budapest (1964)
- Szabolcsi Bence*: Beethoven. Gondolat, Budapest (1970)
- Székely András (szerk.)*: Ki kicsoda a magyar zeneéletben? Zeneműkiadó, Budapest (1979)
- Székely András (szerk.)*: Ki kicsoda a magyar zeneéletben? Zeneműkiadó, Budapest (1988)
- Szilágyi Lilla*: A zenetanulás szándékának beépülése a gyermek személyiségébe. In: Pszichológiai Tanulmányok IX. Akadémiai Kiadó, Budapest (1980)
- Teőke Marianne*: A zongoratanításról. Nemzeti Tankönyvkiadó (1994)
- Teőke M. - Ránki Lili*: Az állami zeneiskolai nevelés és oktatás terve. Zongora. Művelődési Minisztérium, Budapest (1981)
- Tusa Erzsébet*: „... szigetre mentett magvak...” MTA Sokszorosító, Budapest (é.n.)
- Ujfalussy József (szerk.)*: A Liszt Ferenc Zeneművészeti főiskola 100 éve. Zeneműkiadó, Budapest (1977)
- Ujfalussy József*: Achille - Claude Debussy. Gondolat, Budapest (1959)
- Ujfalussy József*: Bartók breviárium. Zeneműkiadó, Budapest (1974)
- Vámosi Nagy István*: Zenetörténeti párhuzamok. Magánkiadás (1982)
- Varró Margit*: Tanulmányok, előadások, visszaemlékezések. Zeneműkiadó, Bp. (1980)
- Varró Margit*: Zongoratanítás és zenei nevelés (Kézirat a „Kezdőtanítás metodikája 1921. c. könyvből”) Zeneiskolai Tanárképző Intézet Metodikai Kabinet, Budapest (1977)
- Varró Margit*: Zongoratanítás és zenei nevelés. Editio Musica, Budapest (1989)
- Vázsonyi Bálint*: Dohnányi Ernő. Zeneműkiadó, Budapest (1971)
- Veszprémi Lili*: Zongoraoktatásunk története. Zeneműkiadó, Budapest (1976)

Walker, Alan:
1994)

Zempléni Kornél:

Liszt Ferenc. Zeneműkiadó, Budapest (1986,

A tanulás művészete. Előadás, kézirat. Szeged
(1992)

6. Fűggelék

6.1 Zenekritikák

Az alábbiakban Bódás Péter hangversenyeiről megjelent kritikák közül mutatunk be néhányat. Ezeket a cikkeket többnyire maga gyűjtötte és őrizte – sok más, újságból kivágott, számára valamilyen okból érdekes cikkel együtt.

Az első kivétel: ezt ugyanis maga Bódás Péter írta Zempléni Kornél zongoraművész, zeneakadémiai tanár koncertjéről. Lehetségesnek tartjuk, hogy – mivel a cikk csak gépírásos formában maradt fenn –, nem újságcikkről, hanem a főiskolai faliújságra készült cikkről van szó. (A Zeneművészeti Főiskolán a hetvenes években egy ideig rendszeresen jelentek meg a faliújságon olvasható, növendék- vagy filharmóniai, ill. főiskolai szervezésű hangversenyeiről kritikák. Ezeket a főiskola tanárai írták.)

Az utolsó ugyancsak kivétel: Egy riport, melyet Horváth Dezső újságíró készített.

1.

„A kamarabérleti hangversenyek nyitányaként Zempléni Kornél adott gyönyörű zongoraestet szerdán este a konzervatórium nagytermében. Műsorát három nagy romantikus szonáta alkotta.

Elsőnek Schubert Á-dúr szonátáját hallottuk, melynek előadása egészében is képet adott Zempléni nagyvonalú formáló művészetéről és magas fokú zenei érzékenységről, mégis e műből elsősorban az Andante jelentette a maradéktalanul teljes élményt, a szélső tételek némely részletszépségét egyrészt a zenegimnázium lestrapált zongorájának hangminősége, másrészt a művész kezdeti elfogódottsága nem engedte teljes mértékben érvényesülni.

Nem így a következő számokban, melyeket a művész egyre kiválóbb diszpozícióban, lelkesen és lelkesítően adott elő.

Chopin b-moll szonátájából különösen a nagyszabásúan felépített első tétel és a megrendítő gyászinduló tette ránk a legnagyobb hatást. A mű utolsó tételét ráadásként meg kellett ismételni.

Brahms monumentális, öt tételes f-moll szonátáját mindvégig nemes hangvétellel, lényeglátáson, tökéletes technikai vértetben, mintegy sajátjaként játszotta Zempléni. Hadd emeljük ki mégis azt a percet, amely a művésznek a tapsoknál is értékesebb jutalmaként bekövetkezett: a teljes csöndet, amelyben a telt háznyi közönség a zene leghalkabb és legbensőségesebb mondanivalóit is befogadhatta.

Méltó ünneplés következett a műsor végeztével, s ez 4 ráadást eredményezett gazdag színskálájú, részben szellemes, de inkább megható előadásban.

Örömmel hallgatnánk az eddigénél sokkalta gyakrabban Zempléni Kornél zongoraestjeit.

Bódás Péter”

2.

Tanári hangverseny a Zeneművészeti Szakiskolában

„Bach ritkán hallható C-dúr zongoraversenye nyitotta meg az estet *Bódás Péter és Erkel Tibor* kiváló interpretálásában. A két zongorista telt hangszínei már az első másodpercekben kárpótoltak a zenekarért. Pontosság, a legapróbb részletek gondos kidolgozása, lendület és elmélyült stílusérzék jellemezte a nagy sikerű előadást.

A műsor második számában *Varju Irma*³⁰⁶ és *Bán Sándor*³⁰⁷ Mozart eredeti, két zongorára írt D-dúr szonátáját adta elő. A műre tökéletesen érvényes az a mondás: nem olyan nehéz, de végtelenül „kényes”. A két művésztanár magas színvonalú előadásában eltűntek a technikai problémák, világosan bontakozott ki a mű formája, megelevenedett a mozarti „derű”, amelyet szenvedélyes kitörések váltanak fel. A kiváló stílusérzékkel tolmácsolt szonátát olyan lelkesedéssel fogadta a közönség, hogy az utolsó tételt meg kellett ismételni.

A hangverseny második felében *Bódás Péter* Beethoven fiatalkori Esz-dúr szonátáját (Op.7.), Chopin f-moll fantáziáját és Bartók 15 magyar parasztdalát adta elő. Bódást eddig mint Bach-zongoristát ismertük, pontosabban, mint a fiatalabb generáció legjobb magyar Bach-zongoristáját. Ezen az esten egyetemes előadói képességeiről is meggyőződhattunk. Érett stílusérzéke és kulturált billentése mellett könnyedség, nyugalom, biztos fölényesség jellemzi játékát. Mind pergő-, mind akkordtechnikája bravúros, de ami ennél is fontosabb: játékának *bensőséges lírája*. Innen ered, hogy az est egyik csúcspontja a Beethoven-szonáta lassú tételének megszólaltatása volt.

Bódás a lelkes tapsot két ráadással köszönte meg. Érdeklődéssel várjuk további szerepléseit.

Dr. Nagy István”

Délmagyarország, 1963. június 8.

3.

Bach-hangversenyek a Zeneművészeti Szakiskolában

„A Szegedi Zeneművészeti Szakiskola Johann Sebastian Bach születésének 280. évfordulója alkalmából hat hangversenyt rendezett. (...)

Bach szólóhangszerre írt műveinek tolmácsolásai között kiemelkedett *Homoky György*³⁰⁸ (hegedű) Chaconne-jának interpretációja, Bach

³⁰⁶Varju Irma (Nagy Kálmánné) Dohányi-növendék volt, 1955-től a szegedi Zeneművészeti Szakiskola tanára, Nagy István zongoraművész (aki szintén Szegeden tanított egy időben) édesanyja.

³⁰⁷ Bán Sándor zongoraművész, 1947-1995 között a szegedi Zeneművészeti Főiskola (ill. Konzervatórium) tanára.

³⁰⁸ Homoky György hegedűművész, a salzburgi Mozarteumorchester I. hangversenymestere.

kamaramuzsikáját pedig a *Kedves Tamás*³⁰⁹ (gordonka) és *Nagy István*³¹⁰ (zongora) előadásában felhangzó D-dúr szonáta képviselte. Bach concertáló művésze a két zongorára írt c-moll versenyműben elevenedett meg. Az utóbbit *Bódás Péter és Delley József* játszotta, biztosan, elmélyülten és a barokk hangszínkontrasztok stílusos szembeállításával. (...)

Dr. Nagy István”

Délmagyarország, 1965. április 3.

4.

Beethoven-est

„A bécsi klasszika zsenijének, Ludwig van Beethovennek szenteli a zeneművészeti főiskola szegedi tagozata hangversenysorozatát, a zeneszerző születésének 200. évfordulója alkalmából.

A zongoraszonáták kollektív bemutatása a vidéki testvérfőiskolák művésztanárainak vendégszereplésével jelentős esemény Szeged Kulturális életében.

Elsőnek *Bódás Péter*t hallottuk, akinek művészeti teljesítménye zenei és technikai tekintetben nagy fejlődésről tanúskodik. A műsorán szerepelt négy szonátában az alapjellegét biztos kézzel ragadta meg, szerencsés egyensúlyba hozva a zenei mondanivalót a technikai elemek precíz kidolgozásával. A ritmus lüktető elevevése mindenhol megóvta az agógikai túlzásoktól. Drámai és lírai epizódokban billentésének finom árnyalatait kaptuk mindvégig a nyelvezet természetes hangszínével és akcentusaival.

A műsor első felében a *D-dúr szonáta* (op.10.) előadása sikerült a legharmonikusabban, majd az *Á-dúr szonáta* befelé néző derűje ragadta meg a hallgatóságot. A második rész *é-moll szonátájában* feltűnt, hogy a romantikus hangulatképek ellenére klasszikus stílusfegyelem uralkodik, a kifejezés költői mélységeivel.

A befejező *D-dúr szonáta* (op.28.) zenélésmódja a kamarazene intim világából merített és könnyedén játszott dallamokkal, ritmusokkal a befejező szakasz csillogó tempófokozásáig.

A kirobbanó tapsvihart *Bódás Péter* az *F-dúr Andante* kontrasztokban bővelkedő, hangulatos tolmácsolásával köszönte meg.

³⁰⁹ Kedves Tamás gordonkaművész, a szegedi Zeneművészeti Szakiskola, majd a Főiskola tanára, később igazgatója. A szegedi Nemzeti Színház, ill. a Szimfonikus Zenekar szológordonkása. Jelenleg a debreceni Konzervatórium tanára.

³¹⁰ Nagy István zongoraművész, zeneszerző. A szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskola, majd a Zeneművészeti Főiskola tanára. Jelenleg Németországban él.

Délmagyarország, 1970. november

5.

Szabadkai vendégek

„A túlszervezésről, az egyeztetés hiányosságairól füstölgöttünk néhányan szombat este, miközben Bódás Péter estjének egynegyede után kénytelen-kelletlen kiloholtunk a konzervatórium nagyterméből, át a korzón, a Bartók Béla művelődési központba. Itt ugyanis a szabadkai Pro musica kamarakórus koncertje kezdődött volna időben, ha a közönség jó része nem marad amott, a szakiskolában. Szombat estéről lévén szó, egy-két „megszállott szakmabeli” lelkes figyelmét leszámítva a város zenei életének aktív és passzív, főhivatású és amatőr karbantartói is szívesebben gubbasztanak a tévé előtt, Angyal-lesen – az úgynevezett „széles közönségbázis” pedig egyszerre nem várható két koncertre.

Bosszúságunk nem csillapodott, hiszen Bódás Pétert annak ellenére sem hallhatjuk gyakran, hogy évek óta Szegeden él, dolgozik, ugyanakkor a szabadkaiak, elvitathatatlan ambíciójuk, ízlésről árulkodó műsorválasztékuk dacára sem kárpótolta a konzervatóriumban hagyott Beethoven szonátáért. (...)

N. I.”

(Nikolényi István)³¹²

Délmagyarország, 1970. november

6.

Kamara- és szólóest

A két rangos szegedi művész, *Várnagy Lajos*³¹³ (hegedű) és Bódás Péter (zongora) Mozart ritkán hallható Esz-dúr szonátájával kezdte műsorát a hétfői koncerten, majd C. Franck Á-dúr szonátáját játszották.

Az elmúlt években már több szép kamaraestet hallottunk tőlük, s produkciójukkal ezúttal is megvalósították a hangzásbeli ökonómiát, az árnyaltságot, de érzelmi viharokat is keltettek. A Franck-szonátából Bódáshoz,

³¹¹ Szatmári (Sauerwald) Géza zeneszerző, tanár (1897-1978) t. k. a szegedi Nemzeti Színház karigazgatója és a Zenekonzervatórium elmélettanára.

³¹² Nikolényi István újságíró, jelenleg a szegedi Nemzeti Színház és a Szabadtéri Játékok igazgatója.

³¹³ Várnagy Lajos hegedűművész (1921-1997), 1946-1977 között a szegedi Szimfonikus Zenekar koncertmestere, 1964-1991 között a Zeneművészeti Főiskola (ill. a Konzervatórium) hegedűtanára.

az eszményi Bach-zongoristához talán a zárótétel, – a zeneirodalom egyik legmonumentálisabb kánonja – áll legközelebb. A zongora tiszta szólamvezetését és a lényegre koncentrált megelevenítő erejét a hegedű virtuozitása, töretlen fényű hangja kiválóan egészítette ki. A két művész kánoninterpretációja feszült, mindig újabb tetőpontokra hágó „párbeszéd” formájában tárult elénk, amelyet a közönség lelkesen fogadott. (...)

Dr. Nagy István”

Délmagyarország, 1973. december 12.

7.

Opera és koncert

(...) Szegedi művészek közreműködésével zajlott le a filharmónia kamarabérleti estje szerdán, a Tisza-szállóban (megelőzően ugyanez a műsor ment Makón). Nemcsak a program – *Vivaldi, Britten, Kadosa, Sosztakovics* művei –, de az általa fölkinált lehetőségek változatossága, érdekessége, nem mindennapi feladatokat hordozó igénye is üdítően hatott a *Szalatsy István*³¹⁴ dirigálta koncerten, ahol a Szegedi Kamarazenekar és Fúvósötös tagjai külön-külön is szóhoz jutottak.

Vivaldi *h-moll concerto grosso*jában ugyan egyenetlenül hatottak az egyéni kvalitásokra épített szólók, Kadosa Pál parányi tételekből fűzött hangulatos Szerenádjának tolmácsolása viszont a szegedi kamaraegyütteseknek feltétlenül dicséretére válik. A különlegesség Britten tenorhangra, kürtre és vonóskarra komponált *Szerenádja* volt, meg Sosztakovics *Versenyműve* zongorára, trombitára, zenekarra. Mindkét műben két-két vezető szólam, melyek önállóan is hegemon természetűek, nem lebecsülendő stiláris feladatot rónak az előadókra, szólistákra, együttesre, kiváltképp pedig a karmesterre. Azon túlmenően persze, hogy a Britten-kompozíció elsősorban intonációs nehézségeivel, Sosztakovicsé pedig ritmikai fegyelmével támaszt rendkívüli próbatételt a szólistáknak.

Szalatsy István fölkészülten, precízen, érzékenyen dirigált, s a Britten-szerenád tenoristájára, *Réti Csabára*³¹⁵, kürtszólistájára, *Király Istvánra*³¹⁶ sem lehet panasz. Összhatásban mégis a Sosztakovics versenymű előadása tűnt meggyőzőbbnek, a trombitán játszó *Frontó Pál*², kiváltképpen pedig Bódás Péter jóvoltából.

Bódás az évek során szemünk láttára érett be a jó zongoristából kitűnő művésszé, s ma már tulajdonképpen mindent tud, amit az első vonalbelieknek tudnia kell: szuverén gondolata van a művekről, és azt szuggesztíven képes tolmácsolni.

³¹⁴ Szalatsy István Liszt-díjas karmester, a szegedi Nemzeti Színház karmestere 1955-1982 között.

³¹⁵ Réti Csaba Liszt díjas, Érdemes művész, a szegedi Nemzeti Színház magánénekese 1963-tól. (Tenor)

³¹⁶ Király István, Frontó Pál a Szegedi Szimfonikus Zenekar tagjai.

Délmagyarország, 1977. február.

8.

Zenei jegyzetek

„Szegedi művészek mutatkoznak be a Fészek Művészklub nagy termében a Muzsikus Fórum második hangversenyén. A beszámoló róluk annak az ígéretünknek első beváltása, hogy a hangversenyévad során ezentúl nemcsak a fővárosi koncertekről lesz ezeken a hasábokon szó. A szegediekkel kapcsolatban több okból is kérdéses a „bemutakozás” szó használata. Az egyik ok: Bódás Pétert, a kamaraest zongoraművészt a korábbi évek során nem csak Szeged zenekedvelő közönsége ismerhette meg: kamaramuzsikusként és zongorakísérőként Budapesten is szerepelt. A másik ok: nagyon hiányzott az ismertetés a művészek korábbi munkásságáról, eredményeiről, sajátos működési területéről. (Ilyen jellegű kiadványt a Muzsikus Fórum első estjén, a miskolcin, minden hallgató kézbe kaphatott.) Így nem tájékozódhatott a közönség arról, hogy Bódás Péter több mint egy évtizede a szegedi zenei élet egyik jelentős egyénisége: kamaramuzsikusként, zongorakísérőként, nagy versenyművek (Bartók, Ravel) szólistájaként s főiskolai tanárként egyképpen ismert. *Sin Katalin* viszont, az est gordonkaművésze, voltaképpen most indul pályáján. Főiskolai tanulmányait követően két esztendeig a Szovjetunióban tanult tovább. A közelmúltban tért haza. Azóta a Szegedi Szimfonikus Zenekar tagja, a Zeneművészeti Főiskola tanára és koncertező művész.

A Fészek-klubban rendezett esten Bach, Beethoven és Prokofjev egy-egy kamaraszonátája szólalt meg. Bach–Dúr gembaszonátájának előadásában – mintegy az egész est expozíciójaként – megmutatkozott a művészek számos, értékes előadói jellemvonása: kitűnő műismeret, stílusbiztonság, technikai képzettség, határozott formálási készség, kamaramuzsikusi érzékenység és kifejezőerő. Tolmácsolásuk kamarazenei egységét két, egymástól különböző egyéniség teremtette meg. Bódás Péter muzsikáját az érettség és a Bach-stílus természetes-átélt közvetítése jellemezte. *Sin Katalin* ugyanakkor mintha inkább az expresszivitás irányából közelítette volna meg a művet: a legkisebb részletekben is a kifejezés intenzitására, a hangzás árnyalt szépségére törekedett. Beethoven *C-dúr szonátájának* zenéjét kettőjük közül *Sin Katalin* érezte talán jobban: itt mintha ő határozta volna meg a tételek és témák karakterét éppúgy, mint a formák érzellemmel és szenvedéllyel telített felépítését. Így születhetett meg ez alkalommal is a mű élettel és harmonikus előadása.

Az est második részében Prokofjev *Gordonka-zongoraszonátája* hangzott el. Kitűnően megvalósított interpretáció volt: nem csak a technikai és formálási nehézségek voltak hiánytalanul megoldottak, hanem a zeneszerző mondanivalójának tolmácsolása is szuggesztíven hatott. Talán csak a szarkasztikus, ironikus árnyalatok lehettek volna megmunkáltabbak, érzékletesebbek. Így ez alkalommal a Szonáta a megszokottnál mintha romantikusabban és harmonikusabban szólt volna.

A szép és értékes kamaraest nyomán bizonyára érdemes lenne mindkét művészt gyakrabban hallgatni Szeged körzetén túl is. Érdemes figyelni rájuk, érdemes hangversenyéletünket új színekkel gazdagítani.

Sz. Farkas Márta”

Magyar Nemzet, 1977. október 18.

9.

Ravel és Honegger

„Vasárnap délelőtt diákkoncerten előlegezte meg a filharmónia soros színházi-bérleti programját, melyről végre maradéktalanul felsőfokon szólhatunk. A szokásos hármas tagolódású műsort a francia zene két jellegzetes, kortárs egyéniségének egy-egy kompozíciója váltotta fel, szellemes párosításban. Először *Ravel G-dúr zongoraversenye*, szünet után pedig a Hatok legismertebbjének, *Honeggernek* korai oratóriuma, a *Dávid király* hangzott el.

Vaszy Viktor³¹⁷ dirigált, legszebb napjaira emlékeztető nagyvonalúsággal, drámai érzéssel, érzékeny és biztos stílusismerettel, az éveit meghazudtoló állóképességgel, amire különösen szüksége lehetett a több mint egy óras Honegger-műben. A szegedi szimfonikusok kiegyenlített hangzással, a kényesebb szólamokat is igényesen tolmácsolva talán az évad eddigi legszínvonalasabb produkciójával örvendeztették meg a publikumot. Ravel „kétkézes” versenyműve az elegáns, virtuóz forma, a csillogó felületi megmunkálás mesterdarabja: *Bódás Péter* letisztult, kifinomult zongorázása pontosan annak mutatta, ami. Természetesen nem most fedezzük föl ennek a rokonszenves és kitűnő szegedi pianistának elmélyült személyiségét, hangszeres adottságait. Billentéstechnikája ideális, testes pianoi, tartalmas fortéi futamokban vagy cantilénákban egyaránt érvényesülnek.

S bár távol álljon tőlünk javaslatokat adni a filharmóniának, az az érzésünk, beérett a hazai gyorsjáratokra, sőt a nemzetközi forgalomra is.

N. I.”

Délmagyarország, 1978. március 7.

10.

³¹⁷ Vaszy Viktor zeneszerző, karmester, Érdemes és Kiváló művész (1903-1979). 1969-1975-ig a Szegedi Szimfonikus Zenekar, a Nemzeti Színház és a Zenebarátok Kórusának zeneigazgatója.

Szegedi művészek zenekari estje

„Érdekes, sokrétű és tanulságos koncertnek voltunk tanúi hétfőn este: a Szegedi Szimfonikus Zenekart Pál Tamás³¹⁸ vezényelte. Már az első szám, Szőllősy András IV. Concertója is komoly problémákat vetett fel. A mű jó, a karmester érti a művet. Azonban a zenekarnak ez a stílus olyan szokatlan volt, hogy elég bizonytalan előadást produkáltak. Több próbával érettebb, meggyőzőbb előadásban hallhattuk volna ezt a szép zenekari darabot. (...)

A hangverseny csúcspontját Bartók III. Zongoraversenye jelentette Bódás Péter szólójával. Ha Bódás zeneszerző volna, azt mondanám róla, hogy a forma és a tartalom tökéletes egységbe olvad nála. Zongoraművészi nagyságát így lehetne jellemezni: zenélésmódja túl van az értelem és érzelem kettősségén, mindkettőt magában foglalja és szintetizálja. Úgy precíz, hogy lebilincselően zenei, és úgy érzelmes, hogy az értelem kontrollját sohasem veszíti el. Nem zongoraverseny zongoraszólamát játszotta, hanem zenemű előadásának képzezte alkotórészét: figyelmes, érzékeny kamarapartnerként játszott együtt, lélegzett együtt a zenekarral.

Az együttes itt nyújtotta az est legjobb produkcióját. A hangzás egyensúlyát csak néha zavarta a főszólamok elégtelen kiemelése.

Huszár Lajos³¹⁹„

Délmagyarország, 1978. október

11.

Bódás Péter szólóestje Szentesen

„Nehéz vállalkozás Bódás Péter szegedi zongoraművész októberi szentesi bérleti szólóestjéről írni, ugyanis e sorok írója a zeneművészeti főiskolán az ő növendéke volt, így a koncertjéről szóló beszámoló biztos nem lesz mentes bizonyos szubjektivitástól, vagyis a volt tanítványnak a mesterhez fűződő tiszteletétől és szeretetétől.

Bódás Péter művészi és emberi hitvallásának egyik fő jellemzője az alázat a művészet, a zene előtt, és ez zongorázásának nagy és teljes tisztaságot kölcsönöz. Mindenféle manír és rutinmegoldás nélkül újraalkotja a művet, számára csak a zene, mint anyag a fontos, mindig ebből indul ki. Nem törekszik szélsőséges hatások elérésére (példa erre, hogy a forteállások is „puhán” szólnak a zongorán), a hangszínek finom differenciáltsága, az abszolút kulturált billentésmód éppúgy jellemzi játékát, mint a mű formájának logikusan tiszta felépítése.

³¹⁸ Pál Tamás Liszt-díjas karmester, Kiváló művész, a Szegedi Nemzeti Színház (ill. korábban a Szimfonikus Zenekar) főzeneigazgatója.

³¹⁹ Huszár Lajos Erkel-díjas zeneszerző, a szegedi Konzervatórium zeneelmélet-tanára.

A műsor első felében gyönyörű és plasztikus szólamvezetéssel megoldott Bach-művet, a 6 táncjátékból álló d-moll francia szvitet hallhattuk, majd Liszt Ádám legendáját és a Desz-dúr hangversenytűdöt virtuóz előadásban.

Ezután Debussy *Pour le Piano* című műve következett, mely – ha egyáltalán lehet előadás szempontjából az elhangzottakat rangsorolni – a koncert egyik csúcspontja volt. Igen nehéz ezt a közismert és egyáltalán nem könnyű darabot úgy eljátszani, hogy a sajátos impresszionista színek mellett kidomborodjon a mű archaizáló jellege, főként a barokk zenéhez való visszafordulása. Bódás Péter mindezt magától értetődő természetességgel és muzikalitással oldotta meg: valóban ritka Debussy-előadást nyújtott.

Bódás Péter szegedi hangversenyein sokszor hallhattunk jobbnál jobb Beethoven-interpretációkat.

Külön öröm volt tehát, hogy műsorának második felében két szonátát, az op.10-es F-dúr és az op.7-es Esz-dúr játszott. Formailag, zeneileg és technikailag itt is minden a helyén volt, igazi Beethoven-játékot élvezhetett a közönség.

A két szonáta elhangzása után a nagy tapsot a művész egy Schubert-rádióval köszönte meg.

Majtényi András³²⁰

Csongrád megyei Hírlap, 1979. október 16.

12.

„Bódás Péter szegedi zongoraművész és tanár volt a legutóbbi Bach-koncert szólistája. Nem véletlenül írtam le „titulusait”, mert hangversenye valóban szerencsésen egyesítette mindkét tevékenységének erőit.

Zongorahangja puha, lírai és sohasem erőszakos, igen világosan értelmezte a sokszor bonyolult szövetű műveket. Ennyiben volt művész, tanársága pedig az egész koncerten végigvonuló gondossága és pedantériája, amely bizonyos fokig gátolta is szélesebb dinamikák és merészebb tempók használatát. Az erős koncentráció bizonyos elfáradást is hozott a koncert végére, de ez érthető a trillákat is díszítő *e-moll francia szvit*, a közönség soraiban kedves egykori zongoraórák emlékeit idéző *18 kis prelúdium* és a Wohltemperiertes Klavier II. kötetéből eljátszott *Hat prelúdium és fuga* után. Bódás Péter sikere egyértelmű volt, amelyre két *Két szólamú invencióval*, és stílusosan Bartók „Hommage a Bach” című Mikrokozmosz-darabjával válaszolt.

³²⁰ Majtényi András zenetanár, a hódmezővásárhelyi Állami Zeneiskola igazgatója.

Gyermán István³²¹, a hangverseny közreműködőjeként a g-moll szólószonátát játszotta meggyőző vitalitással és technikával. Nem „dolgozta” agyon hegedűjét, és ez az egyszerűbb felfogás hitelessé tette elképzeléseit.

Szkladányi Péter³²²”

Dunántúli Napló, 1980. április 19.

13.

Kórusművek: délelőtt – Debussy: este

(...)

„A zeneművészeti főiskolai tagozat épületének dísztermében került sorra a főiskolai – egyetemi bérlet negyedik hangversenye.

A francia zenét bemutató sorozatban ezúttal Debussy-ről (ből) adtak áttekintést. A műsort célszerűen állították össze, úgy válogatva, hogy képet kapjunk az egész életműről – kezdve a pályakezdő kísérletektől (Két arabeszk), a beérkezés sikerén (Egy faun délutánja) át egészen az olyan alkotásokig, amelyekben a viharos gyorsasággal már életében klasszikussá emelkedett mester egy kissé mintha „vitakozna” önnön művészetének fő alkotóelemeivel (Gordonkaszonáta). Rövid, intelligens, szellemes összekötő szöveg – *Meszlényi László* volt a konferanszié – segítette a művek jobb megértését.

Bódás Péter nyitotta a műsort az *É-dúr és a G-dúr arabeszk* előadásával. Interpretációja technikailag kifogástalan volt, ám kissé jellegtelennek éreztük játékát. Igaz, a két arabeszkben sem teng túl a tartalmi mondanivaló, inkább a formán, a díszítményeken, a ritmuson – különösen a G-dúr arabeszkben van a hangsúly. Bódást pedig a *mély átélés* jeles szólistájaként ismerjük. A később sorra kerülő *La plus que lente* már lényegesen szuggesztívebben hatott. Ám ezen az estén Bódás *A boldog sziget* előadásával nyújtott legtöbbet. Az emberi érzelmek ebben a műben Debussynél szokatlan erővel, intenzitással ábrázolódnak. (Még a harsányabb színek – hangzások alkalmazásától sem idegenkedik.) Bódás *virtuóz módon* szólaltatta meg a viharos érzelmeknek ezt a zenei áradását, s egy kicsit *fölnnyel* is, mint aki még fölé is tud emelkedni annak, amit megjelenít.

Sin Katalin és Bódás Péter előadásában hallhattuk a *Gordonkaszonátát*. Sinnek igen nehéz feladatot kellett megoldania. Érzésünk szerint a cselló nem

³²¹ Gyermán István hegedűművész (1938-1990), a pécsi Szimfonikus Zenekar koncertmestere, a Zeneművészeti Főiskola tanára.

³²² Szkladányi Péter fuvolatanár, a Pécsi Szimfonikus Zenekar ügyvezető igazgatója, a Mecsek Fúvósötös tagja, zeneíró.

éppen „Debussy-s” hangszer – ha szabad egyáltalán ilyesmit állítani –, ráadásul a Gordonkaszonáta telve sistergő ötletekkel, amelyek egymást követve úgy hunynak ki, hogysen beragyoghatnák – a bennük rejlő lehetőségeket zeneileg kifejtve, megfogalmazva – a mű egészét. Az igazán „Debussy-s” – „opálos” – elemek is mintha háttérbe szorulnának e szonátában, amelyben többnyire a *lüktető ritmus* uralja a terepet. A hangzás is *keményebb* kissé, mint amelyet a nagy francia mestertől megszoktunk.

Sin Katalin úgy interpretálta mindezt, mintha – retrospektíve – áttekintené az egész életművet, s egy kicsit „vitatkozna” is vele. Előadói szuggesztivitása, közismerten bravúros technikai tudása teremtette meg végül az előadásnak azt az *egységét*, amely egység – érzésünk szerint – magában a műben potenciálisan ennél kevésbé van jelen. Úgy véljük, a *Gordonkaszonáta volt az atmoszférikus Debussy-est csúcspontja*. Bódás Péter zongorajátéka éppen visszafogottságával járult hozzá (karakterisztikusan) a sikerhez.

Papp Zoltán”

Csongrád megyei Hírlap, 1983. február 16.

14.

Szimfonikus est

„A legutóbbi filharmóniai bérleti hangverseny karmester vendége *Erdélyi Miklós*³²³, szólistája a szegedi Zeneművészeti Főiskola kedvelt művésztanára, *Bódás Péter* volt, s harmadik közreműködőként *szimfonikus zenekarunk* szerepelt.

A muzsikájukkal megidézett zeneszerzők pedig: *Beethoven és Schubert*.

Vidéki, de még fővárosi előadóművész életében is piros betűs ünnep, ha úgymond „zenekari koncertet kap”. Nincs módjuk valójában rutint szerezni a versenyművek előadásában, a megszokott partneri viszonyt kialakítani a zenekarral. Bódás Péter előadásának egyik erőteljes pozitívuma mégis a meglepő biztonság, a szólisztikus vezető szerepben való természetes meggyőző megnyilatkozás volt. Beethoven *G-dúr* op. 58. zongoraversenye az egyik legjelentősebb alkotás a komponista versenyműveinek sorában. A híres drámai párbeszéd pedig – zenekar és zongora között a második tételben – talán a legmegrendítőbb erejűvé emeli. Bódás a versenymű szépségeit a reá oly jellemző szimpatikus szerénységgel tárta fel, de ugyanakkor a titkokat meglátni, felfedezni tudók, a nyitottlelkű rácsodálkozásra képes, emelkedett gyönyörűségek megmutatására predesztináltak kiválasztottságával. Technikailag is tökéletesen gáncs nélküli volt a versenymű megszólaltatása. Egyaránt bravúros fölénytel pergett zongorázása a gyors tételekben, legyen az a zene energikus tüzetől fűtve, vagy a bensőséges líra leheletfinom hangulataiból lendítve. Erőteljes szilajság, ugyanakkor törékeny finomság, érzelmi

³²³ Erdélyi Miklós karmester (1928-1993), Kossuth- és Liszt-díjas, Erdemes és Kiváló művész. A Magyar Állami Operaház karmestere, a Holland Rádió Szimfonikus Zenekarának és a tokiói Jomiuri Nippon Szimfonikus Zenekarnak az állandó vendégkarmestere.

hajlékonyság tette varázslatossá ezt az előadást. Bódás előadóművészi fejlődésének egyik kiemelkedő és jelentős csúcsára érkezett meg Beethoven e versenyművének emlékezetes tolmácsolásával. (...)

Berényi Bogáta³²⁴”

Délmagyarország, 1983 április

15.

Bódás Péter és Erdélyi Miklós sikere Szegeden

„A szegedi filharmónia bérleti sorozat legutóbbi estjén a *Szegedi Szimfonikus Zenekart Erdélyi Miklós* vezényelte, a zongoraszólista a Zeneművészeti Főiskola szegedi tagozatának tanára, *Bódás Péter* volt.

A műsor első számaként *Beethoven IV. - G-dúr - zongoraversenyét (op.58.)* mutatták be. Nem mindennapi élményt ígért a mű bemutatója. Elsősorban természetesen azért, mert szívesen, sőt örömmel hallgatjuk újra és újra Beethoven e kivételes szépségeket felcsillantó remekét. Aztán kíváncsiak voltunk persze arra, hogy a szegedi szimfonikusokat milyen teljesítményre készíti Erdélyi Miklós. Legfőképpen pedig Bódás Péter szereplését övezte nagy várakozás. Nem mintha egy percig is kétségeink lettek volna e remek pianista képességei felől. (Hisz Bódás már sokszor bizonyított a szegedi közönség előtt.) Elsősorban arra voltunk kíváncsiak, e nem mindennapi méretű feladattal *hogyan, milyen színvonalon* birkózik majd meg.

A tehetséges embereknek is lehetnek rossz, indiszponált napjai. S természetesen adódik alkalom az úgynevezett „pozitív véglet” beteljesülésére is.

Nos, utólag elmondhatjuk, hogy ez az előadás szerencsés csillagzat alatt született meg a Zenés Színházban. Bódás – sporthasonlaltal élve – *nagyszerű napot* fogott ki. Mintha legalábbis hosszú nemzetközi koncertszereplés rutinja állna a háta mögött, olyan *biztonsággal*, sőt – leírhatjuk – *főlényel* szólaltatta meg Beethoven remekét.

A IV. zongoraversenyt akár „totális műnek” is nevezhetjük. Mondhatni: az emberi érzésvilágnak a *teljessége* benne foglaltatik. Viharzó szenvedélyek, áttetsző líraiság, a beethoveni opuszokra oly jellemző kristályos ragyogás, klasszikus zártság, harmónia. S ez esetben még a nagy Mesternél ritkán föllelhető szelíd díszítésű melankólia is. Mindezt azért összegeztük – még ha ily vázlatosan is –, hogy nagyjából érzékeltessük, milyen *összetett ábrázolást* kíván a zongoraművésztől e versenymű megszólaltatása.

Mint említettük, a remek napot kifogó Bódás nagyszerűen megfelelt a rá váró nagy feladatnak. Maradéktalanul tolmácsolta a mű szellemét. Zenekar, karmester, szólista tökéletesen „együtt” volt ebben a produkcióban. Bódás, ahol az interpretáció úgy kívánta, virtuóz volt, másutt a finom díszítmények

³²⁴ Berényi Bogáta (1941-1993) középiskolai énektanár, karvezető, okl. zongoratanár, zeneíró. A Juhász Gyula Tanárképző Főiskola, majd a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Szegedi Konzervatóriumának tanára.

maradéktalan visszaadásával jeleskedett. Előadásában a maga zárt, tökéletes egyensúlyú teljességében bontakozott ki előttünk a nagy mű. Ha az előadást a zongora és a zenekar párbeszédének tekintjük – sok tekintetben az is volt, a mű felépítéséből eleve következően is –, akkor megállapíthatjuk, *e párbeszédben Bódásé volt a vezető szerep*, az együttes – épp a karmester jó ízlésre, arány- és egyensúlyérzékre egyaránt valló intenciói okán – mindvégig arra törekedett, hogy a Bódás interpretálta mondandóra mindig ahhoz illő „feleletet” adjon. (...)

A vastaps ezen az estén kétségkívül elsősorban Bódás Péternek szólt. Ám szólt ugyanakkor – és ugyanilyen jogossággal – a szegedi szimfonikusoknak és Erdélyi Miklósnak is.

Papp Zoltán”

Csongrád megyei Hírlap, 1983. április

16.

Fejgin mester és a szegediek

A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola növendékeinek mostanában nemcsak az jelentett piros betűs ünnepet, hogy kiváló tanáraikat hallhatják koncertpódiumon, hanem az is, hogy egy olyan hangszeres fenomén látogatta meg a csellótanszakot, mint *Valentyin Fejgin*, a moszkvai Csajkovszkij konzervatórium professzora. (...) Nem csoda hát, ha minden különösebb propaganda nélkül is, 27-én este a főiskola nagytermében tartott koncertjén zsúfolt ház – azaz főiskolások, illetve a szigorúan szakmai közönség – tombolt az újabb és újabb ráadásokért. Műsorában, melyen Sin Katalin is (a *Händel Szonáta két gordonkára* előadásában) pompásan szerepelt, közreműködött még Bódás Péter. Amit zongorakíséret, illetve kamarazene címén (Prokofjev-szonáta) produkált, az maga volt az abszolút muzsika. Mind a zenei, mind a káprázatos technikai megoldásokban tökéletes partnere volt Fejgin mesternek. A növendékeknek az ilyen művészi példa életreszóló, s ha mód lenne rá, hogy a város közönsége is megismerhesse Valentyin Fejgin játékát, például egy zenekari koncerten, akkor a széles publikum is sokat nyerhetne vele.

§

Október utolsó napján, a főiskola egyetemi bérleti sorozat első hangversenyével, a zenei évad immár minden szinten kaput nyitott a muzsika kedvelőinek. A zeneművészeti főiskola nagytermében, a városi hangversenyélet állandó, jeles, itthoni szereplőit hallhattuk ismét, a Bódás–Sin–Szecsődi triót. Ezúttal a barokk zene világába kalauzoltak el. Meszlényi László szakavatott, színes, szellemes zenetörténeti ismertető szavai nyomán.

Bach Das Wohltemperierte Klavier-jéből az F-dúr és a b-moll prelúdium és fúgát szólaltatta meg nyitányként Bódás Péter. Intellektuálisan elmélyült, korrekt előadásban hangzottak el a művek, a biztos formaérzék, s a plasztikus, átgondolt szólamvezetés, különösen a nehéz ötszólamú b-moll fúga

interpretálásakor gyönyörködtetett. Bach Olasz koncertjét (F-dúr) hasonló formásan, frappánsan tolmácsolta Bódás, melyből ismét kitűnt, milyen szívesen s otthonosan mozog a barokk zene világában. (...)

Berényi Bogáta”

Délmagyarország, 1983. november 2.

17.

Romantika – német és osztrák módra

„A tizenkilencedik század zenei romantikája nagyszerű dolgokat produkált. Az egységes -?- stílusirányzaton belül azonban nagy a változatosság, sokszínűség. Hisz Brahms, Schumann, Schubert vagy éppen Wagner ugyanannak a zenei irányzatnak a kebelében bontakoztatták ki tehetségüket, ám mégis mennyi közöttük az eltérés, sőt – egymáshoz viszonyítottan – mennyi bennük a zenei ambivalencia! (...)

Tán nem túlzunk, ha azt állítjuk, hogy a hétfői hangverseny fénypontja *Brahms é-moll gordonka-zongoraszonátájának* előadása volt. A nagy zeneköltő két gordonkára-zongorára írt szonátát komponált, az é-moll közülük a jóval korábbi. (...) A mű virtuóz lehetőséget nyújt a csellistának képességei megcsillogtatására. Az ezen az estén remek formában levő Sin Katalin élt is ezzel az eséllyel. Hadd tegyük gyorsan hozzá: a szonáta zongoristájának sem jut háládatlan feladat. *Bódás Péter* mély átéléssel tolmácsolta a hangszerére bízott mondandót, s ahol kellett, „alájátszott” a gordonkaszólónak. Kettejük teljesítménye végül is olyan harmóniában teljesedett ki, amire azért nem túl sűrűn akad példa – bár néha kétségkívül akad – a szegedi hangversenydobogókon. Gratulálunk. Igazi zenei élmény volt hallgatni – meghallgatni kettejüket.

P. Z.”

(Papp Zoltán)

Csongrád megyei Hírlap, 1984. február

18.

Houlihan dirigált

„Az 1983-as karmesterverseny szép emlékei s a szegedieknek a fiatal írókarmester iránt tanúsított megkülönböztetett rokonszenve (a szegedi szimfonikusok Houlihan-re adták szavazatukat) most is tapasztalható volt. A Zenés színház csütörtök este zsúfolásig benépesítő zeneszeretők kedvencüknek, Robert Houlihan-nek tapsolhattak, akit a szegedi szimfonikusok élén láthattak viszont.

Beethoven III. Leonóra nyitányával (op.72.) indították műsorukat. A mű megszólaltatásán – mint ahogyan az összes produkció előadásán is – átsütött a zenekar akarása, készséges együttműködési szándéka.

Beethoven *C-dúr Hármaversenyének* (op. 56.) szólistái *Szenhelyi Miklós* (hegedű), *Onczay Csaba* (gordonka) és *Bódás Péter* (zongora) voltak. Ez a versenymű valójában a beethoveni alkotások perifériáján maradt, igen ritkán is játsszák. Míg a hegedű és gordonkaszólamok igényesek, nehezek, hiszen az ősbemutatót 1808-ban a főherceg kiváló hangszeres virtuózai játszották, addig a zongoraszólam viszonylag könnyebb anyagát Beethoven tanítványának, Rudolf főhercegnek a tudásszintjéhez kellett igazítani. A szegedi előadásban nem a szólamok előbb említett minőségbeli különbsége miatt volt a két vonós szólista produkciója halványabb, s a zongoristáé jobb. (Hiszen Szenhelyi s Onczay nagyszerű virtuózok, és jó muzsikások is, nem jelent számukra megszenvedni való nehézséget egy ilyen követelményeket támasztó mű.) Hanem azért, mert ezúttal inkább rutinból játszották szólamaikat, s főként Szenhelyi nem is mindig makulátlan tisztán, sőt összjáték szempontjából sem kifogástalanul, így nem tudott igazán örömet okozni az egyébként finom hangszínük, könnyed, sima technikájuk sem. Bódás Péter előadása, hozzáállása volt a szimpatikusabb, mert muzsikálása nem arról igyekezett meggyőzni, hogy a mű nem a legszuggesztívebb vagy legsikerültebb beethoveni alkotások egyike, hanem inkább az ellenkezőjéről. Bár nem követelmény a kotta nélkül való játék ennél a műfajnál, ő mégis fejből zongorázott, minden idegszálával az egész műre, szólistapartnerei játékára koncentrálna. Saját szólamát a teljes kompozíció tökéletes ismeretében formálta, illesztette az egészbe, gondos odaadással, őszinte átéléssel. A kamaramuzsikusi s a szólistaerények biztonságos s megnyugtató harmóniában testesültek meg játékában. Houlihan irányításával a zenekar finom érzékenységgel alkalmazkodott a szólistákhoz. (...)

Berényi Bogáta”

Délmagyarország, 1985. február 23.

19.

Bemutató a Tisza Szállóban

„A Filharmónia szerdai kamarabérleti hangversenye különleges zenei csemegével szolgált a vokális zene kedvelőinek. A Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Női Kara Mihálka György³²⁵ vezetésével mutatta be *Bozay Attila*³²⁶ 6 leánykar című művét, melynek megírására a szerzőt Petőfi-versek ihlették. (...)

Az est szólistája *Bódás Péter* zongoraművész volt. Az általa választott művek énekszerűségükkel nagyszerűen illettek a kórusprogramhoz.

³²⁵ Dr. Mihálka György ny. főiskolai tanár, karnagy. A Tömörkény István Zeneművészeti Szakközépiskola, majd a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola tanára.

³²⁶ Bozay Attila Kossuth- és Erkel-díjas, Bartók Béla - Pásztory Ditta-díjas zeneszerző, Érdemes művész, zeneelmélet-tanár. 1962-63-ban a szegedi Zeneművészeti Szakiskola tanára. 1979-től a Zeneakadémia tanára, a Nemzeti Filharmónia volt igazgatója, a Magyar Zenei Kamara alelnöke.

A művész tökéletes és precíz szövegtudása szuggesztív előadókésztséggel párosult. Ilyen érett előadásra csak az képes, aki amellet, hogy teljesen uralja hangszerét, szinte maradéktalanul ismeri az általa bemutatott szerzőket és műveket. *Beethoven g-moll fantáziájának* hirtelen hangszín-, dinamikai és ritmusváltásait éppúgy nagyszerűen érzékeltette, mint csapongó gondolatvilágát.

Schubert G-dúr szonátájának „nagyon mérsékelt tempójú, éneklő” első tételével finom színárnyalatokkal festői tájat varázsolt közönsége elé. A külön figyelmet igénylő Allegretto a kortárs Schumannnt a következő intelmekre készítette: „Az utolsó tételtől tartsa magát távol az, akinek kevés a képzelőereje ahhoz, hogy rejtélyét megoldja.” Bódás Péter e mű bemutatásával is kitűnő felkészültséget árult el. A formájában és szellemében egyaránt tökéletes és éppen ezért előadójától komoly technikai tudást, szellemi és érzelmi ráhangoltságot igénylő mű előadásával méltán érdemelte ki a közönség vastapsát.

Gresó Erzsébet”

Délmagyarország, 1988. április 22.

20.

Szegedi művészek estje

„A pódiumra lépő művészpárost, Sin Katalint és Bódás Pétert az udvariasnál melegebb és intenzívebb taps fogadta. A hazai pálya a már megszolgált, és az előlegezett bizalom helye, de kötelez is, felelősségre utaló szigorú elvárással. Művészeink mindenben megfeleltek a várakozásnak, sőt saját mércéjüket még magasabbra helyezték. A három Bach-korálelőjáték Kodály feldolgozásában egyszerre volt reveláció és léleksimogató szépségidézés. És újabb bizonyítéka Kodály széles spektrumú világlátásának, annak a tudatosan vállalt bizonyágtetésnek, hogy mi magyarok is jogszerű birtokosai vagyunk az európai örökségnek, melyet gyarapítottunk, csiszoltunk, védünk, és féltve őriztünk múltunk zord viharai közepette. A zongora a lépkedő folyamatosság, a közösség sokszorozó erejének felmutatója volt, míg a cselló a sokaságba illeszkedő egyén nevében dalolt áhítatos, szép, komoly énekeket. Már itt feltűnt, és a Cesar Franck- szonátában bizonyossá vált, hogy Sin Katalin hangszerkezelése új, letisztultabb szakaszához érkezett: mindenfajta

túlzástól mentes játéka kevesebb eszközzel ma többet mond számunkra. Az idősebb hallgató előtt felködlött a Várnagy Lajos–Bódás Péter-féle kamaraestek áldott emléke: Várnagy ívrajzolóbb, Sin Katalin szótagolóbb e tárgyban, és a kamaramuzsikus Bódás mindegyik közegeben ideális társ a maga szuperérzékeny muzikalitásával. Szellemidézésük nyomán most ismét megjelent Cesar Franck, a német-belga-francia óriás szerényen és gögösen, nosztalgiával és szent daccal telve, kirekesztve a világból, és szívére zárva mindeneket, a Nyugat gyönyörű őszében, egy kultúra végkiárusításának szívszorító óráján. Nagyon szép volt az Á-dúr szonáta, nagyon szép, ahogy befejezték az utolsó tétellel, ahol a kánontéma ringása vigasztaló mosolyként maradt a hallgatóban. A ráadás Fauré: Álom után című darabja volt. (...)

Meszlényi László³²⁷”

Délmagyarország, 1989. április 19.

21.

Schubert-est

Mottó: „Az a művész pörölt az elmúlással – tanúskodj néki!”

(József Attila)

„Nem kenyerem a tollforgatás, a hivatalos zenekritikát sem művelem, most mégis muszáj írnom. Személyes köszönőlevél is megtenné talán, ha az élmény és az azt kiváltó csoda nem nőtt volna messze a tanári munkát megújító – tápláló együttműködés szeretettel fogadott iskolai koncertje fölé.

Sokan sajnáltuk, hogy *Masopust Péter*³²⁸, *Sin Katalin* és *Bódás Péter* hangversenyén (nov. 13.) még csak véletlenül sem volt egy mikrofon, hogy rögzítse Schubert B-dúr és Esz-dúr trióját hármójuk igazán fűtött, nagyszerű előadásában. Bár az interpretálás pillanatnyi varázsa – hogy előttem születik meg újra mű – a legtökéletesebb rögzítéssel is veszít az erejéből. S talán e koncert emelkedett pillanatait jobb is, ha képzeletünk idézi fel.

³²⁷ Meszlényi László oboatanár. A Szegedi Szimfonikus Zenekar volt tagja, a Zeneművészeti Szakközépiskola és Főiskola tanára, majd fafúvós tanszékvezetője. A Nemzeti Filharmónia műsorismertetője.

³²⁸ Masopust Péter hegedűművész, a szegedi Konzervatórium tanára.

Lehetne persze elemezgetni, összehasonlítani a két művet, avatottan és jóindulattal szóvá tenni a foltokat (még a fényes napnak is van!), de ez a koncert esendőségeivel együtt volt felemelő – kiváltképp az Esz-dúr trió.

Schubert azt a képtelenséget, hogy megszakad a szíve, úgy önti zenébe, hogy megtisztulunk tőle. Három kitűnő és egymásra figyelő művész játékából Sin Katalin gyönyörű tónusát, széles dallamíveit, magvas, mégis meleg pizzicatoit külön is meg kell említeni. Masopust Péter hajlékony, érzékeny hegedülése az Esz-dúr trió minden rezdülését követte. Bódás Péter a zongora mellett egyszerre játékos labdaadogató és szuverén irányító. Öröm a kamarázásukat nézni, hallgatni, és öröm, hogy Szegeden ilyen formátumú művészek élnek, tanítanak s néha koncerteznek is.

Hárman *együtt odaadással, alázattal szolgálták* Schubert zseniális alkotásait, s ezáltal nőttek mellé, vele együtt pöröltek az elmúlással.

Köszönöm, hogy tanúskodhattam.

Rozgonyi Éva³²⁹”

Délmagyarország, 1991. november 19.

22.

Sursum Corda

„Márffy Gabriella és Bódás Péter Bach-hegedüestjei Szegeden

Márffy Gabriella, a Szegedi Konzervatórium és a budapesti Zeneakadémia neveltje 25 éve él Svájcban, onnan tért haza, hogy két Bach-estjével ajándékozzon meg bennünket. Koncertjén szólóhegedű-műveket adott elő: a d-moll partitát és a C-dúr szonátát, majd *Bódás Péter* zongoraművésszel a hat hegedű-zongora szonátát játszották el. (...)

A hegedű-zongora szonátákban Márffy partnere Bódás Péter volt. Bach stílusa szempontjából náluk összeillőbb előadópárost nehéz elképzelnem. Bódásról külön le is kell szögezmem, hogy *országunk legnagyobb Bach-előadói közé tartozik*. Márffy és Bódás egyenrangú partnerek voltak, mindketten kezdeményeztek és mindketten alkalmazkodtak, mindketten magas zenei és spirituális szinten értették és érezték mindazt, amit Bach zenéje és szelleme jelent. Közös kettőjükben az értelmes, de nem szájbarágós, emocionális, de nem érzéki zenélésre való hajlam, a kitárulkozás és a kontrolláltság egyensúlya. Gyors tételeikből nem hiányzott a felszabadult, játékos kedély sem. Bach szigorúan szerkesztett zenéjét úgy adták el, hogy a kötött, tudatos formáláson, az egységes, sokszor aszkétikus ritmikán túl megtalálták a szabadság, a deklamálás ideális mértékét, a „beszédszerű zenét” is. A két előadó *tökéletes harmóniában*

³²⁹ Rozgonyi Éva középiskolai énektanár, Liszt-díjas karvezető.T.k. a Tömörkény István Zeneművészeti Szakközépiskola volt igazgatóhelyettese, a Bartók Kórus karnagya.

forrt össze egymással és a művekkel, és a szellemnek ebben a sugárzásában eltörpülnek az olyan zavaró momentumok, mint a szólóhegedű-művekben időnként meg nem szólaló üres húrok, vagy a duó-koncert bizonyos pillanataiban fellépő fáradtságjelek, dinamikai kiegyenlítetlenségek.

Eppur si muove? A magamutogató, külsőséges technika, az öncélú sikeres pénzhajhászás, vagy éppen a szakmai hozzá nem értés világában volt itt két koncert, amely *felmutatta a tiszta lelket*. Mégis lehetséges volna tehát a szellem győzelme az anyag fölött, ha csak szűk körben is? Reménykedjünk. Emeljük föl szívünket!

Huszár Lajos”

Szeged, 1995. április

23.

A tiszta kvint

„Amikor a kecskeméti Kodály-intézet élére hívták Kardos Pált, egy furcsán hangolt harmóniumot vittem át neki Szegedről. Lelkesedett a hangszerért, azt mondta, ilyen biztosan nincs az országban se, és lelkesedett Bódás Péterért, aki áthangolta. Az nem volt újság, hogy lelkesedett, tűzbe tudott ő jönni mindenért, amiben akár csöppnyi értelmet is látott, a rendkívüli hangzás azonban a szokásos adagot is megfejezte. Most, hogy végre alkalmam van beszélgetni Bódás Péterrel, természetesen erről kérdezem először. Pillanatok alatt átüt rajta ugyanaz a tűz, amelyet régi, nagy barátján tapasztaltam.

Nem akarom ismeretlen vizekre vinni azokat, akik ugyanúgy nem értenek a muzsikához, mint én, ennél fogva nem mehetek bele a billentyűs hangszerek eleve tisztátlan hangzásába, ami abból ered, hogy egyenlő hangközökkel, félhangokkal emelkedik a skála, és nem akarom elmagyarázni azt se, mi történik, ha a híres-neves hetedik felhangot (vigyázat, nem félhang!) is meg lehet szólaltatni, csak azt akarom összefoglalásként mondani, amit tőle hallok: ha valami így van hangolva, az csodálatos! Bukfencként mondhatnám még hozzá, hogy *tizenkettedik gyök-kettő a hetedik hatványon*, de én se értem így, inkább elhiszem első szóra, hogy ezen alapszik a zeneművészet. Megvalósítani pedig igen egyszerű: *fogtuk például a nagy cért, behangoltuk annak legalább tizenhat felhangját*. És mindez nem matematika, csak számolás. A zenében pedig ilyen a tiszta kvint. Természetesen nem Kardos találmánya, ő csak alkalmazta a tiszta kórushangzásról írott nagyszerű tanulmányában.

— Ebből a gyönyörűségből nekem csak a technikai megvalósítás maradt. Mivel a harmónium rezgőnyelven hangszert, a réznyelvekből kellett annyit lereszelgetnem, amennyit kellett. Először nagy gondot okozott, mert nem vagyok hangszerész, de amikor megszólalva is hallottam a csodálatos hangokat, vitt tovább a gyönyörű lendület.

— Még mindig nem értem ám! Akkor az áthangolt harmóniumon egészen másként kellett játszani?

— Dehogy! Azon nem is tudna talán senki játszani, csak demonstrációs célokat szolgált. Azt lehetett bemutatni, hogy a szokványos hangzás mellett milyen a tiszta hangzás.

A matematikusok azt mondják, nekik elég egy ceruza meg egy papiros, hogy tudományukat művelhessék. Ahhoz, hogy valaki jó zenész legyen, két jó fül kell csak, és egy zeneszerszám. Bódáséknál egy zongorára hat jó fül jut, felesége is, lánya is azt használja, másik lánya viszont hegedül. Szegény szomszédok! – szakad ki az emberből a szájalom azonnal.

— Téglából épült a ház, amelyikben lakunk, és úgy tettük a zongorát, hogy külső fal legyen mögötte, de aki alattunk lakik, annak így se győzünk hálálkodni mérhetetlen türelméért. Igyekszünk úgy osztozkodni az egyetlen zongorán, hogy a legkevesebb kellemetlenséggel élhessünk, de magunk is tudjuk, ez még elméletben sem lehetséges.

Gimnazista korában kiderült már, nem egy sötét dolog számára a matematika, ezért tanárai az alkalmazott matematikusi pályára irányították volna, a zenetanárok viszont a zeneire. Érettségi után két évet még a zeneművészeti szakiskolába járt, hogy speciális elmaradásait bepótolja, aztán sikerrel fölvételizett a Zeneakadémiára. Előtte azért elment még fölvételre az egyetemre, matematika-fizika szakos hallgatónak. Biztos, hogy minden szava és irománya jól sikerült, helyhiányra hivatkozva mégse vették föl. Sanda gyanúként él benne, talán azért, mert édesapja református pap volt. Föllebbezett is, hatástalanul. Most azt mondja, ennek a szerencsétlenségnek köszönheti, hogy a zenének élhet.

Aki ismeri, ez a megfogalmazás megint furcsának tűnik. Aki csak a zenének akar élni, még megeshet, hogy addig reszelgeti egy harmónium minden nyelvét, amíg más „hangrendszerben” nem szól, azt is megérthetjük, hogy minden érdekli, ami a matematikával összefügg, és sorozatban oldja meg az ide vágó föladatokat, de az már így se mindennapi, hogy mikroszkópokat gyárt, távcsöveket és csillagászati teleszkópokat, és használja is mindet. Egyszer láttam, amikor mikroszkóphoz való tárgylencsére alkudott valahol. Az eladót zavarba ejtette, mennyi mindent tud egyetlen lencséről, ő pedig szinte semmit.

— Mit csinálsz a mikroszkóppal?

— Mindent, amire használható. Megnéztem vele például a véretem.

— Nem fölösleges ezért sztereómikroszkópot bütykölni?

— Azért szerkesztettem, mert érdekel.

— A távcsővel?

— Abból nagy készlete van már a családuknak. Például a madarakat figyeljük velük. Jönnek a cinkék, az etetőhöz az odúba, azt látnunk kell.

— Tehát madarászkodtok is.

— Hogyne. Minden érdekel bennünket, ami a természetben van, illetve az egészséges természettel összefügg. Rengeteget kirándulunk.

— Szoktalak látni benneteket. Négy bicikli, szépen, sorban.

— Veszély fenyegeti a biciklit! Örököltünk egy kocsit, feleségem már levizsgázott, a jövő héten én következem.

— Eladjátok a négy biciklit?

— Azt nem! De például Kunfehértóra már kocsival megyünk.

— Miért éppen Kunfehértóra?

— Van ott egy kicsike kertünk. Semmit nem termelünk benne, meghagytuk erdőnek. Ott van mindjárt a tó mellett, habár éppen a víz szökött meg a tóból.

— Azt is szoktam látni, hogy az ételhordót is biciklin hordod.

— Gyorsabb, könnyebb.

— A könnyebbség vitatható. Hatalmas forgalomban, fél kézzel!

— Vigyázok, és a gépkocsivezetők is vigyáznak.

— A csillagászat?

— Az a távcső is lencséből van! És a csillagok is érdekelnek.

— Gyerekkorodban se akartál új csillagot fölfedezni?

— Soha! Ami le van írva, le van fényképezve, ha azt láthatom igaziból is, az nekem elég.

— A fényképezés?

— Köznapi igénnyel csak. Ami kirándulásokon képre való, csak azokat.

— Bűvös kapcsolatot szoktak emlegetni a zene és a matematika között.

— Ha van kapcsolat, teljesen véletlen. Rengeteg matematikus van, akit a zenéhez igen halovány szálak kötnek legföljebb, és igen sok nagyszerű muzsikos, akit a matematikához még ennyi sem kapcsol. A magas matematika számomra is rejtély, aki pedig matematikai alapon próbál zenét szerezni, hát az teljesen idegen nekem is. Az, hogy az osztásarányok fontosak a muzsikában, az igaz, de az nem matematika, az csak számolás.

Amit eddig leírhattam, mind nagyon érdekel, de van még egy valami, amit muszáj megkérdezni. A napokban a televízióban arról beszélt valaki, hogy a Filharmónia adózási gondokra hivatkozva megszüntette szólistái státusát. Erősen sértőnek ítélte a lépést. Megemlítette, hogy erre a sorsra jutott Bódás Péter is. Minden visszalépés sértés lehet, el kell ismernünk, de a mostani feleletből nem

ez derül ki. Hírneves zongoristánk ugyanis annyira szerény, hogy nem érzi méltánytalannak.

— El kell ismernem, az összes többire érvényes lehet, amit mondtak, de rám nem. Én például éppen akkor kaptam fizetésemelést a tanárkodásomért, még lényeges anyagi hátránnyal se járt. 1500 forintot kaptam havonta a Filharmóniától, ezért évenként tíz hangversenyen kellett közreműködnöm. Most, miután megszűnt a hivatalos kötődés, máris többre kaptam szerződést.

Kérem a többi szólistát, ne feszítse keresztre a szerénynél is szerényebb művészünket. Mindig azt hangoztatja, nálánál sokkal különbek is vannak, és neki a kiegyensúlyozott családi élet, a békesség bőven elég a boldogsághoz. Elégedett avval is, hogy az oktatásügy kiváló dolgozója lett, hogy a Szocialista Kultúráért kitüntetést kapta, hogy szakszervezeti bizalmi, hogy tagja a zeneművészek szövetségének, pártoló tagja az eszperantó szövetségnek, és hogy állampolgár. Igénye legfőljebb annyi, hogy a természetvédőkhöz talán szívesen belépne még.

Óriási közhely, de nem tudom jobbal befejezni: Istenem, ilyen embernek is kell lenni! Örömmel mondom, hogy ilyen.

Mint a tiszta kvint.

Horváth Dezső”

Délmagyarország, 1988. április 12.

6.2 Collegium Artium. Levelek, dokumentumok.

A Collegium Artium et Politechnikum előadássorozat 1957-ben indult a József Attila Tudományegyetem szervezésében. Bódás Péter Szegedre kerülése (1961) óta egészen a sorozat megszűnéséig aktív résztvevője, nélkülözhetetlen szereplője volt ennek az ismeretterjesztő sorozatnak.

A művészeti és tudományos előadások sorozata három szekcióban folyt: zenetudományi, képzőművészeti és színháztudományi területen. A sorozat létrehozója és éltetője Gruber László volt, aki egyetemi adjunktusként Boly László egyetemi tanárral együtt az egyetemi hallgatók és más érdeklődők számára nyújtott lehetőséget arra, hogy a művészetekben elméleti síkon is tájékozódjanak.

A zenetudományi szekció előadásai az egyetem Béke-épületében voltak (Kiss Árpád-terem) kedd esténként. Az előadó 1961-ig dr. Káldor János volt. Az ő fővárosba történő távozása után az egyetem rektorának kérésére dr. Nagy István³³⁰ vette át a zenei estek vezetését. Vele egyidőben jelent meg Bódás Péter is, aki ezeken az előadásokon igazi „mindenes” volt. Dr. Vámosi Nagy István így ír erről könyvében (Zenetörténeti párhuzamok, 1982. 125. old.):

„Bódás Péter neve tizennégy éven át összeforrt a Collegium Artium életével. A törzsközönség a 'Nagy Pista és Bódás-féle Artium'-ként emlegette közös tevékenységünket. Tizennégy éven át alig volt olyan est, amelyen Bódás ne játszott vagy kísért volna. Előfordult, hogy mint Bach kiváló ismerője kiegészítette a lipcsei mesterről tartott előadásomat. De arra is sor került, hogy blockflötén működött közre, egyik-másik kollégájával vagy növendékével négykezesen játszott, s minthogy Szegeden állandó gondot jelentett a zongorahangolás, még a hangszer is ő tartotta karban”. Ehhez csupán annyit kell még hozzátennünk, hogy nem egyszer lapról olvasva kísért, és előfordult, hogy a kíséretet transzponálnia is kellett.

1976-ig minden félévben 6, esetleg 7-8 előadásból álló sorozatot tartott dr. Nagy. Távozása után Meszlényi László folytatta az előadásokat, aki maga is résztvevője volt a korábbi Artiumoknak. Mint énekes, vagy blockflöte-játékos működött közre azokon.

A nyolcvanas években a régi hagyományok felújításáért dr. Nagy István újból meghívást kapott Szegedre. Erről az újjáélesztési kísérletről szólnak itt következő levelei. A levelekben a kívülálló számára érthetetlen elnevezések is vannak. Ugyanis dr. Nagy szóhasználatában az emberek, tárgyak és események

³³⁰ Dr. Vámosi Nagy István (1919-1992) zenetanár, zenekritikus, zeneesztétikai szakíró. A Nemzeti Zenedében Hammerschlag Jánosnál és Ferencsik Jánosnál végezte tanulmányait, közben a Bölcsészkaron esztétikából, filozófiából és művészettörténetből doktorált az „Opera születése a dráma szelleméből” c. disszertációjával. 1961-1976-ig tanított a Zeneművészeti Szakiskolában összhangzattant és zenetörténetet.

jellemző elnevezést kaptak. Ezen a „tolvajnyelven” főleg szűkebb baráti köre – melyhez Bódás is tartozott – beszélt, de később már szinte az egész iskola átvette és használta ezeket az elnevezéseket.

1984. IV. 23.

„Jóságos Professzor Uram!”³³¹

A Bach-féle ünnepek³³² utolsó napján írok Neked és örömmel értesítelek, ha a Sors is úgy akarja, május 14-én, hétfőn létrejön a múltkor elmaradt Artium. Csaba³³³ is, Nemzetközi³³⁴ is vállalta. Csaba esetében – ahogy ezt Grubernek őszintén megírtam – némi veszély forog fenn. Ő ugyanis május 9-én, szerdán érkezik haza külföldről, az elkövetkezendő napokban lázasan tanít, mert 15-én reggel 9-kor növendékei vizsgáznak. Tehát kocsin jön le Szegedre, és még este Artium után visszamegy. Sajnos az ilyen sűrített programba könnyen „csúszik valami be.” Reméljük, hogy nem így történik. Csaba Schubert D-dúr szonatinájának gordonkaátiratát szeretné Veled játszani, amit még sohasem játszott hangversenyen. Te jól ismered a művet, Favoritával³³⁵ játszottad is már Artiumon. Nem nehéz, csak az utolsó tételben van néhány kellemetlen ütem. A

műre egyébként bizonyára jól emlékszel:

Szükség esetén Casals-Dohnányival³³⁶ is könnyűszerrel el tudjátok játszani.

Nemzetközi vagy Beethoven op. 111-et játszáná, vagy a Chopin-etűdök második sorozatát, aszerint, hogy akkor mi lesz kézben. Csabával pedig egy Liszt átíratot, amelyet Csaba készített. Az utóbbihoz azonban valamit próbálni kell.

Én azt javasoltam Grubernek, maradjunk a tavalyi címnél: *Beethoven és a romantika*, mert ebbe minden belefér. És most térek a lényegre: arra kérek, az egész Artiumot kezdjük az F-dúr Andantéval. Ennek több oka van. Részben az egész estnek áhítatos hangulatot ad, maga a mű gyönyörű és Professzorságod gyönyörűen játssza, de van még egy teljesen praktikus oka is. Ha Nemzetközi nem játszana Beethovent, akkor az lenne az egyetlen Beethoven-kompozíció.

³³¹ Bódás Péter neve.

³³² Húsvét

³³³ Onczay Csaba gordonkaművész, Liszt-díjas, Erdemes művész. A Zeneakadémia tanára, egykori szegedi zeneművészeti szakiskolás növendék.

³³⁴ Baranyay László Liszt-díjas zongoraművész, a Zeneakadémia tanára, egykori szegedi zeneművészeti szakiskolás növendék.

³³⁵ Aldobolyi Nagy Magdolna hegedűművész, a szegedi Zeneművészeti Szakiskola egykori növendéke.

³³⁶ Olyan előadás, ahol a partnerek próba nélkül kénytelenek játszani. (Utalás a két nagy mester egykori hangversenyére.)

Örömmel olvastam Gruber levelében, hogy Te azt mondtad: majdnem visszatért a régi Béke-termi hangulat. Ez nagy eredmény! Artium után természetesen sakk-kupa. Csak sikerülne minden úgy, ahogy eltervezzük.

Péterkém, a télen sokat emlegettünk, mert Szentesen januárban, Gyulán pedig februárban tartottam előadást sok volt szegedi jelenlétében. De erről majd személyesen számolok be. Gyulán kb. tíz év után újra találkoztam „Sötétlelkűvel”³³⁷, aki jövőre valószínűleg ott lesz igazgató.

Ha Csaba hétfőn kocsival lemegy, nyilván első dolga lesz, hogy Téged felkeressen. Érkezése persze ma még teljesen bizonytalan. Ha valami komplikáció adódik, újra írok. Addig is kézcsókot és testvérkés³³⁸ puszkát küldök Zsuzsikának és a kislányoknak, Téged a régi szeretettel ölel

István”

1984. V. 6.

„Jóságos Professzor Uram!

Örömmel kaptam meg leveledet, de még nagyobb örömet okozott, hogy ennyi dolgod van. Tudom, hogy ez fárasztó és felelősségteljes, de mégis az elismerés és megbecsülés jele.

Tegnap este Nemzetközinél voltam és rögzítettük a műsort. Ezek szerint Te kezdenéd az F-dúr Andantéval (nyugodtan játszd kottából), aztán némi szöveg után Nemzetközi az op. 111. második, szent tételét játszaná. Azért nem az egészet, hogy még maradjon idő néhány Chopin-etűdre és a Liszt Portici néma parafrázisára, ami irtózatosan nehéz, én azt se tudtam, hogy ez a mű létezik, Laci tavaszi szólóestjén hallottam először. (Ennek kapcsán valami kis tréfás meglepetésem lesz a Te számodra is, de ezt most azért nem írom meg, mert így elrontanám a tréfát.) Csaba a Schubert-szonatinát és egy saját Liszt-átíratát szeretné játszani. Előbbit Veled, utóbbi Lacival, mert azt nem lehet Casals-Dohnányival előadni. Csaba csak szerdán érkezik Pestre, hétfőn kocsival akar Szegedre menni, ha minden rendben folyik, délután benéz Hozzád a konziba rövid próbára.

Gruber a szombati számban jelenteti meg az újságban az Artiumot, minden közreműködőt feltüntetve. Minthogy a konzisok nem olvasnak újságot, *arra kérlek, hogy hétfőn reggel írd ki a táblára.* Ahogy ismerlek, önmagadat nem fogod feltüntetni – ami szerintem túlzott szerénység – de ez már teljesen Rád tartozik. – Nagyon sajnáljuk Nemzetközivel együtt, hogy a sakk-kupán nem tudsz részt venni, de teljesen megértjük, mert másnap korán kell kelned és ilyen nehéz műsort csak friss fejjel lehet kísélni. Csaba bizonyára szívesen felhozna Téged még hétfőn este, csak akkor Pesten kellene aludnod. Nálunk a

³³⁷ Marton György fuvolatanár, a gyulai Erkel Ferenc Zeneiskola igazgatója, egykori szegedi növendék.

³³⁸ segítőkész, kedves, szeretettel-teli

Florestanos³³⁹ használható vendégszoba lett, most csak az a baj, hogy Kriszta³⁴⁰ valószínűleg Debrecenben lesz.

Péterkém, búcsúzom, örülök, hogy újra találkozunk és bízom benne, hogy nem jön közbe semmi. Zsuzsikának és a kislányoknak testvérkés puszikat küldök. Téged sok-sok szeretettel üdvözöllek:

István”

A következő két levél a József Attila Tudományegyetem rektorhelyetteseinek levele Bódás Péterhez:

„József Attila Tudományegyetem
Rektori Hivatala

Tisztelt Művész Úr!

Nem mulaszthatom el, hogy ez évben is ne mondjak köszönetet azért a sok és igen értékes segítő munkájáért, amellyel Egyetemünk Collegium Artium zenetudományi szekcióját részesítette.

Az Ön közreműködése nemcsak egyszerű támogatását jelenti a kulturális célkitűzéseink megvalósításának, hanem művészi élményt is jelentenek mindazoknak, akik az ön művészi játékát hallhatják és előadásában gyönyörködhetnek.

Amikor ismételten köszönöm közreműködését, kérem, hogy a jövőben is legyen támogatója, segítője és előadója a Collegium Artium zenetudományi szekciójának.

Szeged, 1978. június 19.

Tisztelettel
Dr. Rácz János
Rektorhelyettes”

„József Attila Tudományegyetem
Rektori Hivatala

Kedves Művész Úr!

Egyetemünk Közművelődési Bizottsága és a magam nevében őszinte köszönetem fejezem ki a Collegium Artium zenetudományi szekciójában való közreműködéséért.

Művész Úr több mint két évtizede segíti kulturális nevelő munkánk megvalósulását. Játéka mindig élményt jelent mindannyiunk számára. Az a páratlan zenei érdeklődés, amihez invenciózus tudás járul, teszi az Ön fellépését mindannyiunk részére élménnyé.

Kérjük, hogy a jövőben is adjon lehetőséget művészetének hallgatására.

Teljes tisztelettel:

³³⁹ Börtön, kicsi szűk hely. Valószínűleg a cselédszobát érti alatta.

³⁴⁰ Tibay Krisztina Liszt-díjas énekesnő (mezzoszoprán), 1983-ig a debreceni Csokonai Színház tagja.

Dr. Kocsondi András
Rektorhelyettes”

Szeged, 1987. február 9.

6.3 Bódás Péter levelei

1.

„Szeretettel üdvözlöm a weimari Liszt F. Zeneműv. Főiskoláról az Internationales Musikseminar-ról a Budapesti Liszt F. Z. Főiskola Bartók-szemináriumát hallgató kedves hallgatóimat, Remélem, az is éppen olyan érdekes, mint amit én hallgattam! (Mert u. i. a mai nappal, sajnos, befejeződött.)

1970. júl. 23.

Bódás Péter³⁴¹”

2.

VIII. 17. (1975)

„Kedves Noémi,

bizonyára volna mit bemutatnia, kezdve a kis Bartókoktól a Mouvement-ig.

Van-e konkrét versenyanyag? Több variációt gondoltam ki a Mikrokozmosz mellé:

Egyik lehetőség a rapszódia egymagában (megvan már, hogy hány perc?)

Másik: ha időközben megtanulta volna a legendát, akkor az és még valami rövid, mint pl. Sztravinszkij.

Harmadik: Fények a vízen – Piano-Rag-Music.

Lassan el kell határozni, mi legyen.

Ezen a héten ha tud jönni, jó lenne. Aztán én 25-én Fehérvárra szándékozom utazni, és egy-kettőre szeptember lesz, szóval most érdemes.

De egy lapot kérek, hogy melyik nap hány órakor menjek be az iskolába, mert nem minden nap szoktam bejárni.

Üdvözlöm a viszontlátásig

Bódás Péter³⁴²

U.i. Tudok adni Prokofjev Kísértést, 13x18 cm-es fényképen. Nem küldöm postán, hogy véletlenül se vesszen el.”

3.

„Kedves Noémi,

³⁴¹ Erdélyi Ilona, Kis Judit, Vanyiska Zsuzsa főiskolai hallgatóknak, növendékeinek Budapestre. Weimari képeslap

³⁴² Maczelka Noémi növendékének Kecskemétre.

köszönöm a pécsi táborból küldött szép lapot. Az ottani zongoristákra tett hízelt megjegyzése ne jelentse azt, hogy nem hisz a saját tehetségében, ami kétségtelen.

A Rózsavölgyi Zeneműboltban átnéztem a szovjet anyag egy részét, és vettem néhány darabot. Első olvasásban mindegyik nagyon kiábrándító. Mutatóba elküldöm a szonatinákat (szenvedjen más is...) A Kara Karajev egy régi „szerzeményem”, az ha fantáziában nem is mindig, de szépségben mindenesetre gazdagabb. Olvassa át.

A múltkoriban a hét zeneműve a rádióban a Liszt rapszódia sorozata volt. Meghallgattam mindet. Legjobb kétségkívül a II., a XIII. se rossz éppen, csak Gabos túllamentálta a lassúkat. Valamivel még jobban tetszik a X. és a XI. A IX. (Pesti Karnevál) első része egészen zseniális. Nagy kár, hogy nem szokás – mint a Bartók rapszódia – a második rész nélkül játszani.

Arra gondoltam, hogy a Liszt művek közül – a rapszódia mellett – bizonyára nagy ambícióval gyakorolná az Eroica-etűdöt is. (I. kötet) .

Bach-ból szép feladat lenne a II. kötet Ász-dúr prel. és fuga.

Ha Kecskeméten lehetne kapni Prokofjev szonáta kötetet és Sosztakovics 24 prelúdium és fúgát (lehetőleg szovjet kiadásút, az olcsó), legyen szíves megvenni és közületi blokkra kérni, és a könyvtár átveszi. Bár alig hiszem, hogy legyen. Ha esetleg a III. szonáta külön megvan, az is jó. Azt át is lehet nézni.

A többi majd meglátjuk.

Már 11 nap múlva itt az évnyitó.

A viszontlátásig üdvözl

Bódás Péter³⁴³

IX. 3. (1974)

4.

„Kedves András Barátom!

Azt gondoltam, hogy a múlt hétfői szentesi ifjúsági hangverseny alkalmával ismét találkozunk. Nem így történt, s így csak levélben tudom megköszönni küldeményedet.

Hát valóban nem lehetett könnyű ilyen szép szavakat találni. Örülök, ha minden indiszpozíció ellenére is észrevehető volt az, amit hitvallásomként említesz, s amit én így sosem fogalmaztam meg magamnak, idővel talán méltóbban fogom azt képviselni!

Mert most mindig az a gondolat motoszkál bennem, hogy „és mit írt volna akkor, ha még sikerül is a koncert”. (Rád értve persze.)

Azzal együtt, amit küldtél, most 3 újságpéldány birtokosa vagyok, örülök, hogy így szüleimnek is jut egy. A Filharmóniában is elolvastattam. Persze nem

³⁴³ Maczelka Noémi növendékének Kecskemétre.

tudtak róla. Én is csak véletlenül: a madarász-szakkörben gratulált egy ismerős nagy lelkesedéssel, aki véletlenül éppen a Hírlapot járhatja. (És véletlenül éppen aznap volt egy másik ismerősnek, Molnár Gyulának, a dixilandistának vetített képes előadása norvég útjáról, amiért m. v. elmentem a gyűlésükre.)

Remélem Gergely körül nincs baj, és idővel minden rendbe jön! Minden jót kívánva egész családotoknak, szeretettel üdvözöl

Péter³⁴⁴”

1979. okt. 27.

5.

„*András!*

Hogy lehet ezt elviselni egyáltalán? Érhet valakit kegyetlenebb csapás, mint kisgyermekének elvesztése?

Tegnapelőtt kaptam a megrendítő hírt, már egy nappal a temetés után. Nincsenek szavaim, néma értetlenséggel háborgok magamban, hogy a sorsnak ilyen igazságtalansága bekövetkezhetett.

Nem tudom, baleset vagy valami végzetes betegség tört derékba egy alig serdülő életet, és nem tudom még csak elképzelni sem egy gyászoló apa fájdalmát, – talán leginkább Mahler Gyermekgyászdalainak hallgatásakor sejthető az – de igaz együttérzéssel vagyok irántatok.

Barátsággal és mélységes részvéttel

Péter¹”

1991. jún. 20.

6.

„*Kedves Andris!*

91. VIII. 31.

Teljesen érthetetlen számomra, hogy a Magyar Posta képtelen megtalálni Majtényi András zenetanárt Szentesen, de ez történt. Mivel lakáscímedet nem tudom, két hónap után tanévkezdésre juttathatom el kezeidhez a júniusban útnak indított levelet. (A szegedi zeneiskolában akkor már szünet volt, úgy gondoltam, Nálatok is.) De most is az van bennem, mint akkori zaklatott soraimban, hogy ez felfoghatatlan.

De szóljunk az élőkről. A nyár folyamán egy véletlenül kezembe került Délvilágban olvastam egy francia együttes hangversenyéről M. A. aláírással, nyilván a Te soraid voltak. Remélem, a francia kapcsolat oda-vissza folyamatos.

Minthogy több példány van nálam a Konziban rendezendő első idei hangverseny meghívójából, mellékelek egyet, hátha van érdeklődés iránta, és

³⁴⁴ Majtényi András volt növendékének Szentesre.

azért Szeged közelebb van, mint Pest. Én nagy élményre számítok, mert a most zeneakadémista előadót hallottam I. szakiskolás korában B.-tarhoson a versenyen.

Baráti üdvözléssel

Péter³⁴⁵”

7.

„Kedves Andris!

Szeretettel köszöntjük Majtényi Laurát! Érezze jól magát ezen a világon, maradjon beláthatatlan ideig szüleinek vigasztaló öröme, Eszterkének pedig jó testvére.

Jókívánságaikat küldik általam Delleyék is, s ha külön nem írnának vagy jelentkeznének, akkor Demeterék is. Szerencsére mindkettejükkel találkoztam 2. számú értesítésed vételének napján, és így az örömhírt nyomban továbbíthattam számukra.

Ami pedig a No.1.-et az augusztusi lapot illeti, bár jó lenne a postára háríthatni a mulasztást, de sajnos nem tehetem, mert a hibás magam vagyok. Megjött az a lap rendben, örvendtünk is neki úgy belülről Zsuzsával együtt, ám éppen nyaralásra készülődőben voltunk (aug.9-től Pilisszentkereszten kaptunk családi beutalót szakszervezeti hozzájárulással, miáltal 1 hét csak 7000 Ft-ba került négyünknek! Ellátással!), aztán még nem is jöttünk egyenesen haza – szóval elfelejtődött a dolog. – Még jó, hogy a D betűs kollégák akkor különben sem lettek volna elérhetők.

Itt beindultak a dolgok az összes zenedében.

Otthon jól megvagyunk.

Sikerült már visszatanulni a csecsemőgondozásba? Mert remélem, olyan apa vagy, aki abból is kiveszi a részét!

Sok sikert – egyebekben is!

És elnézést a megfélelkezésért! Ez talán már az öregség miatt van.

Baráti szeretettel köszöntjük a Majtényi családot:

Bódásék³⁴⁶”

³⁴⁵ Majtényi András volt növendékének Szentesre.

³⁴⁶ Majtényi András volt növendékének Szentesre.

6.4 Nyelvi játékok

Itt mutatjuk be a Bódás Péter által készített és írásban fennmaradt nyelvi játékokat. A legtöbb ezek közül az ismerősök nevére készült anagramma. Ezek egy részét gondosan legépelve, más részét szépen letisztázott kézírással, harmadik részét egy-egy vizsgalap hátulján vagy egy bonyolult matematikai számítás alatt-fölött-mellett találtuk.

A költői improvizációk jó része azonban csak élőszóban maradt meg, létükről csak az érintettek tudnak.

A nyelvi játékok sorát egy „eszperente” levéllel nyitjuk meg:

„Egyetlenem!

Kedves nekem e remek jegyzet, mely szereteted jele: neked megtetszett, s nekem vetted meg. Felette szellemes: kedvem lelem benne. Este le sem teszem, s reggel vele kelek fel. Egy rengeteg e-vel szerzett vers, melyet benne felfedeztem, szerfelett meglepett. Persze nekem sem kell elkeserednem, mert e zengzetes nyelvben fejletlennek nem nevezhetsz! (Kellemesen cseng, nemde?)

Te e percben merre lehetsz?

Gyerekekkel levest etetsz?

Tesz-el-veszel? Fegyelmezel?

Nem keseregsz? S engem szeretsz?

Be kellemes lenne Veled kettesben ez este! Embereknek meredt szeme tettemre nem lesne ...

De nem heveskedem, mert ez este helyedbe nem mehetek, messze esne. El kell szenvednem egy hetet, s megyek. Veled leszek, megengeded?

Kedvesem! Lepj meg leveleddel! Ne legyen kezéd erre rest!

Cselekedj!

Ezzel befejezem levelem, vedd kedvesen! Szerezzon Neked kellemes perceket! (Nem kell eszperente nyelven felelned!)”

A következő levél egy *anagramma-levél*. A címzett – Kardos Pál – nevére készült. Az alapmondat így hangzik:

Kardos Pál Liszt-díjas

„Kardos Pál

kapás lord

(Dr. Kapásló)

Kaproslád
Kapáld sor
Párosd lak

Rozsdás, dilis jak-talp!

Ordasi P. játszik, s dall: szaladj piros, kiáltsd.

(Drill-pasas, szidjátok!

A DDR pisis tollzsákja)

P. S. Add a lírát, s iszkolj!

Bódés Páter”

Most néhány olyan *mondat* következik, amely *visszafele olvasva is ugyanaz*:

1. TE DELEJ-KEREKEDET LESZERELED, DE LERESZELTED-
E KEREK JELEDET?
2. RŐT EB, A CSÁP-ALAKÚ ÚJ FIÚ KALAPÁCSA BETÖR!
3. Ó, ICU LÓVERSENYES REVOLÚCIÓ!
4. NEM ÁMOR AKAR, A KAROM, ÁMEN!

5. A NYÁRFÁS TELEK EZ
ISMERETTŐL ŐSZI SZŐLŐT
TEREM, S ÍZE: „KELET
SÁFRÁNYA”

Intarziák:

1. E *teher nád, Ila?* Jósmafőről érkezett? (Hernádi Lajos)
2. Visszaütni nincs mersze, *lesi dagadt képpel*, mikor kapja a következőt.
(Szeles Ida)
3. Ha nem megy alább *a láz, s árpád* sem múlik el szemedről, orvost kell
hívunk. (Balázs Árpád)
4. *Harapá storyd ittas* és józan vendégeink mindegyike. (Pásztory Ditta)

Versek:

Messzi országba szakadt kedves Emily,
Téved, aki azt hiszi, hogy kedvesem Ili,
Bús magam, már nem is reménykedve, s e mili-
öben tengve, amely apasztja kedvem, s emeli
vágyamat, hogy írjak Önnek, kedves Emily

A következő versike egy szólóestem után született. A hangverseny Strauss-Dohnányi: Kincs-keringőjével fejeződött be.

Nincs is talán arra szó,
hogyan ez a Maczelka-show
milyen szórakoztató:
igazi szenzáció

Masopust Péter sírverse:

Itt nyugszik barátom
a nagy Masopust.
Fejből tudott, míg élt
egy halmaz opuszt.

Masopust Péter így emlékezett vissza sírverse születésének körülményeire: „Vidékre kellett mennünk hangversenyt adni, s Bódás szokása szerint még az utolsó utáni pillanatban is el volt foglalva egy-egy rész kigyakorlásával. Már nagyon szerettem volna indulni, hiszen a terv szerint 20 perce úton kellett volna lennünk. Egyszer csak Bódás felállt a zongorától, ráérősen becsukta a kottát, gondosan eltette a „bácsikást” – azaz a szemüveget –, majd így szólt: – Megírtam a sírversedet ... ”

Anagrammák:

1. *Bódás Péter*

Postád bére
Béred tápsó
Pártos ebéd
Pós bá térde
Tápsér--bódé
S ebé portád
Béres tápod, édes táp--bor
Édes bort? -Pá! Epés bort ad.
De bátor, s ép!
Próbát, édes.

Bódés Páter

2. *Aldobolyi Nagy Magdolna*

Ó, addig ballal agyonnyom
Gida, ballal agyonnyomod!
Ím, nagyanya boldog, dalol!
Angyali nagydob dalolom
Domboldalig olyan anyag
Gondold: Olyan alig-banya
Gondold: Olyan liba-anyag
Anyagból olyan daligdom
Agyagból olyan dalindom
Mondd, Ali, olyan anyagból?
Olyan agyag-idomból
Nylonból adom agyagadil
Anyám boldogan így dalol (a=á)
Agyag-nyíl a domboldalon
Langy anyag ó domboldali
Dobold, angyali angyalom!
Domboldal, ing, gólya-anya
Domboldalig olyan anyag
Moll anya így boldogan ad
Így anya: boldog dallamon
Lombod anyaga így landol
Mondd így anya: Balog Lola
Mondd így anya: Bolla Olga
Ladilom, angyal dob agyon!
Agyonnyom baloldaladig
Gyandali angyalom dobol
Angyalaimon bogyóddal
Gyon a domboldali angyal
Mondd anyó, így ballag a ló?
Maga! Nyíllal dobod agyon?
Anya boldog, ím: dalol

Ó, domboldali langy anyag
Dali angyalom dobol

3. *Antal István*

Tanít, válna s itt van nála
Van tán lista? Latin vas tán?
Latint vasán, s annyit látva -lant taván is
Alván taníts, sánta litván! (a-á)
Vasnál tinta, s Attilán van
Vas, titánnal
Tán tavaly is (n=y)
Silány vatta (nn=ny)

4. *Antal Istvánné*

Talán van isten (é=e)
Vastál-minta (n=m)

5. *Bozay Attila*

Az atyai bolt

6. *Csóka Béla*

Cél a Kabos
Basa célok
Acélos bak
Csaló béka

7. *Erdélyi Gábor*

E déli borgyárból ér ide

8. *Erdélyi Ilona*

El, irodai lény!
Riad, nyeli, ó, él!
Ilyen ló riad-é?

Adrié elnyúló
Ló nyelv, a dirié
Diri elé nyaló
Lónyai, írd, é1-e?
Lónyai elé írd!
Ady, eléri Ilon!
Ady, Loren Ilié
Adyéről ne, Ili!
Ady élne, Oli ír.
Ney dalo1-é, Iri?
Írod: Ilyen a lé
Adél ilyen író
Ilyen déli óra
Idei lóra nyél
Erély Dini! A ló!
Erdély ló·inai
India. Loreley (s=é)
Rollei Adyé, ni!

9. *Erkel Tibor*

Ebre rikolt

10. *Gyimesi László*

Gyomlálsz-e Isis?
Egymilliós ász
Így mossál, Eliz
Emil is gyászol
Ilse így számol
Így mássz le, Oli!

11. *Joó Csilla*

Joli csaló
Laci jósol

12. *Kardos Pál*

Kapás lord
Kaproslád
Kapáld-sor
Párosd-lak
Lásd korpa - rakás, lopd!
Kardiopás
Dr. Kapásló
Dr. Kas ápol
Sápkór-dal
Sok pár dal
P-dór skála
Padlás-kór
Párod Salk
Rádpaskol
Skalpod Rá!
Rád, Polska
Sárpادلók

13. *Kis Jutka*

Kis kutja

14. *Kökényessy Miklós*

S melyik kökény sós?

15. *Lehotka Gábor*

Bók: te halrágó
Hotel „Bogárka”
Ha átkel, robog
Elrágható bók
Háborgó kelta
Hát gól! Ó be kár!

16. *Perjési Katalin*

lapaj René sikít
kaparj te is, Léni
akarj te is lépni
ajkain est-pír él
karja is ép, leint
Saljapin kéreti
Alap sik rétjein
ajkait préselni
partjain késelni
apja ir kliensét
Sajnaliki Péter
aljas képet irni
rajta népies lik
apja int, kisérj el
talpa is kiérjen
talpain kisérje
a sejk pralinéit
a pertlijén kis „a”
alpesi éjt írnak
palestrinai kéj
aj, élet kintipra
na, kéri a pejslit?
Tar és pej kiinal
a népi kar stilje
sajtipar Kleiné
aj, sirnak léptei
Parti Jani késel
Taine, sikra lépj!
a kis tejpraliné
s Pali nejét Kari...
a sir jelkép, Tina
Jasin, kriptá elé!
Jani tripla kése
platina kisérje
Kari sipja télen
jak pisil a réten
pajti, lik a résen!
alpinista, kérje
Jani tipra, s élek
sej, a parti nép-lik
kertaljai spiné
te alja nép, ki sir?
te kajla siri nép
kelta nép sirjai
sej, krapinai tél!
el, a sipjainkért
sej, latrinai kép
elékapja, int, sir
sejtkép, liraian
ej, én piritsalak?

e térsik lapjain
ne sirj, Pataki él
steril a napi kéj
ej, kis latin répa
ej, kis ir planéta
ne sirj, ép a kalit
s Eni lép ki rajta
ne, kis téli paraj
steril népi kaja
jenki és atripla
elit spinék raja
elit népi sarjak
kelni: éji strapa
sejlik a népi art
sejti, ki napra él
Teri kapja s Léni
Terinél is kapja
két alapi nej sir
és ajkain pertli
jé, a tripla senki
réteslap kinjai
kéjes ir talpain
és Klein apritja
énekli s apritja
népek sirja, ital
lépj e sikra, Anti
péntek-sirja Ila
télien rij, kisapa
éji sarki panelt
téliés parkjain
téli nap, sirjak-e?
lépj-inte Karsai
lépjen a kis Rita
Réka talpsinjei
éteri skalpjain
éji les?Praktina!
téliés nap...irjak?
él a pesti Rajkin
két piranja lesi
kérj, isteni a lap!
Jé, Ilinek strapa?
Tirana is jelkép
kis ara inte:lépj!
Sir! Lantjai épek?
Likat nap is érje
Pista lekér, Jani
Ni, rakéta-sipjel
Lina kéjes tapir
link a rése, pajti
sirja neki: étlap

s lira kéne, pajti
iratlan képes ij
ijas kelta-ir nép
iranista jelkép
piarista, kenjél
pianista, kérj le
Pista irja: élnék
tripla ijas ének
lirai képen sajt
sin'al „kriptá éje”
isten-ara, lépj ki
siket pralinéja
Ines téli parkja
s kire lép tinaja?
ni, Peti sarja kél
Pilsen rikatja-é?
ni, ép lajtra esik
kint érje a lap is
kipréselt a Jani
sintérek palija
Irénke alt sipja
irj, kéne a sitalp?
Pir éltes ajkain
Irist lakja e nép
kis Ria paneljét
Ilin strapa e kéj
Irén kapja Elsit
ni, Ila rajtképes
Piri kanja éltes
Pilis terén kaja
ki is lépne rajta
pisilnek-é rajta?
Piri tején salak
Piri kéjes alatt
éljen Piri s Kata!

A fejezetben szereplő személyek:

1. *Aldobolyi Nagy Magdolna*
A szegedi Zeneművészeti Szakiskola volt növendéke, jelenleg a Nemzeti Filharmónia tagja.
2. *Antal István*
Zongoraművész, Liszt-díjas, Érdemes művész (1909-1978). A budapesti Zeneakadémia tanára.
3. *Antal Istvánné(Perjési Katalin, Halmágyi Katalin)*
Zongoraművész-tanár, a budapesti Bartók Béla Zeneművészeti Szakiskola tanára, korábban a szegedi Zeneművészeti Szakiskolában tanított.
4. *Balázs Árpád*
Zeneszerző, Erkel-díjas, érdemes művész.
5. *Bozay Attila*
Zeneszerző, Erkel-, Bartók Béla-Pásztory Ditta-díjas, Érdemes művész. 1962-63-ban a szegedi Zeneművészeti Szakiskola tanára.(1939–2000)
6. *Csóka Béla*
A szegedi Zeneművészeti Szakiskola magánénektanára, korábban a budapesti Zeneakadémia tanára volt.
7. *Erdélyi Gábor*
Erdélyi Ilona testvére, hegedülni tanult. Mérnök az LRI-nél.
8. *Erdélyi Ilona*
Zongora-, szolfézstanár, Bódás Péter növendéke a szegedi Zeneművészeti Főiskolán.
9. *Erkel Tibor*
Zongoraművész-tanár, Erkel-díjas. 1958-63 között a szegedi Zeneművészeti Szakiskola tanára.
10. *Gyimesi László*
Svájcban élő zongoraművész, a bázeli Zeneművészeti Főiskola tanára, a szegedi Zeneművészeti Szakiskola volt növendéke.
11. *Hernádi Lajos*
Zongoraművész, Kossuth-díjas, Érdemes művész (1906-1986). Bartók Béla, Dohnányi Ernő és Artur Schnabel növendéke, mint zeneakadémiai tanár Bódás Péter professzora.
12. *Joó Csilla (Csilla Zentai)*
Németországban élő operaénekesnő, a szegedi Konzervatórium volt növendéke, ill. tanára.
13. *Kardos Pál*
Liszt-díjas kórusvezető (1927-1978). T. k. a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskola tanára.
14. *Kis Judit*
Zongora-, szolfézstanár, Bódás Péter növendéke a szegedi Zeneművészeti Főiskolán.
15. *Kökényessy Miklós*

Kürtművész-tanár, a debreceni Zeneművészeti Főiskola tanára.

16. *Lehotka Gábor*

Liszt-díjas orgonaművész, zeneszerző.

17. *Maczelka Noémi*

Zongoraművész-tanár, Bódás Péter növendéke a szegedi Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán. Az SZTE Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai Kar Ének-zene Tanszékének tanszékvezetője.

18. *Masopust Péter*

Hegedűművész, a szegedi Konzervatórium tanára.

19. *Ordasi Péter*

Tanár, kóruskarnagy, Kardos Pál növendéke. A Juhász Gyula Tanárképző Főiskola tanára.

20. *Pásztory Ditta*

Zongoraművésznő (1903-1982). Bartók Béla növendéke, majd felesége.

21. *Perjési Katalin (Halmágyi Katalin)*

ld. Antal Istvánné

22. *Somogyvári Magdolna*

23. *Szeles Ida (Erdei Péterné)*

Középiskolai énektanár, karvezető, a kecskeméti Kodály Intézet tanára.

24. *Szőnye Katalin (Várnagy Lajosné)*

Zongora-, szolfézstanár, korrepetitor, az SZTE Konzervatóriumának tanára.

25. *Varga Klára*

A szegedi Zeneművészeti Szakiskola szolfézstanára.

26. *Varju Irma (Nagy Kálmánné)*

Zongoraművész-tanár, Dohnányi Ernő növendéke. A szegedi Zeneművészeti Szakiskola tanára. Nagy István zongoraművész édesanyja.

27. *Vereb Katalin*

Oboaművész-tanár, a kecskeméti Zeneművészeti Szakiskola tanára, volt szegedi növendék.

6.5 Bódás Péter szerepléseinek jegyzéke

Az itt következő hangversenyek számát és műsorát a gondosan eltett műsorok, szerződések, plakátok, Delley József szíves közlése, valamint újságcikkek, kritikák alapján állapítottuk meg. A felsorolás nem teljes, biztosan voltak olyan szereplések is, amelyekről semmit sem találtunk. Kihagytuk azokat a növendékhangversenyeket is, amelyeken mint korrepetitor működött közre. Ezek száma igen nagy lehet. Kivételt csak abban az esetben tettünk, ha a tanár-növendék viszony később munkatársi viszonyná vált, és több együttes kamarazenei fellépést eredményezett, vagy egyéb szempontból érdekes lehet. Nem tüntettük fel a Collegium Artium előadásait sem. Ezeken az előadásokon az alább felsorolt repertoárnál sokkal nagyobb műsort játszott. Így a hangversenyműsorok áttekintése repertoárjának csak egy részét adja.

1959. április 8. Budapest – Zeneakadémia
Növendékhangverseny
Bach: G-dúr francia szvit
1961. január 29 Budapest – Nemzeti Múzeum
Schubert: Ász-dúr impromptu
Chopin: Fantasie-impromptu
1961. február 12. Budapest – Nemzeti Múzeum
Telemann: Triószonáta Bódás Péter blockflöte
Bákonyi Tamás oboa
Laczó Zoltán zongora
Kodály: Marosszéki táncok
1961. február 21. Budapest – Zeneakadémia
Temesi Ottó gordonkaművész-tanári diplomahangversenye
Boccherini: Adagio és Allegro
Haydn: D-dúr gordonkaverseny
1961. február 22. Budapest – Zeneakadémia
Karvezetős növendékhangversenyen közreműködés.
A műsor és a szereplők azonosak a febr.12-i hangversenyéivel.
1961. április 28. Budapest – Zeneakadémia
Művész-tanári diplomahangverseny
Bach: G-dúr francia szvit
Mozart: Esz-dúr trió
Borbély András – klarinét
Fettich Zsuzsa – brácsa
Beethoven: d-moll szonáta op. 31. no. 2.
Liszt: Weinen, Klagen
Bartók: Régi táncdalok
Kodály: Marosszéki táncok

1962. december 12. Szeged – Szakiskola

A szakiskola kórusának kísérete
Kodály: Vejnemőjnen muzsikál
Vezényel: Póczonyi Mária

1963. április 21, 28. Szeged – Szakiskola

Nagy mesterek muzsikája
„Századok-Táncok” – Filharmóniai hangverseny

Schubert
Chopin
Brahms
Bartók

1963. június 5. Szeged – Szakiskola

Tanári hangverseny
Bach: C-dúr versenymű két zongorára
(Erkel Tiborral)
Beethoven: Esz-dúr szonáta op. 7.
Chopin: f-moll fantázia
Bartók: 15 magyar parasztdal

1963. november 2, 3, 4, 5.

1964. január 16. Hódmezővásárhely

1964. január 26. Mórahalom

1964. január 27. Szentes

Ifjúsági filharmónia hangverseny
„Táncok”

Chopin: Ász-dúr polonaise
Mazurka

Bartók: Román táncok
Kodály: Marosszéki táncok

1964. február 15. Szeged – Szakiskola

Filharmóniai hangverseny
Kemény Klió (ének) kísérete
Schumann: Asszonyszerelem, asszonysors
Bartók: Falun

1964. április 8. Budapest – Országos Filharmónia Kamaraterme

Kemény Klió (ének) kísérete
Schumann: Asszonyszerelem, asszonysors
Berg: Csalogány

A szobában
Bartók: Falun

1964. június 6. Szeged – Orvostudományi Egyetem
Peregi Ilona (ének) és Szedlák Ferenc (gordonka) kísérete
Carissimi, Bach, Händel, Gluck, Mozart, Schubert, Sugár, Grieg, Verdi, Saint-Saëns, Brahms, Weber művei.
1964. november 19. Szeged – Szakiskola
1965. január 4. Budapest – Magyar rádió
Próbafelvétel (Elfogadták és később műsorra tűzték.)
Bach: c-moll francia szvit
Bartók: 15 magyar parasztdal
1965. Budapest – Magyar Rádió
Haydn: G-dúr szonáta
C-dúr fantázia
1965. április 14. Szeged – Szakiskola
Bach: Olasz koncert
Mozart: G-dúr hegedű-zongora szonáta (Homor Anna Máriával)
Schumann: Asszonyszerelem, asszonysors (Joó Csillával)
1965. június 12. Szeged – Szakiskola
Onczay Csaba és Matuz István záróhangversenye
1965. november 19. Szeged – Szakiskola
Joó Csilla (ének) kísérete
Sugár, Kodály, Szokolay dalai
1965. november 23. Szeged – Szakiskola
Növendékhangverseny
Onczay Csaba kísérete
1965. december 16. Szentes – Zeneiskola
Bérleti hangverseny
Bach: Versenymű 2 zongorára (Delley Józseffel)
Beethoven: cisz-moll szonáta
Bartók: 7 darab a Mikrokozmosz-ból 2 zongorára
(Delley Józseffel)
Mozart: Varázsfuvola-ból ária
Verdi: Traviata-ból ária

Brahms: Dal (Joó Csillával)
1966. március 26. Makó – Művelődési Ház
Tanári hangverseny – mint vendég közreműködő
Bach: Olasz koncert
Liszt: É-dúr Petrarca-szonett
A Villa d'Este szökőkútjai
Mozart: é-moll hegedű-zongora szonáta (Erdélyi Jánossal)

1966. szeptember 30. Szeged – Szakiskola
Joó Csilla (ének) kísérete
Schumann, Kodály, Finke, Wolf, Brahms dalai

1966. október 7. Budapest – Fészek-klub
A Schumann-versenyre készülők hangversenye
Mozart: D-dúr szonáta
Schumann: Német dalok (Joó Csillával)
Dichterliebe (Marik Péterrel)

1966. október 11. Budapest – Szakiskola
A Schumann Énekversenyre készülők hangversenye
Joó Csillát és Marik Pétert zongorán kíséri

1966. november Budapest – Magyar Rádió
Kemény Klió (ének) kísérete
Muszorgszkij: Dalok
Bartók: Falun

1966. december 21. Szeged – Tisza Szálló
Tömörkény István emlékünnepe
Bartók: Régi táncdalok
Kodály: Dalok (Joó Csillával)

1967. január 30. Szentes – Zeneiskola
Bérleti hangverseny
Bach: Olasz koncert
Schubert: Gesz-dúr impromptu
Liszt: Villa d'Este szökőkútjai
Chopin: Ász-dúr polonaise
Joó Csilla és Sinkó György kísérete

1967. március 17. Szeged, – Tisza Szálló
Mozart: Esz-dúr kétzongorás verseny

Szegedi Kamarazenekar, Vaszy Viktor, Delley József

1967. jún. vagy júl. Budapest – Magyar Rádió

Beethoven: D-dúr szonáta op. 28. „Pastorale”

1968. április 4. Szeged – Tisza Szálló

Bach: c-moll kétfőldű versenyzongora
Szegedi Kamarazenekar, Vaszy Viktor, Delley József

1968. április 8. Szeged

Országos Kamarafesztivál nyitóhangversenye
Bach-Vántus: A fuga művészete
A szakiskola zenekara, Vántus István, Bodó Árpád (zongora)

1968. április 19. Szeged (?)

Bach: c-moll kétfőldű versenyzongora
Szegedi Kamarazenekar, Vaszy Viktor, Delley József

1968. augusztus 3. Budapest – Magyar Rádió

Élőadás
Beethoven: F-dúr andante
32 variáció

1969. január 8. Szeged – Szakiskola

Zongoraest
Bach: cisz-moll prelúdium és fuga
é-moll partita
Beethoven: 32 variáció
F-dúr andante
Liszt: Weinen, Klagen

1969. január 24. Szentes – Zeneiskola

Bérleti hangverseny
Haydn: C-dúr fantázia
Debussy: Rapszódia (Horváth Ottó – klarinét) (?)
Kodály: Marosszéki táncok

1969. augusztus 7. Budapest – Magyar Rádió

Élőadás
Liszt: Esti harmóniák
A Villa d’Este szökőkútjai
Sursum corda

1969. november 17. Szeged – Szakiskola

Tanári hangverseny Szeged felszabadulásának 25. évfordulója alkalmából

Bach: É-dúr hegedű-zongora szonáta
Mozart: B-dúr hegedű-zongora szonáta (Várnagy Lajos)
Bartók: 15 magyar parasztdal

1970. február 25. Szeged – Szakiskola
Növendékhangverseny
Beethoven: C-dúr zongoraverseny kísérete (Vanyiska Zsuzsanna)

1970. március 20. Szeged – Tisza Szálló
Filharmónia hangverseny. Közreműködés a
Kardos Pál vezette JGyTF – Kórus hangversenyén
Bach: c-moll francia szvit
Bartók: Kis szvit
Scarlatti: d-moll, Á-dúr szonáta
Ravel: Jeux d'eau
Alborada del gracioso

1970. május. 18. Szeged – Szakiskola
Bach: Musikalisches Opfer
A szakiskola zenekara, Vántus István, Várnagy Lajos

1970. október 22. Győr – Tanárképző Főiskola

1970. október 31. Szeged – Zeneművészeti Főiskola

„Beethoven összes zongoraszonátája a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola
Tanárképző Tagozatain tanító művésztanárok előadásában”

D-dúr op. 10. n.3.
Á-dúr op. 2. n. 2.
é-moll op. 90.
D-dúr op. 28. (Pastorale)

1970. november 4. Budapest – Magyar Rádió
Élőadás
Beethoven: D-dúr szonáta op.10. n.3.

1970. november 22. Szeged – Zeneművészeti Főiskola

1971. február 17. (?) Szeged – Nemzeti Színház, TV-közvetítés

Bartók-émlékhangverseny
Bartók: Szonáta két zongorára és ütőhangszerekre
(Delley József, Avar József, Maklár László)

1971. március 25. Szeged – Zeneművészeti Főiskola

Ünnepi hangverseny Bartók Béla születésének 90. évfordulója alkalmából.
Azonos az előző hangverseny műsorával és szereplőivel.

1971. szeptember 27. Sárospatak

Onczay Csaba (gordonka) kísérete
Breval: G-dúr szonáta
Beethoven: F-dúr szonáta
Prokofjev: C-dúr szonáta

1971. október 30. Szeged – Zeneművészeti Főiskola

Közreműködés a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola (Budapest)
kamarakórusának hangversenyén

Telemann: Triószonáta
Bódás Péter – blockflöte
Meszlényi László – blockflöte
Várnagy Lajosné – continuo

1971. november 30. Budapest – Magyar Rádió

Élőadás
Scarlatti
Ravel

1972. március 6. Szeged – Bartók Béla Művelődési Központ

Vántus István szerzői estje
Aranykoporsó-részlet
Juhász József, Meszlényi László (ének)

1972. június 7. Szeged – Bartók Béla Művelődési Központ

Rádióközvetítés. „Házimuzsika”
Vendégek: Karikó Teréz, Bódás Péter, Gregor József, Vaszy Viktor, JGyTF
énekkara, Bicskei Károly. Szerkesztő: Lázár Eszter

1973. február 14. Szeged – Zeneművészeti Főiskola

Szonátaest Várnagy Lajossal
Händel: Á-dúr szonáta
Beethoven: G-dúr szonáta
Dvorák: G-dúr szonatina
Ravel: Szonáta
A hangversenyt Makón megismételték.

1973. március 3. Orosháza

Brahms: é-moll szonáta
Csajkovszkij: Rokokó – variációk
Sin Katalin – gordonka
Kodály: Marosszéki táncok
Kóruskíséret

1973. május 10. Szeged
 Filharmóniai hangverseny
 Haydn, Liszt, Bartók
1973. november 5. Szarvas – Tanítóképző
 Filharmóniai hangverseny
 Weiner Kamarazenekar, Weninger Richárd
 Bach: f-moll zongoraverseny
1973. november 21. Szeged – Zeneművészeti Főiskola
 Vántus: Aranykoporsó – részletek
 Berdál Valéria – Réti Csaba (ének)
 Vaszy: A négyökrös szekéren
 Az erdőnek madara van
 Gregor József (ének)
1973. december 5. Szeged
 A műsor és a közreműködők azonosak a nov. 5-i hangverseny műsorával és szereplőivel.
1973. december 7. Szeged
 Mai magyar zene hete.
 Vántus: Aranykoporsó – részlet
 Bárdi Sándor (ének)
1974. február 7. Szeged
 Filharmóniai hangverseny
 Lengyel Ildikó és Gyimesi Kálmán operaénekesek kísérete.
1974. február 10. Hódmezővásárhely
 1974. február 11. Szentes
 Filharmóniai hangverseny
 Bartók és mai magyar zeneszerzők művei
1974. február 13. Szeged
 Móra emlékünnepe
 Vántus: Aranykoporsó – részlet
 Bárdi Sándor (ének)
1974. március 2, 3. Szeged
 A február 7-i hangverseny ismétlése.
1974. március 29. Budapest – Zeneakadémia
 Sin Katalin diplomahangversenye

Beethoven: C-dúr szonáta op. 102. n. 1.
Bartók: I. rapszódia
Csajkovszkij: Rokokó – variációk

1974. június 9. Szeged – Bartók Béla Művelődési Ház
A Bartók-kórus jubileumi hangversenye 5 éves fennállása alkalmából
Debussy: Kis szvit (Delley Józseffel)

1974. június 17. Orosháza
Sin Katalin hangversenye
Beethoven: C-dúr szonáta op. 102. n. 1.
Saint-Saëns: a-moll gordonkaverseny

1974. november 25. Szeged – Zeneművészeti Főiskola
Egyetemi-főiskolai bérlet
Várnagy Lajos (hegedű) kísérete
Beethoven
Prokofjev

1975. január 15.
Bach: c-moll zongoraverseny

1975. március 17. Szabadka (Subotica – Jugoszlávia)
Kedves Tamás (gordonka)
Várnagy Lajos (hegedű) kísérete

1975. szeptember 25. Szeged – Zeneművészeti Főiskola
Bartók: Szonáta két zongorára és ütőhangszerekre
(Delley József, Avar József, Szarvas Magdolna)

1975. december 1. Szeged – Zeneművészeti Főiskola
Egyetemi-főiskolai bérlet
Várnagy Lajos (hegedű) kísérete
Bach
Debussy

1976. január 24. Szeged – Zeneművészeti Főiskola
Gyimesi Kálmán operaénekes kísérete
Schubert: Schwanengesänge

1976. január 27. Szeged – Zeneművészeti Főiskola
Sin Katalin (gordonka) hangversenye

Bach: D-dúr szonáta
Beethoven: F-dúr szonáta
Schubert: Arpeggione-szonáta

1976. március 15. Szeged – Nemzeti Színház

Filharmóniai hangverseny

Szegedi Szimfonikus Zenekar, Pál Tamás

Bartók: III. zongoraverseny

1976. március Szabadka (Subotica – Jugoszlávia)

Kétzongorás művek Delley Józseffel

1976. október 1. Szeged – Bartók Béla Művelődési Ház

Ünnepi hangverseny a Zene Világnapján

Beethoven: c-moll szonáta

(Várnagy Lajos – hegedű) (?)

1976. december 17. Szeged – Tisza Szálló

Rádióközvetítés: „Szegedi Zenei Hét”

Bartók: Szonáta két zongorára és ütőhangszerekre (Delley József, Bárkányi Pál,
Farkas András)

1976. Bulgáriai szereplés az Interkoncert szervezésében (?)

1977. február 7. Szeged – Tisza Szálló

1977. február 9. Makó

Filharmóniai hangverseny

Szegedi Kamarazenekar, Szalatsy István, Frontó Pál

Sosztakovics: Versenymű zongorára, trombitára és
zenekarra op. 31.

1977. október 1. Szeged

Zenei Világnap

Várnagy Lajos (hegedű) kísérete

1977. Szovjet zenei hét Budapesten

Várnagy Lajossal

1977. okt. 11. Kecskemét – Kodály Intézet

Az okt. 13-i hangverseny mősora (?)

1977. október 13. Budapest – Fészek Művészklub

Sin Katalin (gordonka) hangversenye

Bach: D-dúr szonáta
Beethoven: C-dúr szonáta
Prokofjev: Szonáta

1977. június 23. Kecskemét

1977. október 29. Debrecen – Zeneművészeti Főiskola

Bartók: Szonáta két zongorára és ütőhangszerekre (Delley József, Bárkányi Pál,
Farkas András)

1977. november 3. Szeged – Zeneművészeti Főiskola

Valentyin Fejgin (gordonka) hangversenye

Valentini: É-dúr szonáta

Schubert: Arpeggione-szonáta

Sosztakovics: Szonáta

1977. december 12. Szeged – Zeneművészeti Főiskola

Egyetemi-főiskolai bérlet

Francia romantika

Fauré: Szonáta

Franck: Szonáta

(Sin Katalin – gordonka, Szecsődi Ferenc – hegedű, Sinkó György – ének)

Francia romantika

Fauré: Szonáta

Franck: Szonáta

(Sin Katalin – gordonka, Szecsődi Ferenc – hegedű, Sinkó György – ének)

1978. március 5, 6, 12 vagy 15. Szeged – Nemzeti Színház

Filharmóniai hangverseny

Szegedi Szimfonikus Zenekar, Vaszy Viktor

Ravel: G-dúr zongoraverseny

1978. március 13. Szentes – Filharmóniai hangverseny

Francia, olasz, spanyol zene

Sin Katalin és Sinkó György kísérete.

Szóló (?)

1978. október 1. Orosháza

1978. okt. 4. Szeged – Tisza Szálló

Korunk zenéje

Hangverseny Kadosa Pál 75. születésnapja alkalmából

Gordonkaszonatina (Sin Katalinnal)

1978. október 18. Odessza – Szovjetunió

Odesszai Szimfonikus Zenekar, Pál Tamás

Bartók: III. zongoraverseny

1978. november 13. Szeged – Zeneművészeti Főiskola

- Tanári hangverseny
 Bach: Olasz koncert
 Gamba-szonáta (Sin Katalin)
1978. november 19, 20. Szeged – Filharmóniai hangverseny
1978. november 21. Hódmezővásárhely
 Szegedi Szimfonikus Zenekar, Emil Simon
 Mozart: c-moll zongoraverseny K. 491.
1979. október 8. Szentes – Zeneiskola
 Filharmóniai hangverseny, szólóest.
 Bach: d-moll francia szvit
 Liszt: Á-dúr legenda
 Desz-dúr etűd
 Debussy: Pour le piano
 Beethoven: F-dúr szonáta op. 10.
 Esz-dúr szonáta op. 7.
 ráadás: Schubert: Impromptu (?)
1979. október 21. Szeged – Filharmóniai hangverseny, 2 előadás
1979. október 22. Szentes, Csongrád
1979. október 23. Makó, Hódmezővásárhely
1979. október 24. Mindszent
1979. október 25. Kistelek, Szeged
 Chopin: d-moll polonaise
 Csajkovszkij: Évszakok
 Szecsődi Ferenc (hegedű), Bárdi Sándor (ének)
 Lass Zoltán vagy Román Zoltán (fuvola) kísérete
1979. november 1. Budapest – Fészek Klub
 Vántus István szerzői estje
 A kuli
 Aranykoporsó-részlet
 Gregor József, Sinkó György (ének)
1979. november 26. Szeged – Zeneművészeti Főiskola
 Schubert-est a Gyermekszolidaritási Alap javára
 Schubert: 3 impromptu (Esz, Gesz, B)
1979. november 28. Szeged – Tisza Szálló
 Filharmóniai hangverseny
 Sin Katalin (gordonka)
 Bach: G dúr szonáta
 Sosztakovics: Szonáta
 Brahms: F-dúr szonáta
1980. január 21. Csongrád
 Bárdi Sándor (ének) kísérete

1980. február 4. Szeged – Zeneművészeti Főiskola
 Filharmóniai hangverseny – Orosz romantika
 Rachmaninov: Szonáta (Sin Katalin, gordonka)
 Muszorgszkij: A halál dalai és táncai (Sinkó György, ének)
1980. március 10. Szeged – Zeneművészeti Főiskola
 Filharmóniai hangverseny
 Sosztakovics: Prelűdök
 Gordonkaszonáta (Sin Katalin)
1980. március 17. Kecskemét – Kodály Intézet
 Delley Józseffel négykezes és kétfonórás hangverseny
 Schubert f-moll fantázia
1980. március 23. Szeged – Nemzeti Színház
 Filharmóniai hangverseny, két előadás
 Szegedi Szimfonikus Zenekar, Szalatsy István
 Mozart: c-moll zongoraverseny K. 491.
1980. március 24. Szeged – Zeneművészeti Főiskola
 1980. március 25, 26. Szeged – Általános iskola
 Vaszy Viktor emlékhangverseny
 Vaszy: Toccata
1980. március 30. Szeged – Nemzeti Színház
 Szegedi Szimfonikus Zenekar, Szalatsy István
 Mozart: c-moll zongoraverseny K. 491.
1980. április 16. Pécs
 Bach-est
 d-moll francia szvit
 18 kis prelúdium
 Wohltemperiertes Klavier II. (6 prelúdium és fuga D-dúr, d-moll, E-dúr, e-moll, F-dúr, f-moll)
 ráadás: 2 kétszólamú invenció
 Bartók: Hommage á Bach
1980. október 21. Csongrád
 Filharmóniai hangverseny
 Bárdi Sándor dalestje
1980. november 12. Szeged – Zeneművészeti Főiskola
 Liszt-est

Sinkó György 7 dalt énekel, Bódás Péter kíséri.

1980. november 17. Szeged – Tisza Szálló

Filharmóniai hangverseny
Szólóest

Händel: F-dúr szvit
Bach: Kromatikus fantázia és fuga
Beethoven: Á-dúr szonáta op. 2. n. 2.
Chopin: Barcarolle
Bartók: Vázlatok
Debussy: Pour le piano

1980. december Szeged – Zeneművészeti Főiskola

Kodály-est
Meditáció
Marosszéki táncok

1981. február 9. Szeged – Zeneművészeti Főiskola

Bartók Béla kamarazenéje
I. rapszódia (Sin Katalin – gordonka)

1981. március 25. Szeged – Zeneművészeti Főiskola

1981. április 9. Kiskőrös

A Zeneművész Szövetség Délmagyarországi Csoportjának centenáriumi Bartók-
hangversenye.

Szonáta két zongorára és ütőhangszerekre
(Delley József, Bárkányi Pál, Farkas András)

1981. április 26. Budapest – Zeneakadémia

A Bartók-kórus hangversenye
Schubert: f-moll fantázia (Delley József)

1981. június 15. Orosháza (?) Petőfi Művelődési Központ

Bartók emlékhangverseny
15 magyar parasztdal
Rapszódia (Sin Katalin – gordonka)

1981. november 9.

Bartók-est
I. rapszódia (Sin Katalin – gordonka)

1981. december 7. Makó – Úttörőház díszterme

Berdál Valéria és Bárdi Sándor ária- és dalestje.

1982. január 18. Komló – Kultúrház
Szólóest
Händel: F-dúr szvit
Bach: Kromatikus fantázia és fuga
Beethoven: D-dúr szonáta op. 10. n. 3.
Schumann: Gyermekjelenetek
Debussy: Pour le piano
Kodály: Marosszéki táncok
1982. február 8. Szeged – Zeneművészeti Főiskola
Filharmóniai hangverseny
Britten: Gordonka-zongora szonáta (Sin Katalin)
1982. március 11.
Népszerű operaáriák – 2 előadás
Bajtai-Horváth Ágota, Bárdi Sándor, Gyimesi Kálmán, Lengyel Ildikó, Szakály Péter
1982. március 22. Szentes, Csongrád
1982. március 23. Makó, Hódmezővásárhely
1982. március 24. Mindszent
Mozart: Esz-dúr zongoraverseny
Pál Tamás
1982. március 29. Szeged – Zeneművészeti Főiskola
Egyetemi-főiskolai bérlet
Skandináv zene
Grieg: a-moll szonáta
1982. április 14. Budapest – Lengyel Kulturális Központ
Szymanowsky: Mazurkák
Don Juan szerenádja
1982. november 2. Szeged – Zeneművészeti Főiskola
Kodály-émlékhangverseny
Marosszéki táncok
Adagio (Sin Katalin – gordonka)
Dalok (Tokody Ilona)
1982. november 8. Szeged – Zeneművészeti Főiskola
A francia barokk
Couperin: Csemláló-művek
1983. február 14. Szeged – Zeneművészeti Főiskola
Egyetemi főiskolai bérlet

Francia zene – Debussy
Két arabesque
La plus que lent
L'isle joyeuse
Gordonkaszonáta (Sin Katalin)

1983. február 21. Csongrád, Szentes

1983. február 22. Makó, Hódmezővásárhely

1983. február 23. Mindszent

1983. február 24. Kistelek, Szeged

Weiner-kamarazenekar, Weninger Richárd
Weiner: Concertino

1983. február 24. Szeged – Zeneművészeti Főiskola

Filharmoniai hangverseny

Debussy-művek: Gordonkaszonáta (Sin Katalin)

Klarinétrapszódia (Gallai Attila)

Egy faun délutánja (Lass Zoltán – fuvola)

1983. február 25. Szeged (2 előadás)

Weiner: Concertino

Weiner-Kamarazenekar, Weninger Richárd

1983. március 24. Gyula

Filharmoniai hangverseny

Beethoven: G-dúr zongoraverseny

Szegedi Szimfonikus Zenekar, Erdélyi Miklós

1983. március 28. Szeged – Zeneművészeti Főiskola

Egyetemi főiskolai bérlet

Honegger és kortársai

1983. április 14. Szeged – Nemzeti Színház

Szegedi Szimfonikus Zenekar, Erdélyi Miklós

Beethoven: G-dúr zongoraverseny

1983. október 27. Szeged – Zeneművészeti Főiskola

Händel: Szonáta 2 gordonkára

(Valentyin Fejgin, Sin Katalin)

Prokofjev: Szonáta (V. Fejgin)

1983. október 31. Szeged – Zeneművészeti Főiskola

Egyetemi-főiskolai bérlet

Bach: F-dúr, G-dúr prelúdium és fuga

Olasz koncert

1984. február 1. Pécs – Liszt-terem
Filharmóniai hangverseny – félest
Bach: Olasz koncert
Debussy: Lassú keringő
A boldog sziget
1984. febr. 6. Szeged – Zeneművészeti Főiskola
Egyetemi-főiskolai bérlet
Romantikus muzsika
Schumann: Ajánlás
A két gránátos
Vándordal
Schubert: A halál és a lányka
Képmás
Erlkönig
(Sinkó György – ének)
Brahms: é-moll szonáta (Sin Katalin – gordonka)
1984. május 14. Szeged – JATE Aula
Artium-émlékhangverseny
Beethoven: F-dúr Andante
1984. nov. 5. Szeged – Zeneművészeti Főiskola
Filharmóniai hangverseny
Honegger: Szonáta
Grieg: á-moll szonáta
(Sin Katalin – gordonka)
1985. febr. 20. Gyula
1985. febr. 21. Szeged – Nemzeti Színház
Szegedi Szimfonikus Zenekar, Robert Houlihan
Beethoven: Hármasszertény
(Szenthelyi Miklós, Onczay Csaba)
1985. február 27. Battonya, Gyula
1985. február 28. Gyomaendrőd, Szeghalom, Kétsoprony
1985. március 1. Békéscsaba (2 előadás), Újkígyós
1985. március 6. Mindszent
1985. március 7. Kistelek, Szeged
1985. március 6. Szeged (2 előadás)
Filharmóniai hangverseny
Scarlatti: 2 szonáta
Bach: É-dúr preludium
Szecsődi Ferenc (hegedű), Onczay Csaba vagy Sin Katalin (gordonka) kísérete.
1985. ápr. 18. Szeged – Zeneművészeti Főiskola
Mai magyar zene hete

Huszár Lajos: Notturmo
Lendvay Kamilló: Rapszódia (Szecsődi Ferenc hegedű)

1985. Szeged – Zeneművészeti Főiskola
Bach: Kétzongorás verseny
Weiner Kamarazenekar, Weninger Richárd, Delley József

1985. november 20. Békéscsaba Városi Tanács Nagyterme
Beethoven-émlékhangverseny
C-dúr szonáta (Sin Katalin – gordonka)

1985. december 16. Békéscsaba – Zeneművészeti Szakiskola
Valentin Fejgin és Sin Katalin gordonkaestje
Händel: g-moll szonáta 2 gordonkára
Sosztakovics: Szonáta
Franck: Á-dúr szonáta

1986. március 10. Szarvas, Kondoros
1986. március 11. Békés
1986. március 12. Mezőkovácsháza, Mezőhegyes
1986. március 13. Orosháza, Nagyszénás
1986. március 14. Gyula, Medgyesegyháza
Filharmóniai hangverseny
„Orosz romantika”
Bárdi Sándor (ének), Szecsődi Ferenc (hegedű) kísérete.

1986. július 4. Szeged – Orvosbiológiai kongresszus
Bartók: Szonáta két zongorára és ütőhangszerekre
(Delley, Bárkányi Pál, Farkas András)

1986. október 2. Szeged-Zeneművészeti Főiskola
Hangverseny Liszt Ferenc születésének 175. évfordulója alkalmából
II. magyar rapszódia (Delley József)
Rákóczi-induló 8 kézre (Delley József, Kerek Ferenc, Bódásné Vanyiska Zsuzsanna)

1986. november 14. Szeged – Zeneiskola
A Bódás-család hangversenye
Csajkovszkij: Románc
Muszorgszkij: A varrónő
Wagner-Liszt: Tannhäuser – A vendégek bevonulása
Bach: III. Brandenburgi verseny
1987. február 18. Szeged – Zeneművészeti Főiskola
Mai magyar zene hete
Kocsár Miklós: Dialoghi (Mojzer Antal – fagott)

1987. december 3. Szeged – Zeneművészeti Főiskola

Főiskolai-egyetemi bérlet

Bach: c-moll zongoraverseny (Delley, Weninger, Weiner kamarazenekar)

1988. február 25. Szeged – Zeneiskola

A Bódás-család hangversenye

Clementi: B-dúr szonáta két zongorára

Liszt: Rigoletto-parafrázis

Ravel: Szonatina

Dvorák: Két szláv tánc

1988. február 29. Békéscsaba

Masopust Péter hegedűestje

Mozart: B-dúr szonáta

Brahms: Á-dúr szonáta

1988. március 17. Szeged – Zeneművészeti Főiskola

Főiskolai-egyetemi bérlet

Német romantika

Brahms: C-dúr trió (Masopust, Sin)

1988. április 20. Szeged – Tisza Szálló

Beethoven: g-moll fantázia op. 77.

Schubert: G-dúr szonáta op. 78.

1988. május 9. Szeged – Tisza Szálló

A Hazafias Népfrent békehangversenye

Franck: Á-dúr szonáta (Masopust Péter – hegedű)

1988. december 16. Szeged – Deák Gimnázium

Kodály-émlékhangverseny

1989. február 24. Szeged – Zeneiskola

1989. február 28. Makó – Úttörőház

Mozart: Esz-dúr zongoraötös (Szegedi Fúvósötös)

1989. április 17. Szeged – Tisza Szálló

Sin Katalin gordonkaestje

Bach-Kodály: Három korárelőjáték

Franck: Á-dúr szonáta

Rádás: Fauré: Álom után

1989. április 18. Szeged – Zeneművészeti Főiskola

Egyetemi-főiskolai bérlet

1989. május 13. Szeged – JATE Aula
Bibó-kongresszus alkalmából közreműködés
1990. március 26. Szeged – Zeneművészeti Főiskola
Vántus István szerzői estje
A kuli (Sinkó György – ének)
1990. március 27. Szeged – Zeneművészeti Főiskola
Mai magyar zene hete
Szőnyi Erzsébet: Jeruzsálemi képek – 2 zongorára (Delley Józseffel)
1990. november 29. Szeged – Zeneművészeti Főiskola
Király-König Péter: Gordonkaszonáta (Sin Katalin)
1991. március 26. Debrecen – Zeneművészeti Főiskola
Bartók: Szonáta két zongorára és ütőhangszerekre (Delley József, Szakál Petra, Szabó István)
1991. április 15. Szeged – Zeneművészeti Főiskola
Költészetnap koncert (Növendékhangverseny)
Schumann-dalok (Fazekas Zoltán – ének)
1991. április 19. Szeged – Tisza Szálló
Kardos Pál Emlékhangverseny
Mozart: f-moll fantázia (Delley Józseffel)
1991. november 13. Szeged – Konzervatórium
Kecskemét – Zeneművészeti Szakiskola
Schubert : B-dúr trió
Esz-dúr trió (Masopust Péter – hegedű, Sin Katalin – gordonka)
1991. december 2. Szeged – Zeneiskola
Tanári hangverseny
Mozart: D-dúr szonáta két zongorára
(Bódásné Vanyiska Zsuzsannával)
1992. február 18. Szolnok – Zeneiskola
Bartók: Szonáta két zongorára és ütőhangszerekre (Delley József, Szakál Petra, Szabó István)
1992. március 25. Szeged – Konzervatórium
Hangverseny Bartók Béla születésének 111. évfordulója alkalmából.

Bartók: Szonáta két zongorára és ütőhangszerekre (Delley József, Bárkányi Pál,
Siklósi Gábor)

1992. június 3. Szeged – Konzervatórium

Siklósi Gábor diplomahangversenye

Bartók: Szonáta két zongorára és ütőhangszerekre (Delley József, Bárkányi Pál,
Siklósi Gábor)

1992. november 18. Szeged – Konzervatórium

Valentyin Fejgin gordonkaestje

Bach: g-moll szonáta

Prokofjev: Szonáta

Schumann: Phantasiestücke

Csajkovszkij: Pezzo capriccioso

Paganini: Mózes-fantázia

1993. március 30. Szeged – JATE Aula

Szegedi Zeneiskoláért Alapítvány hangversenye

Mozart: Esz-dúr zongoraverseny K. 278.

(Salieri Kamarazenekar, Pál Tamás)

1993. április 27. Szeged – Deák-Gimnázium

Filharmóniai hangverseny

Spanyol est

Debussy: Granadai éjszakák

Ravel: Alborada del Gracioso

Bálint János (fuvola), Szecsődi Ferenc (hegedű), Szonda Éva (ének) kísérete

1993. május 20. Szeged – JATE Aula Jótékonyági koncert

Sinkó György és főiskolai hallgatók kísérete

1993. december 15. Szeged – Konzervatórium

Kodály-est születésének 111. évfordulóján

Felszállott a páva (Horváth Barnabás átírata) Delley Józseffel

1994. január 21. Szeged – Zeneiskola

Tanári hangverseny

Schumann: Andante és variációk

(Bódásné Vanyiska Zsuzsannával)

1994. február 17. Szeged – Konzervatórium

Szonátaest Masopust Péterrel

Beethoven hegedű-zongora szonáták:

F-dúr (Tavaszi)
Á-dúr (Kreutzer)
G-dúr op. 96.

1994. március 21. Békéscsaba – Polgármesteri Hivatal díszterme
Kodály: Felszállott a páva (Horváth Barnabás átirata) Delley Józseffel

1994. december 14. Szeged – Konzervatórium
Schubert: Téli utazás (Fazekas Zoltán – ének)

1995. február 15. Szeged – Konzervatórium
Bach összes hegedű-zongora szonátája
h-moll, Á-dúr, E-dúr, c-moll, f-moll, G-dúr
Márffy Gabriella (Svájc)

1995. március 9. Hódmezővásárhely – Zeneiskola
Muszorgszkij: A halál dalai és táncai
Fazekas Zoltán (ének)

1995. május 31. Szeged – Konzervatórium
Sin Katalin gordonkaestje Valentin Fejgin (1934-1995) emlékére
Bach-Kodály: Három korálelőjáték
Sosztakovics: d-moll szonáta
Franck: Á-dúr szonáta

? nov. 23. Szeged – Szakiskola
Tanári hangverseny
Bartók: I. rapszódia
Prokofjev: C-dúr szonáta (Kedves Tamással)

? dec. 8, 9, 10, 11, 12. Szentes és ?

1975 után Chr. Bach - Mozart: Esz-dúr zongoraverseny K. 107.
Szegedi Kamarazenekar – Pál Tamás

Bódás Péter rádiófelvételei

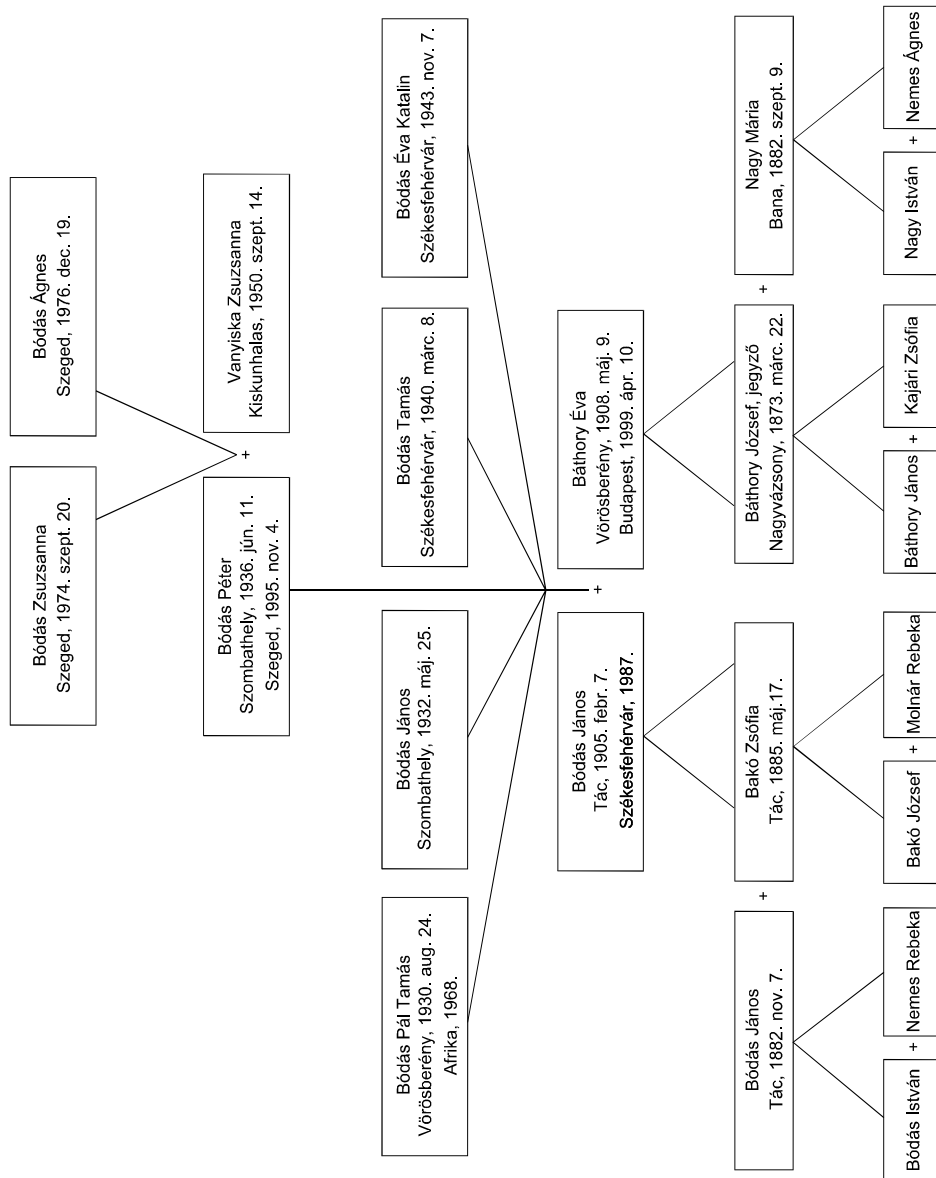
a Szegedi Körzeti Stúdióban:

1987. május 5. Makó nyilvános	Dvorák: A fonóban (Delley József – zongora)
Cincadze: Népi dallam (Sin Katalin – gordonka)
Mozart-Kreisler: G-dúr rondo (Szecsődi Ferenc – hegedű)
1990. január 6.	Schubert: Szerenád (Canticum kamarakórus – szólót énekel és vezényel: Gyüdi Sándor)
1990. március 27. nyilvános	Szőnyi Erzsébet: Jeruzsálemi képek (Delley József – zongora)

a Magyar Rádióban:

1976.december 17. Szegedi Zenei Hét Tisza Szálló nyilvános	Bartók: Szonáta két zongorára és ütőhangszerekre. (Delley József, Bárkányi Pál, Farkas András)

6.6 Bódás Péter családfája

Bódás Péter zongora főtanszakos növendékei

1961. szeptember 1. és 1995. július 31. között:

1. Adorján Katalin
2. Andrikó Erika
3. Bakó Izabella
4. Balogh Mária
5. Baranyi Zsuzsanna
6. Bánlaki Erika
7. Berniczky Zsuzsanna
8. Borsos Annamária
9. Bottka Dukát Ilona
10. Csicsák Katalin
11. Dányi Júlia
12. Domonics Elza
13. Erdei Judit
14. Erdélyi Ilona
15. Erdős Kinga
16. Erős Andrea
17. Égető Mária
18. Fábián Ida
19. Falusi Erzsébet
20. Faragó Márta
21. Fekete Márta
22. Fekete Nagy Eszter
23. Fóti Mária
24. Gaál Mónika
25. Garay Márta
26. Gellai Ildikó
27. Gergely Klára
28. Gulácsi Enikő
29. Győri Péter
30. Hartyányi Mária
31. Hernádi Júlia
32. Hös Irén
33. Iglódi Éva
34. Illés Mária
35. Ivanics Mária
36. John Olívia
37. Kárpáti Ágnes
38. Kis Judit
39. Kiss Marian
40. Kispéter Éva
41. Maczelka Noémi
42. Majtényi András
43. Marik Erzsébet
44. Móczár Éva
45. Mohos-Nagy Éva

46. Nagy Endre
47. Nagy János
48. Nádházi Magda
49. Náfrádi Ágnes
50. Nemes Ferenc
51. Németh Attila
52. Németh Erika
53. Paku István
54. Papp Éva
55. Paragi Zsuzsa
56. Pál Anikó
57. Pál Ildikó
58. Pál Judit
59. Páli Anikó
60. Pethő Éva
61. Pethő István
62. Péterffy Gabriella
63. Sántha Gyöngyi
64. Sípos Ágnes
65. Somogyvári Alíz
66. Suha Csilla
67. Tornyai Lilla
68. Turiák Tibor
69. Ürmösi Károly
70. Vanyiska Zsuzsanna
71. Varga Diána
72. Vecseri Ágnes

* 1979-ben végzett a budapesti Liszt Ferenc Zeneakadémia zongora szakán, majd 1986-ban a JATE BTK pedagógia szakán. Mesterkurzusokon vett részt Párizsban (Rév Livia), Luxemburgban (Teofil Biķis), Antwerpenben (François Glorieux), Prágában (František Rauch) és Budapesten (Vásáry Tamás, Malcolm Bilson, Kadosa Pál). Több zongoraverseny díjazottja, a Casale Monferrato-i verseny I. díjasa. Koncertezett Európa számos országában és az USA-ban mint szólista, zongorakísérő vagy kamarazenész. Több magyar kortárs zeneszerző művének ősbemutatója, ill. külföldi szerzők műveinek magyarországi bemutatója fűződik nevéhez. Ezért a tevékenységéért megkapta a Szerzői Jogvédő Hivatal Artisjus díját. Bódás Péter zongoraművészről, egykori tanáráról szóló könyve 1999-ben jelent meg. Mesterdoktori fokozatát (DLA) 2003-ban nyerte el zenei előadó-művészeti területen, majd 2012-ben a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen habilitált. 2007-ben Szeged város aranygyűrűt adományozott neki a város kulturális életében végzett tevékenységéért, 2010-ben Artisjus-díjat kapott pedagógiai munkájáért. 1982 óta az Ének-zene tanszék oktatója, 1999-től tanszékvezető, 2005-től főiskolai tanár, 2007 óta a Művészeti Intézet vezetője. 2008-tól a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Református Tanárképző Kar Zenei Tanszékének vendégoktatója. Nemzetközi konferenciák meghívott előadója.